

5918

113

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΑΛΗΘΕΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΗ ΑΠΑΞ ΤΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΟΣ

ΚΑΤΑ ΤΕΤΑΡΤΗΝ

ΕΤΟΣ Θ'. ΕΝ ΚΩΝΣΤ/ΠΟΛΕΙ, 2 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1838 ΔΡΙΘ. 1.

ΔΙΕΥΘΥΝΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

† Ο Σισανίου Ἀθανάσιος (πρόεδρος)
Ἀρχιμ. Ἱ. Συνόδ. Κωνστ. Ἀλεξανδρίδης (ταμίας)
Ἰωάν. Δ. Τανταλίδης (γραμματεὺς).

Ἀρχισυντάκτης Μανουὴλ Ἰω. Γεδεών

ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΕΤΗΣΙΑ

καθ' ὅλον τὸ ὀθωμανικὸν Κράτος μετζίτια ἀργυρᾶ 5
ἐν τῷ ἐξωτερικῷ φράγμα χρυσᾶ 25
ἐξαμηνιαία τὰ ἡμίση.

Ἡ συνδρομὴ προκαταβάλλεται
Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται τὴν 1 Νοεμβρίου καὶ τὴν 1 Μαΐου.

Διὰ πᾶσαι αἰτήσιν ἀφορῶσαν εἰς τὴν Ἐκκλησιαστικὴν Ἀλήθειαν ἀπευθυνέν: αὐτῷ Σεβ. Μητροπολίτῃ Σισανίου κ. Ἀθανασίῳ Προέδρῳ τῆς τῆν Ἐκκλησιαστικὴν Ἀλήθειαν διευθυνούσης Ἐπιτροπῆς. Εἰς τὰ Πατριαρχεῖα ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΙΝ. — Αἱ ἀποδείξεις τῶν συνδρομῶν καὶ λοιπὰ ἔγγραφα τῆς ὀικῆς διαχειρίσεως φέρουσι τὴν σφραγίδα τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἀληθείας καὶ τὴν ὑπογραφήν τοῦ ταμίου πανσο. ἀρχιμ. κ. Κωνσταντίνου Ἀλεξανδρίδου (ἀρχιγραμματέως τῆς Ἱ. Συνόδου).

Οἱ τόπον διαμονῆς ἀλλάσσοντες συνδρομηταὶ πρέπει νὰ εἰδοποιῶσι τὴν Διεύθυνσιν, ἵνα μὴ παραπίπτωσι τὰ φυλλάδια.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ἐκκλησιαστικὰ χρονικά — Πνευματικὴ κίνησις τοῦ Γένους ἡμῶν κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τοῦ 19^{ου} αἰῶνος ὑπὸ Μ. Ἰ. Γεδεών (συνέχ.) — Ὁ Κώδιξ τοῦ Παΐσιου ὑπὸ Μ. Ἰ. Γεδεών — Ἀγγελία βιβλίων.

Παράρτημα — Κανονικὰ διατάξεις τῶν πατριαρχῶν Κωνσταντινουπόλεως (σελ. 401 - 408).

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

Τῇ κυριακῇ (30 Ἰούλιου) ἐγένετο ἐν τῷ πατριαρχικῷ ναῷ ἡ χειροτονία τοῦ πανιερ. μητροπολίτου Μαρωνείας κ. Χρυσάνθου, συλλειτουργούντων τῶν σεβασμ. συνοδικῶν Νικαίας, Νικαπόλεως, Ἀγκύρας, Ἐάνθης, Σισανίου καὶ Μογλενῶν.

— Τῇ δευτέρῃ (31) ἀφίκετο διὰ τῆς σιδηροδρομικῆς ἀμαξοστοιχίας Ἀδριανουπόλεως ὁ σεβασμ. μητροπολίτης Λιτίτζης κ. Ἰγνάτιος προσκληθεὶς ὡς μέλος τῆς ἱερᾶς Συνόδου, εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ παραιτηθέντος πανιερ. μητροπολίτου πρώην Χαλεπίου κ. Δωροθέου.

— Προτάσει τῆς ἐφορίας τῆς Πατριαρχ. Κεντρικῆς Ἱερατικῆς Σχολῆς, ἐν τῇ χθесινῇ συνοδικῇ συνεδριάσει καθηρτίσθη τὸ νέον προσωπικὸν αὐτῆς, διορισθέντος διευθυντοῦ μὲν τοῦ αἰδεσιμωτάτου πρεσβυτέρου κ. Μακαρίου Τανταλίδου, πρώην διευθυντοῦ τῆς ἐν Καισαρείᾳ Ροδοκνακείου Ἱερατικῆς Σχολῆς, καθηγητῶν δὲ τῶν ἱεροδ. Κωνσταντίνου Μικρούλη καὶ Βενεδίκτου Γεωργιάδου. Οἱ διορισθέντες νέοι καθήγηται τῆς Σχολῆς εἰσὶν ἐκ τῶν τελειοφοίτων τῆς ἱερᾶς ἐν Χάλκη Θεολογ. Σχολῆς, διακριθέντες ἐπὶ τε διδασκαλίᾳ καὶ τῷ κηρύγματι τοῦ θείου λόγου. Ἡ ἐναρξίς τῶν μαθημάτων τῆς Κεντρ. Ἱερατικῆς Σχολῆς γίνεται σήμερον.

— Δευτερεύοντα τοῦ οἴκου. Πατριαρχεῖου διώρισεν ἡ Α. Θ. Π. ὁ οἴκουμ. πατριάρχης τὸν ἱερολογ. κ. Κωνσταντίνον Καρατζόπουλον, τρώμιον τῆς ἐν Χάλκῃ Θεολογ. Σχολῆς, ἐπὶ διετίαν δὲ χρηματίσαντα ἱεροκήρυκα ἐν τῇ ἱερᾷ μητροπόλει Νεοκαισαρείας.

— Εἰς τὴν ἱερὰν Σύνοδον ὑπεβλήθη πρό τινας ἀρμολίως ὑπὸ τοῦ νομοδιόκτορος κ. Μελισσηνοῦ Χριστοδοῦλου «Πρόχειρον Νομικόν», κυρίως δὲ τὸ πρῶτον αὐτοῦ βιβλίον ἐπιγραφόμενον «Ἐὰν κωλύματα τοῦ γάμου ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Ὁρθοδόξῃ Ἐκκλησίᾳ, ὅπερ παραπεμφθέν πρὸς ἐξέτασιν εἰς τὴν Πατριαρχ. Κεντρικὴν Ἐκκλησιαστικὴν Ἐπιτροπὴν ἔτυχε τῆς ἐγκρίσεως αὐτῆς, ἀποδειχθέν ἔργον πείρας μακρᾶς καὶ μελέτης βθείας, ἅτε κωδηκοποιούν συλλήθδην ἀπάσας τὰς περὶ κωλυμάτων τοῦ γάμου διατάξεις τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας καὶ ἔλλειψιν παρ' ἡμῖν ἀναπληροῦν. Ἡ ἐκθεσις τῆς ἐπιτροπῆς, κρινάσης ἄξιον ἐπαίνων τὸν τοῦ προχείρου Νομικοῦ συγγραφέα κ. Μελισσηνὸν Χριστοδοῦλου, ἐνεκρίθη κατὰ τὴν συνοδικὴν συνεδρίασιν τοῦ παρελθόντος σαββάτου.

— Ἀναγγεῖλαντες πρὸ καιροῦ τὴν ἐκλογὴν τῆς νέας ἐφορίας τῶν ἐν Γαλατᾷ ἐκπαιδευτηρίων τῶν ὀρθοδόξων, παρελείπομεν νὰ γράψωμεν ὅτι ὁ πρόεδρος τῆς ἐφορίας ταύτης Μ. Χαρτοφύλαξ Ἐξ. Ν. Ψυχάρης βέης ὑπέβαλε τὴν ἀπ' αὐτῆς παραίτησιν αὐτοῦ. Ἡ Α. Θ. Π. ὁ οἴκουμ. πατριάρχης, ἐκτιμῶν τὴν ὑπὲρ τῶν κοινῶν προθυμίαν καὶ τὸν ζῆλον τοῦ κ. Ν. Ψυχάρη ἔγραψε, κατ' ἀπόφασιν τοῦ Δ. Ε. Μ. Συμβουλίου, προτρεπόμενος αὐτὸν ὅπως ἀποσύρῃ τὴν ὑποβληθεῖσαν παραίτησιν, ὅπερ καὶ ἔπραξεν, ἐπόμενος τῇ πατριαρχικῇ ἀξιώσει ταύτῃ. Τὸ πρὸς τὸν πρόεδρον τῆς ἐφορίας τῶν ἐν Γαλατᾷ Σχολείων πατριαρχικὸν πιττάκιον δημοσιεύομεν ἐνταῦθα, ἔχον ὧδε:

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ἐλέφ Θεοῦ κτλ.

Ἄριθ. Πρωτ. 4573.

Ἐνδοξότετε κύριε Ν. Ψυχρὴ βίη, Μέγα χροτοφύλαξ τοῦ καθ' ἡμᾶς Ἀγιοτάτου Οἰκουμενικοῦ Ὁρόνου, ἡμέτερε κατὰ πνεῦμα οὐδὲ λίαν ἀγκυρητὴ, τὴν φίλην ἡμῖν αὐτῆς Ἐνδοξότετα ἐκ ψυχῆς εὐχόμενοι εὐλογοῦμεν πατρικῶς. Τὰ δύο μέλη τῆς Ἐφορίας τῶν ἐν Γαλιτζῆ Ἐκπαιδευτηρίων ἦτοι οἱ κύριοι Γεράσιμος Δεστούνης καὶ Κ. Μαδέλης ὑπέβαλον ἀνκροτᾶν, δι' ἧς ἐκτιθέμενοι τὴν ἐξουσίαν, ἣν ἐφορήγησεν αὐτοῖς σύμπασα ἡ Κοινότης Γαλιτζῆ, ὅπως ποιήσονται χρῆσιν πάντων τῶν δυνατῶν μέτων πρὸς ἀνίκλησιν τῆς παρακίτητος τῆς περιπευδύτου ἡμῖν αὐτῆς Ἐνδοξότητος ἀπὸ τῆς βῆθεισης Ἐφορίας, ἐξητοῦντο τὰς ἐπὶ τούτου ἐνεργείας ἡμῶν. Τῆς ἀκροτῆς ταύτης παραπεμφθείσης ὑφ' ἡμῶν ἐνώπιον τοῦ Δ. Ε. Μ. Συμβουλίου, ἐξεδόθη καὶ ὑπεβλήθη πρακτικόν, δι' οὗ παρεκλήθημεν ἵνα προτρέψωμεν τὴν περιπεύθητον ἡμῖν αὐτῆς Ἐνδοξότητα, ὅπως, χάριν τῶν διαληφθέντων Ἐκπαιδευτηρίων, εὐερεστηθεῖται ἀποσύρη τὴν παρακίτησιν αὐτῆς. Ταῦτα τοίνυν προφρονῶς ἀνακοινοῦμενοι αὐτῇ, καὶ εἰς τὰ φιλογενῆ καὶ φιλόμουσα αὐτῆς αἰσθητά ἐκκληθῆναι ποιούμενοι, ἀξιούμεν πατρικῶς μετ' εὐχῶν καὶ εὐλογιῶν ἐγκυρόναι, ὅπως δεῖξηται τὰς προτροπὰς ἡμῶν τε καὶ τοῦ βῆθέντος Συμβουλίου, ὡσπερ καὶ τὴν κοινὴν εὐχὴν τῶν κατοίκων τῆς κοινότητος Γαλιτζῆ, καὶ ἐξακολουθήσῃ συνεργαζομένη, ὡς μέχρι τοῦδε, μετὰ τῶν ἐξονομασθέντων Ἐφορῶν τῶν ἐκεῖ Ἐκπαιδευτηρίων, χάριν τῆς ἐπὶ τὰ κρείττω τούτων προαγωγῆς. Εἶεν δὲ τὰ ἐτη αὐτῆς ὅ,τι πλείστα, ὑμῖν καὶ πανευφρόσυνα.

αωπη' Ὀκτωβρίου κζ'.

† Ο ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ ἐν Χριστῷ εὐχέτης

— Χθὲς, ἐντολῇ τῆς Α. Θ. Π. τοῦ οἴκουμ. πατριάρχου ὁ πανοσιολ. Μ. πρωτοσύγκελλος κ. Γερόθεος ἐπισκεψάμενος τὴν Ἀ. Ἐξ. τὸν παρὰ τῇ Ὑ. Πύλῃ πρεσβευτὴν τῆς Ρωσσίας κ. Α. Νελιδῶφ διειρημήνευσε τὰ συγχαρητήρια τῆς Α. Θ. Π. ἐπὶ τῇ, θεῖα Προνοίᾳ, διασώσει τῆς ζωῆς τῆς Α. Α. Μ. τοῦ αὐτοκράτορος πασῶν τῶν Ρωσσιῶν, κινδυνεύσαντος κατὰ τὴν τελευταίαν ἐκ Σεβαστουπόλεως εἰς τὴν πρωτεύουσαν τοῦ κράτους αὐτοῦ ἐπὶ πόνον.

— Τῇ προσεχεῖ δευτέρᾳ π. μ. ἐξακολουθήσει ἡ ἐπὶ δημοπρασίας ἐκποιήσις τῶν πραγμάτων τοῦ μακαρίτου πρώην Πολυκνήξ Γερασίμου.

Σὺν τῷ παρόντι φυλλαδίῳ διδοται τοῖς συνδρομηταῖς ὁ κατ' ἀλφάβητον ἀναλυτικὸς πίναξ τῶν ἐν τῷ Η' ἔτει τῆς Ἐκκλησίᾳ Ἀληθείας περιεχομένων.

Η ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΙΝΗΣΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΟΥΣ ΗΜΩΝ ΚΑΤΑ ΤΑ ΠΡΩΤΑ ΤΟΥ ΙΘ' ΑΙΩΝΟΣ ΕΤΗ.

Τὸ ἔργον τῶν κοινοτήτων πρὸς ὑποστήριξιν καὶ σύστασιν βιβλιοθηκῶν, τυπογραφείων καὶ σχολείων ὑπεστήριξον ὁμογενεῖς πλούσιαι, ἐταίρια φιλολογικὰ καὶ τρεῖς ἐφημερίδες ἑλληνικαί, ἡ Ἀθηναῖα, ὁ Τηλέγραφος καὶ ὁ Λόγιος Ἐρμῆς· καὶ περὶ μὲν τούτων ἐν ἰδίᾳ ἱστορίᾳ τῆς καθ' ἡμᾶς δημοσιογραφίᾳς ὁ προσήκων γενήσεται λόγος· περὶ δὲ τῶν τυπογραφικῶν ἔγραψεν ὁ πρό τινας τὸν βίον μεταλλάξας δοκιμώτα-

* Συνέμειξ ἀπὸ σελ. 382—384 τοῦ Η' τόμου.

τος νομισματολόγος Παῦλος Λάμπρος. Ἐκ τῶν προστατῶν τῶν γραμμῶν εἰς μὲν ἀνήκει εἰς τὸ ἀγγλικόν ἔθνος, ὁ ἀείμνητος κόμηξ Φρειδερίκος Νόρβιος Γυλιφφὸρδ ὁ τῆς Ἰονίου Ἀκαδημίας ἰδρυτῆς⁶⁶, τεσσάρων δ' ἡ βιογραφία γνωστὴ ἐστὶν εἰς τὸ πλείστον μέρος τῶν ἡμετέρων ἀνεγνωστῶν, ἢ τῶν ἀδελφῶν Ζωσιμάδων Ἀναστασίου, Νικολάου, Ζῶν καὶ Μιχαήλ. Ὁ βίος τοῦ Ζῶν Κωνσταντίνου Καπλάνη γνωστὸς ἐγένετο πᾶσιν ἐγκρίως καὶ τὰ «Σπᾶνικα τῆς εὐποιίας ἔργα» κατέστησαν ἐγκόλπιον παντός ὁμογενοῦς, οὐδ' ἐπιτρέπεται ἐνταῦθα μακρὸς ἢ βραχὺς λόγος ἡμῖν. Ἡ μνήμη τῆς τοῦ Ἰωάννου Βαρβάνη φιλογενείας ἀνεξάλειπτος ἐπὶ πολὺ παραμένει παρ' ἡμῖν. ἄλληστον δ' ἐστὶ τὸ ὄνομα καὶ ἄλλου φιλογενοῦς ἀνδρός, οὐ μόνον προστασίαν παρασχόντος εἰς τὰ γράμματα, ἀλλὰ καὶ δοκίμου γενομένου τοῦ λόγου ὑπέρτερου, τοῦ Φραγκίσκου Μαῦρου. Δικταίβι αὐτοῦ, μεταφράσεις οὐσα ἐπιστημονικῶν ἔργων τῶν ἐν Ἑσπερίᾳ σοφῶν, ἐξεδόθησαν ἐν τῷ Λογίῳ Ἐρμῆ⁶⁷, ἀπὸ τοῦ 1818, ἦτοι ἐν ἔτος μετὰ τὴν ἐκ τοῦ φιλολογικοῦ γυμνασίου τῆς Σμύρνης ἀποροίτησιν· εἰς αὐτὸν ὁ Κούμαξ προσφωνεῖ τοὺς δύο πρώτους τόμους τοῦ *Συντάγματος φιλοσοφίας*, ἐνῶ εἰς τὸν Ἀλέξανδρον Μαῦρον, τὸν πτωχοῦς μαθητὰς ἐκπαιδεύοντα ἐν Εὐρώπῃ, προσφωνεῖ τὸν ἐκ-ἐκδοθέντα Α' καὶ μόνον τόμον τῶν Γραμματικῶν αὐτοῦ ὁ μέγας Οἰκονόμος⁶⁸.

Δοκίμως ὑπεστήριξε τὴν ἐν Ἀθήναις παιδείου ἐν αὐτῇ τῷ 1812 συστηθεῖσα Φιλόμουσος Ἐταιρία⁶⁹, ἥτις ὡς γράφει λόγιος ἄθηναῖος, «εἰλκυσε πρὸς ἑαυτὴν τὴν συνδρομὴν καὶ μοναχῶν, καὶ πριγκίπων, καὶ εὐγενῶν, καὶ φιλοσόφων, καὶ πάσης τάξεως ἀνθρώπων· ἤμασε δὲ μέχρις ἐννέα ἐτῶν. Ταύτης εἶδη συνδρομητῶν ἦσαν δύο, καὶ οἱ μὲν ἐκαλοῦντο Συνήγοροι, οἱ δὲ Εὐεργεταί· καὶ ἡ συνεισφορὰ ἐδίδετο ἐτησίως, τῶν μὲν Συνηγῶρων δίστηλα τρία, τῶν δὲ Εὐεργετῶν δίστηλα εἴκοσιν. Ὅστε ὁ φιλόμουσος οὗτος Σύλλογος ἀνήγειρε σχολεῖα τῆς ἑλληνικῆς παιδείας, τῶν

66. Βλ. τὸ βιβλίον: Βιογραφικὰ Ἱστορικὰ Ὑπομνήματα περὶ τοῦ κόμητος Φρειδερίκου Γυλιφφὸρδ, ἡστίμου τῆς Ἀγγλίας καὶ περὶ τῆς ὑπ' αὐτοῦ συστηθείσης Ἀκαδημίας· ὑπὸ Ἀνδρέου Παπαδοπούλου Βρεστοῦ· Ἀθῆναι, 1846.

67. Λόγ. Ἐρμ. 1819, σελ. 244—259· ἢ κατὰ Πλάτων θεωρία τῶν ψυχικῶν νοσημάτων ὑπὸ Sprengel 1818, σελ. 384—391· ἢ περὶ ἀτομολογικοῦ καὶ δυναμολογικοῦ συστήματος, κατὰ Shcolz· αὐτόθι, σελ. 672—680 τὸ κεφάλαιον *Stutium der paedagogik* τοῦ I. G. Kieseweter.

68. Ἀνήγνωθι ἐν Λογίῳ Ἐρμῆ, ἔτους 1820, ἀπὸ σελ. 579—586 ἐπὶ κρισιν αὐστηρῶν τῆς τε πρὸς τὸν Φραγκίσκον Μαῦρον ἀπερώσεως καὶ τῶν ἐν αὐτῇ γραφομένων τοῦ Οἰκονόμου, γραφεῖσιν ὑπὸ Ἀνδρέου Ἀνδρεοπούλου πελοποννησίου.

69. Κατάστασις συνοπτικὴ τῆς πόλεως Ἀθηνῶν κατὰ ὑπὸ Διονυσίου Σουρμελῆ, ἐν Ἀθήναις, 1842, σελ. 70—71, ὑπόθεν μεταγράφονται τὰ περὶ τῆς Ἐταιρίας ταύτης ἐκδοθέντα ἐν-ἐνταῦθα.

ἐπιστημῶν, καὶ τῶν εὐρωπαϊκῶν γλωσσῶν· οἱ προ-
στάμενοι δὲ τοῦ ἀγαθοεργοῦ τούτου καταστήματος
ἐκαλοῦντο ἔρρορι οἵτινες κατ' ἔτος ἐξελέγοντο διὰ
ψηφοφορίας παρὰ τῶν μελῶν αὐτοῦ. Ὁ φιλόμουσος
οὗτος σύλλογος ἐκλήσετο τῷ 1814 κληρονομήσει τῆς φι-
λοσοφίας καὶ τῶν ἐπιστημῶν ἐν τῇ σχολῇ τῶν Ἀ-
θηνῶν τὸν ἱατρὸν καὶ φιλόσοφον ἀρχιμανδρίτην Διο-
νύσιον Πύρρον τὸν Θεσσαλόν, ἐπὶ μισθῷ χιλίων κολο-
νάτων κατ' ἔτος, ὧν αὐτὸς μὲν ἐχορήγει τὸ τρίτον, τὰ
δὲ λοιπὰ ὁ φιλόμουσος ἡγούμενος Πετράκης Διονύσιος,
ἀένετος καὶ καλὸς καθ' ὅλα αὐτὸς, ὡς ἱατροχειρουργ-
γος κατὰ διαδοχὴν ἐθεράπευεν ἀναργύτως ὅλους τοὺς
ἀσθενεῖς μὲ τὰ ἱατρικὰ του· ταῦτα γράφει ὁ Διονύ-
σιος ἱατρός ὁ Πύρρος, προστιθεὶς «ποῦ τῶρα τοιοῦτοι
ἡγούμενοι! οἱ ἡγούμενοι τῶρα δὲν ἀξίζουσι μηδέν»⁷⁰.
Καὶ ἐχορήγει μὲν ὁ ἡγούμενος τὸ τρίτον τοῦ μισθοῦ,
ἀμὲ τὴν συμφωνίαν ὅμως—μικρῶς ὁ Πύρρος αὐτὸς⁷¹
—να παραδίδω καὶ τὴν ἱατρικὴν εἰς τοὺς ἀνεψιούς
του καὶ διαδόχους του, ἐπειδὴ καὶ αὐτοὶ κατὰ διαδο-
χὴν καὶ ἐκ προγόνων εἶχον τὴν ἱατρικὴν τέχνην καὶ
ἐθεράπευον ἀναργύτως ἐξ ἴσου πάντας. Ἐδίδάχεν
ὁ Πύρρος Ἀριθμητικὴν καὶ Γεωγραφίαν, ὡς καὶ συνέ-
γραφεν καὶ ἐξέδωκε τοιαύτην, πρώτην ἀξίαν λόγου
πρὸς χρῆσιν τῶν σχολείων, καὶ ἦν ὡς ἐβλεπεν ὑπε-
ρον ὁ συγγραφεὺς, «πολλὰ διδασκαλικά τῆς Ἑλλάδος
λαθόντες ἐκολώθουσαν, καὶ ἔκκαμεν ἕκαστος τὴν ἐδικήν
του ἀτελεῖ». Τοσαύτη δ' ἦν ἡ προθυμία τῶν τότε,
ὥστε καὶ τῶν παντοπωλείων ὑπηρετῶν προσέτρεχον,
ἠρίθμει δὲ μέχρι πεντήκοντα· καὶ ἡ προθυμία αὕτη
ἐπλήρου ζήλου καὶ τὸν διδάσκαλον· τὸ δεύτερον
ἔτος ἐδίδαξε Γεωμετρίαν καὶ Φυσικὴν, δις δὲ ἢ τρίς
τῆς ἐβδομάδος Ἰατρικὴν καὶ τὴν κατὰ Λινναίου Βο-
τανικὴν. Διὰ τῆς προστασίας τοιοῦτου συλλόγου ἠ-
τύχησαν οἱ Ἀθηναῖοι ἵνα ἔχωσιν ἀπὸ τοῦ 1813 βοτα-
νικὸν κῆπον, ἀριθμοῦντα τριακόσια εἶδη φυτῶν καὶ
μουσεῖον θησαυρίζον ἴσον ἀριθμὸν μετὰλλων. Εἰρήσθη
δ' ὅτι, καθὼς αὐτὸς οὗτος ὁ Πύρρος γράφει, «οὐδεὶς
ἐξ Εὐρώπης ἐπιστημονικὸς διδάσκαλος ἦτον ἕως τότε,
εἰμὴ αὐτὸς εἰς Ἀθήνας καὶ ὁ Σοφικανόπουλος εἰς τὰς
Πάτρεις τῆς Ἀχαΐας»⁷².

Κοινότητες ἀμιλλώμεναι πρὸς ἀλλήλας, πειρώμε-
ναι δ' ἐκάστη αἰὲν ἀριστεύειν καὶ ὑπείροχον ἔμμεναι
ἄλλων, μηδὲ γένος πικτέρων αἰσχυνόμεναι διδασκαλοὶ
καὶ λόγιοι τὸ πρὸς τὰ γράμματα καθήκον πληροῦντες,
μηδὲ κρύπτοντες ὅπερ ἔλαβον παρὰ τοῦ Κυρίου τῆς
παιδείας τάλαντον· πλούσιοι δικτιθέντες μέρος τοῦ
πλοῦτος πρὸς διέδοσιν τῶν φώτων τῶν ἐπιστημῶν εἰς
τὴν ἀρχαίαν αὐτῶν κοιτίδα· ἐταίρια καὶ σύλλογοι,

70. Περιήγησις ἱστορικὴ καὶ βιογραφία Διονυσίου Πύρρου
τοῦ Θεσσαλοῦ, ἱατροδιδασκάλου, καὶ πατριρχικοῦ ἀρχιμανδρί-
του καὶ ἐπίτου τοῦ βασιλικοῦ τάγματος τοῦ Σωτῆρος· ἐν Ἀ-
θήναις, 1848, σελ. 68.

71. Αὐτόθι, σελ. 69—70.

72. βλ. τοῦ αὐτοῦ βιβλίου σελίδα 72.

καινὰ ταμεῖα συνδρομῶν σχηματίζοντες πρὸς ὑποστή-
ρισιν τῶν γραμμάτων καὶ σύστασιν ἐκπαιδευτηρίων,
ὑποστηρίζοντες διὰ τοῦ φωτός τοῦ τύπου, διὰ δημο-
σιογραφίας ἡμερολήπτου καὶ γινωσκουσίας τί τὸ καθή-
κον αὐτῆς ἀπέναντι τῶν ὑπὲρ τοῦ γένους ἀκμαίως
ἐργαζομένων, μηδ' ἐπιλανθνομένης ὅτι πρέπει ἵνα
ὑποστηρίξωμεν τὸν ἀρχόμενον βιβλίζειν, ἵνα μὴ πρὸς
λίθον προσκόψη τὸν πόδα αὐτοῦ. Ἀλλ' ἐν τῇ λαμπρῇ
ταύτῃ σταδιοδρομίᾳ, τῇ γινομένη τοσοῦτω λελογισμέ-
νως ὑπῆρχε, τῆς λογίων προτρέπουσα, παλαιούσα,
συμβουλευούσα, χεῖρα τείνουσα ἀρωγόν, μετὰ τὴν Ἐκ-
κλησίαν, τὴν ἐμπνέουσαν, τὴν ἐνθαρρύνουσαν τοὺς
δολιοδρομοῦντας εἰς ἐγκρατέρησιν· ἡ τῆς διακεκρι-
μένων λογίων τοῦ γένους, ὧν ἐξέχουσιν ἐν ἀρχαῖς τῆς
ἡμετέρας ταύτης ἑκατονταετηρίδος, περὶ ἧς δὴ καὶ
λόγος ὑπόκειται, ὁ Κοραΐς, ὁ Δούκας, ὁ Κούμας, ὁ
Οἰκονόμος. Οὐδὲ προέκειτο μόνον ἡ διὰ γραφῆς παρα-
κείμευσα. Ὁ ἱερός ἄμβων ἦν τοῦ Οἰκονόμου καὶ τοῦ
Δούκα στάδιον ἐξοχώτατον. Εἴπερ ὁ σοφὸς ἀρχιμαν-
δρίτης Ἀνθίμος Γαζής ἔγραψεν ἐν τῷ *Λογίῳ Ἐρμῆ*,
εἴπερ ὁ σοφὸς Κοραΐς ἐν τοῖς προλεγομένοις τῶν
ἐκδόσεων τοσοῦτων ἀρχαίων ἑλλήνων συγγραφέων,
εἴπερ ὁ Κούμας ἐν προλόγοις πολλῶν αὐτοῦ δι-
δακτικῶν ἐγχειριδίων, οἱ σύντροφοὶ ἔγραψον προτρέ-
ποντες καὶ νοουθετοῦντες, εἴπερ ἐξόδοις ὁμογενῶν
πλουσίων διέχεον οὕτω τὰς συμβουλὰς αὐτῶν πρὸς
διέδοσιν τῶν ὑγιῶν ἀρχῶν τῆς παιδείας, καὶ
πρὸς σύστασιν σχολείων, εἴπερ ἔτυχον οὗτοι τῆς ἐν
τῷ Πανθεῷ τῷ καθ' ἡμᾶς ἀναστηλώσεως τῶν εἰ-
κότων αὐτῶν, μὴ ἐπιλησθῶμεν ὅτι κῆρυξ ἱερός, γεν-
νηθεὶς ὅπως κρατῆ τοῦ ἱεροῦ ἄμβωνος, ἀλλὰ συνδυά-
σας τὸ καθήκον ἱεροκῆρυκος τῷ καθήκοντι τοῦ διδα-
σκάλου, καὶ τὴν ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν ἐπωνυ-
μίαν καὶ στάσιν τοῦ μεγάλου προμνηστευόμενος ἀπό-
τε τῆς ἐπιτυχίας ἐν τῇ διδασκαλίᾳ καὶ τῆς διδασκα-
λίας ἐν τοῖς ἔργοις, ποιῶν ἅμα καὶ διδάσκων καὶ, κατὰ
τὸν παλαιὸν σοφόν, ἐν τῷ παίζειν καὶ σπουδάζειν λυ-
σιτελῶν, ὁ ἐξ Οἰκονόμων Κωνσταντίνος ἐν τῇ Σμύρ-
νῃ καὶ ταῖς Κυδωνίαις, ἐν Κωνσταντινουπόλει τε καὶ
τῇ Θεσσαλίᾳ τὰ κράτιστα ὑψηλοῦς, προετρέπετο
τοὺς ὁμογενεῖς εἰς ὁμόνοιαν καὶ ἀγάπην, εἰς ἔργα φι-
λογενεῖας καὶ φίλτρον πρὸς τὰ γράμματα. Ἐξώμεν
ὅμως πρὸ αὐτῶ τὸν ἀείμνηστον Νεόφυτον Δούκαν·
κῆρυξ τοῦ λόγου καὶ διδάσκαλος ἀκμάτος, ποθῶν τὴν
ἐν τῷ γένει ἡμῶν πρόοδον καὶ τὴν διέδοσιν τῶν γραμ-
μάτων, οὐ μόνον ἴδια χρήματα πρὸς ἐκδοσιν διδακτι-
κῶν βιβλίων καὶ συγγραφέων ἀρχαίων, πεζογράφων
καὶ ποιητῶν, ἀνήλισκεν, οὐ μόνον εἰς ἑλληνικὰ σχο-
λεῖα δωρεὰν διένεμεν, ὡς γνωστὸν, **τεσσαράκοντα**
τρεῖς χιλιάδας ἀντιτύπων τοιοῦτων, ἐξοδεύσας εἰς
ἐκδοσιν αὐτῶν ἕκκτον πενήκοντα ἐξ χιλιάδας
δραχμῶν, ἀλλὰ καὶ τοὺς προλόγους αὐτῶν εἰς συζή-
τησιν καθωσίω θεμάτων κοινωφελῶν καὶ εἰς προτρο-
πὴν πρὸς σύστασιν σχολείων. Τῷ 1811 ἐκδοῦς τὴν
Βιβλιοθήκην τοῦ Ἀπολλοδώρου, δύο προέταξεν

ἐπιστολὰς πρὸς τοὺς ὁμογενεῖς τοὺς ἐν Βιέννῃ, πατρι-
ων ὅπως συστήσωσι σχολεῖον ἑλληνικόν, ἀνὲν ᾧ νὰ δι-
δάσκηται ἡ ἑλληνικὴ παιδεία καὶ μάθησις ὅσον οἶόν
τε ἐντελέστερον . . . σχολεῖον οὐχὶ ταπεινὸν καὶ εὐ-
πτόητον, εἰς τὸ ὅποιον νὰ συχνάζωσιν ἀκούοντας δε-
κατρία τυχόν παιδιάρια νήπια»⁷³. Διότι ἤθελεν αὐτὸ ὁ
ἀείμνηστος Δούκας ἄξιον τῆς ἐπὶ φιλογενεῖς φήμης,
ἣν οἱ ἐν Εὐρώπῃ ὁμογενεῖς ἐκτῆσαντο, θεραπεύον τὰς
ἀνάγκας τῶν ὁμογενῶν, ὅσοι τὴν πάτριον ἔπρεπε νὰ
λαμβάνωσιν ἐν αὐτῷ καὶ χριστιανικὴν ἀγωγὴν καὶ
παίδευσιν. Ἀλλὰ πρὸς τοῦτο παρώρων καὶ προέτρε-
πον καὶ ἄλλοι διδάσκαλοι, ἄξιοι, ὡς ὁ Δούκας, τῶν
ἐγκωμίων, ὅσα μαθηταὶ εὐγνώμονες ἐπεδαψίλευον
αὐτοῖς⁷⁴. (ἔπεται συνέχεια)

Ο ΚΩΔΗΞ ΤΟΥ ΠΑΪΣΙΟΥ

Κυρίως ἔπρεπε νὰ γένηται λόγος περὶ δύο κω-
δήκων, χρησίμους ἡμῖν χρηγούντων εἰδήσεις, ἀναφε-
ρομένης εἰς τὸν βίον τοῦ γένους καὶ τῆς Ἐκκλησίας·
ἀλλὰ προυτιμήθη τῶν κωδήκων τούτων ὁ περιέχων
τὴν ἰδιωτικὴν ἀλληλογραφίαν τοῦ Παΐσιου, διότι ὁ
ἕτερος περισώζει δεκάδα γραμμῶν ἐκκλησιαστικῶν,
ἀπολελυμένων κατὰ τὰ τελευταῖα τῆς παρελθούσης
ἐκατονταετηρίδος ἔτη. Τῆς ἐρεύνης τοιούτων κωδή-
κων ὁμολογουμένως οὐσης χρησιμωτάτης, οὐδεμία λέ-
ξις ἐπὶ πλέον ἀπαιτεῖται πρὸς δικαιολογίαν τῆς πα-
ρούσης ἱστορικῆς σημειώσεως. Ἰκανὰς εἰδήσεις θέλομεν
ἀρυσθῆ διὰ τῆς μελέτης παρομοίων κωδήκων, τὸ δὲ
συμπέρασμα τῆς ἀναδιφύσεως αὐτῶν ἔσται κάλλιστος
τοῦ ἐγχειρήματος τούτου συνήγορος.

Τοῦ κώδικος τούτου μνεῖαν ἄλλοτε μικρὰν ἐποιη-

73. Ἀπολλοδώρου τοῦ Ἀθηναίου γραμματικοῦ Βιβλιοθή-
κης ἢ περὶ Θεῶν βιβλία Γ'. Ἐν Βιέννῃ 1811. Προτίθενται
«Παράνεσις πρὸς τοὺς ἐν Βιέννῃ φιλογενεῖς Ἕλληνας εἰς σύστα-
σιν σχολεῖου ἑλληνικοῦ ἐν Βιέννῃ, 1810» εἰς σελίδας 37 εἰς
δον· καὶ «Παράνεσις Β'» ἐκ σελίδων 24.

74. Ὁ λόγιος ὁμογενῆς Χρῆστος Α. Παρμενίδης ἐν τῷ
Λασκίρει αὐτοῦ, ᾧ συνῆψε διάφορα ποιήματα, ἐν Ἀθήναις ἐν
εὐσελίδῳ τόμῳ ἐκτυπωθέντα τῷ 1847, ἐξέδωκεν ἐν σελίδι 125
—128 «Ἐλεγείον εἰς τὸν ἀοιδὸν Νεόφυτον Δούκαν», ἐν ᾧ
γράφει καὶ ταῦτα:

Ἐπληρώθησαν οἱ πόθοι τοῦ σωκρατικοῦ προεβότου
εἰς τὰ δώματα τοῦ Πλάστου ἀναπαῖσα ἡ ψυχὴ του
ἄσπιλος, εὐλογουμένη
καὶ μὲ δάκρυα μυρίων καρδιῶν συνωδενυμένη
ἔλαβε τῶν ἐναρέτων τὸ ἀκτινοβόλον στέμμα
καὶ ὁ χορὸς τῶν πρώτων τῶν μετὰ χαρᾶς τὸν εἶδε βλέμμα.

Σεβαστόν τι εἰς τὴν ὄψιν τὴν φιλομειδῆ του εἶχε.
καὶ εἰς τὴν κοινωσίαν ταύτην ἦθος σπᾶνιον παρεῖχε.
Καὶ διηγετικῶς τοὺς χρόνους ἀνεκάλει τῶν Αἰσχύλων
πρὸς τ' ἀρχαῖα ἀναφίεργον τὸν τῆς νεολαίας ζῆλον.

σχῆμιν¹, ἐγνώσθη δὲ τότε ὅτι γράφεις αὐτοῦ ἐτύγχανε
Παΐσιος ὁ Θεσσαλὸς, ἀρχέμενος τῆς συγγραφῆς, ἢ μᾶλ-
λον τῆς ἐν αὐτῷ μεταγραφῆς τῶν ἐπιστολῶν αὐτοῦ,
καὶ τέλος ἐπιθείς περὶ τὰς τοῦ βίου δυσμάς. Ὅτε
κατήρξατο τῆς συρραφῆς τῶν ἐπιστολῶν, ἄς πρὸς ἀρ-
χιερεῖς καὶ πατριάρχας, νοταρίους πατριαρχικούς καὶ
διδασκάλους, ἡγεμόνας καὶ τοὺς ὑπαλλήλους αὐτῶν
ἔπεμπε, ἦν ἐπίσκοπος τῶν ἐν Θεσσαλίᾳ Σταγῶν,
ποιμαίνων τοὺς συμπολίτας. Ὁ φιλόπνοος ἱεράρχης
ἐγεννήθη ἐν Κλινοβῷ, κώμῃ τῆς ἐπισκοπῆς ταύτης,
ἣτις οὐκ ἦν ἀμοιρὰς βιβλιοθηκῶν, ἔχουσα ἐν τῇ περι-
φερείᾳ αὐτῆς τὰς γεραρὰς τῶν Μετεώρων μονᾶς. Ἀλλὰ
πολλὰ πόλεις τῆς Θεσσαλίας εἶχον τότε σχολεῖα
καλὰ, καὶ ὁ Παΐσιος ἐν τινι τούτων ἐδιδάχθη πιθανῶς,
εὐδοκιμήσας ἐν τῇ γνώσει τῆς γλώσσης, ἣς ἔχομεν οὐ
μόνον τὰς ἐπιστολὰς τοῦ κώδικος ἀρίστα τεκμηρία,
ἀλλὰ καὶ τινὰ ἐπιγράμματα, καὶ στίχους πολλούς, οὓς
ἔγραψε περὶ διαφόρων μονῶν τοῦ Ἁγίου Ὁρους, καὶ
ὧν ἐξεδύθησαν οἱ στίχοι περὶ τῆς ἐν Ἀθῶν ἱερᾶς μο-
νῆς τοῦ Δοχειαρίου².

Τὰ πρῶτα βήματα τοῦ σταδίου αὐτοῦ, καρποφό-
ρου μέχρι τέρατος τοῦ βίου καὶ πρὸς τοὺς ὁμογενεῖς
ἐπωφελοῦς, εἰσὶν ἡμῖν γνωστὰ ἀπὸ τῆς εἰς Ἁγίον Ὁ-
ρος ἀποστολῆς αὐτοῦ. Ἐκόσμη τότε τὴν ἐπισκοπὴν
Σταγῶν, ὅτε ἡ Μ. Ἐκκλησία ἀπερᾶσζε νὰ ἀνασυσ-
τήσῃ τὴν Ἀθωνιάδα Ἀκαδημίαν, οὐδένα δ' εὗρε μᾶλ-
λον ἐπιτήδειον πρὸς τοιοῦτον ἱερὸν ὄντως καὶ κοινω-
φελῆ σκοπὸν. Κατὰ τὸν ὀκτώθειον τοῦ 1880 ὁ Παΐσιος
ἦν ἐν Ἀγίῳ Ὁρει, κομίζων τὰς πατριαρχικὰς ἐπιστο-
λὰς καὶ πολλὰ συμβουλευόν τοὺς φιλομούσους μονα-
χοὺς πρὸς ἀνασύστασιν τῆς σχολῆς· ἀλλὰ ταῦτα μαν-
θάνομεν ἐκ γράμματος τῆς ἱερᾶς Κοινοῦτητος πρὸς τὸν
πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως Νεόφυτον Ζ' τὸν ἀπὸ
Μακρωνείας³, ἐν δὲ τῷ κώδικι, δυστυχῶς, οὐδεμία
σώζεται τῶν ἐξ Ἁγίου Ὁρους σταλεισῶν ἐπιστολῶν
αὐτοῦ. Τί ἔπραττε περιεργόμενος τὰς ἱερὰς μονᾶς
ἄγνωστον ἡμῖν καταλείπει αὐτός, ὁ περὶ τοσούτων
ἄλλων ἐπουσιωδῶν ἀναλώσας σελίδας τινὰς τοῦ ἰδίου

1. Χρονικὰ τῆς Πατριαρχ. Ἀκαδημίας· σελ. 185—187.

2. Προσκυνητήριον τοῦ βασιλικοῦ, πατριαρχικοῦ, σταυρο-
πηγικοῦ τε καὶ σεβασμιῶ ἱεροῦ μοναστηρίου τοῦ Δοχειαρίου,
τοῦ ἐν τῷ Ἀγιωνύμῳ ὕρει τοῦ Ἁθῶνος κλπ. Ἐν Βουκουρε-
στίῳ, 1843, σελ. η'. «Στίχοι πολιτικοὶ τοῦ σεβασμιωτάτου
καὶ θεοφιλεστάτου ἁγίου Σταγῶν κυρίου κυρίου Παΐσιου, καθ'
ὃν καιρὸν περιήρχετο τὰ ἱερὰ μοναστήρια τοῦ ἁγιωνύμου Ὁ-
ρους». Οἱ στίχοι εἰσὶ 18, ὥστε, ἂν ὑποθέσωμεν ὅτι ἔγραψε το-
σοῦτους δι' ἐκάστην τῶν μονῶν καὶ σκῆτων τοῦ Ἁθῶ, τὸ
ὅλον τοῦ Παΐσιου στι/ούργημα συνεποσούτο εἰς 600 στίχους.
Βιρῆσθω δ' ὅτι ἦν ἀπλῶς ἀπερίοδος, οὐδὲν ἱστορικὸν γεγονός
ἀναφέρουσα. ἐν συμπεράνῃ τις ἐκ τοῦ ἐκδιδομένου μέρους.

3. Ἀνάγνωθι τὸ ἄρθρόν μου «Δύο ἀνέκδοτα γράμματα πε-
ρὶ τῆς Ἀθωνιάδος Ἀκαδημίας» ἐν τόμῳ Γ' τῆς «Ἐκκλησιαστ.
Ἀληθείας», ἰδίᾳ δὲ τὴν ἐν σελίδι 700 ἀναφορὰν τῆς ἱερᾶς Συ-
νᾶξεως πρὸς τὸν οἰκομ. πατριάρχην.

κώδικος, επιτρέπει δ' ἡ τῆς ἱεράς Κοινοτήτος ἐπιστολή 'να εἰκάζωμεν ὅτι τέλος τῆς ἐαυτοῦ περιοδείας ἔθετο τὸ συλλέξαι συνδρομὰς ἀπὸ τῶν ἀσκουμένων ἐν κελλίοις καὶ σκήταις, πρὸς σχηματισμὸν κεφαλαίου, οὗ ὁ τόκος ἔμελλε δαπανᾶσθαι εἰς συντήρησιν τῆς ἀθωνιάδος Ἀκαδημίας.

Ἡ ἀλληλογραφία αὐτοῦ ἀρχεται ἀπὸ τῆς ἐν Πελοποννήσῳ περιοδείας, ἧς ὁ σκοπὸς ἀκριβῶς ἡμῖν ἀγνωστος ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς αὐτοῦ μένει, μενούσαις ἐπίσης ἀχρονολογήτοις. Αἱ ἐπιστολαὶ αἱ ἐκ Πελοποννήσου σταλεῖσαι παρατίθενται ἐνταῦθα, καὶ ἐξ αὐτῶν ἔσται δυνατὸν 'να σχηματίσωμεν ἰδέαν περὶ τοῦ χρόνου τῆς διαμονῆς αὐτοῦ καὶ τοῦ σκοποῦ τῆς ἀποστολῆς τοῦ Παΐσιου, ὅστις ὦν ἐνεργεῖ ἐπίσκοπος Σταγῶν, ἔμαθεν ἐν τῇ περιοδείᾳ τὴν (τῷ 1803) ἐκλογὴν νέου μητροπολίτου Λαρίσσης, ᾧ συνεχῆρ διὰ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης:

Α'

[ΤΩ ΛΑΡΙΣΣΗΣ ΡΑΦΑΗΛ]⁴

Οὐδὲν τῶν ὄντων ἔχει τὸν ὄρον ἀμετάθετον καὶ σταθερὸν, ὡς ἡ θεία βουλή: ἡ δὲ βουλή τοῦ Κυρίου μένει εἰς αἰῶνα, κατὰ τὸν προφητᾶνακτα: ἔμελλεν ἄρα καὶ ἡ σεβασμία μοι αὐτῆς κορυφή, κατὰ θεῖαν βούλησιν, νὰ γένη ἐγκρατῆς τῆς ἀγιωτάτης μητροπόλεως Λαρίσσης, καὶ κυριάρχης τοῦ ἡμετέρου κλίματος: καὶ διὰ τοῦτο πρὸ πολλοῦ ἦτε φήμη διεκέρυττε τὸν τοιοῦτον προβιθασμὸν τῆς, καὶ ὁ ὀρθὸς λόγος ἔπεισε τὸν καθ' ἕκαστον ἐπὶ τοῦτο ὡς βέβαιον: κἀγὼ ὡς μάντις καὶ χρητιμολόγος, θεῆς ἐκτεσάμην, ἐν βασιλευσούσῃ τὰς διατριβὰς ποιούμενος, τὴν πατρικὴν τῆς εὐνοίαν, καὶ φιλικὴν τῆς γνωριμίαν, καὶ συνεχῆ ὀμιλίαν, καὶ μάλιστα καθ' ὃν καιρὸν, ὅπου ἀπεδήμησα εἰς Πελοπόννησον, τὴν ἀπεχειρέτησα λαβὼν τὴν εὐχὴν τῆς, ἐν τῷ καταλύματι οὗταν μετὰ τοῦ σεβασμιωτάτου γέροντος ἀγίου Κυζίκου: γνωρίσμα προφανὲς ὅτι ἔμελλον ἐντὸς ὀλίγου νὰ τὴν ἀποκτήσω καὶ κυριάρχην μου: δι' ὃ καὶ ὅτε ἠκούσθη μοι ὄντι εἰς τὴν περιήγησιν νῆς Πελοποννήσου ἡ μετᾶθεσις αὐτῆς εἰς τὴν ἱεράν μητρόπολιν τῆς Λαρίσσης, ἐχάρην ἀπὸ καρδίας, ὅτι ἀπὸ ἐνὸς φιλοστόργου καὶ πονετικοῦ ἀγίου γέροντος, τοῦ πρώην, ὑπέπεσον πάλιν εἰς ἕτερον πονηρικὸν, φίλιον, καὶ κατὰ πᾶν ὅμοιον εὐστόλιστον μὲ ἠθικὰ καὶ ἀρχιερατικὰ προτερήματα, ὡς μέτερον πραότητος καὶ φιλαδελφίας, ὡς πρέπει τοῖς ἀρχιερεῦσι. Κομιστάμενος δὲ τὸ ἱερόν μοι αὐτῆς γράμμα πρὸ πολλοῦ τὸ εἰδικὸν τῆς εὐθύμου ταύτης εἰδήσεως, ἀνεβλὼν τὴν ἀπάντησιν τῆς διὰ τῶρα, κατελθούσης ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ, καὶ διὰ τοῦδε τοῦ οὐκίμου μου γράμματος συγχάρω τῇ πανιερότητι τῆς, καὶ τῇ εὐλογοῦμαι θεῶν στερεώσιν ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ αὐτῆς θρόνου, γαληνίαν διαγωγὴν, καὶ ποιμαντορίαν ἀρίστην, πρὸς τὸ ὠφελῆσαι ὠφελούμενον ἐν λόγῳ διπλασίον, διὰ νὰ ἀκούσῃ παρὰ τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ τὸ: «εὐ δούλε ἀγαθὲ καὶ πιστὲ, ἐπὶ ὀλίγα ἐφάνης πιστὸς, ἐπὶ πολλῶν σὲ καταστήσω» ὕπαγε εἰς τὴν χερὰν τοῦ Κυρίου σου». Γένοιτο! Γένοιτο!

4. Ἡ ἐπιγραφή τῆς ἐπιστολῆς ἐτίθη παρ' ἐμοῦ, διότι ἐν τῷ κώδικι οὐ σημειοῦται. Διαβρώθησαν δὲ καὶ τινε κκκὼς ἔχοντα ἐν αὐτῇ.

Ἀπὸ τῆς δευτέρας ἐπιστολῆς στελλομένης πρὸς τὸν Κερνίτζης καὶ Καλαβρύτων ἀναμνηθῆναι ἡμᾶς τὰ πρὸς τὸν ἐν Χριστῷ ἀδελφὸν αἰσθημάτων, κείσθω δ' αὕτη τῶν αἰσθημάτων τούτων τεκμήριον. Ἡ δὲ τρίτη τῶν ἐπιστολῶν ἐπιστέλλεται εἰς Κόρινθον, πρὸς λογίους ἀνθρώπους, καὶ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα διὰ τοῦ Κερνίτζης καὶ Καλαβρύτων, εἰς οὓς πέμπει τὴν τοῦ Βουλγάρου ἀπάντησιν εἰς τὰ «Καλοκινήματα», λίβελλον ὑπὸ Ἀθανασίου Ψαλίδα κατὰ τε τοῦ Εὐγενίου καὶ τῆς Λογικῆς αὐτοῦ γεγραμμένον, ἐπαγγελλόμενος ὅτι ἐπιστρέφων εἰς Κωνσταντινούπολιν φροντίσει πέμψαι καὶ ἄλλα βιβλία. Ἡ τρίτη τῶν ἐπιστολῶν φαίνεται ὅτι ἐγράφη κατὰ τὰ τέλη δεκεμβρίου τοῦ 1802 ἢ 1803 ἐκ Τριπολιτζᾶς, αὕτη δὲ, καθὼς καὶ ἡ δευτέρα ἔχουσιν οὕτω:

Β'

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΑΓΙΟΝ ΚΕΡΝΙΤΖΗΣ

Φίλιον ἔφασαν οἱ τῶν Ἑλλήνων πατέρες τὸν παρ' αὐτοῖς σεβόμενον ὡς Θεὸν Δία, ὡς ἐφορεύοντα τοὺς φίλους: ἡμεῖς δὲ οἱ τὸν ὄντως Θεὸν καὶ θεάνθρωπον Σωτῆρα Χριστὸν λατρεύοντες καὶ προσκυνούντες, οὐ μόνον ὡς ἐφορον καὶ ἐπιτηρητὴν σεβόμεθα τῆς τῶν φίλων φιλιώσεως, ἀλλὰ καὶ ὡς διδάσκαλον καὶ συνεργὸν ἐν ἀνθρώποις ἀπλῶς τῆς πρὸς ἀλλήλους ἀγάπης καὶ φιλιώσεως, ἦντινα οἱ μὲν ἔχουσιν ἐν πράγματι, οἱ δὲ ἐν στόματι: πόσω μᾶλλον πρέπει νὰ τὴν ἔχουσι πραγματικῶς οἱ διὰ τοῦ ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ ἀγίου Πνεύματος συνδεόμενοι ἱερεῖς τε καὶ ἀρχιερεῖς, καθάπερ πάλαι οἱ τοῦ λόγου κήρυκες τῷ συνδέσμῳ τῆς ἀγάπης ὄντες συνδεόμενοι: ἡ δὲ πάλαι μοι αὐτῆς ψυχὴ καὶ ἀδελφότης καὶ τῷ πράγματι καὶ τῷ πνεύματι συνδέεται μοι καὶ συμπεφίληται: ἀλλ' ἴσως θέλει μοι εἰπεῖ, πόθεν τὸ γινώσκεις; ὅτι πᾶσα ὁμοιότης, τῇ ἀποκρίνομαι, ἐστὶ καὶ φιλότης: καὶ ὅξυς ὁ φίλων φωρᾶται τὸν ἀπὸ τῶν ἴσων πηθῶν κεκρατημένον, ἔφη ὁ πάλαι Ἠλιόδωρος ὁ φιλόσοφος: ἀγκαλὰ τὸ ἀνθρώπινον ἀστάθμητον, καὶ ἄλλοτε πρὸς ἄλλα φερόμενον: οὐχ οὕτως ὁμοῦ ἐστὶ καὶ ἐν ἡμῖν, ὅτι καὶ παρόντες φιλοῦμεν, καὶ ἀπόντες οὐκ ἀμνημονοῦμεν: καὶ οὐ μόνον ὧδε, ὅπου πατῶ τὴν γῆν τῆς Πελοποννήσου περιφέρω τὸ γλυκὺ μου ἴνδαγμα σοῦ τοῦ ἀγαπητοῦ μοι ἀγίου Κερνίτζης, ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὰ ἐὰν ἀπέλω τῆς γῆς τὰ πέρατα, οὐκ ἐπιλήσομαι φίλιον Πατρόλοιο, καθ' Ὁμηρον εἰπεῖν: ὅσα δὲ μοι προσάπτει τῷ εὐτελεῖ καὶ ἀπτέρῳ προτερήματι ἀξιεπίαινα, καὶ τοῦτο ἐν ἐστὶν ἀποτελεσματῆς προφίμου ἀγάπης τῆς: δεῖναί γὰρ αἱ εὐνοιαὶ δεκῆται τὰς ψήφους: ἐγὼ δὲ γυμνὸς ὦν πάσης ἰρετῆς καὶ ἐπίδοσεως, ἦτις καρποὺς βρῦει ὠραίου, φέρω ὡς τινε κόσμον τὰ φύλλα τοῖς κλάδεσιν ἐπισηόμενα, καθ' ἃ φησὶν ὁ μέγας Βασίλειος: σὺ δὲ ἀδελφε περιπόθητε, ἀντὶ τῶν ἐμῶν φύλλων, πνευματικῶν καρπῶν ἐμπλεως: γένοιτο, οὐ; δώσεις ἐν καιρῷ αὐτῶν, ὡς τὸ ξύλον τὸ πεφυτευμένον παρὰ τὰς διεξόδους τῶν ὑδάτων, καὶ πάντα ὅσα ἂν ποιῆς κατεσθεωθῆσονται: ἴνα ἀκούτῃς τὸ: εὐ δούλε ἀγαθὲ καὶ πιστὲ, ἐπὶ ὀλίγα ἦς πιστὸς, ἐπὶ πολλῶν σὲ καταστήσω: εἴσθεθε εἰς τὴν χερὰν τοῦ Κυρίου μου. Εὐχριστῶ καὶ διὰ τὴν ἐπιστολὴν τοῦ ὀδεῖνος, ὅπερ ἐστάθη αἴτιον τοῦ σοῦ γράμματος, ἀλλ' εἴθε καὶ ἐτέρας λαβίδος λαβόμενος τὸ αὐτὸ καλὸν ποιείσθαι.

Γ'

(. . . . .)

Τὴν εὐγενεστάτην περιπόθητόν μοι ἐντιμολογιότητα ὑμῶν ταπεινῶς ἐν Κυρίῳ εὐχόμενος ἤδιστα προσαγορεύω καὶ καταφιλῶ. Ἐπὶ πολὺ καὶ πρὸ πολλοῦ ἐπόθουν τὴν εὐγενικὴν ὑμῶν συντυχίαν καὶ ἐπωρελὴ ἀπόλαυσιν, ἀλλ' ἡ βράτκανος τύχη βλοσυρῶς τὰ κατ' ἐμὲ ἐπιβλέψασα καὶ τούτου με τοῦ καλοῦ ἀπεστέρησε πρὸς τοῖς ἄλλοις, ὅτι φθάσας ἄχρι τῶν Καλαβρῶτων καὶ σκοπὸν νὰ ἔλθω εἰς τὴν Κόρινθον, ὀπισθόρμητος γέγονα εἰς Τριπολιτζάν. χρεῖας καλούτης· ἀλλὰ καὶ τοῦ προτέρου ὑμῶν τιμῆς γράμματος, ὃ μοι ἀπεστάλακτε, κίκκινου ἀπέτυχον, παραπεσόντος· παρέλαβον ὅμως περιχαρῶς τὸ δεύτερον ἐλλόγιμόν σας, ἐπιδοθὲν μοι διὰ τοῦ διακόνου Θεοδοσίου, ἐξ ὧν ὁ μὲν οὐκ εἶρε παραστῆσαι στόματι ἐνὶ τὰ χριστιανικὰ ὑμῶν προτερήματα, καὶ τὰς πολλὰς εὐποιίας καὶ περιποιήσεις, ἅς παρ' ὑμῶν ἀπήλαυσε· τὸ δὲ ὑπερβαλλόντως μὲ ἠύφρανε τῷ πνεύματι διὰ τὴν ἀγγελίαν τῆς εὐκαισιώτης μοι ὑγείας τῆς, καὶ ὅτι προσεκτιτάτό μοι τριᾶξ πολυτιμητῶν φίλων, ἐφ' οἷς ἐτέρφθην ὡς ἐπὶ παντὶ πλοῦτῳ μᾶλλον, ἢ Κροῖσος· ἐπὶ τῷ χρυσῷ· εἶη δὲ θεοθεν ὡς δώρημα μὴ ὑστερηθῆναι· ἄχρι τέλους, ὅπου πατεῖ τὴν γῆν τῆς Πελοποννήσου, καὶ τῆς ἀμέσου παρουσίας τῆς, ἵνα εἶπω κἀγὼ ὡς ἡ Σαβὰτ περὶ Σολομῶντος ἀκοῆ ἤκουόν σου τὸ πρότερον, νῦν δὲ καὶ ἐωράκειν, καὶ εἶδον ὑπὲρ ὃ ἀκήκοα· εὐχαριστῶ οὐκ ὀλίγον ἐπὶ τῇ συμπαιθεῖ ὑμῶν διαθεσῆ· ἕνεκα τῆς φιλοδοξίας, καὶ ἀγκυλὰ οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς ποιῆσαι τὴν ἀμοιβὴν δι' ἔργου, ἀλλ' οὖν διὰ λόγου καὶ εὐχῆς ἐν ταῖς πρὸς τὸν Κύριον δεήσεσιν οὐ παύσω πράττων ἄχρι τέλους. Εἶπεν ὁ διάκονος ὅτι θέλετε ἰδεῖν τὴν ἀπολογικὴν ἐπιστολὴν τοῦ κυρίου Εὐγενίου πρὸς τὸν Ψαλῖδα, καὶ ἰδοὺ σὰς πέμπεται περικλειομένη· ὁμοίως καὶ περὶ τῶν λοιπῶν βιβλίων, ἃ μοι σημειοῦτε ἐξω τὴν φροντίδα εἰς ἀπόκτησίν των ἐπὶ ἀνέλθω εἰς βασιλεύουσταν. Ἔτι δὲ μὴ μὲ ὑστερήσητε παρακαλῶ ἄλλων σας τιμαλφεστάτων γραμμάτων ἐξηγγελτικῶν τῆς ἀγαθῆς ὑγείας σας εἰς εὐφροσύνην μου· ὃ δὲ δι' ἡμᾶς ἐνανθρωπήσας καὶ βαπτισθεῖς Σωτὴρ ἡμῶν Χριστὸς διαφυλάττει ὑγιὰ τὴν ὑμῶν ἀδελφότητα καὶ σὺν τῇ κατ' οἶκον ἐκκλησίᾳ ἀζώσασαι ἐορτάσαι τὰς ἀγίας ταῦτας ἐορτὰς λαμπρῶς καὶ γηθούσως· καὶ εἰς ἄλλα ἔτη πολυάρθμα.

Μόνον αἱ ἐπόμεναί δύο ἐπιστολαί, ἡ τετάρτη καὶ ἡ πέμπτη δύνανται νὰ πληροφορήσωσιν ἡμᾶς περὶ τῆς ἐν Πελοποννήσῳ περιουσίας. Ἐπὶ τοιοῦτῳ τίτλῳ συγχνάξαι ἀπέστειλεν ἡ Ἐκκλησία περιοδευτὰς, σκοπὸν ἔχοντας τὴν ἐπ' ἀνακουρίσει τῶν οἰκονομικῶν τοῦ Πατριαρχείου συλλογὴν χρημάτων· πᾶσα ἐξέχρου πατριαρχικῶ ἐμφάνει ἐν ταῖς ὁμογενέσιν ἀνά τὴν Ἀνατολὴν κοινότησιν ἐκίνει τὴν ἀπογοήτευσιν τῶν χριστιανῶν· μίαν ἐβαλλὼν ἐκπλήξεως φωνὴν οἱ μακρὰν καὶ ἐξω τοῦ χοροῦ μένοντες, οἱ πρόθυμοι πάντοτε πρὸς μεμφυμοίαν, ὅτι «ἐκ Βυζαντίδος ὑπὲρ χρημάτων οἱ λόγοι γίνονται!» Καὶ πιθανῶς ἤκουσε τῶν κρωζόντων ταυτὰ ὁ Παῖσιος, καὶ μιμνήσκεται τούτων ἐν τῇ Δ' ἐπιστολῇ· ἀλλὰ κυριάζει, καὶ δικαίως, ὅτι «ἐκ Βυζαντίδος οἱ λόγοι καὶ ὑπὲρ δογμάτων». Καὶ εὐρισκόμεθα λοιπὸν εἰς ἐπισκόπησιν τοῦ σωτηρίου ἔτους 1802 ἢ πιθανῶς τοῦ 1803, ὡς συμπεραίνει τις ἀνα-

γινώσκων τὴν Ε' ἐπιστολὴν, ἐν ἣ προσκλαίεται ἄγνωστον τίνι τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει μητροπολιτῶν, ὅτι τριετίαν μένει μακρὰν τοῦ ποιμνίου αὐτοῦ. Ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ 1797 δύο ἱεροκλήρικες Ἀγάπιος καὶ Διονύσιος περιήρχοντο κατὰ τῶν διδασκαλιῶν τῆς γαλλικῆς ἐπαναστάσεως κηρύττοντες, ὁ μὲν πρῶτος ἐν Πελοποννήσῳ, ὁ δὲ δεύτερος ἐν ταῖς ἐπαρχίαις Ἰωαννίνων, Ἄρτης καὶ Παλκιῶν Πατρῶν⁵. Πρὸς τούτον ἄρχ' γε τὸν Ἀγάπιον γράφει τὴν τετάρτην ἐπιστολὴν ὁ Παῖσιος ἢ πρὸς ἄλλον οὐ σαφηνίζει ὁ κώδηξ· ἔστωσαν δὲ μακρῦρια τοῦ ζήλου τοῦ ἀειμνήστου ἐπισκόπου καὶ τῆς πρὸς τὸ καθῆκον ἀφοσιώσεως αἱ δύο αὐτὰ ἐπιστολαί.

Δ'

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΧΑΤΖΗ ΑΓΑΠΙΟΝ⁶

Πόθος μοι περιῆν καὶ ἔφεσις περὶώταντι τὴν περιόδουσιν τῆς Πελοποννήσου, περὶ τὰ μέτρα τοῦ δεκεμβρίου, παρεμειῶσαι ἐν τῇ ὑμετέρῃ πόλει τοῦ Ἄργους, καὶ συνειναι μετ' αὐτῆς, καὶ συνεχῶς συνδιαλέγεσθαι, ἀλλ' ἀπέτυχον τοῦ πόθου μου διὰ τὰ πολιτικὰ αἴτια, κατέχοντά με ἐν τῇ Τριπολιτζᾷ, ὅπου καὶ ἡ ἡγεμονικὴ καθέδρα καὶ ὁ πρύτανης τῆς Πελοποννήσου καὶ οἱ προετίτμενοι . . . . .
ἐγὼ δὲ ἦδη λύων τὴν σιωπὴν, κατάρχομαι τῆς λαλιᾶς διὰ γραφίδος, διδάσκαλε ἀγαθὲ καὶ φιλε ἀγαπητέ· προσδοκῶ δὲ εἰς Θεὸν ὑγιαίνοντί σοι περὶτυχεῖν τὸ παρὸν φιλικόν, καὶ ἀντιλαμβάνειν κατ' ἀμοιβὴν εἰς χριστούσνην μου καὶ καρποφορίαν, ὅτι χεῖλη ἱερέως φυλάσσεται γινώσιν, καὶ ἄ φησὶν ὁ προφήτης, καὶ νόμος Θεοῦ ἐκζητήσουσιν· ἐκ στόματος αὐτοῦ· ἰδοὺ λοιπὸν καὶ ἡ ἀγιωτάτη Ἐκκλησία, ἡ δι' ἀρχιερέων συνισταμένη, νόμους παραδίδωσιν οὐχὶ νέους καὶ καινοὺς, ἀλλὰ τοὺς ἀρχαίους καὶ ἀποστολικούς, καὶ ἡ πρόνοια αὐτῆς εὐτονος καὶ σταθερὰ ὑπὲρ νόμων Ἐκκλησίας καὶ εὐταξίας ἐκκλησιαστικῶν· ἐκ τοῦ περικλειομένου Ἰσοῦ τῆς ἐκκλησιαστικῆς πατριαρχικῆς ἐπιστολῆς εἴσεται τὴν ἔνοιαν· καὶ μὴ ὑποτοπᾶσθαι, καλῶς μοι εἶπεν ὁ διδάσκαλος, ὅτι ζεῖποτε οἱ λόγοι ἐκ Βυζαντίδος γίνονται ὑπὲρ χρημάτων· ἰδοὺ καὶ ὑπὲρ δογμάτων· ὅθεν ἀρχῆς καλῆς κάλλιπτον εἶη καὶ τέλος. Καὶ ταῦτα μὲν ὅσον εἰς εἰδοποίησιν αὐτῆς, δι' αὐτῆς δὲ καὶ τοῖς λοιποῖς ἐκκλησιαστικοῖς χάριν προνοίας· μὴ διαλείπη δὲ ἡ ἀγαθὴ μοι φιλότης γράψαι μοι, καὶ δηλοῦν τὰ κατ' αὐτὴν, καὶ τὴν ψυχὴν μου εὐφραναί τῷ τῆς ὑγείας τῆς ἀκούσμαι. Ἐρωσο.

Ε'

(. . . . .)

Ἐφθασε τὸ ἔαρ, καὶ ὁ ἀπρίλιος μὴν τὴν χειμερινὴν δριμύτητα μετέβαλεν εἰς ἐαρινὴν γλυκύτητα, καὶ πρόσφορον εἰς ὀδοπορίαν, καὶ μονονουχὶ βοᾶ μοι καὶ προτρέπει· ἐξελθε Σταγῶν

5. Πρὸς ἀντίληψιν τῶν ὧδε γραφομένων ἀνάγνωθε τὰ ὑπ' ἀριθμὸν Ρ5' ἀποσπάσματα γραμμάτων τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου τοῦ ἀπὸ Σμύρνης, ἐκδοδομένα τὸν ἰούλιον τοῦ 1797. Κεῖνται δὲ ταῦτα ἐν Α' τόμῳ τῶν τῇ «Ἐκκλησ. Ἀληθειᾶ» συνεκδοκίμων «Κανονικῶν Διατάξεων».

6. Διαγράφονται φράσεις τινὲς τῆς ἐπιστολῆς, μὴ χρήσιμοι ἡμῖν.

ἐκ γῆς ἄλλοτρίας, ὅτι πάροικος εἶ σύ καὶ παρεπίδημος ἐν γῆ τῆς Πελοποννήσου, καὶ κατεύθυνον τὴν ὁδὸν σου εἰς τὴν ἐτάχθης ὑπὸ Θεοῦ κληρουργίαν, καὶ ἔλπιζον ἐπὶ Κύριον. Τὸ ἔργον, κύριέ μου, ὅμοι δεδώκατε, προθύμως τετέλεκα τὴν πίστιν τετήρηκα, μήτε ἐπὶ τὰ ἀριστερὰ, μήτε ἐπὶ τὰ δεξιὰ παρεκκλίνων, τοῖς πᾶσι τὰ πάντα γενόμενος, εἰς ὑπακοὴν καὶ ἐλπίδα ἀναταξίζοντον· οὐ τῇ ἐμῇ δυνάμει, ἀλλὰ τῇ τοῦ Θεοῦ βοήθειᾳ καὶ τῇ τῶν ἱερῶν ὑμῶν εὐχῶν. « Ἐὰν γὰρ μὴ Κύριος οἰκοδομητὴρ οἴκου, εἰς μάτην ἐκοπίασαν οἱ οἰκοδομοῦντες ». Λοιπὸν, διατι νὰ κἀθήμαι ὡς ἀργός; καὶ ὡς ὁ ὀκνηρὸς δούλος νὰ ἐλέγχωμαι; Λέγω κἀγὼ ὡς ὁ Ἰακώβ πρὸς τὸν Λάβαν· νῦν οὖν πότε ποιήσω κἀγὼ ἑμαυτῷ οἶκον; Πότε ἐπισκέψομαι τὸ ποίμνίόν μου, εἰς τοσαῦτα τρία ἔτη λείπων ἀπ' αὐτοῦ, οὔτε τὸ πλυνώμενον ἐπιστρέφω, οὔτε τὸ συντετριμμένον καταδέω; εἰ μὴ εἰς ἐκκλησιαστικά; ἐξαρχίας περιφερόμενος, τὴν Λακωνικὴν, λέγω, καὶ τὴν Πελοποννησιακὴν, καὶ φοβούμαι τὸ προφητικόν. οὐκί τοῖς ποιμέσι καὶ τὰ ἐξῆς. Σύ δέ, κύριε, διατι ἀποστρέφεις τὸ πρόσωπόν σου ἀπ' ἐμοῦ, καὶ ἐπιλήσιω ἐγένου; Κεὶ κατὰ τὸν ὀκτώηρον γέγραφα τῇ σεβαστῇ μοι αὐτῆς κορυφῇ περὶ τῆς γνωστῆς ὑποθέσεως τοῦ ἁγίου Μονεμβασίας, καὶ ἀπάντησίν τῆς οὐκ ἔλαβον, ἕνα ἀπόκρισιν ὡς τοῖς αἰτήσασιν· καὶ ἔτι πάλιν τοῦ αὐτοῦ περικλείω γράμματα, ὅπου χθὲς μοι ἤλθον ἐκεῖθεν, συμμασιτεύων ὑπὲρ ὧν μεσιτεύει κατὰ τὴν οἰκεῖαν βούλησιν· παρακαλῶ αὐτὴν διὰ νὰ γένη συνήγορος καὶ ἡ εὐλαὸς αὐτῆς γλωττία ἐν τῇ ἀγίᾳ συνόδῳ, ὅπου νὰ μοι σταλθῇ, ὅσον τάχος, ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἄδεια, τῆς ἐντεῦθεν ἀποδημίας μου, ὅτι προσώγηται ἡ ψυχὴ μου ἐνταῦθα καθήμενος, καὶ συνεχῶς νοσηλευόμενος. Ἀναμείνω ὀλοθύμως τὴν πατρικὴν μοι αὐτῆς ἀπάντησιν, δηλωτικὴν τῆς δεσποτικῆς μοι ἐφετωχίας μοι ὑγιείας τῆς, ἧς αἱ πανήροι καὶ θεοπειθεῖς εὐχαί εἰσάν μοι διὰ βίου· ὁ δὲ Σωτὴρ ἡμῶν Χριστὸς ἐνισχύων αὐτὴν εἰς τὴν ἐπίλοιπον περὶ αὐτῆς ἀμώμου νηστείας εὐμαρῶς, καταξιώσει θεοφιλῶς εἰς προσκύνησιν καὶ τῶν αὐτοῦ φρικτῶν παθημάτων καὶ χαρισμάτων ἐργῶν τῆς λαμπροφύρου ἐγέρσεως εἰς ἔτη πολυάριθμα.

Διὰ στερησέων καὶ κακουχιῶν διελθὼν τὰ τρία ἔτη τῆς ἐξορίας ταύτης ὁ Παΐσιος, ἀποῦ ἐπανῆλθεν ἐξ Ἁγίου Ὄρους, συντελέσας εἰς τὴν αὐτόθι, κατὰ δικταγὴν τῆς τοῦ Χ. Μ. Ἐκκλησίας ἐντολὴν, ἐπέστρεψεν εἰς τὴν ἐπισκοπὴν αὐτοῦ. Ἀλλὰ μετὰ τινα ἔτη, τίς οἶδε τίνων ἕνεκα λόγων, ἀπεμάκρυνεν ἑαυτὸν τῆς ἐνεργοῦ ἀρχιερατείας, καὶ ἦλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ἐμερίμνησε περὶ συστάσεως σχολῆς ἐν Μετεώροις, ἐπεκαλέσατο συνδρομὰς ἡγεμόνων καὶ μεγιστάνων καὶ πλουσιῶν ὑπὲρ αὐτῆς, ἀλλὰ πρὶν ἰδῆ τὸν ἀμητὸν τῆς πνευματικῆς ἐκείνης καλλιέργειας, ἀρεῖς τὴν ἐπισκοπὴν, κατέλαβε τὴν πρωτεύουσαν τοῦ κράτους, προσῆλθε δὲ τοῖς λογῆσι καὶ τοῖς ἀρχιερεῦσι καὶ τοῖς πατριάρχαις ἐκείνοις, ὧν ὑποῦργησε ταῖς ἱεραῖς ἐπιταγαῖς, ἀπεκδεχόμενος ἀμοιβὴν ἀγωνισμάτων ὁσίων, ἄλλα δίκαια πρέποντα τοῖς ἐργάταις τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κοινῶς ὠφελίμου. Πατριάρχης καὶ Σύνοδος, συστάσει τῶν ἐφόρων τῆς Πατριαρχικῆς Ἀκαδημίας, διώρισαν τὸν Παΐσιον πρῶτον ἡδὴ Σταγῶν τῇ 29 νοεμβρίου 1809 ἐπιστάτην τῆς ἐσωτερικῆς διοικήσεως τῆς

Σχολῆς ταύτης, ἧς εὖρε διευθυντὴν τὸν ἐπὶ πολυμαθεῖς θρυλούμενον συμπολίτην αὐτοῦ Στέφανον ἱεροδικάκονον καὶ ρεφερενδάριον τὸν Δούγκαν, πρῶστατο δὲ καὶ τῶν ἱεουργιῶν τῶν ἐν τῷ κατὰ τὸ Κουρούτσσεμε ἱερῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Δημητρίου τελουμένων. Τοῦτο ἦν ἀμοιβὴ καλὴ, ἀποῦ ὁ δίκαιος ἀθλοθέτης, ἡ Μ. Ἐκκλησία ἐμμνήσκετο τῶν προσενηχθειῶν εἰς τὴν ἀμώμητον αὐτῆς διδασκαλίαν καὶ εἰς τὸ γένος ὑπηρεσιῶν τοῦ Παΐσιου. (ἔπεται συνέχεια)

M. I. ΓΕΛΩΝ

ἈΓΓΕΛΙΑ ΒΙΒΛΙΩΝ

Ὁ ἐμβριθὴς καὶ εἰδικὸς περὶ τὴν βυζαντινὴν ἀρχιτεκτονικὴν κ. Χριστ. Μῶς, (Mauss) ἀρχιτέκτων ἐν τῷ Ὑπουργείῳ τῶν ἐξωτερικῶν ἐν Γαλλίᾳ, ὃς ἐν ἔτει 1867 ἐπεσκεύασε τὸν ἐν Ἱερουσαλὴμ τροῦλλον τοῦ ναοῦ τοῦ Παναγίου Τάφου τοῦ Σωτῆρος, ἐξέδωκεν ἐσχάτως διὰ τῆς ἐν Παρισίοις Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιθεωρήσεως (Revue Archéologique) σπουδαίαν διατριβὴν, περὶ τοῦ κατόρου τῶν βυζαντινῶν ἀρχιτεκτόνων πρὸς ἔργασιν τῶν ναῶν, ἣν ἀναμφιβόλως ἀναπτύζει μετ' οὐ πολὺ δι' ἐκδόσεως ἐκτενοῦς συγγραφῆς ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου. Ὁ κ. Μῶς ἐκτεθειμένος ἐν τῇ περὶ ἧς ὁ λόγος διατριβῇ, μετὰ μεγίστης ἀκριβείας, ἐρειδομένης ἐπὶ τε ἱστορικῶν καὶ σχεδιογραφικῶν μαρτυριῶν, τὰς διαφόρους τύχας, ἃς ὑπέστη τὸ πολῦτιμον τοῦτο τοῦ χριστιανισμοῦ μνημεῖον, καὶ μετὰ πικρίας, ἣν ὑποφέρει πᾶς καλλιτέχνης, ἀνέμνησε τὰς ἀλλοιώσεις, ὡς καὶ τὰς καταστροφὰς, ἃς μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ παρόντος αἰῶνος οἱ ταῖς ἐπισκευαῖς αὐτοῦ ἐπιχειρήσαντες διὰ τὴν ἀμύθησαν αὐτῶν προὔξενησαν· εἶτα ἀνατρέχων μέχρι τῆς πρὸ Χριστοῦ ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος, καὶ βασιζόμενος ἐπὶ τῆς ἀναλύσεως τοῦ δικαγμάματος αὐτῶν τούτων τῶν ἐθνικῶν ναῶν καὶ ἰδίως τοῦ ἐν Δελφοῖς ναοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος, ἀποδεικνύει ὅτι καὶ οἱ βυζαντινοὶ ἀρχιτέκτονες τὴν αὐτὴν ἐφήρμοσαν ἀρχὴν καὶ πρὸς ἔργασιν τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Τάφου, ἣν ἀκολούθως βλέπομεν ὅτι μιμῶνται οἱ ἄλλα τεμένη αὐτόθι ἀνεγείραντες. Ὁ κ. Μῶς λαβὼν ὡς βᾶσιν τὰ παρ' ἑλλησιν ἀναφερόμενα περὶ τοῦ λεγομένου ὀμφαλοῦ, ὃς ἐκεῖτο ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τοῦ ἐν Δελφοῖς ναοῦ, καὶ ὃν ἐδόξζων ὡς αὐτὸ τὸ κέντρον τῆς γῆς, κρίνει ὅτι ἡ δόξα αὐτῆ μετεβιβάσθη καὶ παρὰ τοῖς βυζαντινοῖς, οἵτινες, ὡς ἀναφέρουσι πολλοὶ τῶν περιηγητῶν, ἐν τοῖς ναοῖς αὐτῶν ὠρίζον πάντοτε σημεῖον τι, ὃ ἀπεκάλουν κέντρον τῆς γῆς, καὶ τοιοῦτον ἐν τῷ ναῷ τοῦ Παναγίου Τάφου ἐκεῖτο ἔνθα κατὰ τὸ ἔτος 1808 ἐτέθη κιονίσκος τις. Τὸ δὲ σημεῖον τοῦτο τὸ παρὰ τῶν ἀνατολικῶν χριστιανῶν καλούμενον κέντρον τῆς γῆς, παρὰ τῶν Σταυροφόρων ἐκαλεῖτο ὁ διαβήτης—Compas. Ὅθεν ὁ κ. Μῶς συνδυάζων τὸ κέντρον τοῦτο μετὰ τοῦ σχήματος τοῦ ναοῦ ὡς καὶ τοῦ τεμένους περιῆλθεν εἰς τὰς ἀκολούθους

εξηγήσεις, δε συνοπτικῶς ἐκτιθέμεθα ἐντὸς ἀπλη-
 λυγμένως τῶν λογιστικῶν καὶ γεωμετρικῶν ἀποδεί-
 ξεων, πρὸς δε κατ' ἐπιστημονικὴν ἀνάγκην συνεύρονται.
 Ὅσον ἄρα τὸν κτὸν τοῦ Πανκγίου Γέροντος, τὸ δι-
 γραμμικὸν αὐτοῦ παρῆγεται ἐκ τῆς διασταυρώσεως δύο
 ὀρθογωνίων τριγῶνων, ὧν, αἱ κορυφαὶ μὲν ὀρίζουσι τὸν
 ἐξωτερικὸν κύκλον τῆς στοᾶς, αἱ δὲ διασταυρώσεις
 τὸν ἐσωτερικὸν κύκλον τῆς κυκλικῆς. Ὡς αὐτῶς δὲ
 τὸ αὐτῶθι τέμενος τοῦ Ὁμῆρος κατὰ τὸ διγράμμα
 παρῆγεται πρῶτον μὲν ἐκ δύο τετραγώνων ἐγγεγραμ-
 μένων ἐν τῷ ἐξωτερικῷ κύκλῳ τῆς κυκλικῆς, καὶ ὧν,
 αἱ προεκτεινόμεναι πλευραὶ διὰ τῶν διασταυρώσεων
 αὐτῶν ὀρίζουσι τὸ κανονικὸν ὀκτάγωνον, εἰς ὃ λήγει ἡ
 ἐγγυτέρω παρῆγρος στοᾶ· δεύτερον δὲ, αἱ πλευ-
 ραὶ τοῦ πρώτου πολυγώνου προεκτεινόμεναι ὀρίζουσι
 δύο ἕτερα τετράγωνα ἐγγεγραμμένα ἐν περιφερείᾳ τῆς
 δ' ἐν τῇ περιφερείᾳ ταύτῃ ὀκτάγωνον παρῆλληλον τῷ
 πρώτῳ σχηματίζει τὴν δευτέραν παρῆλληλον στοᾶν.
 Τὴν διατριβὴν αὐτοῦ περικλείει ὁ κ. Μὴς ἀναλύων
 λίαν ἐπισταμένως καὶ κατὰ δὴλως τὰ τῆς ξυλλογῆς
 τῶν σερικικῶν βιβλίων τοῦ τρούλλου τοῦ Ἁγίου Γέροντος
 ἀνακρίτων καὶ τινὰς λεπτομερείας περὶ τῆς διαγρα-
 φῆς τοῦ σχήματος καὶ τῆς διπλότητος αὐτῶν. Συνι-
 στῶμεν τοῖς φιλομαθεῖσι καὶ ἰδίως τοῖς περὶ τὴν ἐκ-
 κλησιαστικὴν ἡμῶν ἀρχιεπισκοπικὴν ἐνασχολουμένοις,
 ὡς καὶ παντὶ ὀρθοδόξῳ, τὴν σπουδαίαν ταύτην μελέ-
 την, διότι πιστεύομεν ὅτι οὐκ ὀλίγον ἐλκύσει τὸ
 ἐνδιαφέρον αὐτῶν.

κ.

Ἐν τῷ Θ' φυλλαδίῳ τοῦ περιοδικοῦ «Σωτήρος»
 Ἀθηνῶν ὁ ἐμβριθὴς παλαιογράφος καὶ ἔφορος τῶν χει-
 ρογράφων τῆς αὐτοῦθι ἐθνικῆς βιβλιοθήκης κ. Ἰωάννης
 Σακελιῶν ἐδημοσίευσεν διατριβὴν τινὰ σπουδαίωτος
 μέτοχον, περὶ τινος χειρογράφου, διατηρουμένου μὲν
 ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ ταύτῃ, γραφέντος δ' ἐπὶ περὶ γαμη-
 νῆς, εἰς ὅσον σχῆμα, κατὰ τὴν Γ' ἑκατονταετηρίδα. Ἐν
 αὐτῷ ἐκκλησιαστικοὶ τινες ὕμνοι φέρουσι διαφορὰς
 γραφῆς, ὧν τινὰς σημειούμεν. Ἐν τῇ Γ' ὡρᾷ τῶν
 ἁγίων παθῶν, τὸ τοῦ τροπαρίου: «Ποῖός σε τρόπος
 Ἰούδα» χωρὶον «Μὴ συνδειπνήσας ἐκείνοισ», ὃ καὶ ὀρ-
 θότερον, φέρεται: «τοῖς ἄλλοις». Ἐν τῇ δοξολογίᾳ,
 ἧς ὁ τίτλος ἀνταλλάσσεται πρὸς ἐπιγραφὴν «Ἕμνος
 ἑωθινός», τὸ: «ἡμνοῦμέν σε», φέρεται «αἰνοῦμεν», ὃ
 δὲ ε' τίχος «ὅτι σὺ εἶ μόνος ἅγιος... Ἰ. Χριστὸς εἰς
 δόξαν» κτλ. συμπληροῦνται: «Ἰ. Χριστὸς σὺν ἁγίῳ
 Πνεύματι». Ἐν τῇ λειτουργίᾳ: τὸ «Ὁ μονογενὴς Υἱὸς»
 κλπ. διορθοῦται ἐν τισὶ μέρεσιν, ἀντὶ τοῦ ἀτρέπτως
 ἐνανθρωπήσας, σταυρωθεὶς τε» οὕτως: «ἐνανθρωπήσας·
 σταυρωθῆναι Χριστὸν ὁ Θεὸς ἡμῶν» ἐν τῇ ἐπιλυχνίᾳ
 εὐχαριστίᾳ λέξεις τινὲς ἀλλάσσονται. «Ἰδόντες φῶς
 ἐσπερινόν, αἰνοῦμεν (ἀντὶ τοῦ ἡμνοῦμεν) Πατέρα καὶ
 Υἱόν, καὶ ἅγιον Πνεῦμα· Θεὸν (ἀντὶ τοῦ Θεόν) ἅγιον
 εἰ ἐν πᾶσι καιροῖς ὑμνεῖσθαίφωνε ὁσίαις» (ἀντὶ αἰ-
 σίας) κλπ. Ὁ δὲ πολυμρότατον, ἡ χεῖρ, ἡ γράψασα τὸ
 χειρόγραφον, χεῖρ ἐπιτηδεῖου καλλιγράφου μετέβλε

τὸ ἐν τῷ ε' ἄρθρῳ τοῦ Συμβόλου τῆς πίστεως ἀκα-
 θεζόμενον ἐκ δεξιῶν εἰς τὸ: «ἐν δεξιᾷ». Οὕτως ἔχον-
 τος τοῦ χειρογράφου τούτου, καθῆκον ἔχουσιν οἱ τε ἐν
 Ἁγίῳ Ὁρει λόγοι μοναχοί, καὶ οἱ τῶν Ἱεροσολύμων
 ἢ ἀναδιφῆσαι τὰς παρ' αὐτοῖς βιβλιοθήκας καὶ συμ-
 πληρώσει τὰς ἐνασχολήσεις τοῦ λογίου βυζαντινολό-
 γου ἐπὶ τῶν ἱερῶν τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν ἀσκήτων,
 εὐχταίου ὄντος εἰ πῶς ἐστὶ δυνατόν ἢ συμπληρώσω-
 μεν τὴν ὑπὸ τοῦ Goar κριτικὴν ἔκδοσιν τοῦ Εὐχολο-
 γίου τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας. Οὕτω θέλομεν μάθει
 ἀπὸ χειρογράφων ἀρχαιοτέρων τοῦ Γ' αἰῶνος, εἴπερ αἱ
 τότε ἐποχαὶ ἐχρῶντο ταῖς διαφορὰς ταύταις τῆς
 γραφῆς, δε χορηγεῖ τὸ χειρόγραφον τῆς ἀθηναϊκῆς βι-
 βλιοθήκης.

Ὁ δόκιμος ἐκδότης βυζαντινῶν κειμένων διδά-
 κτωρ κ. Κάρλος De Boor, γνωστὸς ἤδη γενόμενος ἐκ
 προγενεστέρων ἐνασχολήσεων, ἐξέδωκεν ἀρτίως ἐν Βε-
 ρολίνῳ, ἐκ χειρογράφου τῆς αὐτοῦθι βιβλιοθήκης, τὸν
 Βίον Εὐθυμίου πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, οὗ
 μνησκατεῖται Δοσίθεος ὁ ἀκάματος τῆς Δωδεκαβίβλου
 συγγραφεύς. Ἐκ τῆς ἐπὶ τοῦ Β' κεφαλαιῶ τοῦ Βίου
 τούτου ἐπιγραφῆς «Περὶ τῆς τοῦ βασιλέως Λέοντος
 αυτοκρατορίας. Στάσις Α'», καθὼς καὶ ἐκ τῆς ἐπὶ
 ἐπὶ τοῦ Γ' «Στάσις Β'», εἰκάζομεν ὅτι ὁ βίος καὶ
 πολιτεία τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Εὐθυμίου ἀνεγι-
 νώσκετο κατὰ τὴν ἐπέτειον αὐτοῦ μνήμην ἐν τῇ ἰδίᾳ
 μονῇ, ἣν εἶχε κατὰ τὰ Ὑψωμαθεῖα· ἐντεῦθεν κυροῦ-
 νται ὡς ἀληθεῖα, ἡ εἰκασία, ἣν ἐξηγήσαμεν ἐν Α' σει-
 ρᾷ Πατριαρχικῶν Πινάκων, σελ. 298, ὅτι ἡ ὀρθόδο-
 ξος Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία καθηγίασεν τὴν μνήμην τοῦ
 ἱεροῦ ἀνδρός, ὅστις ἀπὸ τοῦ 905—911, κατὰ τὸν
 ἡμέτερον πατριαρχικὸν κατῆλον, ἐκράτησε τὰς
 ἡνίας τῆς τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἡμῶν πραγμάτων διοι-
 κήσεως, ἐν ἐποχῇ ταρπτομένη διὰ τὴν τετραγαμίαν
 Λέοντος τοῦ Σοφοῦ. Ὁ ὑπὸ τοῦ πολυμαθοῦς διδάκτο-
 ρος De Boor ἐκδοθεὶς βίος τοῦ Εὐθυμίου, καταλαμβάνει
 78 σελίδας εἰς ὅσον, ἐστὶ μνημεῖον οὐ μόνον τῆς
 ἐκκλησιαστικῆς καὶ τῆς πολιτικῆς ἱστορίας, διὰ τὰ
 τελευταῖα τοῦλάχιστον ἔτη τῆς Θ' καὶ τὰ πρῶτα τῆς
 ἐπιούσης ἑκατονταετηρίδος, πολυτίμητον, ἀλλὰ καὶ
 χρήσιμον τοῖς ἐρευνῶσι τὴν τοπογραφίαν αὐτῆς τε
 τῆς πρωτευούσης ἡμῶν καὶ τῶν θρακικῶν αὐτῆς προκ-
 στείων. Ἐντεῦθεν, ἀνάλυσις αὐτοῦ βραχέως καὶ κρι-
 τικὴ τις ἀντιβολὴ πρὸς τὰ ἐτέρωθεν ἡμῖν ἐγνωσμένα
 ἐπὶ τε τῆς ἱστορίας καὶ τῆς τοπογραφίας ἀποθήσεται
 καλὸν ἀνάγνωσμα τοῖς φιλόστορον ὁμογενέσιν, ἴσως
 δὲ καὶ τῷ σοφῷ ἐκδότῃ χρησιμεύσει πρὸς κριτικὴν
 συντέλεσιν νέας οἰονεὶ σειρᾶς βυζαντινῶν ἱστορικῶν
 μνημείων, ὧν ἐγένετο πρόδρομος ἐπ' ἐσχάτων ἡ «Ἰω-
 νία» καὶ τὰ ἔργα τοῦ πατριάρχου Νικηφόρου.

μ.

Ὁ ὑπεύθυνος Γ. ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ.

ΕΚ ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ.

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΑΛΗΘΕΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΗ ΑΠΑΞ ΤΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΟΣ

ΚΑΤΑ ΤΕΤΑΡΤΗΝ

ΕΤΟΣ Θ'.

ΕΝ ΚΩΝΣΤ/ΠΟΛΕΙ, 9 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1838

ΑΡΙΘ. 2.

ΔΙΕΥΘΥΝΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΗ

† Ο Σισανίου Ἀθανάσιος (πρόεδρος)
Ἀρχιγρ. Ἱ. Συνόδ. Κωνστ. Ἀλεξανδριδης (ταμίας)
Ἰωάν. Δ. Τανταλιδης (γραμματεὺς).

Ἀρχισυντάκτης Μανουὴλ Ἰω. Γεδεών

ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΕΤΗΣΙΑ

καθ' ὅσον τὸ ὀθωμανικὸν Κράτος μετρίτια ἀργυρᾶ 5
ἐν τῷ ἐξωτερικῷ φράγκῳ χρυσᾷ 25
ἐξ κληρικῶν τὰ ἡμέρη.

Ἡ συνδρομὴ προκαταβάλλεται
Αἱ συνδρομαὶ ἄρροῦνται τὴν 1 Νοεμβρίου καὶ τὴν 1 Μαΐου.

Διὰ πᾶσαν αἴτησιν ἀπορῶσαν εἰς τὴν Ἐκκλησιαστικὴν Ἀλήθειαν ἀπευθυντέον: τῷ Σεβ. Μητροπολίτῃ Σισανίου κ. Ἀθανασίῳ Προέδρῳ τῆς τῆν Ἐκκλησιαστικῆν Ἀλήθειαν διευθυνοῦσας Ἐπιτροπῆς. Εἰς τὰ Πατριαρχεῖα ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ. — Αἱ ἀποδείξεις τῶν συνδρομῶν καὶ λοιπὰ ἔγγραφα τῆς ὕλικῆς διαχειρίσεως φέρουσι τὴν σφραγίδα τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἀληθείας καὶ τὴν υπογραφήν τοῦ ταμίου πανσοφ. ἀρχιμ. κ. Κωνσταντίνου Ἀλεξανδριδίου (ἀρχιγραμματεὺς τῆς Ἱ. Συνόδου).

Οἱ τόπον διαμονῆς ἀλλάσσοντες συνδρομηταὶ πρέπει νὰ εἰδοποιῶσι τὴν Διεύθυνσιν, ἵνα μὴ παραπίπτωσι τὰ φυλλάδια.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ἐκκλησιαστικὰ χρονικά — Ὁ Κώδιξ τοῦ Παΐσιου ὑπὸ Μ. Ἰ. Γεδεών (συνέχ.) — Ὁρθοδόξων μητροπολιτῶν οἱ ἐκδομένοι κατάλογοι, συμπληρούμενοι. Α') Μητροπολίται Ἡρακλείας ὑπὸ Μ. Ἰ. Γεδεών (συνέχεια) — Ἀγγελία βιβλίων.

Παράρτημα — Κανονικαὶ διατάξεις τῶν πατριαρχῶν Κωνσταντινουπόλεως (σελ. 409 -- 416).

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

Τῇ κυριακῇ (6) συνεχροσοστάτησαν τῇ τε Α. Θ. Π. τῷ οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ καὶ τοῖς σεβασμ. συνοδικοῖς ἐν τῷ σεπτῷ πατριαρχικῷ ναῷ τὸ πρῶτον ὁ ἐκ νέων σεβασμ. συνοδικῶν μητροπολίτης Λιτίτζης κ. Ἰγνάντιος, καὶ ὁ πανιερ. μητροπολίτης Μαρωνείας κ. Χρυσάνθος. — Κατὰ τὴν λειτουργίαν ταύτην ἐγένετο καὶ ἡ χειροθεσία τοῦ νέου Μ. ἀρχιεπισκόπου πανσοφ. κ. Ἰωακείμ.

— Ἡ Α. Θ. Π. ὁ οἰκουμ. πατριάρχης, τιμῶν τὸν ζῆλον, ὃν ἀπὸ εἰκοσιπενταετίας ἐν τοῖς Πατριαρχείοις ὑπηρετῶν ἐπιδείκνυται ἐν τῇ ἐκπληρώσει πάσης ἐκκλησιαστικῆς ἐντολῆς ἀνατιθεμένης αὐτῷ ὁ ταμίας τοῦ Ἐθν. Ταμείου κ. Συμεὼν Παπαδάκης ἐχειροθέτησεν αὐτὸν, τῇ ἐπιδοκιμασίᾳ καὶ τῆς Ἱ. Συνόδου, τῇ παρελθούσῃ κυριακῇ ἐν τῷ πατριαρχικῷ ναῷ Ἐξαρχον τοῦ ἀγνωστῆτος πατριαρχ. Ἀποστολικοῦ Οἰκουμ. Οὐράνου.

— Ἡ οικονομικὴ κατάστασις τῶν Πατριαρχείων ἐγένετο ἐσχάτως ἀντικείμενον τριῶν ἀπὸ κοινοῦ συνεδριῶν τῶν δύο διοικητικῶν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ γένους σωμάτων. Πρὸς θεραπείαν αὐτῆς, οὐ καλῶς ἐχοῦσης, ἐνεκρίθη νὰ συνομολογηθῇ μετὰ τῆς σεβ. Κυβερνήσεως δάνειον ἐκ δεκακισχιλίων λιρῶν, πρὸς τοῦτο δ' ἡ Α. Θ. Π. ὁ οἰκουμ. πατριάρχης ἐποιήσατο ἤδη τὰ κατάλληλα διαβήματα.

— Εἰς τὴν ἐφορίαν τῶν Ἐθν. Φιλανθρωπικῶν Καταστημάτων ἐπετρέπη ἡ συνομολόγησις δανείου τρισχιλίων ὀθωμανικῶν λιρῶν, ἐγκρίσει τοῦ Δ. Ἐθν. Μ. Συμβουλίου, καταδειχθέντος ὅτι ἡ ποσότης αὕτη ἦν ἀναγκαία.

— Ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ τοῦ νέου μητροπολίτου Λήμνου κ. Κυρίλλου ἡ ἐν Καίρῳ Ἀθηναϊκῇ Ἀδελφότητι, τὴν εὐγνωμοσύνην αὐτῆς διατρανοῦσα, ὑπέβαλεν εὐχαριστήριον τῇ Ἐκκλησίᾳ διὰ τὴν ὑπὲρ τῶν ὀρθοδόξων τῆς ἐπαρχίας ταύτης μητρικὴν φροντίδα καὶ στοργήν.

— Κατὰ τὴν τελευταίαν διοικητικὴν τοῦ Δ. Ἐθν. Μ. Συμβουλίου συνεδρίαν, αἰτήσῃ τῆς ἐφορίας τοῦ Ἐθνικοῦ Ἰωακείμιου Παρθεναγωγείου, ἀντικατεστάθησαν τρία τῶν μελῶν αὐτῆς, ἀποσυρθέντα πρό τινος. Ἐξελέγησαν δ' ἐκ μὲν τῶν μελῶν τοῦ Δ. Ἐθν. Μ. Συμβουλίου, ἀντὶ τοῦ μέχρις ἀπριλίου διατελέσαντος ἐφόρου ἐξοχ. Παυλάκη βέη Φενερλίη, ὁ ἐξοχ. Ἰωάννης ἐφένδης Βιθυνός, ἀντὶ δὲ τῶν εὐγεν. κκ. Δημοσθένους Εὐγενίδου καὶ Χ. Μιχαηλίδου ἱατροῦ, οἱ κκ. Ἀλεξ. Παντζήρης καὶ, ὡς ἐκ τοῦ σώματος τῶν καθηγητῶν τῆς Πατριαρχ. Μ. τοῦ Γένους, Ἀ. Σπαθάρης, οἵτινες μετὰ τῶν μενόντων κκ. Δ. Μεζίκη, Συμεὼν Παπαδάκη, ταμίου τῆς ἐφορίας, καὶ τοῦ προέδρου τῆς ἐν Φαναρίῳ Λέσχης «Μνημοσύνης» κ. Γ. Κυριακοῦ, ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ ἐκ τῶν σεβασμ. συνοδικῶν μητροπολίτου Λικοπόλεως καὶ Πρεβέζης κ. Ἰερωνύμου, ἀποτελοῦσι τὴν ἐφορίαν τοῦ Ἰωακείμιου Παρθεναγωγείου διὰ τὸ σχολικὸν ἔτος 1888—1889.

— Ὁ ἐν Μασσαλίᾳ διαμείνων φιλογενέστατος γενῆς κ. Στέφανος Δ. Ζαρεϊρόπουλος ἐνεκρίθη συνομολογούμενος τῶν ἐν τῇ ἐφορίᾳ τῶν ὀρθοδόξων κκ. ἀποστολικῶν ἀρχιεπισκόπων.

τουτο 1100 λίρας, ὡν ἰδίως ἀρροσιοὶ ὑπὲρ μὲν τοῦ Ἔθν. Ἰωακείμου Παρθεναγωγείου λίρας Τουρκίας 80, ὑπὲρ τῆς Κεντρικῆς Ἱερaticῆς Σχολῆς ἴσον ποσόν, ὑπὲρ τῆς Πατριαρχ. δημοτικῆς Σχολῆς Φαναρίου 25 καὶ ὑπὲρ τοῦ ἐν τῇ νήσῳ Πρώτῃ Γηροκομείου τοῦ κλήρου 100. Ὁ κ. Ζαφειρόπουλος οὕτω συνετῶς ὑποστηρίζων τὴν μέσσην καὶ κατωτέραν παρ' ἡμῖν ἐκπαίδευσιν, καὶ πρὸς ὑποστήριξιν ὠφελίμων τῶ γενέει καθιδρυμάτων προθύμως ἔχων, παρέχει σπάνιον ἐκυτόν καὶ ἀξιοζήλον παράδειγμα φιλομουσίας, ἐν τῇ τάξει τῶν εὐεργετῶν καὶ δωρητῶν τῶν καθιδρυμάτων τούτων ἐκυτόν ἀναγράφας.

Τῇ δευτέρᾳ, παραμονῇ τῆς ἑορτῆς τῶν παμμεγίστων Ταξιαρχῶν, ἐχοροστάτησε κατὰ τὸν ἐσπερινὸν ἐν τῇ πανηγυριζούσῃ ἱερᾷ ἐκκλησίᾳ τῶν Ταξιαρχῶν ἐν Βαλατᾷ ἡ Α. Θ. Π. ὁ οἰκουμενικὸς πατριάρχης. Τῇ δ' ἐπιούσῃ, χθές, (8) ἐν τῷ κατὰ τὸ Μ. Ρεῦμα ἐπιωνύμῳ ναῷ.

— Μετὰ τὴν ἀπόλυσιν τῆς θείας λειτουργίας ἡ Α. Θ. Π. ἐπεσκέψατο τὸν ἄγοντα τὴν ὀνομαστικὴν αὐτοῦ ἑορτὴν Ἐξοχ. Γαβριὴλ πασᾶν Κρεστίδην, τὴν Α. Ἐξοχ. Κωνσταντίνου Μουσοῦρον πασᾶν καὶ τὸν ἀξιοτίμον κ. Ἰ. Μ. Σταύρου, παρ' ᾧ καὶ ἐγευμάτισε.

— Τῇ δευτέρᾳ ἐπεσκέψατο τὴν Α. Θ. Π. τὸν οἰκουμενικὸν πατριάρχην ἐν τοῖς Πατριαρχείοις ἡ Α. Ἐξ. ὁ ἐν Καίρῳ φιλόμουτος ὁμογενὴς σὺρ Ἰω. Ἀντωνιάδης. Τὸν κ. Ἀντωνιάδην, ἀναχωρήσαντα χθές ἐκ τῆς πόλεως ἡμῶν, ἀντεπεσκέψατο διερμηνεύων τὰς προσρήσεις καὶ εὐχὰς τῆς Α. Θ. Παναγιότητος ὁ πανοσιολ. Μ. πρωτοσύγκελλος κ. Ἱερόθεος.

— Τῇ παρελθούσῃ κυριακῇ, ἱερουργούντος τοῦ σεβ. μητροπολίτου Σισανίου κ. Ἀθανασίου ἐν τῷ κατὰ Βερῶν ἱερῷ ἀγίασματι τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, ἐγένετο ἡ ΙΖ' ἐπέτειος γενικὴ συνεδρία τῆς ἐνταῦθα Μακεδονικῆς Φιλεκαπιδευτικῆς Ἀδελφότητος, ἧτις τοσοῦτον ἀθροῦθως λειτουργοῦσα καρποφόρον ἔργον ὑποστηρίζει, τὸ ἐν Τσοτυλίῳ τῆς Μακεδονίας Σχολεῖον, μέχρι Γ' γυμνασιακῆς τάξεως χορηγοῦν τὴν ἐκπαίδευσιν καὶ διατροφήν, ἀντὶ γλίσχρου καταβολῆς, εἰς μέγαν ἀριθμὸν φιλομαθῶν παιδῶν τῆς Μακεδονίας. Ἐκ τῆς ἐκθέσεως, ἣν ὑπέβαλε τὸ ὑπὸ τοῦ πρὸς πᾶν καλὸν θερμοῦργου κ. Δημ. Κωνσταντινίδου προεδρευόμενον διοικητικὸν Συμβούλιον κατεδείχθη ὅτι κατὰ τὸν λήξαντα σχολικὸν ἐνιαυτὸν ἡ οἰκονομικὴ τῆς ἰδελφότητος καὶ τοῦ Τσοτυλείου γυμνασίου κατὰ τὰς ἐκτετακτάς ἦν καλὴ πῶς, μείναντος περισσεύματος ἀμωτέρωθεν ἐξ 100 σχεδὸν λιρῶν, καὶ ὅτι ἐπὶ τὰς ἀσκαλοὶ καὶ καθηγηταὶ ὑπὸ τὴν δεξιάν διέθυσαν διδάκτορος κ. Φιλίππου Σακελλαρίου ἐδίδαξαν οὐδὲν ἐκτὸν νέους, ὧν οἱ ἐνενήκοντα ὀκτώ οἰ-

τουργία ἐτελέσθη τῇ 20 Σεπτεμβρίου 1871 ἐν τῷ πατριαρχικῷ ναῷ ὑπὸ τοῦ ἀοιδίμου οἰκουμενικοῦ πατριάρχου Ἀνθίμου ΣΤ' μετὰ τῶν τότε συνοδικῶν.

— Ἡ ἐπὶ δημοπρασίας ἐκποιήσεις τῶν πραγμάτων τοῦ μακαρίτου πρώην Πολυανῆς Γερασίμου ἐξηκολούθησε τῇ προχθές δευτέρᾳ ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ Κοινοῦ, πρῶτης καὶ τῆς Α. Θ. Π. τοῦ οἰκουμ. πατριάρχου.

— Τῇ προσεχέει κυριακῇ, ἀπὸ πρώτας γενήσονται ἐν τῇ ἐν Φαναρίῳ Λέσχῃ «Μνημοσύνη» αἱ ἐνάρξεις τῶν ἐργασιῶν τοῦ ΚΖ' ἔτους· μετὰ τὸν ἀγίασμόν, ὁ ἐλλόγιμος καθηγητὴς τῆς Πατριαρχ. Μ. τοῦ Γ. Σχολῆς κ. Εὐάγγελος Ἀμαξόπουλος λαλήσει ἀπερὶ τῆς ἐπικῆς ποιήσεως τῶν νεωτέρων πρὸς τὴν παρ' Ὀμηρῷ παραβαλλομένης.

— **Ἐκκλησία Ἀλεξανδρείας.** — Ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ λήξαντος ἡδὴ μηνὸς ὀκτωβρίου, ἡ Α. Θ. Π. ὁ μακαριώτατος πατριάρχης Ἀλεξανδρείας κ. Σωφρόνιος ἀπῆλθεν ἐκ Λέρου, ἐνθα κατὰ τὸ θέρος παρέμενε, καὶ ἀφίκετο εἰς Ἀλεξάνδρειαν, ὑποδοχῆς τυχῶν ἐνθέρμου παρὰ τῶν αὐτόθι ὀρθοδόξων.

Ἐκκλησία Ἱεροσολύμων. — Ἀφίκετο εἰς τὴν Ἁγίαν Πόλιν ἀπὸ τῆς παρελθούσης ἑβδομάδος ὁ ἐπὶ διετίαν ἐν τῇ ἡμετέρᾳ πόλει διαμείνας καὶ ἀγαθὰς ἐντυπώσεις λιπῶν πανοσιολ. ἀρχιμανδρίτης κ. Δαμιανός, ἐπίτροπος ἄλλοτε τοῦ μακαριωτάτου πατριάρχου Ἱεροσολύμων.

Ο ΚΩΔΗΣ ΤΟΥ ΠΑΙΣΙΟΥ

Ἄλλως δὲ καὶ τὸ γράμμα τοῦ πατριάρχου Ἱερεμίου Δ' τοῦ ἀπὸ Μιτυλήνης, παρεχόμενον τῷ Παΐσιῳ τὴν ἀδειαν τοῦ χοροστατεῖν κατὰ τὰς ἑορτὰς καὶ τὰς κυριακάς ἐν τῷ κατὰ τὸν Κουρούτζεσμεν ναῷ τοῦ ἁγίου Δημητρίου, ἔταπτε τοῦτο ρητῶς ὡς ἀγέρας πρὸς τὸ παρὸν τῶν καταβαλλομένων ἀγώνων αὐτοῦ. Καὶ ὁμως τὴν αἰτίαν τῆς ἀπὸ τῆς ἐπισκοπῆς Σταγῶν παραιτήσεως τοῦ Παΐσιου τέως ἀγνοοῦμεν· ἀσαφῆ δὲ πῶς εἰσι καὶ τὰ κατὰ τὴν ἐπὶ πολὺ διαμονὴν ἐν Πελοποννήσῳ, καὶ τὰ κατὰ τὴν ἀναχώρησιν αὐτοῦ, πάσχοντος σωματικῶς, οὐδὲ δυνάμεθα κἄν εἰκάσαι τι ἐκ τῆς παρατιθεμένης ἐπιστολῆς ταύτης, ἂν δ' ἐκδίδωμεν αὐτὴν, τοῦτο πράττομεν ὅπως κέντρον τοῦτο παραθῶμεν εἰς εὐρυτέρην ἐξέτασιν γεγονότων τοῖς θέλουσιν ἐξετάζειν γεγονότα μόνον, εὐχόμενοι γενέσθαι ταύτην ἀφορμὴν εἰς ἀνίχνευσιν ἐλαττηρίων καὶ πύθων καὶ βλέψων ἀφορωσῶν εἰς μέλλον βέλτιον δι' αὐτόν. Ἡ ἐπιστολὴ αὐτῆ πρὸς τοὺς ἐν Πελοποννήσῳ νοταρίους, ἴσως

* Συνέχεια ἀπὸ σελ. 4—7 τοῦ μετὰ χεῖρας τόμου.

7. Ἰδε Νεολόγον ἔτος Θ', ἀριθμ. 1722, ἐν ᾧ ἐξεδόθη ὑπὸ Μ. Κ. Παρανίκα τὸ πατριαρχικὸν γράμμα.

γραμματαίς πατριαρχικούς, ἀπεσταλμένους εἰς τὰς ἀνά ταύτην ὀρθοδόξους παροικίας ἐπ' ἐντολῇ τινι, στελλομένη ἔστιν αὕτη :

ΣΤ'

ΕΙΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΝ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΝΟΤΑΡΙΟΥΣ

Φθάσαντος τοῦ ἔαρος μετὰ τῶν χειλιδῶν ἤλιπον κάγω νὰ μοὶ σταλθῇ ἡ ἀδεια τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας διὰ νὰ γένω μέτοικος ἐντεῦθεν καὶ μεταναστάτης εἰς τὰ ὀπίσω· ἀντί δὲ τοῦ τοιοῦτου ἐφετοῦ μοι κελαδήματος, ἤκουσα τούναντιον διὰ γραμμάτων ἐκκλησιαστικῶν στελλομένων, τὸ ἀνάμεινον ἔτι ὅσον ὅσον, ἕως οὗ καὶ δευτέρα γραμματὰ παραλάβῃς ὑποθέσεων ἕνεκα, ἐξ ὧν μία ἐστὶ καὶ ἡ ψηφισθεῖσα μεταλλαγὴ τῆς ἐντεῦθεν ἐπαρχίας εἰς τὸν σεβασμιώτατον ἄγιον Ἀμυκλῶν· ἴσως τὸ ἐμάχασθε· τί λοιπὸν δύναιμι ποιῆσαι, ἢ ὑπέλειπον τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ τοῖς ἡγουμένοις, κατὰ τὸν θεῖον ἀπόστολον· εἰ καὶ δυσφόρως φέρω τὴν ἐνταῦθα παρμονὴν ἐπὶ τοσοῦτον, πᾶν γὰρ τὸ συνεχὲς καὶ ὑπόθυμον· ὅτι κἂν ἔαρ εἴη ἄπας ὁ χρόνος, ἔδοξεν ἐπιδαρῆς τοῖς ἀνθρώποις καὶ ἀξυντελής· ζῶμεν δὲ ἐν τῇ παρούσῃ πόλει ὡς ἄρνες ἐν μέσῳ λεόντων. Ἡ δὲ φιλότιμη μοι ἀδελφικὴ τριάς ὑμῶν, σὺν τῇ ἐξαδελφικῇ μονάδι, μακαριστοὶ καὶ τὸν τρόπον, καὶ τὴν εὐπειθειαν, τὸ μὲν ὅτι ἐκ τοῦ κερποῦ τὸ δένδρον γνωστήσεται, καὶ τοῖς πᾶσι τὰ ἀγαθὰ ὑμῶν ἤθη διαδραχὰ καὶ ἐπαινετὰ· τὸ δὲ, ὅτι πόρρω τῶν κακῶν κατῴκισεν ὑμᾶς ὁ Θεὸς ἐν ἡσυχίᾳ τε καὶ ἀφοβίᾳ, ὡς γέρας καὶ τοῦτο τῆς ἐναρέτου ὑμῶν προαιρέσεως ἡδύ, ὡς λαμπρὸς ἐστὶ καὶ ὁ χαρακτήρ τῆς εὐγενείας ὑμῶν, ἐφ' οἷς συγχάρω κάγω τῇ φιλότιμῃ ὑμῶν. Θερωκῶς ἀντιβῶ τὸν ἐκ νεκρῶν ἐξαναστάντα Σωτῆρα Χριστὸν, ὅπως διαφυλάτῃ τὴν εὐμενῆ μοι ὑμῶν ἐντιμότητα πανέστιον, ὑγιᾶ, εὐτυχεῖ μετὰ μακροβιότητος, καταξιών ἑορτάσαι τὴν λαμπροφόρον ταύτην ἑορτὴν γηθοσύνης καὶ λαμπρῶς εἰς ἔτη πολυάριθμα, χαριζομένην κάμοι· ἐπίτευξιν ποθεινῶν μοι γραμμάτων σας, εἰς παρμουθίαν μου καὶ εὐφροσύνην.

Βραχὺν χρόνον ὑπηρετήσῃ τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ τῷ γένει κατὰ τὴν Ξηροκρήνην ὁ πρῶτος Σταγῶν Παΐσιος, ἄθλον μὲν ἀγῶνων τὴν τοῦ προαστείου προεστειαν σὺν τῇ ἐπιστασίᾳ τῆς Πατριαρχικῆς Ἀκαδημίας λαβῶν, ἐπαθλον δ' ἐν τῷδε τῷ βίῳ τῶν ἀγωνισμάτων δεξάμενος τὴν μητρόπολιν Σηλυβρίας, εἰς ἣν προεβιβάσθη τῇ 21 αὐγούστου 1816, ἀντὶ τοῦ παραιτησάμενου τὴν μητρόπολιν ταύτην Καλλινίκου. Τὴν αἰτίαν τῆς τοῦ Καλλινίκου παραιτήσεως οὐδεὶς πολυπραγμονεῖ, μήτε καὶ πρέπει νὰ πολυπραγμονήσῃ μετὰ τὴν ἀνάγκωσιν μάλιστα τῆς πρὸς τὸν πατριάρχην Κύριλλον ΣΤ' γραφομένης ἐπιστολῆς. Ἀλλ' ἡ θέσις τοῦ Παΐσιου ἦν ἑλεεινή. Πενίτη ὅλοη κατέτρυχεν αὐτὸν, κατατρυχούσα τὴν ἐπαρχίαν ταύτην, ἀλλὰ καὶ ἐπιμονὴ τῶν κατοίκων εἰς τὸ κατ' αὐτοὺς καθεστῶς ἀνεδεῖκνυε λυπηρὰν τὴν θέσιν ταύτην τοῦ διακεκριμένου ποιμένου αὐτῶν. Ὑπῆρχον, ὡς εἰκάζω, κοινότητες ὀρθοδόξων ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Σηλυβρίας, αἰτινες χορηγοῦσαι κατ' ἔθος ἀρχῆθεν ἐπικρατήσαν ποσόν τι τῷ ἀρχιερεῖ καθ' ὃν χρόνον ἦσαν ὀλιγάνθρωποι, ἐπέμενον ἵνα χορηγῶσι τὸ αὐτὸ ποσὸν καὶ κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἀρ-

χειρατείας τοῦ Παΐσιου, ὅτε ὁ ἀριθμὸς τῶν οἰκογενειῶν ἦν ἱκανῶς ἠΰξημένος. Ἐπὶ τούτῳ γράφει πρὸς τὸν οἰκουμενικὸν πατριάρχην, ὃς ἦν τῆνικαῦτα Κύριλλος ΣΤ' ὁ ἀπὸ Ἀδριανουπόλεως, γνωστὸς τῷ Παΐσιῳ γενόμενος καὶ πρὸ τοῦ 1800, ὡς ὢν ἀρχιδιάκονος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου· ὁ Κύριλλος αὐτὸς τῷ 1803 ἐχειροτονήθη μητροπολίτης Ἰκονίου, διαδεξάμενος τὸν Ραφαῆλ, εἰς τὴν μητρόπολιν Λαρίσσης προβιβάσθηντα, εἰς ὃν καὶ ἔγραφε τὴν Α' ἐπιστολήν, ἐν τῷ παρελθόντι δημοσιευθεῖσαν φύλλῳ τῆς Ἐκκλησ. Ἀληθείας. Ἰδοὺ τί ἔγραφε περὶ τῆς ἀρχιερατικῆς ἐπιχορηγήσεως πρὸς τὸν πατριάρχην:

Ζ'

ΤΩ ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΤΩ ΚΥΡΙΛΛΩ

Εἰ εὖρον χάριν ὁ δούλος αὐτῆς ἐνώπιον τῆς θεσπισίμου μοι αὐτῆς κορυφῆς, καὶ ὁ ἐλπίτας ἐπ' αὐτὴν οὐ καταισχυνθήσεται, οὐκ ἄχρη, οὐκ ἄδικον, οὐδὲ ἀπῆλθον ὅξει τῷ σεβαστῷ μοι δεσπότη τὸ ἐμὸν ἄρτι πρόβλημα, καὶ ἡ δουλική μου μεσιτεία, ἀλλ' εὐέλπις εἰμι ὅτι εἰτακούσεται Κύριος τῆς δεήσεως ἐμοῦ, καὶ πέρασ ἀποδώσει τὸ σῆσιν· κἂν ὁ πάντων δεσπότης καὶ σωτὴρ ἡμῶν Χριστὸς εὐαγγελικὴν ἐντολήν διδῶσιν ἡμῖν, ἀμὴ μεριμανῆτε τῇ ψυχῇ ἡμῶν τί φάγετε, ἢ τί πίετε, μηδὲ τῷ σώματι τί ἐνδύσεσθε, ἀλλ' οὐπωθὶ ἀποτρέπει μηδὲ τὸ ἄφλημα ἀποδοῖαι οἷς ὀφείλεται· ἐμοῦ δὲ χρεὸς ἐστὶν ἄφρευκτον καὶ ὁ ἐτήσιος τόκος ἀναπόδρατος, καὶ τοῦτο διηνεκῶς κατὰ νοῦν ἀναπεμπάξω, καθότι πλησιάζει ἡ προεσμία τῆς ἀποδόσεως. Τίς δὲ ἡ ἐμὴ βουλή καὶ τὸ ζήτημα, σεβασμιώτατε δεσποτα; γνωστὸν ἐστὶν ἡμῖν καὶ μάλα γνωστὸν τὸ χωρίον μου καὶ εἰς πόσα ὀνόματα ἐπεκτείνεται· ὅπερ τὸ πάλαι ἦν ὀλιγάρθιον, καὶ ἀπέδιδον τῷ κατὰ καιροῦς ἀρχιερεῖ ἕκαστος οἶκος ἀφ' ἐνδὸς μεδίμου σίτου· ἐπειδὴ δὲ τότε ὁ σίτος ἦτον ἄχρι τῶν δέκα καὶ εἴκοσι ὀβολῶν, παρέβλεψε τοῦτον ὁ ἀρχιερατεύων, καὶ ἐλάμβανεν ἀντὶ ἐκείνου γρόσια πενήκοντα τὸ κανονικὸν κατ' ἔτος· ἤδη δὲ ἡ χώρα ὅπου ἀνελάθετο προσήλκην ἄχρι τριακοσίων ὀνομάτων, ἐξ ὧν τὸ τρίτον μέρος εἰσὶ γεωργοὶ κερποροῦμενοι σίτον, οἱ δὲ λοιποὶ πάντες πραγματευόμενοι, [οἱ] δίκαιον ἐστὶ μόνον τὰ πενήκοντα γρόσια ἐτησίως διδοῖαι τῷ ἀρχιερεῖ· καὶ οὐ μόνον τοῦτο, ἀλλὰ καὶ ἐν αἷς ἡμέραις ἐπίδημι ἐν τῇ χώρᾳ αὐτῶν, ἡ τούτου τροφή καὶ τῶν ἀνδρῶν ἐστὶν ἐξ ἰδίων του· καὶ οὐκ ἐξαρκεῖται τὰ πενήκοντα εἰς αὐτὴν τὴν δαπάνην· πῶς δὲ μεταδώσει αὐτοῖς τῆς ἀρχιερατικῆς αὐτοῦ εὐχῆς καὶ εὐλογίας καὶ πιῶν καὶ διψῶν; οὐδὲ Ἰσαὰκ ὁ παλαιότερος πατριάρχης μετέδωκε τῷ υἱῷ αὐτοῦ Ἰακώβ τῆς πατρικῆς εὐλογίας, ἐὰν μὴ πρῶτον φάγων ἐμπλησθῇ τῶν προσενηθέντων ἐδεσμάτων τοῦ θηράματος αὐτοῦ· ποιήσομεν δὲ τὸ λευτικὸν ἐκεῖνο θεῖον ἔνταλμα· «πᾶσαν δεκάτην τῆς γῆς ἀπὸ τε σίτου, οἴνου καὶ ἐλαίου, προσοίσετε τῷ Κυρίῳ»· οὗτοι δὲ οἱ καλοὶ μου χριστιανοὶ οὐ μόνον δεκάτην, ἀλλ' οὐδὲ ἕκαστοσὴν, οὐδὲ χιλιοστήν παρὰ μηδενὸς καιροῦ ἀποδίδουσι τῷ ἀρχιερεῖ· ἡ δὲ ἀπολογία τοὺς οὐδεμία ἄλλη, εἰμὴ: τοιαύτη συνήθεια εὐρέθη, τότε καὶ διδομεν: ἄρα γε παλαιὸν κακὸν νέον ἀγαθὸν οὐ γίνεται; οὗτοι θέλουσι τὸν ἀρχιερέα τοὺς βοῦν ἀλωῶντα, κοπιῶντα, ἐργαζόμενον, καὶ μηδὲ τροφῆς ἀπολαύοντα, ἐναντίον τῆς προφητικῆς ρήσεως «οὐ φικώσεις βοῦν ἀλωῶντα», καὶ τῆς ἀποστολικῆς παραινήσεως «τίς ποιμαίνει ποιμῆνην καὶ ἐκ τοῦ γάλακτος αὐτῆς οὐκ

ἐσθίει;» εἶπε δὲ τὸν δοῦλον σας παροτρύνει ἐπὶ τοῦτο οὐχὶ ἡ πλεονεξία, ἀλλ' ἡ χρεία καὶ ἀνάγκη· ἵνα προφθάτω τοῦς πλησιάζοντες ἐτησίους μου τόκους, καὶ ἐξώρω; αὐτὸ τὸ δίκαιον· ὅθεν ἀντιβολῶ θερμοῦς τὴν θεσπεσίαν αὐτῆς κορυφῇν, ἵνα ὁρέξῃ χεῖρα βοηθείας εἰς αὐτὰ μου τὰ δίκαια· καὶ εἶτε δι' ἐπιστολῆς πατριαρχεικῆς, εἶτε δι' ὑψηλοῦ ὄρισμου, νοθετηθῶσιν οὗτοι οἱ χριστιανοὶ μου· καὶ ἐπιταχθῶσι νὰ μοὶ δώσωσι τὸ κανονικὸν δίκαιον τοῦ σίτου· ἢ ἀντ' ἐκείνου προσθήκην γροσίων ἀνάλογον καὶ ἀκολουθῶς τὴν ζωοτροφίαν μου, καθὲς ἡμέραν ὀρισμένην πρὸς ἐπίσκεψιν ἐν τῇ χώρᾳ τοῦς δις τοῦ ἐνικυτοῦ· ὅπως δὲ καὶ τίσι τρόποις ἐπιτάξει αὐτοῖς καὶ πειθηνίους ποιήσῃ, οἶδε, πάντως, οἶδεν ἡ κριτική καὶ προνοητική αὐτῆς κορυφῇ, πλὴν ἐν κημῶ καὶ χαλινῶ τὰς σιαγόνας αὐτῶν ἄξεις, ὅτι δυσάγαθοι. Τοῦτό μου ἐστὶ τὸ ζήτημα, αὕτη ἡ δέησίς μου, δέσποτά μου παναγιώτατε· ἐγὼ δὲ οἶδα ὅτι τὰ κρίματα τοῦ Κυρίου μου ἀληθινὰ καὶ γλυκύτερα ὑπὲρ μέλι, καὶ ὁ ἐλπίζων ἐπ' αὐτὸν οὐ κατατιγνύνηται γένοιτο, γένοιτο.

Εἰκὼν γραφομένη κατὰ τὰ 1816—1818 καὶ προζωγραφουσα τὰ μετὰ εἰκοσαετίαν καὶ μετὰ τριακονταετίαν ἄλλην γενησόμενα. Καθῆκον εἶχεν ὁ Παΐσιος βέβαια δικτηρήσεως θεραπόντων καὶ δικκόνων, καὶ κατὰ τὰς περιοδοίαις αὐτὸς ἔτρεφε τούτους, τὸ δὲ ποιμνιον ἤγε σιγῇν· πληθυνόμενον αὐτὸ ἔδει καὶ πλείονας νὰ ἐπιφορτίσῃ μερίμνας τῶ ἀρχιερεῖ, κειρὸν ὕλικὸν πλείονα δαπανῶντι κατὰ τὰς περιοδοίαις ταύτας, δις τοῦ ἐνικυτοῦ μάλιστα γινομένης, εἰς ἐπίσκεψιν αὐτοῦ πνευματικῆν, εἰς ὑποστήριξιν τῶν κοινῆ συμφερόντων. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ περὶ ἄλλο ἐπὶ τὸν μητροπολίτην ποσὸν τοῦ σίτου μετὰ γογγυσμῶν παρεῖχον, καὶ βοῦν ἐρίμων ἀλωῶντα. Μετὰ πόσης πατρικῆς ἀγανακτήσεως γράφει ὁ Παΐσιος, ἀλλὰ καὶ πόσην ἐντυποῖ θλίψιν ἐν τῇ πρὸς τὸν πατριάρχην ἐπιστολῇ ταύτῃ! Καὶ ἐν τούτοις εἰργάζετο ὑπὲρ τοῦ κοινου καλοῦ, τύπος ἀληθῆς ἀγαθοῦ ποιμένος δεικνύμενος, ἐν μέσῳ δὲ περιστάσεων ἀντιξίων πλῆθίων καὶ ἐργαζόμενος. Αἱ κατωτέρω ἐκδιδόμεναί δύο ἐπιστολαί, Η' καὶ Θ': γνωστὴν ἡμῖν ποιοῦνται τὴν ἠθικὴν τοῦ Παΐσιου στενοχωρίαν. Ἐτάραττε τὸν ἡσύχιον αὐτοῦ βίον ἡ γεροντικὴ τοῦ πρό αὐτοῦ μητροπολίτου Καλλινίκου Σηλυβρίας ἐπιμονή, θέλοντος ὅπως διαμένῃ ἐν Ἐπιθόλαις, ἐν τῇ οἰκίᾳ ἱερέως τινὸς Δημητρίου, ἐν τῇ μένων ἐκινδύνευε ν' ἀκούσῃ ἀσχήμονας περὶ αὐτοῦ ψιθύρους. Οἱ πρόκριτοι ἀπρόσκοντο, τὸ γύητρον αὐτοῦ ἐταπεινοῦτο, ὁ δὲ Καλλινίκος ἐπέμενε. Καὶ ἐν τοσοῦτῳ τὰ μὲν οἰκονομικὰ τοῦ Παΐσιου κακῶς εἶχον, συγγρόνως δ' ἐπέστελλε τῶ τε πατριάρχῃ κατὰ τῆς ἐπιδρομῆς τοῦ Καλλινίκου, καὶ τινι σπαθίρῃ παραδουναβείου τινος ἡγεμονίας, ἐπικαλούμενος τὴν ἐνέργειαν αὐτῶν ἐπὶ τε τῆς ὕλικῆς καὶ τῆς ἠθικῆς αὐτοῦ κακοδαμονίας. Χαρακτηριστικαί τῶν ἠθῶν καὶ τῶν τότε σχέσεων εἰσὶν αἱ δύο αὐταὶ ἐπιστολαί:

Η'

ΤΩ ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΤΩ

Καθικετεῖω ἐκτενῶς τὸν ἄκρον ἀρχιερέα καὶ σωτήρα ἡμῶν θεάνθρωπον Χριστὸν, ὅπως σκέπη καὶ διασώζῃ τὴν θεοεικελον αὐτῆς κορυφῇ ὑγιαίνουσαν, εὐθυμοῦσαν, καὶ ἀκλονήτως

πατριαρχεύουσαν ἐπὶ τοῦ πανσέπτου αὐτῆς Οἰκουμηνικοῦ Θρόνου. Μεθ' ὅσης εὐλαθείας καὶ προθυμίας ἀποδεξίμενος τὴν πατριαρχεικὴν μοι δεσποτικὴν αὐτῆς ἐπιστολήν, εὐφράνθη ὑπερβαλλόντως ἐπὶ τῇ ἀγαθῇ τῆς ἐφετωγῆς μοι ἀγχιλῆς ὑγείας αὐτῆς· καὶ τῇ ἀποδοχῇ τῶν πνευμάτων τῆς εὐχῶν καὶ εὐλογιῶν ἔγγων ἀνγκυρῶς καὶ τὰ ἐρεξῆς μοι φιλοτόργως καὶ εὐκρινῶς ὑποτιθέμενα καὶ ἐντελλόμενα, περὶ τῆς προβληθείσης μοι ὑποθέσεως, ὑπὲρ ὧν ἀνομολογῶ ἀπέρους αὐτῇ τὰς χάριτας, ἐπιμένων καὶ ἀκολουθῶν ἀπαράβιατος ταῖς πατριαρχεικῆς νοθεσίαις καὶ συμβουλαῖς.

Ἐπεὶ δὲ ἡμέρα τῇ ἡμέρᾳ ἐρεῦνεται ρῆμα, καὶ νῦν νυκτὶ ἀναγγέλλει γνώσιν, ἀναφέρω ἡδὴ τῇ σεβασμιωτάτῃ μοι αὐτῆς κορυφῇ, ὅτι κατ' αὐτὰς τὰς ἡμέρας ὁ προκατόχος μου κύριος Καλλινίκος ἔγραψέ μοι γράμμα, δι' οὗ θέλει καὶ ἐπιζητεῖ ἵνα ἔλθῃ καὶ γίνῃ κάτοικος εἰς χωρίον Ἐπιθόλαις, εἰς τινὰ οἰκίαν ἱερέως Δημητρίου, ὅπως ἐπισκερθῇ ἐκεῖτε καὶ περιθλαφθῇ ὑπὸ τῶν οἰκεικῶν· εἰς τὸ γράμμα του τὸν ἀποκρίνομαι, καὶ ἰδοὺ περικλείεται ὡδε βολάντε πρὸς θεωρίαν τῆς· καὶ ἔπειτα ἄ· τοῦ σταλθῆ βουλωμένον· ἀλλ' οὔτε οἱ ἐγγῶριοι ἐπιθιτηνοὶ στέργουσι τὸν ἐκείσε πηγαῖον του· περικλείω καὶ ἐν ραδίᾳ, ὅπου σήμερον ἔλαβον παρὰ τῶν ἐκείσε δημογερόντων· ὅπου κοντὰ εἰς τὴν δυσφημίαν ὅπου ἀκολουθεῖ εἰς τὸ ὑποκείμενόν του, οἰκουρῶν ἐν ἐκείνῃ τῇ οἰκίᾳ, ὑπάρχει καὶ τὸ φυσικόν του ἰδίωμα φιλοτάραχον καὶ ψιθυρὸν· καὶ δύνανται συμβῆναι καὶ εἰς τοὺς ἐγγῶριους ἀλληλομαχίαι καὶ εἰς τὸν θυλὸν σου ἀνησυχίαι· ὅθεν ἀντιβολῶ τὴν σεβαστήν μοι αὐτῆς κορυφῇ ἵνα ἀναχαιτίσῃ τὸν τοιοῦτον σκοπὸν του, καὶ νὰ μὴ τοῦ δοθῇ ἡ τοικυτή ἄδικα.

Θ'

(. . . . .)

Ἰάτων ὁ θετταλός, φησὶν ἡ ἀρχαιολογία, λόγοις ἡδέσι καὶ ἐπωδῆς προσηέσι, παρέλαθεν ἐκ τῆς Κολχίδος τὸ περίφημον ἐκεῖνο χρυσοῦν ὄρεας· προσηέστερα καὶ ἡδύστερα ἐφάνησαν κίμοι τῶ θετταλῶ ἀρχιερεῖ καὶ εὐμέτῃ τῆς καὶ θεατικώτερος ἐκείνου τὰ λόγια τῆς πημφιλιάτης μοι περὶ ἐπίσης ἐπιστολῆς. Πολλοὶ πολλὰς ἐπιστέλλουσιν ἀδιακόπως πρὸς τοὺς φίλους αὐτῶν καὶ ὑπεραπιστὰς γράμματα συνεχῇ, δι' ὧν ὑπολαμβάνουσιν ἀνεξέλιπτον δικτηρεῖν τὴν ἐν τῶ μέτῳ φιλίωσιν· οἱ δὲ ἀληθεῖς τῶν πραγμάτων ὄροι ἐπικυροῦσι τῆς φιλίας τὴν στερεότητα οὐκ ἐν τοῖς πολλοῖς γράμματιν, ἀλλ' ἐν ταῖς τῆς εὐκρινείας τυπώματιν· ἄλλως τε τὸ συνεχές γίνεται καὶ ἐπιτρεές, καὶ ὀληρόν, καὶ μάλιστα εἰς ὑπέροχα πρόσωπα, ἅτινα εἰσὶν ἀνάμεσα φροντιδῶν πολιτικῶν καὶ μεριμνῶν κίνητικῶν· ταῦτα κίχῳ ὁ εὐμέτης τῆς δικηπεμπάζων κατὰ νοῦν, οὐκ ἔστιν σμελῆ τὸν κίχμον πρὸς τὴν εὐγένειαν τῆς· μὴ φανῶ ὀληρόν καὶ φορτικὸς γράφων ἀνοποθέτως. Ἄρτι δὲ ὑπὸ ἀναγκαίας ὑποθέσεως κινούμενος σχεδιάζω τὸ εὐμετικόν μου, δι' οὗ ἐρευνῶ τὰ τῆς ἐφετῆς μοι ὑγείας τῆς· καὶ ἐπομένως τὴν ἀναμιμνήσκω τὴν ἀρχαιολογίαν, ὡς Τύλιος ἔθαυμάσκει ἐκείνος τῶν Ρωμαίων ἄναξ ἐθναμίσθη καὶ κλέος μέγα δέδωκεν εἰς πάντας καὶ ὑπὲρ πάντας τοὺς πρὸ αὐτοῦ βασιλεῖς, ὅτι φιλανθρωπίαν ἐπεδείξατο μεγάλῃ καὶ τοὺς νόμους τῶν· περὶ συμβολαίων διαφόρους ὄντας τὸ πρῶτον μετεποίησε φιλανθρωπίως καὶ δημοτικῶς, πρὸς εὐχέρειαν καὶ οἰκονομίαν τῶν διαλλαττομένων· ἂν ἐκεῖνα τότε τὰ ἀγαθὰ ἐνεργοῦντο ἐν τῶ σκότει τῆς ἀγνοίας, πόσῳ μᾶλλον δεόν ἐνεργεῖσθαι ἐν τῶ φωτὶ τῆς γνώσεως. Ἀλλὰ τίς ὁ ἐμὸς λόγος καὶ τὸ δίκαιόν μοι πρόβλημα, ἕξιγαστέ μοι ἄρων σπαθίρη; Γνωστὴ ἐστὶ τοῖς πᾶσιν ἢ τε σμικρότης τῆς ἐπαρχίδος ταύτης Σηλυβρίας, καὶ τὸ ὀλιγοστόδον, καὶ τὸ βῆρος τὸ ὑπέρογκον, καὶ τὰ ἐτήσια ἔφευκτα δοσίμακα, καὶ τὰ καθημερινὰ μου ἀναγκαιὰ δαπανήματα· ὅθεν χρεία ἐστὶ νὰ ἀπο-

βλέψωμεν εἰς οἰκονομίαν τῆς ἐξιτάσεως τῶν λημμάτων καὶ διαπανημάτων· πῶς δὲ ἐστὶ τοῦτο; ἐν γίνῃ συγκατάθεσις τῶν εὐγενεστάτων ἀρχόντων δανειστῶν μοι, καὶ ἀπόφασις ἐκκλησιαστικῆ ἵνα πληρώσῃ τοὺς τόκους ἢ μικρὰ Σηλυβρία πρὸς τεσσαράκοντα τὸ πούγγιον ὅπερ καὶ εὐλογον καὶ δίκαιον κρίνεται παρὰ πᾶσι τοῖς ἐγγεροῖσι καὶ φιλοδικαίοις· ὅτι καὶ Θεῶ φίλον τὸ κατὰ δύναμιν, φησὶν ὁ ἱερὸς λόγος· ὑπὲρ τούτου μοι τοῦ δικαιοῦματος ἀντιβῶλῶ τὸν χρυστὸν μοι ἄρχοντα σπαθήρην νὰ γίνῃ πρωτοσυγῆς, προστάτης καὶ ὑπέρμαχος τοῦ λαθεῖν πέρας οἷς· οἶδε τρόποις, ὁμιλῶν μετὰ τοῦ παναγιωτάτου μοι δεσπότης καὶ τοῦ σεβαστοῦ μοι γέροντος ἀγίου Ἡρακλείας καὶ ἀγίου Βερρείας, περὶ ταύτης τῆς ὑποθέσεως· καὶ ὅταν θελήσῃτε, εὐκόλως περαιωθήσεται· καὶ ἔσομαι διὰ παντὸς κήρυξ διακρύσιος καὶ ἀδιάλειπτος εὐγνώμων τοῦ εὐεργετήματος, καθὼς καὶ πρέσβυς παντοτεινὸς πρὸς τὸν ἅγιον Θεὸν ἐν ταῖς ἱεραῖς μοι τελεταῖς ὑπὲρ ὑμείας καὶ σωτηρίας τῶν τιμίων ὀνομάτων σας.

Ἐν ὕλικῇ τοιαύτῃ κακοδαιμονίᾳ ὁ Σηλυβρίας Παῖσιος ἐμερίμνησε τῆς διατηρήσεως τῆς σχολῆς τῶν Ἐπιθιατῶν τῆς ἐπαρχίας αὐτοῦ, ὅπου ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ παρελθόντος αἰῶνος ὑπῆρχε τοιαύτη. Συστηθεῖσα τὸ πρῶτον τῷ 1796 ἔσχε διδάσκαλον Ματθαῖον τὸν ἐξ Αἰνίου, τὸν τῷ 1831 ἀποθανόντα μητροπολίτην Κυζίκου⁸. Περὶ τὰ 1816—1818 ἀποτεφρωθείσης τῆς χώρας τῶν Ἐπιθιατῶν, ἐκινδύνευε ἵνα κλεισθῆῃ σχολὴ αὕτη, τότε δ' ὁ Παῖσιος ἐπεκαλέσατο τὴν ἀντίληψιν τῆς Μ. Ἐκκλησίας, ἧτις ἀπέλυσε τὸ ἐξῆς γράμμα, χρήσιμον εἰς τοὺς τὴν ἱστορίαν θρακικῶν τινῶν κοινοτήτων ἐξετάζοντας, καὶ εἰς ὃ οὐδὲν προστίθεμεν:

I'

ΚΥΡΙΑΛΛΟΣ ἐλέω Θεοῦ κτλ.

Οἱ τῷ καθ' ἡμᾶς ἀγιωτάτῳ πατριρχικῷ ἀποστολικῷ τε καὶ οἰκουμενικῷ Θρόνῳ ὑποκείμενοι ἱερώτατοι μητροπολίται καὶ ὑπέρτιμοι· καὶ θεοφιλέστατοι ἀρχιεπίσκοποι τε καὶ ἐπίσκοποι, ἐν ἀγίῳ Πνεύματι ἀγαπητοὶ ἡμῖν ἀδελφοὶ καὶ συλλειτουργοὶ· καὶ ἐντιμώτατοι κληρικοὶ τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας καὶ ἐκάστης ἐπαρχίας· καὶ εὐλαβέστατοι ἱερεῖς, καὶ ὁσιώτατοι ἱερομόναχοι οἱ ψάλλοντες ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τῆς Πόλεως, τοῦ Γαλατῆ καὶ ὄλου τοῦ Καταστένου, καὶ ἀπανταχοῦ. Εὐγενέστατοι ἄρχοντες· τίμιοι πραγματευταί, καὶ καρδοκύριοι· χρήσιμοι ἐπίτροποι τῶν ἐκκλησιαστικῶν παγκρατίων, πρωτομαγίστροι καὶ μαγίστροι τῶν εὐλογημένων ρουφετίων, δημογέροντες καὶ πρόκριτοι τῶν ἐπαρχιῶν, καὶ λοιποὶ ἀπαξίπαντες εὐλογημένοι χριστιανοὶ, τέκνα ἐν Κυρίῳ ἀγαπητὰ τῆς ἡμῶν μεταιότητος· χάρις εἴη ὑμῖν ἅπασι καὶ εἰρήνη καὶ ἔλεος ἀπὸ Θεοῦ Κυρίου παντοκράτορος· παρ' ἡμῶν δὲ εὐχὴ, εὐλογία καὶ συγχώρησις. Τῶν ἐν τῷ μετὰ σάματος τῷδε βίῳ εὐθεοφρόνως ἐνεργουμένων ἀγαθοεργιῶν, ὁμολογουμένως ἢ πρὸς τοὺς ἐνδεδεῖς ἐκ τῶν ἐνότων ἐπικουρία καὶ συναντιληψίς πρώτη καὶ μεγίστη καθέστηκεν· οὐ μόνον γὰρ αὕτη ψυχὴν ἐκ θανάτου ρύεται καὶ πλῆθος ἀμαρτιῶν ἐπικαλύπτει, ἀλλὰ καὶ μακαρίου ἀπορραίνει τοὺς ἐλεήμονας καὶ κληρονόμους ποιεῖ τῆς οὐρανοῦ βασιλείας· καὶ ταῦτα μὲν ἀπλῶς πρὸς ἐνδεδεῖς καὶ ἀπόρους ἐνεργουμένη· ὅταν

δὲ εἰς θεοὺς ναοὺς καὶ ἱερὰς ἐκκλησίας, ἧ ἐπὶ συστάσει ἱερῶν σχολείων, τὸν φωτισμὸν καὶ τὴν κοινὴν ὠφέλειαν τοῦ Γένους ἐπαγγελλομένων ἐπιγρογγήηται καὶ ἐπιδοφιλεύηται, τότε καὶ ἡ ἀντιμισθία τοῖς ἐνεργοῦσι καὶ φιλοκάλοις μείζων ἀπόκειται, ἐφ' ὅσον ἡ σύστασις τῶν ἱερῶν ἐκκλησιῶν καὶ τῶν κοινῶν σχολείων, ἐν οἷς ἀρετὴ καὶ εὐσέβεια ἐκδιδάσκεται, ἀναγκάζει παντὶ τῷ γένει καὶ πρὸς ψυχικὴν ὠφέλειαν ἀφορῶτα συνομολογεῖται. Ἐπειδὴ τοιγαροῦν καὶ ἐν τῇ γῶρᾳ τῶν Ἐπιθιατῶν τῇ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Σηλυβρίας κειμένη ἤδη πρὸ ὀλίγου, κρίματιν οἷς οἶδε μόνος Θεός, συνέβη ὀλεθριωτάτη πυρκαϊά, ἧτις καὶ κατέβλεξεν ἐν μιᾷ νυκτὶ ὅλην σχεδὸν τὴν χώραν ἐκείνην καὶ πάντας τοὺς οἴκους καὶ ἐργατήρια τῶν ἐκεῖ κατοίκων ὁμογενῶν ἡμῶν εὐσεβῶν, καὶ δὴ καὶ αὐτὰς τὰς ἱεράς ἐκκλησίας μετὰ πάντων τῶν ἐν αὐταῖς ἱερῶν σκευῶν καὶ σὺν αὐταῖς τὴν κοινὴν σχολὴν, τὴν ἐπὶ βελτιώσει καὶ ἐπιδοσει τῶν κατοίκων τῆς χώρας ἐκείνης καὶ τῶν περὶ ὁμογενῶν συστάτων, καὶ μόλις οἱ τριτάλαινες οὗτοι γομνῇ τῇ ψυχῇ διασώθησαν, ἄστεγοι καὶ φεοσίκοι ἐνκαλοειφθέντες, καὶ μὴ ἔχοντες πού κλίμα τὴν κεφαλὴν· ὃ δὲ ἄνιστον αὐτοῖς ἐμποιεῖ τὸ ἄλγος, καὶ τὴν ἀδύνην ἀπαραιμήθητον ἀπεργάζεται, τοῦτο κατὰ πρῶτον διατελεῖ ἡ στέρησις τῶν πωροληθειῶν ἱερῶν ἐκκλησιῶν καὶ τοῦ σχολείου, ἦν ὡς ψυχικὸς ζημία·ς πρὸξενον καθισταμένην, μηδὲ ἄνεκτὴν ἡγησάμενοι, καὶ ζήλου ἐνθέου ἐμφορηθέντες, προεθυμήθησαν σπουδαίως περὶ τὴν ἀνέγερσιν καὶ οἰκοδομὴν αὐτῶν τε τῶν ἱερῶν ἐκκλησιῶν καὶ τοῦ σχολείου, ὡς ἀναγκαιστῶν μίσων τῆς σωτηρίας καὶ ἐπιδοσεως αὐτῶν. (ἔπεται συνέχεις).

ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΩΝ

ΟΙ ΕΚΔΕΔΟΜΕΝΟΙ ΚΑΤΑΛΟΓΟΙ ΣΥΜΜΗΛΕΤΡΟΥΜΕΝΟΙ

Α' ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΑΙ ΗΡΑΚΛΕΙΑΣ

Τὸν ὑπὲρ τῶν ἱερῶν καὶ κοινωφελῶν καταστημάτων ζῆλον τοῦ Νεοφύτου Σμύρνης καὶ ἐγίνωσκε καὶ ἔτιμα Μακκάριος ὁ σοφὸς διδάσκαλος τῆς Πάτμου, διὸ καὶ συνίστα αὐτῷ Νικοδήμῳ τὸν ἐπίσκοπον πρώην Δημητζάνης καὶ Ἀργυροκίστρου, σταλέντα εἰς Σμύρνην ἐπὶ συλλογῇ συνδρομῶν, αἰτινες ἐμελλον ἀνακουφίσκει τὴν οἰκονομικὴν κακοδαιμονίαν τῆς ἐν Πάτμῳ γεραρχῆς μονῆς· εἰκάζει τις ἐκ τινος ἐπιστολῆς τοῦ Μακαρίου πρὸς τὸν Νεοφύτον¹⁴ ὅτι συνέπραξεν εἰς συλλογὴν προκίρετικῶν τοιοῦτων δωρεῶν ὁ ἀείμνηστος μητροπολίτης, τοῦτο δ' ἐγένετο πρὸ τοῦ ἔτους 1737, καθ' ὃ ἀπέβίωσεν ὁ Μακκάριος· ὅστις ἰδοὺ τί ἔγραψεν αὐτῷ: «ὡς τρανῶς τὰ πρόκρημα κηρύττει, ὡς ἐν τῇ ἄλλῃ τῶν ἀρετῶν ἀγλαίᾳ τὰ νικητήρια φέρει κατὰ πάντων, οὕτω καὶ ἐν τῇ ἀποστολικῇ ἀπαραιμῶν ἀγάπῃ, πρὸς ἦν καὶ μόνην ἀφορῶσα τὸ τοιοῦτον ἔργον ἐσπούδασε δαιμονίως εἰς τέλος ἀγαγεῖν», νοῶν «ἦν κατεβέβητο σπουδῆν περὶ τὴν ὠνὴν τοῦ Μετοχίου τῆς Μονῆς»· καὶ συνίστησι τῇ βλαθείᾳ αὐτοῦ συνέσει ὅπως οἰκονομῇ τὰ κατ' αὐτὸ, διακρίτων ἄμα καὶ συμβουλευῶν τὰ πρὸς ὠφέλειαν καὶ σωτηρίαν τοῦ τε κτήματος ἐκείνου τῆς Μονῆς καὶ τῶν ἐν αὐτῷ τὰς δαιμονιάς ποιου-

8. Βλ. περὶ τῶν ἐν Ἐπιθιαταῖς καὶ Σηλυβρία σχολείων πληροφορίας ἐν σελ. 204 καὶ 206 τῶν ἐμῶν Χρονικῶν τῆς Πατριαρχ. Ἀκαδημίας.

* Συνέχεις ἀπὸ σελ. 398—403 τοῦ Η' τόμου.

μένων μοναχῶν αὐτῆς. Διότι πρόθυμος ἦν ὁ Νεόφυτος εἰς πᾶν καλόν, ἐντεῦθεν δ' ὁ Κκισχάριος Δαπόντες ὠνόμασεν αὐτὸν εὐεργετικὸν καὶ δραστηρικόν¹⁴.

Ἄλλὰ κῆρυξ τῶν ἀρετῶν τοῦ Νεοφύτου καὶ τῆς πολυμαθείας γίνεται λαμπρὸς καὶ πιστὸς Ἰωσήπος ὁ Μοισιοδάξ, ὅστις προσφωνῶν αὐτῷ τὴν «Ἡθικὴν Φιλοσοφίαν» γράφει: «Ἡ εὐσέβεια, ἡ μεγαλοφυΐα, ἡ εὐμένεια, ἡ πολυμαθεΐα, ἡ διοικήσεις, ἡ πολυπειρία, ἐν συντομίᾳ ἡ ἀκριβὴς εὐαγγελικὴ πολιτεία τῆς, εἶναι τόσοι μαγνηταί, ὅπου μὲ τὴν δύναμιν μιᾶς δραστηκωτάτης ὀλικῆς, τῆς ἔλκουσι τὸ σέβας ὡς καὶ ἀπὸ τὰς καρδίας τῶν ἀλλοφύλων. Ξένος σχεδὸν δὲν ἦλθε, μῆτε περιηγητῆς ἐρχέται εἰς τὴν Σμύρνην, ὁ ὁποῖος ὄχι πληροφορημένος, ὄχι πεπεισμένος, ὄχι ἀπ' ἑαυτοῦ περικνημένος, ἀλλὰ δὴ ὑποχρεωμένος ἀπὸ τὰ κατορθώματα τοῦ ἐνθέου τῆς ζήλου, νὰ μὴ τῆς ἐκηρύχθη ἐγκωμιστής. Ἐκείνη ἡ εὐπρέπεια τῆς Ἐκκλησίας, ἐκείνη ἡ κοσμιότης τοῦ ἱερατείου, ἐκείνη ἡ ἀγάπη, ἡ εὐλάβεια, ἡ ἀγαθοεργία, ἐκεῖνος ὁ ἐνθερμος ζῆλος τῶν χριστιανῶν: ὅλοι ἀναντίρρητοι καρποὶ τῆς παναγρόπνου καὶ προβλεπτικῆς ἐπισκοπῆς τῆς, φυτεύουν τὴν εὐλάβειαν εἰς ὅλους τοὺς φιλαρέτους, καὶ ἐμφρόντουν κατὰ τὸ αὐτὸ ὅλην τὴν πικροστομωμίαν τοῦ μώμου. Τρισολβία, τρισολβία ἡ Σμύρνη μὲ τὴν εὐκληρίαν, ὅπου ἔλαχε». Αὐτυχεῶς ἄχρι σήμερον οὐδὲν εὑρον μνημεῖον ὑπ' ἄλλοθενους γεγραμμένον, ὅπερ ἤθελε μαρτυρεῖ τὰ τοῦ Μοισιοδάκου. Γινώσκω μόνον ὅτι σχολὴ τις κοινῶν γραμμάτων ὑπῆρχεν ἐν Σμύρνη ἐπὶ Νεοφύτου κατὰ τὴν «ἄνω συνοικίαν», ἣτις, ὡς ἐγραψεν ὁμογενὴς τις¹⁵, «συνεστήθη περὶ τὰ μέσα τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, καὶ συνέβαλεν οὐ μικρὸν εἰς τὴν ἐξάπλωσιν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων ἐν τῇ πόλει, διότι ἤρξατο εἰς ἐποχὴν, καθ' ἣν ἡ μεγαλάνυμος Εὐαγγελικὴ Σχολὴ ἦν ἐν τῷ ἀρχεσθαι»· διότι τῇ 22 ἰουνίου 1733 συνεφώνουν ὁ διδάσκαλος Ἱερόθεος Δενδρινός, ὁ Παντολέων Σεβαστόπουλος, ὁ Γεώργιος Ὁμηρος, καὶ ὁ Ζωρζῆς Βιτάλης ἀπειδὴ εὐρέθησαν εἰς τὸ ἐπιχείρημα τοῦ σχολείου . . . . . νὰ συσταίνωσι καὶ παραφυλάττωσι τὸ ρηθὲν σχολεῖον εἰς ὅλα τὰ χρειαζόμενα ἀναλώματα καὶ ἐξοδα, κατὰ συνείδησιν ψυχῆς, ἐπ' ὄρου ζωῆς»¹⁷.

Ὁ μητροπολίτης Σμύρνης Νεόφυτος ἦν ἐν Κωνσταντινουπόλει τῷ 1742—1743, οὐχὶ ὡς μέλος τῆς

14. Οικονόμου ἐξ Οικονόμων Φιλολογ. Συγγράμματα, ἐκδοόμενα ὑπὸ Σοφοκλέους Κ. Οικονόμου· ἐν Ἀθήναις 1870, τόμ. Α', σελ. 424—425, ἐνθα ἐκτείνονται αἱ δύο ἐπιστολαὶ ὡς μία.

15. Δαπόντες Κατάλ. Ἱστορικὴς ἐπιστήμων Ρωμίων, παρὰ Κ. Ν. Σάβη· Μεσσιων. Βιβλιοθ. τόμ. Γ', σελ. 103.

16. Α. Π. Κεραμέως Συμβολαὶ εἰς τὴν νεωτέραν ἱστορίαν τῆς Σμύρνης· κατὰ πηγὰς ἀνεκδότους· Α' Περὶ δύο ἑλληνικῶν σχολείων· ἐν «Ἀμυλλεῖα» Σμύρνης· ἔτους ΜΑ', ἀριθμ. 2510.

17. Μουσεῖον καὶ Βιβλιοθήκη τῆς Εὐαγγελικῆς Σχολῆς. —Κώδης τῆς Σχολῆς. Τεύχος Α', ἐν Σμύρνη, 1876, σελ. 1.

ἱερατῆς συνόδου, ἀλλὰ περὶ τῆς ὀλικῆς ἀνακουρίσεως τῶν δυσπραγούντων αὐτοῦ πνευματικῶν τέκνων ἐργαζόμενος· τότε ἡ Μ. Ἐκκλησία ἤνωσε τὰ Μοσχοννήσια, πρότερον ἐξαρχία πατριαρχικὴ ὄντα, τῇ μητροπόλει Σμύρνης, καταβαλοῦσα εἰς τὸ ἐθνικὸν ταμεῖον ὡς δικαιώματα τῆς προσκλήσεως 650 γρόσια, περίπου δισχίλια φράγκα τῆς σήμερον· ἀλλ' ὁ Νεόφυτος συνειργάσθη καὶ ἄλλοτε, κατόπιν, εἰς βοήθειαν τῆς Μ. Ἐκκλησίας. Περὶ τὰ ἔτη 1749—1750 οἱ τηνικαῦτα ἐπίτροποι τοῦ Κοινοῦ Γερσίμου Ἡρακλείας, Γαβριὴλ Νικομηδείας καὶ Γερσίμος Κρήτης, ἀπέστειλαν ἐξάρχους ἀνὰ τὰς μητροπόλεις καὶ τὰς ἐπισκοπὰς τοῦ οἰκουμενικοῦ Θρόνου πρὸς συλλογὴν ἐράνων ὑπὲρ τῆς ἀποτίσεως τῶν χρεῶν τῆς Μ. Ἐκκλησίας, ἀπεστάλη δ' εἰς Σμύρνην καὶ τὸ Αἰγαῖον ὁ Ρόδου, ὅστις συνήθροισεν ἐκ τῆς δυσπραγοῦσης κοινότητος τῶν φιλομουσίων συμυρναίων γρόσια 300, ἐνῶ ἐκ τῆς πατρίδος τοῦ Γερσίμου Λέρου, ἐκ τῆς Καλύμνου καὶ ἐκ τῆς Πάτμου συνήθροισεν 100. Ταῦτοχρόνως ὁ Ἡρακλείας Γερσίμος ἤθροισεν ἀπὸ μὲν τῆς Αἴνου γρόσια 809, ἀπὸ δὲ τῆς Σηλυβρίας καὶ τῶν ἐπισκοπῶν αὐτοῦ Καλλιουπόλεως, Μυριοφύτου καὶ Τυρολλῶης 938 γρ. καὶ ἄσπρα 60. Ποιμαίνοντας ἔτι τοῦ Νεοφύτου τοὺς συμυρναίους, ἀπεστάλη τῷ 1756 εἰς Σμύρνην ὁ πρόην Δημητρίζης, ὅστις ἐκόμισεν εἰς τὸ κοινὸν τοῦ Πατριαρχείου ταμεῖον 655 γρόσια. Ἦσαν δὲ λαϊκοὶ κατ' ἐκεῖνο τοῦ χρόνου οἱ Ἐπίτροποι τοῦ Κοινοῦ¹⁸.

Ὁ περὶ τῶν οικονομικῶν τοῦ πατριαρχείου λόγος ἀναγκαιῶς φέρει ἡμᾶς εἰς τὴν μνημὴν καὶ πάλιν τοῦ Γερσίμου Ἡρακλείας, οὗ εἰς συμπολίτης, εὐανδροῦσαν ὀρθοδόξων κοινότητα ποιμαίνων, εἰργάζετο τοσοῦτον ὑπὲρ ἐπουλώσεως ἀναγκῶν ὀλικῶν τοῦ γένους. Τῇ 21 νοεμβρίου 1726 τὸ τοῦ κοινοῦ ταμεῖου χρεὸς ἀριθμηθὲν εὐρέθη συμποσούμενον εἰς γρ. 36,400, μετὰξὺ δὲ τῶν δανειστῶν ἦν καὶ ὁ Γερσίμος Ἡρακλείας, 1500 γρ. δανείσας, ὡς ἐδάνεισε καὶ μετὰ μίαν εἰκοσαετίαν. Τὸ πρῶτον ἡμῖν γνωστὸν πρακτικὸν ἐκλογῆς ἐπιτρόπων τοῦ Κοινοῦ, ὑπογεγραμμένον ὑπὸ τῶν τότε συνοδικῶν μητροπολιτῶν Παρθενίου Καισαρείας, Θεοκλήτου Νικομηδείας, Καλλινίκου Χαλκηδόνος, Γερσίμου Κρήτης, Γερσίμου Παλκίων Πατρῶν, Γαβριὴλ Σερρών, Βερβολομαίου Δρύστρας, Παρθενίου Ξάνθης καὶ Σαμουὴλ Δέρκων ἐξελέξατο πρὸς διαχείρισιν τῶν τῆς Μ. Ἐκκλησίας οικονομικῶν τὸν Γερσίμον μετὰ τοῦ Κυζίκου Ἀνανίου καὶ τοῦ Νικαίας Καλλινίκου τῇ 1 μαρτίου 1740, διαχειρισθέντας μέχρι 1 μαρτίου 1741. Ἐκτοτε μέχρι τοῦ ἐπιόντος ἔτους 1742 ἔμεινε μόνον ὁ Γερσίμος μετὰ τοῦ Καλλινίκου, προσέλαβον δὲ συνειργάτας τὸν Σερρών Γαβριὴλ καὶ τὸν Ἀγκύρας Ἰωαννίκιον. Ὁ Γα-

18. Ταῦτα πάντα καὶ τὰ περὶ τῶν ἐν γένει οικονομικῶν τοῦ Πατριαρχείου γράφονται κατ' ἀρχαιότατον κώδικα τοῦ ἐθνικοῦ Ταμεῖου, ὃν γνωρίσω προσεχῶς τοῖς φιλόστοροι, καθὼς τὸ παλαιότερον ὄντα μνημεῖον τῆς οικονομικῆς διαχειρίσεως τοῦ Πατριαρχείου κατὰ τὸν ΙΗ' αἰῶνα.

βριήλ οὗτος, Νικομηδείας ἀναδειγμένος ἤδη, σὺν τῷ Γερσίμῳ Ἡρακλείας καὶ τῷ ὁμωνύμῳ μητροπολίτῃ Κρήτης ἐξελέγησαν καὶ τῇ 1 μαρτίου 1747, ἐν ἔτος διοικήσαντες. Γερσίμος δὲ πάλιν καὶ Γαβριήλ, ἔχοντες συνεργάτας τοὺς μητροπολίτας Ἀνανίαν Κυζίκου, Σαμουὴλ Δέρκων, καὶ τὸν εὐγλωττον τῆς Ἀδριανουπόλεως ἱεράρχην Διονύσιον τὸν ἐκ Χίου, ἐξελέγησαν τῇ 1 μαρτίου 1754 δι' ἐν ἔτος ὑπὸ τῆς τότε συνόδου, ἣν ἀπετέλουν σὺν καὶ τούτοις οἱ μητροπολίται Παρθένιος Καισαρείας, Ναθαναὴλ Ἐφέσου, Γερσίμος Κρήτης, Σεραφεῖμ Φιλιππουπόλεως, Ἀνθίμος Σερῶν, Καλλίνικος Φιλίππων καὶ Δράμας, Αὐξέντιος Διδυμοτείχου, Νικηφόρος Προικοννήσου¹⁹ καὶ Μελέτιος Μήλου.

Κλείω τὸν περὶ Γερσίμου καὶ Νεοφύτου μητροπολιτῶν Ἡρακλείας καὶ Σμύρνης λόγον, ἐκτιθέμενος πᾶν ὅ,τι χορηγοῦσιν ἡμῖν περὶ τούτων αἶ τε γραπταὶ καὶ ἀνέκδοτοι ὡς καὶ αἱ ἔντυποι καὶ τοῖς πλείστοις γνωσταὶ πηγαί. Αἰωνία ἡ μνήμη ἀμφοτέρων τῶν ἱεραρχῶν τῆς Ἀνατολικῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ὑπ' οὗς ἐμορφώθησαν οἱ ἐξοχώτεροι τῶν παρ' ἡμῖν ἀρχιερέων. Διότι μαθόντες, ὅτι τοῦ Γερσίμου Ἡρακλείας ἦν ἀνάστημα Νεόφυτος ὁ ἀείμνηστος τῆς Σμύρνης μητροπολίτης, μὴ ἐπιλησθῶμεν ὅτι τοῦ Νεοφύτου ἀνάστημα καὶ μαθητῆς, οὕτως εἶπειν, ὑπῆρξε Γαβριήλ ὁ οἰκουμενικός πατριάρχης. Ἀγαθὸν τοὺς τρόπους καὶ ἐκκλησιαστικώτατον εἶπεν αὐτὸν ὁ Ζαχαρίας Μαθῆς, ἦτοι ὁ ἐξ Οἰκονόμων Κωνσταντίνος²⁰, ὁ δὲ Σέργιος Μακρῆος, μαρτυρῶν αὐτὸν ἐπὶ βίου σεμνότητι καὶ τρόπων ἀπλότητι παρὰ πᾶσιν ἐπαινούμενον, παραδίδωσιν ἡμῖν ὅτι «ἡγαπᾶτο ἐν τοῖς μέλιστα καὶ παρὰ τοῦ ἐν μακαρίῃ τῇ μνήμῃ πολυκλύτου Σμύρνης Νεοφύτου»· τούτου ἦν σύγκελλος, ἐφημέριός τε ταπτόμενος, κἂν τοῖς ἱερομονάχοις τοῦ ὑπ' αὐτὸν κλήρου καταριθμούμενος καὶ τιμώμενος, ἐπίσκοπός τε Μοσχοννησίων ὑπ' αὐτὸν ὑπηρετήσας²¹. Ἦν δὲ, κατὰ τὸν Μακρῆον, φιλάγαθος, φιλοδίκαιος, ἐλεήμων, φιλόπτωχος, ἐπιεικής, πρόστατος, φιλόμουσος εὐμαθῆς ὧν τοσοῦτον δὲ πρῶτως ὠμίλει καὶ δεξιῶς ἐπραττεν, ὥστε ἐν ἔτεσι πέντε τὸν οἰκουμενικὸν διθύνων θρόνον οὐδένα παρελύπησεν, ἢ ἀλγοῦντα οὐκ ἐθεράπευσε, γνώμην ἐν πᾶσι φιλάγαθον ἐπιδεικνύμενος.

Καὶ ἂν οἱ υἱοὶ τῶν πατέρων, οἱ δὲ μαθηταὶ τῶν διδασκάλων ἀπομακρύνονται τὸν τύπον ὧσιν οἱ λαμπρότεροι καὶ ἀξιοπιστότεροι τῶν πράξεων ἐκείνων ὑπομνηματογράφοι, σεβόμεθα τὸν Γερσίμον ἐν τῷ Νεοφύτῳ, καὶ τὸν ἀοίδιμον Νεόφυτον ἐν τῷ Γαβριήλ. Δῶμεν δὲ δόξαν τῷ Θεῷ ὅτι ἐν ἡμέραις κρίσεως ἤγειρε σωτήρας καὶ νοήμονας πνευματικούς πατέρας, εἰς νο-

μῆς σωτηρίας ἰθύνοντας τὸ λογικὸν ποιμνιον διότι ὁ Γερσίμος προνόησε καὶ τῆς πατρίδος αὐτοῦ Λέρου, ἣν ἐποίμανε, μετὰ τὸν Συμεὼν, ὁ Λέρνης Ἰγνάτιος ὁ ἐκ τῆς νήσου Σύμης, τεσσαράκοντα καὶ πέντε ἔτη προστάς τῆς ἐπισκοπῆς ταύτης, ἐφ' οὗ καὶ βιβλιοθήκη καλὴ κατηρτίσθη, καὶ σχολὴ καλὴ. Περὶ τούτων δ' ἔσται μοι λόγος μακρὸς ἐν τῇ βιογραφίᾳ Μεθοδίου τοῦ ἀπὸ Μετρῶν, ἀνεψιοῦ καὶ διαδόχου τοῦ Γερσίμου· περὶ τοῦ Μεθοδίου τούτου ἐν τῷ προσεχεῖ Γ' μέρει τοῦ Α' βιβλίου τῆς μακρᾶς ταύτης διατριβῆς ἐκτενῆς γενήσεται λόγος.

(ἔπεται συνέχεια).

Μ. Ι. ΓΕΛΩΝ

ἈΓΓΕΛΙΑ ΒΙΒΛΙΩΝ

Ἡ Ἀνάπλασις, περιοδικὸν τοῦ ἐν Ἀθήναις ὁμωνύμου Συλλόγου, ἐξέδωκε τὸν 14 ἀριθμὸν, δεύτερον δηλαδή τοῦ Β' ἔτους, ὅστις περιέχει, πλὴν ἐνός ποιήματος εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰ. Χριστὸν ὑπὸ Ἀχιλλέως Παράσχου, καὶ τριῶν ἐπιστολῶν πρὸς τὸν Σύλλογον, ὧν ἡ μία τοῦ σοφοῦ καθηγητοῦ τῆς ἐν Πετρούπολει Ἐκκλησιαστικῆς Ἀκαδημίας κ. Ἰωάννου Τρωΐσκου, ἐν ἄρθρον τοῦ κ. Μ. Γαλανοῦ α' Ἐπὶ τῇ εἰκοσιπενταετηρίδι τοῦ βασιλέως Γεωργίου Α', καὶ σοφῆν διατριβὴν τοῦ πολυμαθεστάτου συγγραφέως τῆς «Θρησκείας καὶ Ἐπιστήμης» Ἰωάννου Σκαλτσούνη, ἀναφερομένην εἰς τὸ ζήτημα περὶ τῆς ἀρχῆς καὶ τῆς γενέσεως τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ σοφὸς ἀπολογητῆς, ὅστις, ὡς εἶπε καὶ πολυμαθέστατος καθηγητῆς εὐρωπαῖος, καθὼς καὶ ὁ Φράνκ περὶ αὐτοῦ «κέκτηται σπουδαῖον πλεονέκτημα τὴν τέχνην τοῦ ἀπλοποιεῖν τὰ ἀκνηθωδέστερα τῶν ζητημάτων καὶ καθιστᾶν εὐληπτα καὶ προσιτὰ τοῖς πᾶσι, μηδαμῶς ἀπομακρυνόμενος τῆς πειραματικῆς ἀληθείας καὶ τῆς ἐπιστημονικῆς ἀκριβείας», ἐξετάζει τὸ ζήτημα μετὰ πειστικότητος, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῇ βῆσει αὐτῶν τῶν πορισμάτων τῶν ἄγαν ὑλιστῶν, ἅτινα κείνται ἐν τῷ παραδέξασθαι ἀρχὴν ἢ αὐτογενέσεως ἢ δημιουργίας· διότι τρίτη τις ὑπόθεσις ἀδύνατον ἢ ἀπέρρηκτον· Tertium non datur· ὡς εἶπεν ὁ Βίργωφ. Ἐν ἀπερίττῳ τοῦ θέματος ἐξετάσει, ἀφ' ἧς ἀπεμάκρυνεν ὁ κ. Σκαλτσούνης τῆς κιβδηλοῦ γνώσεως τὸ φωρῶμενον ψιμμύθιον, τὰς γλωσσάλους πομφόλυγας, τεθέντος ὡς ἀναμφισβητήτου πορίσματος ἐπιστημονικῶν μελετῶν, ἃς καθιστῶσιν ἀνεπίδεκτους ἀμφιβολίας τὸ κύρος καὶ ἡ αὐθεντεία τοῦ Κυβιέρου, τοῦ Οὐμβόλδου, τοῦ Δουμᾶ, καὶ ἄλλων χημικῶν καὶ γεωλόγων, ὧν τὰ ὀνόματα τηλαυγῆ γραφῆσονται ἐν τοῖς χρονικοῖς τῆς ἐπιστήμης, ὅτι ὑπῆρξε κατὰ τὴν πανάρχαιον ἡλικίαν τῆς γῆς ἐποχῆ τις, καθ' ἣν, καταστάσεως ἀτμοσφαιρικῆς πυρῶδους ἐπικρατούσης, ἡ ζωὴ ὄντος ὀργανικοῦ, οἷον ὁ ἄνθρωπος, φυσικῶς ἦν ἀδύνατος, ὀδηγεῖ εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἐγεννήθη ἀπὸ τινος πρώτου ζεύγους, παραχθέντος ἢ ἀπὸ τινος παραγωγικῆς αἰτίας, διαφόρου τῆς συνήθους, ὅτε ἄνθρωπος ἐπὶ τῆς γῆς οὐδεὶς

19. Περὶ τοῦ Νικηφόρου Προικοννήσου, τοῦ κατόπι Νικομηδείας ἴδε τὸ ἄρθρον μου ἐν Η' τόμῳ α' Ἐκκλησιαστ. Ἀληθείας», σελ. 323 κ. ἐξ.

20. Μαθῆ Κατάλ. πατριαρχῶν· Α' ἐκδόσεως σελ. 261.

21. Μακρῆος Ὑπομνήματα ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας ἐν Γ' τόμῳ Μεσαιων. Βιβλιοθήκης· σελ. 337—338.

ὑπῆρξεν, οὐδ' ἠδύνατο 'να ὑπάρξῃ ἢ ἐξ ἄλλης δυνάμεως, στοιχεῖα καὶ προσόντα τοιαῦτα περιβεβλημένης, ὥστε νὰ δύναιτο ἐξ αὐτῆς νὰ παρῆχθῃ ὄν, ἔχον τὰ πλεονεκτήματα τοῦ ἀνθρωπίνου ὄντος καὶ τὴν ἰκανότητά τῆς μεταδόσεως αὐτῶν καὶ τῆς ἐξ αὐτοῦ καταγωγῆς τοῦ ἀνθρωπίνου γένους». Ἐν ὀλίγοις ἐξετάζονται συστήματα τινά, τὴν αὐτογένεσιν διδάσκοντα: ὡς τὰ τοῦ Λαμάρκ καὶ Δάρβιν, ἄτινα, εἰσάγοντα τὴν ὑπόθεσιν τῆς παρῆχης τοῦ κόσμου τῆς ζωῆς διὰ τῆς ἐξελίξεως καὶ μεταμορφώσεως τῶν εἰδῶν, ἔχουσιν ἀρετηρίαν πρώτην τινὰ ζωϊκὴν κυψέλην δημιουργηθεῖσαν, ὥστε 'να ὡσι δῆλα ὅτι δέχονται τὴν καταγωγὴν τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τινος ἐτέρου ζώου ὡς τινὰ τρόπον δημιουργίας ἀρχομένης ἀπὸ τοῦ πρώτου ἐπιφανέντος ἐπὶ τῆς γῆς πρωτοπλάσματος ἐξ ὑπερκοσμίου κτιστικότητος». Διότι ἡ θεωρία τοῦ Λουκρητίου ἀπορρίπτεται, δῆλον ὅν ἢ ἐκ τῶν καλύκων δύο δένδρων καὶ ἐκ τυχαίας συμπύσεως παρῆχῃ τοῦ πρώτου ζεύγους τῶν γενερχῶν, μήτε ἢ ἄλλη ἐστὶ δοκιμὸς ἢ διδάσκουσα τὴν ἀπὸ πλανήτου τινος ἄλλου κατάπτωσιν τῶν πρώτων ἀνθρώπων· ἀπορραπίζεται δὲ καὶ ἡ ὑπόθεσις πρώτης τινος κυψέλης ἢ κυττάρου παρῆχόντος τὸ πρῶτον ζωϊκὸν πλάσμα, ἀφ' οὗ παρήχθη κτήνός τι πιθηκοειδές, ἀφ' οὗ πάλιν ἐγεννήθη ὁ ἄνθρωπος, διότι καὶ ἐπὶ τῆς γεννήσεως καὶ παρῆχῃς τοῦ κυττάρου τούτου πρέπει πρὸς ἰκανοποίησιν τῆς ἐνεοῦ δικονοίας ἡμῶν 'να ζητήσωμεν καὶ δεχθῶμεν ἐξισίαν τινὰ δύναμιν, περιβαλοῦσαν τὸ ἀπὸ τῆς γῆς αὐτομάτως παρῆχθῆν κύτταρον διὰ καταπλακτικῆς καὶ θαυμασίας γονιμότητος. Ὁ κ. Σκαλτσούνης φέρει μάρτυρα αὐτὸν τούτον τὸν Βίρχωφ, ὅστις, δικηκρυόμενος τελευταῖον κατὰ τῶν διαστροφάντων τὸ πνεῦμα τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ περὶ τῶν ἐν τῷ σώματι τῶν ἐμβίων πλασμάτων ὑπαρχουσῶν ἀναριθμητῶν ζωϊκῶν κυψελῶν, ἐξ ὧν παράγονται νέα ζωϊκὰ κύτταρα, ἔλεγεν ἀπορῶν· «Ἀπλουστάτη ζωϊκὴ κυψέλη, πλάσμα ἐμβιον αὐτομάτως δύναται 'να παρῆχθῃ ἀπὸ τῆς ἀνοργάνου ὕλης; Ὑπῆρξε δημιουργία τῆς γῆς, ἢ γένεσις αὐτομάτως;—Ἴδου τὸ κέντρον τοῦ ζητήματος. Ἐπὶ δὲ τούτου, οὐ μόνον ἀπέβησαν μέγαιαι ἅπασαι αἱ ἐπιστημονικαὶ προσπάθειαι πρὸς ἀπόδειξιν τοῦ ἐφικτοῦ τῆς αὐτομάτου γενέσεως, ἀλλὰ καὶ τὰ τελευταῖα πειράματα κατέδειξαν ὅτι πᾶσα περὶ τούτου ἐλπίς ἐντελῶς ἀπώλετο». Ἡ διατριβὴ τοῦ κ. Σκαλτσούνη, τὴν αὐτὴν εὐλάβειαν πλουτοῦσα ὡς καὶ τὴν αὐτὴν πολυμάθειαν, ἦν καὶ τὰ προγενέστερα αὐτοῦ ἔργα, θέλει συνεχισθῆ διὰ τῆς «Ἀναπλάσεως», εὐχόμεθα δὲ 'να ἐξακολουθήσῃ τὸ περιοδικὸν τοῦτο τὴν ἀνάπτυξιν τοιούτων θεμάτων, ἐν ὀνόματι τῆς ἐπιστήμης ἐξελεγχόντων τὸ ἀθέμεθλον τῶν ἐπιχειρημάτων, ἄτινα διαδίδουσιν, ἀτυχῶς καὶ παρ' ἡμῖν, οἱ εὐχόμενοι 'να ὀνομασθῶσιν ὕλισται.

Ὁ διδάκτωρ τὰ νομικὰ καὶ δικηγόρος κ. Μελισσηνὸς Χριστοδοῦλου ἀγγέλλει προσεχῆ τὴν ἐκδοσιν

τοῦ ὑπ' αὐτοῦ καταρτισθέντος **Προχείρου Νομικοῦ**, οὗ τὸ πρῶτον βιβλίον ἐκδοθήσεται κατὰ τὸ προσεχὲς ἔαρ. Ἐπιγράφεται τοῦτο: **Τὰ κωλύματα τοῦ γάμου ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ**, καὶ διαιρεῖται, πλὴν μιᾶς εἰσαγωγῆς περὶ γάμου, εἰς τρία διακεκριμένα μέρη· Α'] περὶ τῶν ἀπολύτων κωλυμάτων, ἦτοι ἀνατροπικῶν καὶ ἀπαγορευτικῶν· Β'] περὶ τῶν σχετικῶν κωλυμάτων· καὶ Γ'] περὶ τοῦ ἀθεμίτου καὶ τοῦ νομιζομένου γάμου. Ὡς ὁ κ. Μελισσηνὸς Χριστοδοῦλου, οὕτως εὐχόμεθα καὶ ἄλλοι τῶν παρ' ἡμῖν νομοδιδασκῶν καὶ τῶν μελετησάντων τὴν ἐν τοῖς κάτω χρόνοις νομολογίαν τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας, ἧς ἔσται μνημεῖον πολυτιμότητον ἢ σειρά τῶν «Κανονικῶν Διατάξεων» τῶν ἀγιωτάτων πατριρχῶν τῆς Νέας Ρώμης, 'να συντελέσωσι τὴν κωδηκοποίησιν αὐτῶν, χορηγοῦντες πρόχειρον ὁδηγὸν τοῖς παρ' ἡμῖν νομομαθέσι καὶ τοῖς μέλεσι τῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις πνευματικῶν δικαστηρίων καὶ δημογεροντιῶν. Ἡ σειρά τῶν «Κανονικῶν Διατάξεων» παρέξεται τούτοις ὕλην πλουσιωτάτην, ἀπόκειται δ' αὐτοῖς ἡ τιμὴ τῆς κωδηκοποιήσεως αὐτῆς, ἢ σήμερον ἐπιχειρεῖ κατὰ μέρος ὁ φιλοπονώτατος κ. Μελισσηνός.

Ὁ ἐν Ἀθήναις φοιτητὴς τῆς Ἱατρικῆς, εἰς δὲ ἐκ τῶν δοκιμωτέρων τελειοποιῶν τῆς καθ' ἡμᾶς Πατριαρχικῆς Μ. τοῦ Γ. Σχολῆς κ. Θεμιστοκλῆς Μ. Παρσκειούπουλος, ἀγγιχλίτης τὴν πατρίδα, ἐξέδωκεν ἐν ἐνὶ τεύχει, ἐξ 96 σελίδων εἰς 8ον, **Ἱστοριογεωγραφικὴν Περιγραφὴν τῆς Ἀγγιᾶλου**, μετὰ πίνακος τῶν νομισμάτων αὐτῆς». Τὸ τεῦχος ἀφηγεῖται τὴν κοσμικὴν ἱστορίαν μέχρι τῶν μέσων τοῦ ΙΕ' αἰῶνος, ὃ δὲ γράψας τὴν «Περιγραφὴν» δεικνύσιν ἑαυτὸν ἐν αὐτῇ φιλοπόνως μελετήσαντα πολλοὺς ἱστορικοὺς καὶ γεωγράφους, ἐπὶ τῇ βῆσει ὅμως ὡς ἀπαραιτήτου καὶ ἀσφαλτοῦς ὁδηγοῦ (ὡς λέγει ἐν σελ. 45, σημ.) τῆς Ἱστορίας τοῦ καθηγητοῦ κ. Κ. Παπαρηγοπούλου, ὧν τινὲς ἠδύνατο καὶ 'να μὴ σημειωθῶσιν, ὡς λ.χ. ὁ Γκαρπολάς (σελ. 24) καὶ τινες τοιοῦτοι, ὧν ἡ γνώμη οὐδαμῶς βρῦνει μήτε εἰς ὑποστήριξιν, μήτε εἰς ἀνίρεσιν οἰαςδήποτε παρῆχῃς. Προσδοκῶμεν προσεχῆ τὴν ἐκδοσιν καὶ τοῦ Β' μέρους, ἐν ᾧ ἐκ παρῆχῃς συμπληρουμένη καὶ διὰ κωδίκων καὶ χαρτίων ἐπισήμων ἐμπεδουμένη ἐκτεθήσεται ἢ ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ ΙΕ' αἰῶνος ἱστορία, κυρίως δὲ ἢ ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτέρων μέχρι σήμερον ἱστορία τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας τῆς Ἀγγιᾶλου, καὶ ἡ ἱστορία τῶν γεγραμμάτων ἐν αὐτῇ, ἵνα οὕτως ὁ φιλόπονος ἀγγιχλίτης καλὴν ὑποβάλλῃ τοῖς φιλομαθέσι μονογραφίαν περὶ μιᾶς τῶν ἐν τοῖς κάτω χρόνοις ἐπιφανεστέρων ὀρθοδόξων ὁμογενῶν παροικιῶν.

Μ.

Ὁ ὑπεύθυνος Γ. ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ.

ΕΚ ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ.

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΑΛΗΘΕΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΗ ΑΠΑΞ ΤΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΟΣ

ΚΑΤΑ ΤΕΤΑΡΤΗΝ

ΕΤΟΣ Θ'.

ΕΝ ΚΩΝΣΤ/ΠΟΛΕΙ, 16 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1898

ΑΡΙΘ. 3.

ΔΙΕΥΘΥΝΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

† Ο Σισανίου 'Αθανάσιος (πρόεδρος)
'Αρχιγρ. 'Ι. Συνόδ. Κωνστ. 'Αλεξανδρίδης
Ν. Α. Νικολαΐδης (ταμίας)
'Ιωάν. Δ. Τανταλίδης (γραμματεὺς)
'Αλιβιάδης Μαυράκης.
'Αρχισυντάκτης Μανουὴλ 'Ιω. Γεδεών

ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΕΤΗΣΙΑ

καθ' ὅλον τὸ ὀθωμανικὸν Κράτος μετρίτια ἀργυρᾶ 5
ἐν τῷ ἐξωτερικῷ φράγκῳ χρυσᾷ 25
ἐξαιρητικὰ τὰ ἡμίση.

Ἡ συνδρομὴ προκαταβάλλεται
Αἱ συνδρομαὶ ἀρροῦνται τὴν 1 Νοεμβρίου καὶ τὴν 1 Μαρτίου.

Διὰ πᾶσαν αἴτησιν ἀφορῶσαν εἰς τὴν 'Εκκλησιαστικὴν 'Αλήθειαν ἀπευθυνόντων: «Τῷ Σεβ. Μητροπολίτῃ Σισανίου κ. 'Αθανασίῳ Προέδρῳ τῆς τῆν 'Εκκλησιαστικὴν 'Αλήθειαν διευθυνοῦσας 'Επιτροπῆς. Εἰς τὰ Πατριαρχεῖα ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ». — Αἱ ἀποδείξεις τῶν συνδρομῶν καὶ λοιπὰ ἔγγραφα τῆς ὑλικῆς διαχειρίσεως φέρουσι τὴν σφραγίδα τῆς 'Εκκλησιαστικῆς 'Αληθείας καὶ τὴν ὑπογραφήν τοῦ ταμίου. Οἱ τύποι διαμονῆς ἀλλάσσοντες συνδρομηταὶ πρέπει νὰ εἰδοποιῶσι τὴν Διεύθυνσιν, ἵνα μὴ παραπίπτωσι τὰ φυλλάδια.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

'Εκκλησιαστικὰ χρονικά — Ὁ Κώδικς τοῦ Παΐσιου ὑπὸ Μ. 'Ι. Γεδεών (συνέχ.) — 'Αγγελία βιβλίων — Βιβλία πωλούμενα ἐν τῷ Πατριαρχικῷ Τυπογραφεῖῳ — Δελτίον κινήσεως τῶν ἐν τοῖς 'Εθνικοῖς Φιλανθρωπικοῖς Καταστήμασι περιβαλλομένων.

Παράρτημα — Κανονικὰ διατάξεις τῶν πατριαρχῶν Κωνσταντινουπόλεως (σελ. 417 -- 418, τέλος τοῦ Α' τόμου — καὶ τόμου Β' σελ. 1 — 8).

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

Μέλος τῆς ἱεραῆς Συνόδου προσεκλήθη ἀριστίνδην ὑπὸ τῆς Α. Θ. Π. τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου ὁ σεβασμ. μητροπολίτης Νικομηδείας κ. Φιλόθεος Βρυένιον, συμπληρῶν οὕτω τὸν ἀριθμὸν τῶν σεβασμιωτῶν συνοδικῶν.

— Ὁ σεβασμ. μητροπολίτης Πισσιδεΐας κ. Βενέδικτος, προσκληθεὶς, ὡς γνωστὸν, μέλος τῆς ἱεραῆς Συνόδου, τηλεγραφικῶς ἀπήντησεν εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν πρόσκλησιν, ἀγγέλλων ὅτι περὶ τὰ τέλη τοῦ διανομένου μηνὸς ἐλεύσεται εἰς τὴν πρωτεύουσαν.

— Τῷ παρελθόντι σαββάτῳ, κατὰ προηγηθεῖσαν ἐκκλησιαστικὴν ἀπόφασιν, μετέβησαν εἰς τὸ ἐν Κοντοσκαλίῳ Πατριαρχεῖον τῶν Γρηγοριανῶν 'Αρμενίων ὅπως προσαγορεύσωσιν ἐκ μέρους τῆς 'Εκκλησίας καὶ τοῦ Γένους τὴν Α. Μακκαριότητα τὸν νεωστὶ ἐκλεγέντα πατριάρχην κ. Χορέν 'Ασικιάν ὁ ἐκ τῶν σεβασμ. συνοδικῶν μητροπολίτης 'Αγκύρας κ. Γεράσιμος, ὁ ἐκ τῶν μελῶν τοῦ Δ. 'Εθν. Μ. Συμβουλίου Μ. Χαροφύλαξ 'Εξ. Ν. Ψυχάρης βένης, ὁ πανοσιολογ. Μ. πρωτοσύγκελλος κ. 'Ιερόθεος καὶ ὁ 'Εξ. ἄρχων καπικεχαγιᾶς τῶν Πατριαρχείων Σταυράκης 'Ιωαννίδης ἐφένδης. Τὸν μακαριώτ. πατριάρχην κ. Χορέν προσεφώνησεν ὁ σεβασμ. μητροπολίτης 'Αγκύρας, διερμηνεύσας τὴν χαρὰν τῆς Μ. 'Εκκλησίας ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ καὶ τὰ συγχαρη-

τήρια τοῦ γένους, βεβαιῶν ἅμα ὅτι ἡ ὀρθόδοξος 'Εκκλησία οὐ πάύεται δεομένη ὅπως ἀρθῆ τὸ μεσότοιχον τοῦ φραγμοῦ τοῦ χωρίζοντος τὰς δύο ἐκκλησίας. Ἡ Α. Μακκαριότης ἐξέφρασε τὴν εὐχαρίστησιν αὐτοῦ ἐπὶ τοῖς δείγμασι τούτοις τῆς ἀγάπης πρὸς τὴν ἀρμενικὴν ἐκκλησίαν ἀρχαίαν οὖσαν, ὡς εἶπε, καὶ ταύτην. Ἡ εἰς τὴν πατριαρχικὴν πρεσβείαν γενομένη ὑποδοχὴ ἦν ἐγκάρδιος.

— Μετὰ τὴν ἐπίσκεψιν ταύτην οἱ ἀπεσταλμένοι τῆς 'Εκκλησίας μετέβησαν παρὰ τῷ μακρ. πατριάρχῃ τῶν ἐν 'Ιεροσολύμοις ἀρμενίων κ. Χαρουτιῶν Βηχαβεδιάν, ἀναχωροῦντι προσεχῶς εἰς 'Ιεροσόλυμα.

— Χθὲς τρίτη, μετὰ μεσημβρίαν, ὁ ἐνταῦθα παρεπιδημῶν Μέγας εὐεργέτης τοῦ Γένους κ. Κ. Ζάππας, συνοδευόντων αὐτὸν τοῦ ἀνεψιοῦ κ. Χ. Ζάππα καὶ τοῦ 'Εξοχ. ἱατροῦ κ. Ξ. Ζωγράφου, προέδρου τοῦ διοικητ. Συμβουλίου τοῦ ἐνταῦθα Ζακπείου παρθεναγωγείου, ἐπεσκέψατο τὴν Α. Θ. Π. τὸν οἰκουμενικὸν πατριάρχην ἐν τοῖς Πατριαρχείοις, ὑποδεξάμενον αὐτὸν ἐν τῷ Μ. Συνοδικῷ, συμπκρισταμένων τῶν σεβασμιωτ. συνοδικῶν μητροπολιτῶν. Μετὰ βραχείαν παρὰ τῇ Α. Θ. Π. διαμονήν, ὁ Κ. Ζάππας, προηγουμένων τῶν πατριαρχικῶν ἐφημερίων καὶ τῶν κλητῶν, συνοδευόντων δὲ τῶν πανοσιολ. Μ. Πρωτοσυγκέλλου καὶ Μ. 'Αρχιδικόνου, κατήλθε καὶ ἐπεσκέψατο τὸν πατριαρχικὸν ναὸν, μεθ' ὃν τὴν πατριαρχ. Μ. τοῦ Γ. Σχολῆν καὶ τὸ 'Εθν. 'Ιωακείμιον Παρθεναγωγεῖον. Ἐν τῷ πατριαρχικῷ ναῷ ὑπεδέξατο τὸν Μ. Εὐεργέτην τοῦ Γένους ἡ 'Επιτροπὴ αὐτοῦ, ἐν δὲ ταῖς πατριαρχικαῖς σχολαῖς οἱ πρόεδροι τῶν ἐφοριῶν αὐτῶν, σεβασμ. μητροπολίται Σισανίου καὶ Νικοπόλεως, μετὰ τῶν καθηγητῶν τῶν ἐκπαιδευτηρίων τούτων.

— Ἡ τὴν 'Εκκλησιαστικὴν 'Αλήθειαν διευθύνουσα

Ἐπιτροπὴ συνεπληρώθη ἐσχάτως, διορισθέντων ὑπὸ τῆς Α. Θ. Π. ἐν τῇ συνοδικῇ συνεδρίῳ τοῦ παρελθόντος σχεδίου δύο ἔτι μελῶν, τῶν κ. κ. Ἄλκ. Μκυράκη Β' γραμματέως τοῦ Δ. Ἐθν. Μ. Συμβουλίου καὶ τοῦ ἐλεγκτοῦ τῶν ἐν τῇ ἀρχιεπισκοπῇ Κωνσταντινουπόλεως ἐνοριακῶν ναῶν Ν. Α. Νικολαΐδου, ὅστις ἔσται καὶ ταμίης τῆς Ἐκκλησιαστ. Ἀληθείας, ἀντὶ τοῦ πανοσιολ. ἀρχιεπισκοπῆς τῆς ἱερᾶς Συνόδου ἀρχιμ. Κ. Ἀλεξανδρίδου, περαιτησμένου τὰ τοῦ ταμίου καθήκοντα ἕνεκα τῶν πολλῶν αὐτοῦ ἀσχολιῶν, μένοντος δὲ μέλους τῆς Διευθυνοῦσας Ἐπιτροπῆς.

Γραμματεὺς τῆς ἐπὶ τῶν μοναστηριακῶν κτημάτων Ἐπιτροπῆς διὰ τὴν ἑλληνικὴν διορίσθη ἐν τῇ συνοδικῇ συνεδρίῳ τοῦ παρελθόντος σχεδίου ὁ κ. Ἄλκ. Μαυράκης. Τὴν ἐπιτροπὴν ταύτην, συνεδριάζουσιν ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ σεβασμ. μητροπολίτου Νικοπόλεως καὶ Πρεσβ. κ. Ἰερωνύμου, ἀποτελοῦσιν οἱ ἐκ τῶν μελῶν τοῦ Ἐθν. Μ. Συμβουλίου Ἐξοχ. Ν. Ψυχᾶρης βέης, ἀντικαταστήσας τὸν ὑποβαλόντα τὴν παραίτησιν αὐτοῦ εὐγεν. κ. Ἰω. Ἀναστασιᾶδην, καὶ Ἰωάννης ἐφένδης Βιθυνός. Γραμματεὺς τῆς Ἐπιτροπῆς ταύτης διὰ τὴν τουρκικὴν ὄρισθη ἀπὸ τῆς ἐκλογῆς αὐτῆς ὁ ἐκ τῶν γραμματέων τοῦ ὀθωμανικοῦ ἐν τοῖς Πατριαρχείοις Γραφείου κ. Ἰω. Χλωρός.

— Εἰς συμπλήρωσιν τῶν ἐν τινι παρελθόντι φύλλῳ γραφέντων περὶ τῆς διαρκοῦς οἰκονομικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου σημειοῦμεν νῦν ὅτι συνεπληρώθη ἐσχάτως αὕτη, ἀντικατασταθέντων μελῶν τινῶν αὐτῆς ὡς ἑξῆς: κληρικὰ μὲν μέλη, ὑπὸ τὴν προεδρίαν τῆς Α. Θ. Π. τοῦ Οἰκ. πατριάρχου, εἰσὶν οἱ σεβ. μητροπολίται Ἀγκύρας καὶ Σισανίου, λαϊκὰ δὲ, ἐκτὸς τῶν μελῶν τοῦ Δ. Ἐθν. Μ. Συμβουλίου Ἐξοχ. Ν. Ψυχᾶρη βέη καὶ Γ. Καζάνοβα ἐφένδη, οἱ ἀξιότιμοι κκ. Π. Ζ. Στεφάνοβιχ καὶ Εὐστ. Εὐγενίδης.

— Συνεπεῖρα γενικῆς ἀναφορᾶς, ἣν διεβίβασαν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν οἱ ὀρθόδοξοι τῆς ἐπαρχίας Καισαρείας ἐναντίον τοῦ σεβασμ. μητροπολίτου Καισαρείας Καππαδοκίας κ. Ἰωάννου, ἐνεκρίθη συνοδικῶς ὡπως ἀποσταλῆ ἔξαρχος, πρὸς ἐξέτασιν τῶν διατυπωμένων κατὰ τῆς Α. Σ. παραπόνων, ὁ πανοσιολ. ἀρχιμ. κληρ. κ. Ἀθανάσιος Ἡλιάδης.

— Ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ τοῦ πανιερ. ἐπισκόπου Λέρνης κ. Χρυσάνθου, ὁ πανιερ. μητροπολίτης Ρόδου, ὅφ' ὃν ἡ ἐπισκοπὴ Λέρνης ὑπάγεται, ἔγραψεν εὐχαριστῶν τῇ Μ. Ἐκκλησίᾳ, καὶ παρακαλῶν ὅπως ἐπιταχυνθῆ ἡ εἰς Λέρον ἀναχώρησις τοῦ νέου ἐπισκόπου.

— Αἰτήσῃ τῆς ἐν Βενετίᾳ ὁμογενοῦς ὀρθοδόξου κοινότητος, ἡ Α. Θ. Π. ὁ οἰκουμενικὸς πατριάρχης ἀπένευμεν, ἐπιδοκιμασίᾳ καὶ τῆς ἱερᾶς συνόδου, τὸ ὄφφικιον τοῦ Μ. Σακελαρίου τοῦ Πατριαρχ. ἀποστολικοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου εἰς τὸν αἰδεσιμώτατον πρεσβύτερον τῆς κοινότητος ταύτης κ. Λεωνίδα Μουμούρη, τιμῶν τὴν ἱεροπρεπῆ αὐτοῦ πολιτείαν καὶ τὸν ζῆλον πρὸς ἐκπλήρωσιν τῶν αὐτοῦ καθήκοντων.

— Μέλος τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου διορί-

σθη ὑπὸ τῆς Α. Θ. Π. τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου ὁ ἱερολ. Δευτερευίων τῶν Πατριαρχείων κ. Κωνσταντίνος Καρατζόπουλος, ὡς καὶ γραμματεὺς τῆς Πατριαρχ. Κεντρικῆς Ἐκπαίδευτ. Ἐπιτροπῆς καὶ μέλος ἀμα καὶ γραμματεὺς τῆς Π. Κεντρ. Ἐκκλησιαστ. Ἐπιτροπῆς.

— Ἠγούμενος τῆς ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Μεθύμνης ἱερᾶς Σταυροπηγιακῆς Μονῆς τοῦ Λειμῶνος ἐξελέγη ὑπὸ τῶν μοναχῶν αὐτῆς ὁ πανοσιώτ. ἐν ἱερομονάχοις καὶ πρωτοσύγκελλος κ. Γρηγόριος. Τὴν ἐκλογὴν, γενομένην ἐν συνεδρίῳ μοναστηριακῇ, ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ πανιερ. μητροπολίτου Μεθύμνης κ. Νικηφόρου Γλυκῆ, ἐπεκύρωσεν ἡ ἱερὰ Σύνοδος.

— Κατὰ τὸ λήξαν αὐτῆς ἔτος ἡ Ἐκκλησιαστ. Ἀληθεία συγχάκις ἤλθεν εἰς εὐάρεστον θέσιν, πληρορουμένη ἀπὸ τῶν πρακτικῶν τῆς Ἐξελεγκτικῆς τῶν λογαριασμῶν τῶν ἱερῶν ναῶν Ἐπιτροπῆς, νὰ ἐπικινῆσθαι τὸν ζῆλον τινῶν ἐκ τῶν ἐπιτρόπων αὐτῶν ἐπὶ τῇ μετὰ κηδοῦς, καὶ σύμφωνα τῆς ἐκκλησιαστικῆς ὁδηγίας, διαχειρίσῃ τοῦ ἱεροῦ χρήματος, πᾶσι προτιθεῖσα πρὸς μίμησιν τὸ ἀξίεπαινον ἐκείνων παραδείγμα. Σήμερον εὐρίσκειται εἰς τὴν εὐχάριστον θέσιν νὰ καταστήσῃ γνωστὸν τὸν εὐλαβῆ ζῆλον, ὃν ἐπεδείκνυτο κατὰ τὴν τελευταίαν διετίαν οἱ ἀξιότιμοι ἐπίτροποι τῆς ἐν Ἐδιρνε-καπι ἱερᾶς ἐκκλησίας τοῦ ἀγίου Γεωργίου, οὐ μόνον ἐπαρέεσαντες εἰς πάσας τὰς δαπάνας αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ ἐξοφλήσαντες ἐν μιᾷ διετίᾳ χρέος τοῦ ναοῦ ἐξ ἑκατῶν λιρῶν, ποσοῦ τοσοῦτον σημερινικοῦ κατ' ἣν διατρέχομεν οἰκονομικὴν κρηξίαν, προκειμένου μάλιστα καὶ περὶ συνοικίας, ἣτις πρὸ δεκακοκταετίας ὑπὸ μεγάλῃς πυρκαϊᾶς δοκιμασθεῖσα δὲν ἐπανῆλθεν ἔτι εἰς τὴν προτέραν κατάστασιν. Διὰ τὸν αὐτὸν ζῆλον καὶ τὴν δραστηριότητα ἀξίεπαινοὶ εἰσι καὶ οἱ ἐπίτροποι τῆς ἱερᾶς ἐκκλησίας τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου κατὰ τὸ παλαιὸν Μπάνιον ἐν Διπλοκονίῳ, κατορθώσαντες οὐ μόνον νὰ ἐπαρέεωσιν εἰς τὰς δαπάνας, ἀλλὰ καὶ νὰ καταλίπωσι περισσεύμα δεκακισχιλίων γροσίων. Ἡ λελογισμένη δραστηριότης καὶ ὁ ζῆλος ἀμφοτέρων τῶν Ἐπιτροπῶν εἰσι πρότυπα μιμήσεως ἄλλοις.

— Προχθὲς, δευτέρᾳ, ἤρξατο τῶν μαθημάτων αὐτῆς ἡ Πατριαρχ. Κεντρ. Ἱερατικὴ Σχολή, μετὰ τινι παραινεντικῇ προσφώνησιν, ἣν ἐποιήσατο πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτῆς ὁ αἰδεσ. διευθυντῆς πρεσβύτερος κ. Μάξιμος Τανταλίδης. Ὁ ἐπὶ τῷ ἐγκαινισμῷ τῶν κατὰ ἀρχαίμενον σχολικῶν ἔτος ἐργασιῶν τῆς Σχολῆς ἀγιασμός ἐγένετο, καθὼς ἀνηγγείλαμεν, τῇ 2 ἐνεστῶτος μηνός.

Τῇ παρελθούσῃ κυριακῇ (13 τρ. μ.) μνήμη τοῦ ἐν ἀγίοις πατρὸς ἡμῶν Ἰωάννου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως τοῦ Χρυσοστόμου, ἐχοροστάτησεν ἐν τῷ πατριαρχικῷ ναῷ, κατὰ τὴν ἱερὰν λειτουργίαν, ἡ Α. Θ. Π. ὁ οἰκουμενικὸς πατριάρχης, ἰστάμενος ἐν τῷ παραθρονίῳ· ἐν δὲ τῷ δεσποτικῷ θρόνῳ ἐτέθη κατ' ἔθος ἀρχαῖον, ἡ εἰκὼν τοῦ Χρυσορρήμονος.

Τῇ παρελθούσῃ τετάρτῃ πρὸς ἐσπέραν ἐπισκέψαντο τὴν Α.Θ.Π. τὸν οἶκον. πατριάρχην ὁ εὐγεν. κ. Α. Γ. Ζαρίφης καὶ ἡ Α. Ἐξ. ὁ Μ. Χαριστοφύλαξ Ν. Ψυχάρης βέης. Τῇ δὲ πέμπτῃ ὁ εὐγεν. κ. Π. Ζ. Στεφάνοβιχ.

— Τῇ παρελθούσῃ πέμπτῃ (10) ἀρίκετο ἐξ Ἀγγιζίου ὁ πανιερ. μητροπολίτης Καστορίας κ. Γρηγόριος.

— Τῇ προσεχεῖ κυριακῇ (20), Α' τῆς ἀρξαμένης τεσσαρακονθήμερου νηστείας, κηρύξει τὸν θεῖον λόγον ἐν τῷ πατριαρχικῷ ναῷ ὁ πνοσιολ. ἀρχιμ. κ. Βασίλειος Γεωργιάδης.

Τῇ κυριακῇ ἐγένετο ἡ ἐνκρῆξις τῶν ἐργασιῶν τοῦ ΚΖ' ἔτους τῆς ἐν Φαναρίῳ Λέσχης Μηνημοσύνης, ἐν τῷ καταστήματι αὐτῆς, προεδρεύοντος τοῦ ἀντιπροσώπου τῆς Α. Θ. Π. σεβασμ. μητροπολίτου Νικοπόλεως καὶ Πρεβεζίας κ. Ἱερωνύμου, πρισταμένου δὲ καὶ τοῦ ἀντιπροσώπου τῆς Α. Ἐξ. τοῦ ὑπουργοῦ τῆς παιδείας Ἐνδοξ. Γεωργιάκη Ὁχάννη ἐφένδη. Μετὰ τὸν ἀγιασμόν, τελεσθέντα ὑπὸ τῆς Α. Σεβ., κηρυχθείσης τῆς τῶν δημοσίων διχλέξεων ἐνάρξεως ὑπὸ τοῦ ἀντιπροέδρου κ. Ἀλκ. Μαυράκη, ὁ ἐλλόγιμος καθηγητὴς τῆς ἑλληνικῆς Φιλολογίας ἐν τῇ Πατριαρχ. Μ. τοῦ Γένους Σχολῆ κ. Εὐάγγελος Ἀμχζόπουλος ἐποιήσατο τὸ πρῶτον αὐτοῦ μάθημα περὶ τῆς τοῦ Ὁμήρου ἐπικῆς ποιήσεως ἐν ἀντιβολῇ πρὸς τὴν τῶν νεωτέρων. Ἐκ μέρους τοῦ Ἐξοχ. ὑπουργοῦ τῆς Ἐκπαιδεύσεως Μουνιφ πασᾶ ὁ κ. Γ. Ὁχάννης προσεφώνησε τὰυτά:

Ἡ Ἀ. Ἐξ. ὁ ὑπουργὸς τῆς παιδείας Μουνιφ πασᾶς, κωλύομενος ἵνα παραστῇ ἀτοπροσώπως εἰς τὴν ἐορτὴν ταύτην τῆς ὑμετέρας Λέσχης, ἀρέθετό μοι τὴν ἐντολὴν ἵνα ἀντιπροσωπεύω Ἀὐτὸν ἐκφράσω πρὸς τὸ προεδρεῖον τῆς Λέσχης «Μηνημοσύνης» τὰς εὐχαριστίας Αὐτοῦ διὰ τὴν πρόσκλησιν, ἣν εὐηρεστήθη τὰ Τῷ ἀπενθῆρη.

Τὸ Ὑπουργεῖον τῆς παιδείας παρακολουθεῖ μετὰ ζωηροῦ διαφόρου τὰς προσπάθειάς, ἅς ὁσημέραι καταβάλλουσι τὰ ἐν τῇ Ἀυτοκρατορίᾳ διάφορα σωματεῖα ὑπὲρ τῆς καθαρᾶς καὶ ἀδόλου διαδόσεως τῶν γραμμάτων καὶ τῆς ἐπιστήμης. Συγχαίρω δὲ ἐκ μέρους τῆς Α. Ἐξοχότητος καὶ τὴν ὑμετέραν Λέσχην, ἣτις οὐκ ἐπαύσατο ἐπὶ ὀλόκληρον εἰκοσιεπταετηρίαν ἐργαζομένη, τὸ κατὰ δύναμιν, ὑπὲρ τοῦ σκοποῦ τούτου.

Ἀλλὰ, Κύριοι, ποῖον τὸ αἷτιον τῆς ἀπὸ τινος χρόνου διακριτομένης μεγίστης ὠθήσεως πρὸς τὴν διαορητικὴν ἀνάπτυξιν καὶ ἠθικὴν μόρφωσιν ὄλων ἀδιακρίτως τῶν λαῶν τῆς Ἀνατολῆς; Ποῖος ὁ μοχλὸς τῆς τοιαύτης ἐκτάχτου κινήσεως τῶν γραμμάτων; Τίς ἐστὶν ὁ φεγγαβολὸς ἀστὴρ ὁ νυχθημερόν φωτίζων τὰ ἐν τῇ Ἐπικρατείᾳ ταύτῃ καθιδρύματα τῶν Μουσῶν; — Ὁ σεπτὸς καὶ τρισέβαστος ἡμῶν Ἀραξ, ὁ κίριος Αὐτοῦ μέλημα θεοῶν τὴν εἰήμερίαν καὶ εὐδαιμονίαν τῶν πιστῶν δηπκῶν Αὐτοῦ. Ὁ φιλόσοφος πατὴρ καὶ βασιλεὺς ἡμῶν, ὑπὸ τῆς ἀμφιλαφῆ αἰγίδα τοῦ Ὁποῖου ἀπολαύομεν ἄπαρτες τῶν

πλεονεκτημάτων τῆς παιδείας. Ὁ φιλόλαος ἡμῶν ἄρχων, ὁ ἐπὶ τοῦ ἐνδόξου θρόνου τοῦ σουλτὰν Ὁσμὰν ἐπαξίως καθήμενος. Ὑψοῦντες ὄθεν χεῖρας ἰκέτιδας πρὸς τὸν Ὑψίστον, ἀνακαράωμεν μᾶ ψυχῇ καὶ καρδίᾳ: Ζήτω ἡ Α. Μεγαλειότης ὁ σουλτὰν Χαμητ ὁ Β'.

Ἐκκλησία Ἀλεξανδρείας. — Ἀπεβίωσε τῇ 7 νοεμβρίου ὁ μητροπολίτης Θεβαΐδος Ματθαῖος Βαλλινάκης, ἐκ Κρήτης μὲν καταγόμενος, σπουδᾶς δ' ἐν Ἀθήναις καὶ Μασσαλίᾳ καὶ πρὸ πενταετίας χειροτονηθεὶς ἀρχιερεὺς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ.

Ο ΚΩΔΗΣ ΤΟΥ ΠΑΙΣΙΟΥ*

ΚΥΡΙΑΛΟΣ ἐλεῖφ Θεοῦ κτλ.

(συνέχεια τοῦ ὑπὲρ τῆς σχολῆς τῶν Ἐπιδικτῶν γράμματος).

Ἄλλὰ μὴ ἔχοντες τῇ προθυμίᾳ σύνδρομον τὴν δύναμιν, ὡς πάντα τὰ ἑαυτῶν ἐν τῇ πυρκαϊᾷ ἀπολέσαντες, καὶ κακουχίᾳ πολλῇ καὶ ἀρροήτῳ θλίψει καὶ πένθι συνεσταζόμενοι, ἔγνωσαν, ἐπ' ἐλπίδι εἰς τὸ ἔγειν καὶ τὴν βοήθειαν ὑμῶν τῶν ἀπανταχοῦ εὐσεβῶν καὶ φιλοκάλων χριστιανῶν, μετὰ Θεὸν ὑμῖν προσδραμεῖν ἐφ' ᾧ καὶ ἐκλεξόμενοι τοὺς παρόντας συνεγνωρίους αὐτῶν, καὶ σὺν αὐτοῖς τὸν ὁσιολογιώτατον διδάσκαλον τοῦ σχολείου ἐκείνου, ἐν ἱερομονάχοις κύρ Θεοδοσίον, ὡς ἄνδρα ἱεροπρεπῆ καὶ τοῖς ἡθεσι κόσμιον, καὶ παιδείᾳ τρόφιμον, καὶ πράξει καὶ θεωρίᾳ κομῶντα, καὶ τοῦ αὐτοῦ ζήλου ἐμφορούμενον, πέμπουσιν εἰς τὰ φιλελεήμονα ὑμῶν σπλάγγνα πρὸς οὐς δεδώκαμεν ἄδειαν ἐκκλησιαστικὴν φέρειν ἑπιτραχίλιον, ἀγιασμοὺς ψάλλειν, λογισμοὺς δεχέσθαι καὶ πάντα τὰ ἱερατικὰ ἐπιτελεῖν. ἔτι δὲ καὶ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ μετὰ παρρησίας ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ ἁμβωνος κηρύττειν τοῖς μετὰ πίστει καὶ εὐλαθείᾳ ἀκηκοῦσ' ἡ χριστιανούς πρὸς ψυχικὴν αὐτῶν σωτηρίαν. ὅπου περ ἂν ἀπέρχηται, τῇ εἰδήσει μὲν τοι καὶ ἀδείᾳ τῶν κατὰ τόπους ἀρχιερατικῶς προϊσταμένων. Τούτου χάριν γράζοντες, καὶ εὐλογοῦντες καὶ εὐχόμενοι πάντες ὑμᾶς πατρικῶς, ἐντελλόμεθα καὶ παραγγέλλομεν ὑμῖν ἐκκλησιαστικῶς ὅπως, πληροφορούμενοι τὸν θεῖρον σκοπὸν τῶν εἰρημένων ἡμῶν ὁμογενῶν κατοίκων τῆς χώρας ἐκείνης Ἐπιδικτῶν, καὶ τὴν μελετωμένην ἀναγκαιοτάτην οἰκοδομήν καὶ ἀνεγερσιν τῶν ἐν τῇ πατριδί αὐτῶν ἱερῶν ἐκκλησιῶν, καὶ τοῦ κοινῶν σχολείου, ὡς διειληπται, δεξιόμενοι ἐλεῖφ τῷ ὁμῆματι καὶ εὐμενεῖ τῇ διατίθει τοῦ ἐπὶ τούτῳ συναποστελλομένου ὑμῖν ἐγνωρίους αὐτῶν μετὰ καὶ τοῦ εἰρημένου διδασκάλου αὐτῶν, τοῦ ὁσιολογιωτάτου Θεοδοσίου, καὶ σπλάγγνα οἰκτιρῶν καὶ συμπαιθείας ἐπιδειξόμενοι, συνδράμητε καὶ βοηθήσητε αὐτοῖς κατὰ τὸ εἶδος, καὶ ἐλεημοσύνην μετὰ θαψιλείας παράτρητε, μετακαλοῦντες τὴν αὐτοῦ ὁσιότητα καὶ ἐν τοῖς εὐλογημένοις ἡμῶν οἴκοις, καὶ τῶν δι' αὐτοῦ ἐνεργουμένων ὑπερφῶν πνευματικῶν χαρισμάτων καὶ ἀγιασμῶν ἐμφορούμενοι, προσεφῆτε αὐτῷ τὸ κατὰ δύναμιν ἕκαστος καὶ παρεχόμενος ἀγογγύστω, ὁ μὲν δηλονότι πρόβειν, ὁ δὲ παρρησίαν, ὁ δὲ τεσσαρακονταλείτουρον καὶ ἀδελφάτον, ἢ ἱερὸν ἄμιον, καὶ ἄλλοι ἄλλοι τι ἀπείρωμα, ὡς ἐκ Θεοῦ φωτισθῶσι καὶ δυνάμει ἔξωσιν. Ἰνα

* Συνέχεια ἀπὸ σελ. 10—13 τοῦ μετὰ χεῖρας τόμου.

διὰ τῆς τοιαύτης ὑμῶν θεαρέστου συνδρομῆς καὶ πλουσιοπαρόχου βοήθειάς αὐτοὶ μὲν δυναθῶσι περικυβῆσαι τὰ τοῦ θεοφιλοῦς αὐτῶν σκοποῦ, καὶ διορθῶσαι αὐτὴν τὴν οἰκοδομήν καὶ ἀνεγερῆσαι τῶν ἱερῶν ἐκκλησιῶν καὶ τοῦ κοινῶν προνοητήριον, εἰς ψυχικὴν αὐτῶν σωτηρίαν, καὶ ὠφέλειαν καὶ ἐπίθεσιν τῶν τέκνων αὐτῶν, καὶ τῶν λοιπῶν τῶν κατ' ἔρωτα γραμμῶν φοιτῶντων. Ὑμεῖς δὲ οἱ τῶν τοιούτων καλῶν αἰτίοι γινόμενοι ἔχθητε ἀδιέλπτον ἐν αὐταῖς τὸ μνημόσυνον, καταγραφόμενων τῶν ὀνομάτων ὑμῶν εἰς τὰς ἱερὰς προθέσεις, ἀντιλήθητε δὲ καὶ τοὺς μισθοὺς ἀπειροπλασίους, ἐν τε τῷ νῦν αἰῶνι καὶ ἐν τῷ μέλλοντι παρὰ τοῦ μισθοποδοτοῦ Θεοῦ. Οὐ ἡ χάρις καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος εἴη μεθ' ὑμῶν.

[Ο ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ ἐν Χριστῷ εὐχέτης].

Ἐν τοσοῦτῳ ἡ κατὰστασις τοῦ Παΐσιου ἦν οἰκτρὰ. Ἡ κυριωτέρη τῆς ἐπαρχίας αὐτοῦ κωμόπολις Ἐπιβάται ἦν ἔργον πυρός· ἐκκλησίαι κατεστραμμέναι, σχολὴ κεκλεισμένη, περιουσίαι τῶν ὀρθοδόξων ἠρκανισμέναι ἐπιβάλλον αὐτῷ σπουδαίαν καὶ σύντονον μέριμναν ὑπὲρ τῆς ὑλικῆς καὶ τῆς ἠθικῆς, θρησκευτικῆς καὶ διανοητικῆς τοῦ ποιμνίου καταστάσεως· τὸ γενικὸν χρέος τῆς ἐπαρχίας εἶχεν ἀνέλθει εἰς ἑβδομηκονταπυγγεῖα, τριάκοντα καὶ πέντε χιλιάδας γροσίων, ἰσχυρίμων δηλαδὴ φράγκων, ἀγνοῶ δ' ἐν μὴ ὦμεν πιστευτοὶ λέγοντες ὅτι κατέβηκε καὶ τινα ποσὰ πρὸς διατήρησιν τοῦ προκατόχου Καλλινίκου, ὑπὲρ οὗ ἔδει ἵνα μεριμνᾷ καὶ φιλοστοργώτερον, ἀφοῦ καθήκοντο τῆς ἐκείνου πολιτείας οἱ τότε πολυπραγμονοῦντες. Ἐν τούτοις ὅμως πρὸ τῶν πρώτων μηνῶν τοῦ 1818 ἀπῆλθον τῶν ἀπὸ τοῦ Καλλινίκου πειρασμῶν τούτων, ἔμμενε δὲ ἵνα δικαιοθῆ μόνον περὶ χιλίων γροσίων, καθυστερομένων ὑπὸ κατοικίων χωρίου τινός εἰς τὸν προκάτοχον τῆς ἐπαρχίας Σηλυβρίας, ἅτινα ὁ Παΐσιος ἀπῆτει. Γράφων πρὸς τινα τῶν φανακρωτῶν ἀρχόντων ἰδοὺ πῶς περιέγραφε τὴν καὶ μετὰ θάνατον τοῦ Καλλινίκου ἀνήμερον αὐτοῦ θέσιν, ἀδολεσχῶν ἐν τῷ μεταξὺ· «Ὡς ἀσκληπιάδα καὶ παῖδες ἰατρῶν πρότερον καθαρτήριοι μεταδίδουσι τῷ ἀσθενούντι, καὶ εἶτα τὸ θεραπευτικόν· ἀλλὰ μὴ ζήλου μοι ἰατρολογοῦντι, ἔχοντι συναυτόχθονα τὸν Ἀσκληπιόν, θετταλὸν οὐκ... Ἀπέστειλα πρὸ καιροῦ διὰ τοῦ ἐπιβατηνοῦ παπᾶ ἀναφορὰν διὰ χειρογράφου σου δοθησομένην τῷ σεβασμιωτάτῳ μου δεσπότη· ἐν ἧ, ὡς διὰ καθαρσίου, ἔδει ἡ φίλη μοι αὐτῆς κεφαλὴ ὀμαλίσαι τὰ ἀνώμαλα, καὶ ἐναρθρῶσαι τὰ ἀναθρα, ὑπόθεν χρεῖα, καὶ εἶτα διὰ τῆς στωμυλίας σου καὶ εὐτροπίας ἐπάγειν τὸ ἰσχυρισμὸν καὶ ἰατρικὸν τῶν ζητημάτων. Ἄλλ' ἴσως δικαιολογεῖται ἡ ἐνδοξότης Τῆς ὅτι δὲν σοὶ ἐγράψα ἰδιαιτέρως· πλὴν τί ἐστὶ φίλος; ἄλλος ἐγὼ· ἔφη ὁ Σταγειρίτης. Ἐνόμισα λοιπὸν σὲ ὡς ἄλλον ἐμέ, μετὰ πόθου συνηγοροῦντα, ἀγορεύοντα καὶ ὑπερασπίζοντα τὴν ὑπόθεσιν . . . . . Ὁ δὲ μακαρίτης προκάτοχός μου, ὄντινα ἀπέπεμψα εἰς τὰ Ἠλύσια πεδία, καὶ ζῶν, καὶ θανῶν δίδει θόρυβον εἰς τοὺς ὧδε ἐπαρχιώτας δι' ὅσα ὀφείλει εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ γενικῶς καὶ μερικῶς, καὶ ἐξαιρέτως διὰ τὰ ἰδικὰ μου χίλια γροσία. Ὅσα εἶχεν

ἐδῶ κτήματτα, πωληθέντα ἐδόθησκον εἰς ἄλλους χρεωφελέτας, ἔμειναν δὲ μόνον τὰ ἀπὸ τὸ χωρίον Δελειώναις χίλια ὀφειλόμενα γροσία, δι' ὧν ὑποτοπάζω νὰ κλεισθῶσι καὶ τὰ ἰδικὰ μου. Αὐτὰ ταῦτα ἀνήγγελλον καὶ τῷ σεβασμιωτάτῳ μου δεσπότη. Ποῦ δὲ θήσομεν τοὺς συνοδικούς κανόνας, δι' ὧν ὁ διάδοχος γίνετα κληρονόμος τοῦ προαποθνήσκοντος ἀρχιερέως; Ἐγὼ οὐδὲ ἐν τῶν προσόντων αὐτοῦ παρέλαθον, καθὼς τόσα καὶ τόσα κατέλιπον ἐν τῇ προτέρῃ μου ἐπαρχίᾳ. Καὶ διὰ πικρῶν τῶν πρὸς διαφόρους ἐπιστολῶν ἐαυτὸν ὁ Παΐσιος παρίστα στερούμενον ἡσυχίας, ἐπηρεαζόμενον, ἀλλὰ τέλος καὶ ἀδικούμενον· τοῦτο δὲ οὐδ' ἀπετρέπη ἵνα γράψῃ καὶ πρὸς τὸν πατριάρχην Κύριλλον. Περιφερόμενος εἰς ἐξπαρχίας καὶ πρὸς ἐκπλήρωσιν πατριαρχικῶν καὶ συνοδικῶν ἐντολῶν ἐπὶ τοσαῦτα ἔτη περιελθὼν ὑπὲρ ἔθνικων ἐκκλησιαστικῶν συμπερόντων τὰς ἀγιορειτικὰς καλύβας καὶ μονὰς καὶ τὰς ἐν Πελοποννήσῳ καὶ Στερεῇ Ἑλλάδι ἐκκλησιαστικὰς παροικίας· σχεδὸν δὲ καὶ διευθυντὴς τῆς Πατριαρχικῆς Ἀκαδημίας ἔτη τινὰ χρηματίσας, ἐλάσσονα τῆς προσδοκωμένης ἔλαβε τὴν ἀμοιβὴν τῶν κόπων αὐτοῦ, τὴν μητρόπολιν τῆς Σηλυβρίας, ἀφ' ἧς μονοτονὸν ἐζήτει ἵνα μετατεθῆ εἰς ἑτέραν. Λέγω ὅτι εἶχε δίκαιον, μεθ' ὅλην αὐτοῦ τὴν γερωντικὴν ἡλικίαν ἵνα γράψῃ κατὰ τρόπον ὑποδεικνύοντα τὰ δίκαια αὐτοῦ ταῦτα, ὧν μνεῖα γίνετα ἐν τῇ παρούσῃ πρὸς τὸν πατριάρχην Κύριλλον ἐπιστολῇ:

ΙΑ'

[Τῷ ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΤῷ ΚΥΡΙΑΛῶ]

βραχὺς εἰμι τοῖς πᾶσι καὶ βλεπόμενος· καὶ ἐμμέσως ἐμφανιζόμενος· σύνοικτα ὅμως καὶ τοῦτο, ὡς οὐ τοιοῦτος φαίνομαι καὶ ὑπὸ τοὺς νοερούς ὀφθαλμούς τῆς Ὑμ. θεοσιότητος μοι Παναγιότητος, ἀλλὰ σώζει ἀπ' ἀρχῆς οἶκοθεν πρὸς ἐμὲ τὸν δούλον τῆς εὐνοικῆς σχετίν καὶ ἀγαθὴν διέθεσιν ἐξ οἰκείας χρηστῆς προκρίσεως, ἐφ' ᾧ καὶ θαρρῶν σχετικῶς προσέβηκα τὰ δικαιομάττα μου. Τόδε τὸ ἐμὸν πρόβλημα ἐρώτησον καὶ ὄρισον, ἵνα ἀκούσω τὸ δίκαιον διὰ τοῦ δεσποτικῶ αὐτῆς στόματος, καὶ τοῦ σεβασμιωτάτου μοι γερωντικοῦ συλλόγου· ἄρα οὐκ ἐστὶ δίκαιον ὅπου τὰ βάρη ἐκεῖ καὶ τὰ κέρδη, καὶ ὅπου ἡ ζημία ἐκεῖ καὶ ἡ βοήθεια, κατὰ τοὺς ἱεροὺς νομικούς· καὶ ἂν ἄλλη μία μικρὰ καὶ ὀλιγοσέσδος ἐπαρχία, ὡς ἡ Σηλυβρία, ἔλαβε τοσαύτην βαρύτητα χρέους, καὶ ἀπὸ τὰ εικοσιπέντε πυγγεῖα τὸ παλαιὸν τῆς φορτίου νὰ φθάσῃ εἰς τὰ ἑβδομηκοντα ἑκτὸς τῶν ἰδίων, ποῖος ἄλλος τῶν ἀρχιερέων ἔλαβε τόσας ζημίας ρεμβόμενος ἐπὶ τοσαῦτα ἔτη, ἀνεπαρχος καὶ τρεπόμενος οἶκοθεν, εἰς ἐκδουλεύσεις ἐκκλησιαστικὰς καὶ κοινὰς; Διὰ ταῦτα λοιπὸν πάντα δὲν δικαιοῦμαι ὅτι αἱ παρ' ἐμοῦ καταβληθεῖσαι πέντε χρυσαὶ ἐνεκα τῆς τροφῆς τοῦ προκατόχου μου, ἤδη μετὰ τὴν τελευταίαν του νὰ ἐκπέσωσιν ἐκ τῆς ὀλότητος τοῦ αὐλικῶ μου χρέους, διὰ νὰ δυναθῶ νὰ οἰκονομήσω τὸ ὀλιγίστον, ἐν ταύτῃ τῇ ὀλιγοσέσδῳ καὶ μικρῇ ἐπαρχίᾳ, προσβάνων καὶ τὰ λοιπὰ ἄφροντα δαπανήματα καὶ κέρδη; Ὑπὲρ τούτου δέομαι καὶ ἀντιβολῶ, ἵνα τύχω τὴν δικαίαν ἀπόφασιν τοῦ ἱεροῦ κριτηρίου, καὶ παραμυθίαν ἐν ταύτῃ τῇ πρεσβυτικῇ ἡλικίᾳ, ἵνα μὴ ταλαιπωρούμενος ὑπ' ἐνδείας καὶ ψυχικῶς ἀθιμονῶ.

Εὐτυχῶς δὲ καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ τελευταία πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν ἐκ Σηλυβρίας ἐπιστολή, διότι πατριάρχης καὶ σύνοδος εἶδον ὅτι δίκαιον εἶχεν ὁ Παΐσιος ἵνα προσκλαίηται ἐν τῷ τὰ παρόντα στέργειν, καὶ ταῦτα στέργων ἵνα ζητῇ τὰ βελτίω. Παρρητησάμενος τὰς τύρβας τῆς ἐπισκοπῆς Σταγῶν, ἵνα μένη διαθέσιμος ἐν τῇ πρωτεύουσῃ, ἀφοῦ προηγουμένως περιῆλθεν ὄρη καὶ θαλάσσας καὶ κρημνοὺς, ἦν ἀνικρόν, ἀλγεινὸν δὲ κομιδῆ καὶ ἵνα διοικῆ μικρὰν ἐπαρχίαν, μὴ ἐπαρκῶς ἔχων εἰς ἀπόστισιν τῶν χρεῶν αὐτῆς καὶ αὐτοῦ, μηδ' ἡσυχίαν εὐρίσκων ἕνεκα τῆς πολιτείας τοῦ πρὸ αὐτοῦ μητροπολίτου. Ἡ Ἐκκλησία εἶδεν ὅτι δίκαιον εἶχεν ὁ Παΐσιος, στέργων ὅπως ὅποτε τὰ παρόντα ἵνα ζητῇ τὰ βελτίω, κατὰλληλος δ' ἐπέστη εὐκαιρία· καὶ τῇ 15 μαρτίου 1818, προεβίβασεν αὐτὸν εἰς τὴν μητρόπολιν τῆς ἐν Θράκῃ Φιλιππουπόλεως, ἧς ὁ ἀρχιερεὺς Ἰωαννίκιος παρητήσατο τὸν θρόνον ἕνεκα σκανδάλων μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῶν ὑπ' αὐτὸν ὀρθοδόξων. Ἴσως ὁ Παΐσιος ἐνόμισεν ἑαυτὸν ἱκανοποιούμενον, ἀλλὰ μετέβη εἰς τὴν Φιλιππούπολιν, καὶ ἀπὸ τῶν πρώτων ἡμερῶν, ὡς συμπεραίνομεν ἐκ τῶν πρώτων, ἃς ἐπεμψεν εἰς βασιλεύουσαν, ἐπιστολῶν, εὔρεν ὅτι ἔπρεπε ἵνα ὑποβληθῆ εἰς πολλὰς θυσίας. Ἐπρεπε ἵνα φανῆ ὅτι σέβεται ἑαυτὸν τερῶν ἐπαγγελίας καὶ ὑποσχέσεις, ἃς ἔδωκε πρὸς πολλοὺς ὁμογενεῖς σημαίνοντας ἐν Φαναρίῳ, ὧν πρώτιστοι καὶ πολλὰ ὑπὲρ αὐτοῦ λαλήσαντες καὶ πράξαντες ἦσαν ὁ Ἰωάννης Σχινᾶς, καὶ οἱ πατριαρχικοὶ γραμματεῖς Ἀλέκος καὶ Γεώργιος, πολὺ πιθανῶς οἱ τοῖς πρεσβυτέροις φαναριώταις γνωστοὶ καὶ μέχρι πρὸ εἰκοσαετίας περίπου ζήσαντες ὁ Φωτιάδης Ἀλέξανδρος καὶ ὁ Γεωργάκης Ἀρθονίδης. Ἡ συνήθεια τοῦ διανέμειν δῶρα πρὸς διαφόρους ἐν Φιλιππουπόλει κατέβληθεν αὐτὸν, ἦν δὲ τοῦτο καθήκον ἀφροκτον, μεθ' ὅσα ἔδει ἵνα χορηγήσῃ ἐν αὐτῷ τῷ Φαναρίῳ, ὡς δικαίωμα τῆς ψήρων καὶ ἐκλογῆς, εἰς διανομὴν κηρίων καὶ λαμπάδων πρὸς τοὺς γραμματεῖς καὶ τοὺς ὑπηρέτας τοῦ πατριαρχικοῦ οἴκου καὶ ναοῦ, καὶ διὰ τὰς τότε περιωνύμους ποσότητες τῶν «καφεζαχάρεων». ἃς εἶχε καθήκον κατὰ ὁκάθας ὅλκας ἵνα διανεμῆ πρὸς ἀρχιερεῖς συνοδικούς τε καὶ μὴ, καὶ πρὸς ἀνωτέρους τοῦλάχιστον ὑπαλλήλους τῶν Πατριαρχείων· ταῦτα πάντα θέλομεν ἐπανεῦρει κατὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς παρούσης διατριβῆς, ὅθεν ἐνταῦθα περιστέλλεται ὁ λόγος. Ἀλλὰ καὶ ἡ πρὸς τὴν Φιλιππούπολιν ἄγουσα ὁδὸς ἦν δυσδιάδευτος. Δέκα ἡμέρας ἀπέειχεν ἡ πόλις αὕτη ἀπὸ τῆς Κωνσταντινουπόλεως· ὥστε ὁ Παΐσιος ἀρίετο ἀσθενῆς, καὶ βραδυτέρον ἤψατο τῆς περιουσίας. Ἐν τῇ πρώτῃ ὁμως ἐπιστολῇ, γράφων πρὸς τὸν πατριάρχην Κύριλλον τὸν ἀπὸ Ἀδριανουπόλεως αὐτὶ καὶ τὰ δύσκολα εὐκολυνθήσονται διὰ τῶν παναγιῶν τῆς εὐχῶν, καθότι οἱ δοῦλοί σας εὐλογημένοι μου χριστιανοὶ μετὰ πολλῆς προθυμίας καὶ εὐνοίας μὲ ὑπεδέχθησαν, ὡσαύτως μετ' εὐμενείας καὶ ὀδοξότατος πρύτανις καὶ τοπάρχης, ὁμοίως καὶ οἱ λοιποὶ μπέηδες καὶ πατριῶται, φαίνεται πως ἠύχριστημένος ἐκ τῆς τοιαύ-

της ὑποδοχῆς. Ἐδείκνυτο διὰ τούτου συνεννόησις τις καὶ πλήρης εὐχρέσεια τῆς κοσμικῆς ἀρχῆς πρὸς τὴν πολιτικὴν, καὶ ἡ συνεννόησις αὕτη καὶ τότε καὶ νῦν ἦν ἀναγκαιοτάτη· ἡ δὲ κατόπιν ἀλληλογραφία τοῦ Παΐσιου δείκνυουσιν ὅτι ἀρμονικὰς ἐγκαινίσας σχέσεις ἐτήρησε ταύτας ἐπὶ τῆς αὐτοσε ποιμαντορίας αὐτοῦ, δι' αὐτῶν ὠφέλιμος τῷ ποιμνίῳ καθιστάμενος καὶ ἐπαρκῶν εἰς ἀπόστισιν τῶν πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν ὀλιγῶν ἢ ἠθικῶν ὀφειλῶν, πλὴν τῆς ἐκ προσιμίων ἀνατεθείσης αὐτῷ, τῆς ἀθροίσεως δηλ. τῶν ὑπὸ τῆς ἐπαρχίας ὀφειλομένων τῷ πρὸ αὐτοῦ μητροπολίτῃ Φιλιππουπόλεως Ἰωαννίκιῳ· «Ἐκ τῶν καταγραφέντων ὀφλημάτων—ἐγγραφε πρὸς τὸν πατριάρχην— τῷ πανιερωτάτῳ προκατόχῳ μου καὶ συναδελφῷ κυρίῳ Ἰωαννίκιῳ, ὅσα ἕως τοῦ νῦν ἠδυνήθη ἵνα ἐρευνήσω, ὀλίγα εὐρέθησαν ὀφειλόμενα· καθότι ἐν τῇ ἀποδημίᾳ του ἐντεύθεν, ὁ ἀρχιδιάκονος αὐτοῦ κύρ Μακρίος ἐσύναξεν ἱκανὰ παρὰ τῶν ἐπιτρόπων, καθ' ἃ μαρτυροῦσιν». Καὶ ἐλυπεῖτο μὲν ὁ Παΐσιος διὰ τοῦτο, ἐθλίβετο δὲ καὶ διότι ἐβλεπε τοὺς ὀρθοδόξους τῆς ἐπαρχίας Φιλιππουπόλεως διηρημένους, ἐνῶ καὶ ληστεία ἐμάστιζε τὰ χωρία, οἱ δὲ κυβερνητικοὶ ὑπάλληλοι ἠγωνίζοντο πᾶσῃ δυνάμει πρὸς τὴν τοῦ κακοῦ περιστολήν· μήτε τούτους φοβούμενος, μήτε πρὸς ποικίλας δυσχερείας ἀποδυσπετῶν, μήτε ὑπὸ τῶν τοῦ γήρατος καμῶτων καὶ τῆς ποδᾶλγίας ὁ Παΐσιος καμπτόμενος, περιήρχετο τὰ χωρία καὶ τὰς κωμοπόλεις, ἀτυχῶς τὸ ἔργον τοῦ ποιμῆνος βλέπων παραβλαπτόμενον ὑπὸ τῆς βουλγαρικῆς ἰσχυρογνωμοσύνης. Αἱ ἐπόμεναι τρεῖς ἐπιστολαὶ συντελοῦσαι σαφῆ τινα γνῶσιν, ὡς καὶ· αἱ κατόπιν ἐκδοθησόμεναι, τῆς εἰς τὰ μέρη ταῦτα καταστάσεως τῶν χριστιανῶν, καὶ ὧν ἡ πρώτη νομίζω ὅτι πέμπεται πρὸς τοὺς φίλους αὐτῷ μητροπολίτῃ Ἡρακλείῳ καὶ Βερροίας· ἐν αὐταῖς εὐρήσει καὶ τινὰς εἰδήσεις χρησίμους ὅ τὴν ἱστορίαν θρακικῶν τινῶν χωρίων τεχνογραφῶν· ἰδοὺ αὐταί:

IB'

[ΤΟΙΣ ΑΓΙΟΙΣ ΗΡΑΚΛΕΙΑΣ καὶ ΒΕΡΡΟΙΑΣ;]

Χεῖρας καὶ ὄμμα ἀπενίξω πρὸς τὸν ἐπουρῆτιον Θεόν, ὅπως σκέπη καὶ διαφυλάττη τὴν σεβαστὴν ὑμῶν διὰ τὰ ὑγιαίνουσιν κατ' ἄμφω ἐν μακροβιότητι καὶ εὐθύμῳ διαγωγῇ, εἰς ὑποστηρικτῶν τῆς ἀγίας καὶ ἀμώμου τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ὀλαχόδας, καὶ εἰς προστασίαν τῶν ἐπ' ὑμῖν πεποιθότων. Δύο εἰσὶν οἱ πόλοι ἐν τῷ οὐρανῷ, δι' ὧν στρεφόμενος ὁ ἄζων μετακινεῖ καὶ μεταστρέφει πάντα τὰ οὐράνια σώματα· οἱ ὅποιοι εἰσὶν ἀμετακινήτοι ἀπ' ἑνὸς σημείου εἰς ἄλλο· πολλοὺς καὶ γὰρ ὁ δοῦλός σας νομίζω καὶ ἔχω στερεοῦς καὶ ἀμετακινήτους, δι' ὧν ἀπ' ἀρχῆς καὶ ἕως τέλους, ἄχρι τοῦδε καὶ κινεῖται καὶ διερχόμενος ὁ ἄζων τῶν ἡμῶν ὑποθέσεων ἠγάπησε καὶ ἐφρόντισε· καὶ τίς γὰρ ἀπ' ἀρχῆς ἐσκέψατο τὰ πρακτέα ὑπὲρ ἐμοῦ τοῦ μικροῦ Παΐσιου, εἰμὴ ἡ δούτικὴ ὑμῶν καὶ σεβαστὴ καρφῆ; Ὅθεν καὶ δι' ἐνὸς δουλικοῦ μου γράμματος προσκυνῶ ἀμφοτέρους, καὶ κηρύττω τὴν εὐεργεσίαν καὶ ἠνωμένην πάλιν, ἐννοῶν καὶ θέλων ὁ δοῦλός σας ὑμᾶς ὡς μίαν ψυχήν ἐν δυσὶ σώμασιν ἐνοικοῦσαν κατὰ τὸ λόγιον παρακαλῶ τὴν ὑμῶν σεβασμιότητα, ὅτι καὶ ἡδὴ ὁποῦ ἐμακρύνθη εἰς τὰ

ὑπερφίαλα ἄκρα τῆς Δρογοθητικῆς Θράκης, ὡς διὰ τινος διόπτρας νὰ θεωρῆτε τὸν δοῦλόν σας καὶ νὰ προττατεύητε εἰς τὰ χρειώδη. Εἰ θέλετε μαθεῖν καὶ περὶ ἐμοῦ, — καὶ πάντως θέλετε, ὅτι μὲ ἀγαπᾶτε, — ὑγιάνει ὁ δοῦλός σας σὺν Θεῷ ἁγίῳ, καὶ ὑμετέροις ἱερατεὺς εὐχαίς, καὶ ἐναγωνίως εἰμι εἰς τὰς συνήθεις ἀρτικὰς ἐπαρχιακὰς φροντίδας ἢ δὲ πρώτη μου φροντίς ἐστίν, ἵνα ἐνώπιον τὰ διηρημένα καὶ διεττώτα, ὅτι εὗρον τοὺς ἐνταῦθα χριστιανίζοντας Θράκας, ὡς τὰ λάχανα εἰς τὸ τσουκάλι, κατὰ τὴν παροίμιαν, ἀνακατωμένους καὶ ἀντιφερομένους, καὶ κατ' αὐτὰς τὰς ἡμέρας, λήγοντος τοῦ μηνός, μελετῶ νὰ ἐξέλθω εἰς περιήγησιν τῶν χωρίων μετὰ κόπου καὶ μόχθου, ἐν ταύτῃ μου τῇ προσβυτικῇ ἡλικίᾳ, πρὸς ἀπάντησιν τοῦ διπλοῦ μου χρέους, πνευματικοῦ τε καὶ ὑλικοῦ· δι' ὃ καὶ πόρρωθεν παρακαλῶ θερμῶς εὐχεσθε ὑπὲρ ἐμοῦ, καὶ χεῖρα βοηθείας ὀρέξατε εἰς τὰ δέοντα καὶ χρειώδη. Γένοιτο, γένοιτο.

ΙΓ'

ΤΩ ΓΙΑΝΚΩ ΣΧΙΝΑ

Τεσσαρακονθήμερος σήμερον διατελῶ πατήσας τὸ ἔδαφος τῆς Φιλίππου, καὶ οὐκ ἀπίπτῃ τῆς μνήμης μου ὁ γλυκὺς χαρακτήρ τῶν φίλων ὑμῶν ὑποκειμένων· οὐδὲ ἔ πόθος μοι ἐξέλιπε τοῦ γράψαι καὶ ὅσον τάχος μανθάνειν τὰ καθ' ὑμᾶς· καθότι οὔτε τόπου διάστασις, οὔτε χρόνου παρατάσις δύναται ἀπαλειψαί τῆς ψυχῆς μου τὸ καθαρὸν πρὸς ὑμᾶς φίλων καὶ εὐτονῶν· ἀλλ' αἰ περιστοιχούσαί με ἀρτικὰς φροντίδας καὶ πολυειδεῖς περισπασμοὶ τῆς περιφρονήτου ταύτης ἐπαρχίας κώλυμαί μοι ἐγένοντο ἐπὶ τῷ κινήσει πρὸς τὴν φίλην ὑμῶν δὴ δὲ ταχέως τὸν κάλαμον, ὅτι οὐ μόνον δεκαήμερος, ὅσον ἀπέχει ἡ Φιλίππου τῆς Κωνσταντινίου, ἀλλ' ἂν καὶ ἑκατονταήμερον ἀπέχον, πάλιν ὁ αὐτὸς εἰμί· καὶ ἔσομαι, ἀγαπῶν τοὺς ἀγαπῶντας, καὶ μεμνημένος τῶν μεμνημένων. Ἄρτι δὲ ἀνακύψας τῶν πολλῶν φροντίδων, κινῶ τὸν κάλαμον καὶ ἐρευνῶ τὰ καθ' ὑμᾶς, ὑποδηλῶν καὶ τὰ κατ' ἐμὲ, ὅτι συνᾶρσει θεῖα ὑγαίαν μέχρι τοῦδε· καὶ ἔγκειμαι ἐπὶ τῇ ἐνώσει τῶν διηρημένων μερῶν, ὅτι διάφοροι καὶ πολυσχεδεῖς αἱ φαρμακίαι τῶν εὐλογημένων ἐγκατοίκων, ὡσπερ καὶ τὰ ἡθῆ καὶ ἔθῃ διάφορα· ὅσον γὰρ ἀπέχει ἡ ἀνατολικὴ Θράκη τῆς Δρογοθητικῆς, τοσοῦτον καὶ αἱ διαθέσεις διαφέρουσι, μετέχουσι αὐταὶ καὶ τῆς βουλγαρικῆς ἰσχυρινωμαίας, καὶ τὸ ἔργον δεῖται δηλίου κολυμβητοῦ καὶ βαθυφρονος ἐργάτου, πρὸς ἐπανόρθωσιν αὐτῶν καὶ ἐξισασμὸν· εἰσὶν ἐλλείμματα δὲ τινὰ προκατοχικά, καὶ ὑποδείγματα ἀνέρισστα, ἅτινα ἤγαγον αὐτοὺς εἰς τοῦτο· ἀλλ' εἶθε ὁ ὑψηλὸς τοῦ Ὑψίστου βραχίον, καὶ τοῦ Παναγίου Πνεύματος ἡ φωτιστικὴ δύναμις καὶ τὸν ἀδύνατον ἐνισχύσει ποιμένα, καὶ εἰς τὸ ἀκόσμητον ποίμνιον ἀναδείξει καρπὸν πνευματικῶν καὶ ἔργα θεᾶρεστα. Ἐγὼ δὲ ἀπορίαις συνέχομαι· τίς ἡ ἀργοπορία τῆς ἀποστολῆς τῶν πατριαρχικῶν καταστίχων μέχρι τοῦδε; ἀναμνήτατε, παρακαλῶ, τοῦτο τῇ σεβασμιωτάτῃ αὐτοῦ Παναγιότητι, ὅτι χρειώδη μοι εἰσὶ διὰ τὴν ἐξελευσίν μου, καὶ ἡδὴ κἀθημαί ἐδῶ ἀργὸς καὶ ἀνεργῆτος, ἀναμείνων μετὰ πόθου ἐλλόγιμον ὑμῶν γράμμα, δηλωτικὸν τῆς ἐφετωτάτης μοι ὑγείας ὑμῶν. Τὰ δὲ ἔτη σας εἶπταν παρὰ Θεοῦ πολλὰ καὶ εὐτυχῆ.

ΙΔ'

ΤΩ ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΤΩ

Ὁ μὲν προφήτης πάλαι ποτὲ Ἰλίας, ἐν ἐρήμῳ διαφυγὼν, δι' ἀποστολῆς θείας ἄρτω ἐτρέφετο πρῶτ', καὶ κρέατι τὸ δεῖλον. Ὁ δὲ ὑμέτερος καὶ εὐκρινὴς ἱκέτης ἐπὶ τὴν Δρογοθητικὴν ἐρη-

μίαν τῆς Θράκης ἀναχωρήσας, καὶ τὰ λογικὰ τοῦ Χριστοῦ πρόβητα καὶ πνευματικὰ ἡμῶν τέκνα, ἰδὼν λιμώττοντα αὐτὰ τραπέζης καὶ ἄρτου οὐρανοῦ, καὶ ὅπερ [ἔπε] καὶ δις ἔγραψα καθικετεῖω καὶ ἐκλιπαρῶ τὸν παντίδωτον καὶ θερμουργὸν προστάτην παντός τοῦ χριστιανικοῦ πληρώματος, εἰ καὶ οὐκ εἰσηκούσθη, οὐδὲ φωνή, οὐδὲ ἀκρόασις ἤτησεν ἀλλ' οὐκ ἐδόθη μοι· ἔκρουσα καὶ οὐκ ἠνεῳγή μοι ἡ θύρα, ἀλλ' ἀπεκλείσθη μοι συνάμα ταῖς μοραῖς παρήνοις· δι' ὃ ἠολογῶ κἀγὼ ὁ δοῦλος αὐτῆς καὶ κηρύττω, ὅτι ἀμαρτωλῶν ὁ Θεὸς οὐκ ἀκούει, ἀλλ' ἐν θεοσεβείᾳ ἢ καὶ τὸ θέλημα αὐτοῦ ποιῆ, τούτου ἀκούει. Πρὸ καιροῦ ἱκανοῦ, Δέσποτα Παναγιώτατε, ἔγραψα ὑμῖν δουλικὴν μοι ἀναφορὰν διὰ τοῦ σεβαστοῦ ἐφόρου μου καὶ γέροντος ἁγίου Ἡρακλείας, ἐπιζητῶν καὶ δεόμενος ἵνα μοι ἐκδοθῆ ἐν προσκυνητόν μοι φερμάν, περὶ προφυλάξεως μιᾶς ἐκκλησίας ἀνακαινισθείσης ἐπὶ τινὰ ἐπίκρημα μέρη, ἐν χωρίῳ Ἀλουζιᾶ κλησι τοῦνομα ἐκτὶ διελάμβανον ἄδειαν νὰ ἀνακαινισθῶσι καὶ ἄλλαι δύο τρεῖς ἐκκλησίαι εἰς ἄλλα χωρία, πυρποληθεῖσαι πρὸ χρόνων ὑπὸ τῶν κλεπτῶν· εἰ δὲ ποτε πάλιν προστλήθῃ μοι οἱ ἐγγήριος Χασκοιλίδες ζητήσαντες ἀναφορὰν μοι δουλικὴν πρὸς τὸ θεοτάτον αὐτῆς ὕψος περὶ ἀνακαινίσεως τῆς ἡμικρήνου ἐκκλησίας, λαθόντες, ὡς μοι εἶπον, καὶ ἰλάμι παρὰ τοῦ τοπικοῦ τῶν κριτοῦ, ὅπως ἐλθόντες εἰς Ἀδριανούπολιν λάθωσι καὶ παρὰ τοῦ ἐκεῖσε ὑψηλοτάτου βλαῆ, τοῦ πισσᾶ ἐφέντη μου, τὸ χρειώδες ἄρξι, καὶ ἀνέλθωσιν εἰς βασιλεύουσαν ἐπὶ παραλαβῇ ὑψηλοῦ βασιλικοῦ ὀρισμοῦ, οὐδὲν ἀποτέλεσμα εἰσέτι καθορῶ καὶ τῶν δύο μου προβλημάτων καὶ δεήσεων· ἀλλ' οὐδ' ἀπαντήσεως ἤζιωθην· τί ποιητέον ὁ τάλας ἐγὼ; Ὅθεν καὶ πάλιν καὶ πολλὰκις ὑποκλιθὼς παρακαλῶ τὴν σεβαστὴν μοι αὐτῆς κορυφὴν ἵνα τύχω τοῦ αἰτήματος, καὶ βάλω τοῖς πνευματικοῖς τέκνοις τὸν πνευματικὸν ἄρτον, καὶ καρποφορήσω αὐτὰ. Εἰ δὲ βούλεσθε μαθεῖν καὶ περὶ ἐμοῦ τοῦ ἑδικοῦ σας Πατρίου, εἰσέτι περιουεῖω τὰ περιγύρα τοῦ μεγάλου ὄρους Παλκηνίου, μετὰ μόχθων καὶ ἰδρωτῶν ἐν ταύτῃ μου τῇ ἡλικίᾳ καὶ ἀληθδόνων ποδισκῶν. Τί γὰρ ἂν ποιήσεται κατὰ χρέως ὢν εἰς πνευματικὸν χρέος καὶ εἰς ἐπαρχιακόν; Καὶ οὐδεὶς ὁ βοηθῶν μοι καὶ ἐλεῶν. Ἀνεφάνησαν εἰς περίξ μέρη καὶ κλέπται ἱκανοί, καὶ ἐσύλησαν καὶ σκλάβους ἐπῆραν· ἀλλ' οὐκ ἀπέστην τῆς ὁδοῦ, τὸν δὲ φόβον αὐτῶν οὐ μὴ φοβηθῶμεν, οὐδ' οὐ μὴ τραχθῶμεν· κραταίωμα γὰρ ἐστὶ Κύριος τῶν φοβουμένων αὐτόν. Ὁ δὲ ἐνδοξότατος τῆς Φιλίππου ναζ' ἁγῶς Σελιχ ἐφέντης ἔκαμεν ἱκανὸν ἀνδραγάθημα καὶ συλλαβὸν μερικοῦς τινος ἐξ αὐτῶν, τηρεῖ αὐτοὺς ἐν φυλακῇ δεσμῶν. Ἄρα περὶ τίνος λέγει ὁ προφήτης, εὐστάθε καὶ ἀπόδοτε; οὐχὶ περὶ παντός πράγματος; Ἰδοὺ πέμπονται καὶ τὰ ἱγράμια καλῶς κατεσκευασμένα, καὶ ἀρίτως βεβαμμένα, ἅπερ ὑπεσχεθῆν διὰ στόματος ἐν τῇ ἀποδημίᾳ μου διὰ νὰ στρωθῶσι καὶ παλαιωθῶσιν ἐν τῷ Πατριαρχεῖῳ καὶ οὐχὶ ἐν τῷ Καραγατζίῳ. Ταῦτα μὲν δουλικῶς, ἐξῆτων συγγνώμην, χάριν τῆς ἀδελφείας μου· αἱ δὲ πανίγαι καὶ θεοπειθεῖς Αὐτῆς εὐχαί εἰεν καὶ ὑπὲρ ἐμοῦ φυλακτῆριον ἐν βίῳ.

(ἔπεται συνέχεια).

ἈΓΓΕΛΟΙΑ ΒΙΒΛΟΙΩΝ

Τὸ ἐν Βουκουρεστίῳ ἐκδιδόμενον ἐκκλησιαστικὸν περιοδικὸν Biserica Orthodoxa Romana, οὗ μνησάν ἐν προηγουμένοις ἐποισήμεθα φύλλοις τῆς Ἐκκλη-

σιαστικής *Ἀληθείας*, ἐξέδωκε καὶ τὸν 8ον ἀριθμὸν, ἥτοι τὸ φυλλάδιον τοῦ νοεμβρίου, ἀπὸ σελίδος 529—592 παρατεινόμενον. Εἰς τοὺς γινώσκοντας τὴν βλαχικὴν, εἰς τοὺς ποθοῦντας ἵνα μάθωσι τὴν ἱστορίαν τῆς ἐν Ρουμανίᾳ ὀρθοδόξου ἐκκλησίας τὸ περιοδικὸν *Ἐκκλησιαστικὴ Ῥουμανικὴ Ἐκκλησία* πολλὴν καὶ καλὴν καὶ λόγου ἀξίαν ὕλην παρέχεται, συμβάλλουσαν εἰς γνῶσιν αὐτῆς ἀκριβῆ. Ἱστορικαὶ μονογραφαί, βιογραφαὶ κληρικῶν ἐπισήμων καὶ προεστώτων τῆς Ἐκκλησίας ταύτης, ὧν ἱκανοὶ ἀνήκουσι εἰς τὸ γραικικὸν ἔθνος, ἐγγράφα ἐπίσημα εἰς τὴν βλαχικὴν γεγραμμένα διάλεκτον, ἀποτελοῦσι τὸν ἐκδοθέντα Α' τόμον τοῦ περιοδικοῦ τούτου καὶ τὸν ἤδη διανυόμενον βιβλιοθήκην ἀξίαν λόγου, διότι τοιαύτη ἐστὶ πᾶσα συλλογὴ ἐγγράφων ἀβεντικῶν καὶ τῶν ἐπ' αὐτῶν ἐρειδομένων διαιτησιῶν. Ἡ *Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια* κατὰ τὰ παρελθόντα ὀκτῶ αὐτῆς ἔτη καὶ κατὰ τὸ Η' καὶ Θ', ὡς καὶ διὰ τῆς εἰς αὐτὰ τὰ ἔτη ἐκδόσεως τῶν «Κανονικῶν Διατάξεων» τῶν ἀγιωτάτων διδασκῶν τοῦ Πρωτοκλήτου τῶν Ἀποστόλων ἐνεκίνησεν εἶδος χρησιμώτατον ἐνασχολήσεων καὶ προϊόντων τοῦ λόγου, προκειμένων καὶ ἄλλοις εἰς μίμησιν.

Σωτήρ· μηνιαῖον περιοδικὸν σύγγραμμα, συντασσόμενον ὑπὸ διαφόρων λογίων· ἐγκρίσει τῆς ἱερᾶς Συνόδου τοῦ βασιλείου τῆς Ἑλλάδος, καὶ συστάσει τοῦ ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως Ὑπουργείου.—Τὸ Ι' τεῦχος τοῦ ΙΑ' τόμου (ὀκτωβρίου 1888) περιέχει τὰς ἐξῆς διαιτησίας: Τὰ ἐκκλησιαστικὰ ἡμῶν πράγματα, ὑπὸ Α. Διομήδους Κυριακοῦ.—Λόγος πανηγυρικός εἰς Κωνσταντῖνον Οἰκονόμον τῶν ἐξ Οἰκονόμων, ὑπὸ Χρ. Παπαδοπούλου, δικαστοῦ ἐν Κύπρῳ.—Ὅλιγα τινὰ περὶ τοῦ Ἁγίου Ὁρους, ὑπὸ τοῦ ἀρχιεπισκόπου πρ. Πατρῶν κ. Ἀβερκίου.—Αἱ ἐορταὶ τῆς εἰκοσιπενταετηρίδος τοῦ βασιλέως Γεωργίου.

Ἐκ τῶν ἐν αὐτῷ διαιτησιῶν ἐφελκύουσι δύο τὴν προσοχὴν ἡμῶν· ἡ τοῦ καθηγητοῦ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ κ. Ἀναστασίου Διομήδους Κυριακοῦ, τίτλον φέρουσα «Τὰ ἐκκλησιαστικὰ ἡμῶν πράγματα», καὶ ἡ τοῦ πανιερ. ἀρχιεπισκόπου πρώην Πατρῶν καὶ Ἡλείας κ. Ἀβερκίου Λαμπέρη «περὶ Ἁγίου Ὁρους». Ἐπὶ τῆς τελευταίας ἐπίστασις τις ἀπαιτεῖται μικροτέρα· ἡ δὲ πρώτη, ὅσον εὐφρόσυνος εἰς σχηματισμὸν ἰδέας περὶ τοῦ ζήλου καὶ τῆς πρὸς τὴν ὀρθοδόξον Ἐκκλησίαν ἀφοσιώσεως καὶ τῆς πρὸς τὸ ἀγιαστικὸν αὐτῆς ἔργον εὐλαβείας τοῦ φιλοπόνου καθηγητοῦ, τόσον θλιβερὰ γίνεται πρὸς χορήγησιν ἰδέας τινὸς περὶ τῆς θρησκευτικῆς καταστάσεως τῆς γείτονος ἐπικρατείας. Ὁ κ. Διομήδης Κυριακοῦ θλίβεται ὅτι ὁ λαὸς ὁ αὐτόθι «κινδυνεύει ἵνα μείνῃ ἄθρησκος, καὶ ἂν βαδίσωσι—λέγει—τὰ πράγματα ἀκόμη ὀλίγον χρόνον τὸν αὐτὸν δρόμον, ὡς μέχρι τοῦδε, τὸ θρησκευτικὸν ναυάγιον τοῦ λαοῦ

ἢ εἶναι ἐντὸς ὀλίγου πλήρης». Πρὸς ἀναχαίτισιν τῆς πρὸς τὰ κάτω φορᾶς εὐρίσκει συντελοῦντα τὴν βελτιώσιν τῆς καταστάσεως τοῦ κατωτέρου κλήρου, τὸν διορισμὸν ἀριθμοῦ ἐπαρκοῦς ἱεροκλήρων, τὸν διορισμὸν καθηγητῶν τῶν ἱερῶν ἐν τοῖς γυμνασίοις, καὶ τὴν συμπλήρωσιν τῆς θεολογικῆς σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου, πρὸς μόρφωσιν δοκίμων καθηγητῶν καὶ κληρῶν ἱεροκλήρων καὶ κληρικῶν ἀνωτέρων. «Ἡ Θεολογικὴ Σχολὴ—λέγει—φθισίᾳ, μένουσα ἐπὶ δεκαετηρίδας ὅλας ἔνευ τῶν ἀναγκάσιων καθηγητῶν. Πλείστα θεολογικὰ μαθήματα δὲν διδάσκονται ἐν αὐτῇ, μὴ ἔλλειποντα ἀπ' οὐδεμιᾶς πανεπιστημιακῆς θεολογικῆς σχολῆς. Δὲν διδάσκονται παρ' ἡμῖν ἡ Ἑβραϊκὴ ἀρχαιολογία, ἡ Ἑρμηνευτικὴ καὶ Κριτικὴ τῶν Γραφῶν, ἡ Χριστιανικὴ ἀρχαιολογία, ἡ Ἱστορία τῶν δογμάτων, ἡ Πατρολογία, ἡ Φιλοσοφία τῆς θρησκείας, ἡ Ἱστορία τῶν θρησκευμάτων, ἡ Ἀπολογητικὴ, ἡ Ποιμαντορικὴ, ἡ Ὀμιλητικὴ, ἡ Κατηχητικὴ, ἡ Λειτουργικὴ καὶ ἄλλα θεολογικὰ μαθήματα». Λυπηρὸν ἐστὶ, κατὰ τὸν κ. Ἀναστ. Διομήδην, ὅτι λόγῳ οἰκονομίας ἐπαύθησαν οἱ πλείστοι τῶν ἄλλοτε καθηγητῶν τῶν ἱερῶν, ὥστε αἱ ἑλληνικὴ νεολογία ἐκπαιδεύεται ἄθρησκος, στερεῖται ἐν τῇ ἐκπαίδευσί τῆς τοῦ κυριωτέρου μορφωτικοῦ τοῦ ἥθους παράγοντος . . . . . Οἱ σοφοὶ Γερμανοὶ θεωροῦσι τὸν θρησκευτικὸν παράγοντα τὸν πρώτιστον ἐν τῇ μορφώσει τῶν νέων. Ἄς λάβωσιν οἱ διευθύνοντες τὰ τῆς παιδείας ἀνά χειρὸς τὰ προγράμματα τῶν γυμνασίων καὶ σχολείων ἐν γένει τῆς Γερμανίας, καὶ θὰ ἴδωσιν ὅτι τὰ θρησκευτικὰ μαθήματα εἶναι τὰ πρώτιστα, καὶ ἐπὶ πολλὰς ὥρας διδάσκονται». — Τὰς σκέψεις ταύτας καὶ ἄλλοι πολλοὶ συμμερίζονται, κηδόμενοι δὲ τῆς θρησκευτικῆς ἀγωγῆς καὶ παιδεύσεως τοῦ λαοῦ οἱ τὸν Σύλλογον «Ἀνάπλασις» ἀποτελοῦντες ὑπέβαλον τοῖς μέλεσιν αὐτοῦ τελευταῖον προτάσεις τινὰς, ἀπεκδεχόμενοι τὴν λύσιν αὐτῶν ἀπὸ τοῦ ζήλου τῶν ὀρθοδόξων κληρικῶν καὶ λαϊκῶν λογίων, ὅσοι κατανοοῦσιν ὅτι εἰς τὸ ρεῦμα τῆς ἐκλύσεως πρέπει ἵνα στηθῇ σφαγμὸς, ἵνα μὴ ἡ ποικίλη παιδείσις καὶ ἡ ἐν ταῖς ἐπιστήμασι καὶ τοῖς γράμμασι προκοπὴ χωρισθῇ τῆς εὐσεβείας καὶ τοῦ φόβου τοῦ Θεοῦ, ὅτε ἐπιστήμη καὶ παιδεία τοιαύτη, κατὰ τὸ πάλαιφατον, οὐ σοφία φαίνεται, ἀλλὰ πικρολογία. Ἡ ἐπὶ τῶν τοσοῦτῳ ζωτικῶν ζητημάτων μελέτη καὶ μέριμνα τῶν ἀρμόδιων ἐστὶ, φρονούμεν, ἀρχὴ καλλίστη διορθώσεως τῶν κακῶς κειμένων.—Ἐπὶ τῆς διαιτησίας τοῦ πανιερ. πρώην Πατρῶν ἄλλοτε γενήσεται λόγος ἐκτενής, ἐν συνδυασμῷ πρὸς ἕτερον βιβλίον, ὅπερ ἐξέδωκεν ὁ μηχανικός κ. Ν. Σχινᾶς, περὶ Ἁγίου Ὁρους πραγματευόμενον. Ἡ ἔρευνα τοῦ αὐτόθι μοναχικοῦ πολιτεύματος καὶ τυπικοῦ, τῶν θησαυρῶν τῆς τέχνης καὶ τῶν προϊόντων τοῦ πνεύματος, ἐπιβάλλεται, τὸ δὲ γόητρον τῆς ἀθωικῆς πολιτείας ἀπαιτεῖ ἀκριβῆ καὶ σύντονον αὐτῶν ἐξέτασιν.

ΒΙΒΛΙΑ ΠΩΛΟΥΜΕΝΑ
ΕΝ Τῷ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚῷ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙῷ

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΛΑΗΘΕΙΑ ἐκδιδομένη ἀπὸ τῆς ἑβδομάδος κατὰ τετάρτην ἔτος Α', Β', καὶ Γ' 830-81-82-83 ἀπὸ 1 ὀκτωβρίου ἕως 30 Σεπτεμβρίου· τιμᾶται ἀντὶ 8 ἀργυρῶν μετρητιδῶν ἑκαστον.

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΛΑΗΘΕΙΑ ἐκδιδομένη ἀπὸ τῆς ἑβδομάδος κατὰ τετάρτην ἔτος Δ' ἀπὸ 1 ὀκτωβρίου 1881 ἕως 30 Σεπτεμβρίου 1881· τιμᾶται μετρητιδῶν ἀργυρῶν 6.

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΛΑΗΘΕΙΑ ἐκδιδομένη ἀπὸ τῆς ἑβδομάδος κατὰ τετάρτην ἔτος Ε' ἀπὸ 1 ὀκτωβρίου 1881 ἕως 30 Ἀπριλίου 1885· τιμᾶται ἀργυρῶν μετρητιδῶν 3.

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΛΑΗΘΕΙΑ ἐκδιδομένη δις τοῦ μηνὸς περίοδος Β' ἔτος Α' τόμος Α' καὶ Β' ἀπὸ 15 Μαΐου 1885 ἕως 30 Ἀπριλίου 1886· τιμᾶται ἀργυρῶν μετρητιδῶν 6.

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΛΑΗΘΕΙΑ ἐκδιδομένη δις τοῦ μηνὸς περίοδος Β' ἔτος Β' τόμος Α' καὶ Β' ἀπὸ 15 Μαΐου 1886 ἕως 30 Ἀπριλίου 1887· τιμᾶται ἀργυρῶν μετρητιδῶν 6.

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΛΑΗΘΕΙΑ ἐκδιδομένη δις τοῦ μηνὸς περίοδος Β' ἔτος Γ' τόμος Α' ἀπὸ 15 Ἰουλίου 1887 ἕως 30 ὀκτωβρίου 1887· τιμᾶται μετρητιδῶν ἀργυρῶν 2.

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΛΑΗΘΕΙΑ ἐκδιδομένη ἀπὸ τῆς ἑβδομάδος κατὰ τετάρτην ἀπὸ 18 Νοεμβρίου 1887 ἕως 16 ὀκτωβρίου 1888· τιμᾶται μετρητιδῶν ἀργυρῶν 6.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ τῆς «Ἐκκλησιαστ. Ἀληθείας» ΚΑΝΟΝΙΚΑΙ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ, ἐπιστολαὶ, λύσεις, θεσπίσματα τῶν ἀγιωτάτων πατριαρχῶν Κωνσταντινουπόλεως ἀπὸ Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου μέχρι Διονυσίου τοῦ Ἀδριανουπόλεως· ἐπιτοκασίαι ΜΑΝΟΡΗΑ ΙΩ. ΓΕΛΕΩΝ ἀρχισυντάκτου τῆς «Ἐκκλησιαστικῆς Ἀληθείας» τόμος πρῶτος. Ἐν Κωνσταντινουπόλει· ἐκ τοῦ Πατριαρχικοῦ Τυπογραφείου 1888. Τιμᾶται γροσίων 50.

ΑΡΧΙΕΡΑΤΙΚΟΝ, περιέχον τὰς θείας καὶ ἱεράς λειτουργίας· Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, Βασίλειου τοῦ Μεγάλου καὶ Γρηγορίου τοῦ Διαλόγου, ἦτοι τῶν προηγουμένων· ἔτι δὲ καὶ τὰς τάξεις πσῶν τῶν χειροτονιῶν, τὴν ἀκολουθίαν τοῦ μικροῦ ἀγικισμοῦ, καὶ μέρος τῆς ἱερᾶς μεταλήψεως, καὶ

ἄλλας ἀναγκαίας τοῖς ἀρχιερεῦσιν εὐχὰς, ἐκδοθὲν ἤδη εἰς χρῆσιν τῶν ἀρχιερίων, ἐπιμελεῖται συντόμῳ τῶν πανιερωτάτων ἐφόρων τῆς Πατριαρχικῆς Τυπογραφίας. Ἐν Κωνσταντινουπόλει, ΑΔΚ'. 1820. Ἀδείξαι καὶ κελεύσματος τῆς ἱερᾶς Συνόδου.

Ἀντίτυπα τινὰ τοῦ ἀνωτέρου Ἀρχιερατικοῦ (Φυλλάδας), ἐκτετυπωμένα λίαν φιλοκάλλως καὶ ἐπὶ καλοῦ χάρτου ἐν ἔτει 1820, πωλοῦνται ἐν τῷ Πατριαρχ. Τυπογραφείῳ ἀντὶ γροσίων 40 ἑκαστον, ἀδείξαι.

Οἱ ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν ἐπιθυμοῦντες νὰ λάβωσι τοῦτο πολυτελῶς δεδωμένον ἀπευθυνθήτωσαν τῇ Ἐπιτροπῇ τοῦ Πατριαρχ. Τυπογραφείου.

ΤΥΠΙΚΟΝ κατὰ τὴν τάξιν τῆς τοῦ Χριστοῦ Μ. Ἐκκλησίας δις ἐκδοθὲν ὑπὸ Κωνσταντίνου πρωτοψάλτου, διασκευασθὲν δὲ καὶ πολλαῖς προσθήκαις καὶ ἐπιδιορθώσεσι συμπληρωθὲν ὑπὸ τοῦ νῦν πρωτοψάλτου ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΒΙΟΛΑΚΗ ἐργασθέντος μετὰ δύο ἀλλεπαλλήλων ἐπιτροπῶν ἐπὶ τούτῳ πατριαρχικῇ κελεύσει ὀρθοθεσιῶν· ἐκδιδοται ἀδείξαι καὶ ἐγκρίσει τῆς Α. Θ. Π. τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου καὶ τῆς περὶ αὐτὸν ἱερᾶς Συνόδου. Ἐν Κωνσταντινουπόλει· ἐκ τοῦ Πατριαρχικοῦ Τυπογραφείου. 1888. Τιμᾶται διδωμένον γροσίων 40.

ΑΦΕΛΗΣ ΑΠΟΦΥΣΙΣ τῶν ἀξιώσεων τῆς Ὀρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας ὡς ἀντικειμένων ταῖς λοιπαῖς χριστιανικαῖς ἐκκλησίαις ὑπὸ J. J. OVERBECK, μετάφρασις ἐκ τοῦ ἀγγλικῆς ὑπὸ τοῦ πανοσιολογ. κ. ΙΩΑΚΕΙΜ Δ. ΦΟΡΟΠΟΥΛΟΥ. Ἐν Κωνσταντινουπόλει· ἐκ τοῦ Πατριαρχικοῦ Τυπογραφείου. 1883. Τιμᾶται γροσίων 10.

ΠΘΙΚΗ ΨΥΧΑΓΩΓΙΑ ἦτοι ἀποσπάσματα ἐκ τῆς Κινῆς Διαθήκης ἐμμέτρως παραφρασθέντα εἰς διπλὴν διάλεκτον ὑπὸ Ἀρχιμανδρ. ΓΕΡΜΑΝΟΥ ΑΦΘΟΝΙΔΟΥ ΣΙΝΑΙΤΟΥ· ἀδείξαι τοῦ Ἱεπουργίου τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδύσεως ὑπ' ἀριθμ. 432 καὶ χρονολογίαν 5 Ψηλλητῆς 1305. Ἐν Κωνσταντινουπόλει. 1888. ἔκ τοῦ Πατριαρχικοῦ Τυπογραφείου. Τιμᾶται γρ. 10.

Οἱ ΓΕΝΙΚΟΙ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΙ τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ ἐθνικῶν πραγμάτων τῶν ὑπὸ τὸν οἰκουμ. θρόνον ὀρθοδόξων χριστιανῶν, ἀνατυπωθέντες ἐπιμελεῖται τῆς τῷ Πατριαρχικῷ Τυπογραφείῳ διευθυνούσης Ἐπιτροπῆς, πωλοῦνται ἐν τῷ γραφείῳ τοῦ Τυπογραφείου καὶ ἐν τοῖς κυριωτέροις βιβλιοπωλείοις ἀντὶ γροσίων 5.

ΜΗΝΑ Δ. ΧΑΜΟΥΔΟΠΟΥΛΟΥ Οἱ ἐν τῇ ἀνατολῇ ΜΙΣΙΟΝΑΡΙΟΙ ΤΟΥ ΠΡΟΤΕΣΤΑΝΤΙΣΜΟΥ· δημοσιευθέντες τὸ πρῶτον ἐν τῇ «Ἐκκλησιαστ. Ἀληθείᾳ», ἤδη δὲ ἐπιθεωρηθέντες ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ἐκδίδονται αὐθις συνοδικῇ γνώμῃ. Ἐν Κωνσταντινουπόλει· ἐκ τοῦ Πατριαρχικοῦ Τυπογραφείου. 1882. Τιμᾶται γροσίων 3.

ΔΕΛΤΙΟΝ ΚΙΝΗΣΕΩΣ

ΤΩΝ ΕΝ ΤΟΙΣ ΕΘΝ. ΦΙΛΑΝΘΡ. ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΣΙ ΠΕΡΙΘΑΛΠΟΜΕΝΩΝ
μηνὸς Ὀκτωβρίου 1888.

	Οἱ κατ' ὄλον τὸν μῆνα													
	Οἱ κατὰ τὴν Α' Ὀκτωβρ. εὑρεθέντες.		Εἰσελθόντες						Ἐξεληθέντες		Ἀποθανόντες		Οἱ κατὰ τὴν 31 Ὀκτωβρ. μέιναντες.	
	ἄνδρες	γυναίκες	ἄνδρες	γυναίκες	τὸ ὄλον	ἄνδρες	γυναίκες	ἄνδρες	γυναίκες	ἄνδρες	γυναίκες	ἄνδρες	γυναίκες	τὸ ὄλον
Ἀσθενεῖς	171	35	244	25	475	214	14	31	7	170	39	475		
Γηρακομούμενοι	80	23	3		106	2		4	1	77	22	106		
Φρενοβλαβεῖς	269	111	8	4	392	5	1	3		269	114	392		
Ὁρφανοὶ	131		10		141	2				139		141		
Περιωρισμένοι	1		1		2					2		2		
Προσωπικὸν ἔμισθον καὶ μὴ	107	23		2	132	1				106	25	132		
	759	192	266	31	1248	224	15	38	8	763	200	1248		

Ἐν Κωνσταντινουπόλει, τῇ 10 Νοεμβρίου 1888 Ἐκ τοῦ Γ. Γραφείου τῶν Ἐθν. Φιλανθρωπικῶν Καταστημάτων

Ὁ Διευθυντὴς **Ξ. ΚΑΒΑΔΑΣ.**

Ὁ ὑπεύθυνος **Γ. ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ.**

ΕΚ ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ.

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΑΛΗΘΕΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΗ ΑΠΑΞ ΤΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΟΣ

ΚΑΤΑ ΤΕΤΑΡΤΗΝ

ΕΤΟΣ Θ'. ΕΝ ΚΩΝΣΤ/ΠΟΛΕΙ, 23 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1898 ΑΡΙΘ. 4.

ΔΙΕΥΘΥΝΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

† Ο Σισανίου Ἀθανάσιος (πρόεδρος)
Ἀρχιγρ. Ἱ. Συνόδ. Κωνστ. Ἀλεξανδρίδης
Ν. Α. Νικολαΐδης (ταμίας)
Ἰωάν. Δ. Τανταλίδης (γραμματεὺς)
Ἀλκιβιάδης Μαυράκης.
Ἀρχισυντάκτης Μανουὴλ Ἰω. Γεδεών

ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΕΤΗΣΙΑ

καθ' ὄλον τὸ ὀθωμανικὸν Κράτος μετζέτια ἀργυρᾶ 5
ἐν τῷ ἐξωτερικῷ φράγκα χρυσᾶ 25
ἐξαμηνιαία τὰ ἡμίση.

Ἡ συνδρομὴ προκαταβάλλεται
Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται τὴν 1 Νοεμβρίου καὶ τὴν 1 Μαΐου.

Διὰ πᾶσαν αἴτησιν ἀφορῶσαν εἰς τὴν Ἐκκλησιαστικὴν Ἀλήθειαν ἀπευθυντέον: «Τῷ Σεβ. Μητροπολίτῃ Σισανίου κ. Ἀθανασίῳ Προέδρῳ τῆς τῆν Ἐκκλησιαστικῆν Ἀλήθειαν διευθυνούσης Ἐπιτροπῆς. Εἰς τὰ Πατριαρχεῖα: ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΙΝ». — Αἱ ἀποδείξεις τῶν συνδρομῶν καὶ λοιπὰ ἔγγραφα τῆς ὕλικῆς διαχειρίσεως φέρουσι τὴν σφραγίδα τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἀληθείας καὶ τὴν ὑπογραφήν τοῦ ταμίου. Οἱ τόπον διαμονῆς ἀλλάσσοντες συνδρομηταὶ πρέπει νὰ εἰδοποιῶσι τὴν Διεύθυνσιν, ἵνα μὴ παραπίπτωσι τὰ φυλλάδια.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ἐκκλησιαστικὰ χρονικά — Δικαστικά. Δ. Ἐθν. Μ. Συμβούλιον ἀπόφασις ἐπὶ τῆς κατ' ἀναίρεσιν δίχης μεταξύ Δ. Ν. καὶ Μ. Κ. ἀφ' ἑνὸς, καὶ Ε. Χ. ἀφ' ἑτέρου, ἀπάντων κατοίκων Κρήτης — Ὁ Κώδιξ τοῦ Παϊσίου ὑπὸ Μ. Ἰ. Γεδεών (συνεχεῖα) — Ἀγγελία βιβλίων — Πατριαρχικὸν Τυπογραφεῖον.
Παράρτημα — Κανονικαὶ διατάξεις τῶν πατριαρχῶν Κωνσταντινουπόλεως (τόμος Β'. σελ. 9 — 16).

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

Τοῦ τέως πανιερ. μητροπολίτου Ἀγχιᾶλου κ. Ἀνθίμου παυθέντος συνοδικῆ ἀποφάσει ἀπὸ τῆς ἐπαρχίας ταύτης, διὰ λόγους κανονικοῦς, κατὰ τὴν συνεδρίασιν τῆς 17 τρέχοντος μηνός, ἐγένοντο τὴν ἐπιούσαν ἐν τῷ σεπτῷ πατριαρχικῷ ναῷ κανονικαὶ ψῆφοι πρὸς ἐκλογὴν νέου μητροπολίτου Ἀγχιᾶλου. Ἐκ τῶν τεθέντων τριῶν υποψήφων, τῶν θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων Παμφίλου Σωφρονίου καὶ πρώην Κίτρος Ἰωαννικίου, καὶ τοῦ πανιερωτάτου μητροπολίτου πρώην Ἀμίδης κ. Διονυσίου, ἐξελέγη ὁ πρῶτος. Ὁ νέος πανιερ. μητροπολίτης Ἀγχιᾶλου κ. Σωφρόνιος, ἐκ τῶν ἀρχαίων τελειοφοίτων τῆς ἐν Χάλκῃ Θεολογ. Σχολῆς, ὑπῆρέτησε φερεπόντως ὡς ἱεροκῆρυξ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις Βιζύης καὶ Ἐρέσου, καθὼς καὶ παρὰ τῷ πανηγ. πατριάρχῃ Ἀλεξανδρείας, προσέστη δ' ἐπὶ δεκαετίαν ἐνοριῶν πινῶν τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Κωνσταντινουπόλεως, πρόθυμον ἑαυτὸν ἀποδείξας εἰς ὑποστήριξιν παντὸς ἔργου κοινωφελούς.

— Εἰς πλήρωσιν τῆς χηρεούσης μητροπόλεως Νευροκοπίου ἡ ἱερὰ Σύνοδος προβάσα τῇ πέμπτῃ (17) ἀνέδειξε διὰ πλειοψηφίας ἐκ τῶν τριῶν υποψήφων, τῶν θεοφιλ. ἐπισκόπων Μελιτουπόλεως καὶ Συνάδων καὶ τοῦ ὁσιωτ. πρώην Μ. Συγκέλλου τῶν Πατριαρχείων κ. Γρηγορίου, τὸν τελευταῖον τοῦτον, ἀπὸ εἰκοσιτετραετίας μὲν ἐν τῷ πρεσβυτερίῳ τοῦ πατριαρχικοῦ ναοῦ κατηριθμημένον, καὶ ἱεροπρεπῶς πολιτευσάμενον, εὐδοκίμως δὲ διακόρους ἐξαρχικὰς ἀποστολάς εἰς πέρας ἀγαγόντα καὶ εἰδήμονα τῆς βουλγαρικῆς γλώσσης. Ἡ χειροτονία αὐτοῦ ἐγένετο τῇ κυριακῇ (20) ἐν τῷ πατριαρχικῷ ναῷ ὑπὸ τῶν σεβ. συνοδικῶν μητροπολιτῶν Νικαίας, Νικοπόλεως, Ἀγκύρας, Σισανίου, Μογλενῶν καὶ Λιτίτζης.

— Ὁ σεβασμ. μητροπολίτης Νικομηδείας κ. Φιλόθεος Βρυέννιος, οὗ τὴν ὡς συνοδικοῦ μέλους πρόσκλησιν ἠγγείλαμεν ἐν τῷ παρελθόντι φύλλῳ, ἀπήντησε πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν δηλῶν ὅτι ἐνεκα τῆς καταστάσεως τῆς ὑγείας αὐτοῦ ἀδυνατεῖ νὰ δεχθῇ τὴν πρόσκλησιν τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ ἱερὰ Σύνοδος ἐκτιμήσασα τοὺς λόγους, οὗς προβάλλει ὁ σεβασμ. μητροπολίτης Νικομηδείας, ἐπέτρεψε τῇ Α. Σ. νὰ μὲνη ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ αὐτῆς.

— Προτάσει τῆς Α. Θ. Π. τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου, ἡ Α. Α. Μ. ἠδύοκησε ν' ἀπονεύμῃ μὲν τὸ παράσημον Ὀσμανιῆ Γ' τάξεως εἰς τὸν ἀπὸ πεντηκονταετίας καὶ πλέον εὐδοκιμώτατα μετὰ ζήλου ἐν τοῖς Πατριαρχείοις ὑπηρετοῦντα Ἀνδρῖκον ἐφένδην Νικολαΐδην, διευθυντὴν τοῦ Ὄθωμανικοῦ Γραφείου τῶν Πατριαρχείων, νὰ προαγάγῃ δὲ εἰς ὑπαλλήλους Β' βαθμοῦ 6' τάξεως (σανιέ, σίνφι σανι) τοὺς ἐκ τῶν γραμματέων τοῦ αὐτοῦ Γραφείου κκ. Στέφανον Τζιζιάν καὶ Ἰωάννην Χλωρὸν, ἀμφοτέρους διακριθέντας ἐπὶ τῇ πρὸς τὸ καθῆκον αὐτῶν ἀφοσιώσει καὶ τῇ ἀκριβεῖ ἐκπληρώσει τοῦ ἔργου, εἰς ὃ ἀπὸ πολλοῦ ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας ἐτάχθησαν.

— Τῇ παρελθούσῃ πέμπτῃ ἡ Α. Μακκαρίστῃς ὁ πατριάρχης τῶν Γρηγορικῶν Ἀρμενίων κ. Χορὲν Ἀσι-

κιαν έπεσε έψατο την Α. Θ. Π. τόν οίκουμενικόν πατριάρχη. Τόν Μακκαριώτατον πατριάρχη κ. Χορέν συνώδευον οί Θεοφιλ. έπίσκοποι Έρζιγκιάν και Τραπεζούντος Χιμαίπικ έφένδης και Καρεκίμ έφένδης, οί Ιεροκήρυκες τών άρμενικών εκκλησιών Υψωμαθείων και Βαλατά όσιώτ. Βαχάν και Μαγιακιά, ό καπι-κεχαγιας του Άρμενικου Πατριαρχείου Έξοχ. Άβραάμ έφένδης Φραγκιάν και οί εκ τών μελών του λαϊκού Συμβουλίου του Πατριαρχείου τούτου κκ. Καραμπέτ Σιβατζιάν έφένδης, διευθυντής του μεταφραστικού γραφείου της Αύτοκρ. Όθωμ. Τραπεζίας και Χατσιά Χατζιάν έφένδης, τραπεζίτης. Τόν πατριάρχη και την συνοδίαν αυτού υπεδέξαντο οί κλητήρες τών Πατριαρχείων μετά τών πατριαρχικών έφημερίων και ό πανοσιολ. Μ. πρωτοσύγγελλος και ώδήγησαν άχρι του Μ. Συνοδικού, ού επί της θύρας ή Α. Θ. Π. ό οίκουμενικός πατριάρχης υποδεξάμενος την Α. Μ., μετά τόν προς άλλήλους άσπασμόν, περισταμένων τών σεβασμιωτάτων συνοδικών και τών μελών του Δ. Έθν. Μ. Συμβουλίου Έξοχ. Μ. Χαροτοφύλλκος Ν. Ψυχάρη βέη, Ίω. Βιθυνού έφένδη και Δημ. έφένδη Πασπαλλή, προσεφώνησεν έλληνιστί, συγχρηεις μέν τῷ Μακκαρ. κ. Χορέν επί τη έκλογῇ αυτού ως πατριάρχου, διατυπώσας δέ την εύχην όπως έσαι διατηρώνται αι μεταξύ τών δύο έθνών σχέσεις. Έρμηνευθέντων τουριστί τών λόγων της Α. Θ. Π. υπό του διευθυντού του έν τοις Πατριαρχείοις Όθωμανικῷ Γραφείου Ένδοξ. Άνδρίκου έφένδη Νικολαΐδου, ό Μακκαριώτατος κ. Χορέν νύχαρίστησε τη Α. Θ. Π. τῷ οίκουμενικῷ πατριάρχη διά τας συγχαρητηριους προσήσεις και τας εύχας, εξέφρασε δέ την έλπίδα ότι υπό την πατρικήν και φιλόλαον αιγίδα της Α. Α. Μ. του σουλτάνου οί άνήκοντες εις τας δύο Έκκλησίας ταύτας, οί όρθόδοξοι και οί άρμενιοι θέλουσι διατηρεΐ τας μεταξύ αυτών ύφισταμένας αγαθάς σχέσεις. Την άντιφώνησιν ταύτην εκ της άρμενικῆς μετέφρασε τουριστί ό καπιεχαγιας του Άρμενικου Πατριαρχείου, μεθ' ό συνέστησαν άλλήλοις ή Α. Θ. Π. και ή Α. Μ. τούς περισταμένους σεβασμ. συνοδικούς και τούς συνοδεύοντας άρχιερείς και τούς άξιότιμους κκ. συμβούλους. Ό Μακκαρ. πατριάρχης τών Άρμενίων μετά της συνοδίας αυτού ώδήγηθη κατόπιν εις τόν πατριαρχικόν ναόν, περισταμένων του τε σεβ. μητροπολίτου Άγκύρας και τών έντίμων μελών του Δ. Έθν. Μ. Συμβουλίου, έν ῶ, άρῶ ήσπάσθη την προκειμένην εικόνα του άγίου Γεωργίου, την άγιαν Τράπεζαν, τόν μαρμαρίνον κίονα, έρ' ού προσδεθείς ό Θεάνθρωπος έφραγγελώθη, και τά άγια λείψανα, άπήγγειλεν άρμενιστί από του πατριαρχικου θρόνου προσφώνησιν, δημοσιευθείσιν ήδη έν τοις ήμετέροις φύλλοις, μετά τῷ πέρας της ύποίας προπεμφθείς αυθις κατά την αυτήν τάξιν άνεχώρησεν εις Κοντοσκάλιον.

— Σήμερον ή Α. Θ. Π. ό οίκουμενικός πατριάρχης, συνοδευόμενος υπό τών σεβασμ. συνοδικών μητροπολιτών Νικαίας Σωφρονίου και Σισανίου Άθανασίου, και

τών μελών του Δ. Έθν. Μ. Συμβουλίου Έξοχ. Μ. Χαροτοφύλλκος Ν. Ψυχάρη βέη, και Δημ. έφένδη Πασπαλλή μεταθής εις τῷ έν Κοντοσκάλιῳ Άρμενικόν Πατριαρχεϊον άντεπεσε έψατο τόν Μ. πατριάρχη κ. Χορέν Άσικιάν. Την Α. Θ. Π. μετά της συνοδίας Αύτης, άφικομένην εις τῷ Άρμενικόν Πατριαρχεϊον υπεδέξατο ό κληρος αυτού και εισήγαγεν έν τη μεγάλη αίθουση της ύποδοχῆς, όπου ό Μακκαρ. πατριάρχης κ. Χορέν, περιστοιχούμενος υπό έπισκόπων και τινων μελών του λαϊκού αυτού Συμβουλίου έποιήσατο τη Α. Θ. Π. και τοις μετ' αυτης φιλοφρονησάτην δεξίωσιν. Μεταξύ της Α. Θ. Π. του οίκουμενικου πατριάρχου και του Μακκαρ. πατριάρχου τών Άρμενίων, μετά τας ειθισμένας υπό της Α. Θ. Π. συστάσεις τών συνοδευόντων αυτήν σεβ. συνοδικών και τών άξιότιμων συμβούλων, άντηλλάγησαν έκφράσεις φιλικῆς και φιλόφρονες τη περιστάσει κατ' άλλήλοι.

Εΐτα ή Α. Θ. Π. ό οίκουμ. πατριάρχης περιστοιχούμενος υπό του άρμενικου κλήρου, κατήλθεν εις τόν ναόν του Άρμενικου Πατριαρχείου, άπειρου πλήθους περισταμένου, έν ῶ προσκυνήσας και άσπασθείς τῷ προσενεχθέν αυτῷ Ιερόν Εύαγγέλιον, άπήγγειλεν από του Ιερού βήματος την εξῆς προσφώνησιν:

Φιλόχριστον εκκλησίασμα,

Ού χρῆ διά πολλῶν λέγειν ήλικην χαράν έχάρη ή καρδιά ήμῶν, ένωτισθέντων τά εύαγγέλια της ψήρω κοινή κλήρου τε και λαου και ύψηλή άνακτορικῆ έπινεύσει άναρρήτεως επί τόν θρόνον τουτον της αρχαίας Άρμενικῆς Έκκλησίας ως πνευματικῷ Αύτης άρχηγῷ και πατριάρχου, του Μακαριωτάτου Χορέν Άσικιάν, άνδρὸς φημιζόμενου επί παιδείῃ και επί άλλαις άρεταίς, και πεπροικισμένου δι' έπιζήλων προσόντων, δι' ὧν δύναται άνταποκριθῆναι εις τας εύχας και τας προσδοκίας της Έκκλησίας και του πνευματικῷ αυτού ποιμνίου.

Την χαράν ήμῶν ταύτην έσπεύσαμεν και πρότερον διερμηνεῦσαι τη Αύτου Μακαριότητι και συγχαρηῆναι Αύτῃ, άριθρότερον δέ σήμεραν εξεδηλώσαμεν ταύτην διά της αυτοπροσώπου ήμῶν παρουσίας· άλλά και ύμῖν τῷ φιλόχριστῷ λαῷ συγχαιρόντες, πιστεύομεν ότι σύμπαν της Άρμενικῆς Έκκλησίας τῷ πνευματικόν πληρωμα, άξιωθῆν πνευματικῷ άρχηγῷ και ποιμένος, οίος αυτῷ έπρεπεν, εύγνωμόνως κλινεΐ τῷ γόνου της ψυχῆς και της καρδίας, και δοξάσει τῷ υπερύμνητον ὄνομα του παντοδυνάμου Θεου, του τά πάντα πανσόφως διέποντος και τόν χρήσιμον εκάστοτε έν καιρῷ εγγείροντος.

Ναι, τεκνία φιλόχριστα, διαγινώσκομεν έν τῷ προσώπῳ ήμῶν την καταπλημμυροῦσαν τας ύμετέρας καρδίας πνευματικῆν χαράν και εύφροσύνην, και τά εύγνώμονα αίτήήματα της εύχαριστίας ήμῶν

πρὸς τὸν Ὑψιστον, τὸν δόντα ὑμῖν ποιμένα κατὰ τὴν καρδίαν ὑμῶν.

Ὁ κοσμῶν ἤδη τὸν ἐν τῇ πρωτευούσῃ ταύτῃ θρόνον τῆς ὑμετέρας Ἐκκλησίας πνευματικὸς ἀρχηγός, κεκτημένος ἰκανότητα καὶ ἀρετὴν διακεκριμένην, ἔχων δὲ λαμπρὸν ὑπογραμμὸν τοὺς Φωτιστάς, τοὺς Ἐδράς, τοὺς Ἰσαὰκ, τοὺς Χαρίεντας, καὶ τοσοῦτους ἄλλους διασήμους ἀνδράς, φωτίσαντας καὶ λαμπρύναντας κατὰ καιροῦς τὴν Ἀρμενικὴν Ἐκκλησίαν, οὐδεμίαν ὑπολείπεται ἀμφιβολία, ὅτι τοῖς ἔχνεσι τῶν διαπρεπῶν ἐκείνων ἱεραρχῶν στοιχῶν, καὶ τῇ θεῷ χάριτι ἐνισχυόμενος, ἐπιτυχῶς καὶ δεξιῶς πηδαλιουχῆσει τὴν Ἐκκλησίαν ὑμῶν ἐφ' ᾧ καὶ εὐχόμεθα ἀπὸ καρδίας, ἵνα ὑπὸ τὴν συνετὴν καὶ ἔμφρονα αὐτοῦ πνευματικὴν διακυβέρνησιν ἢ τε Ἐκκλησία ὑμῶν εὐμερῆ καὶ προκόπτῃ ἐν τῇ κατὰ Χριστὸν πίστει καὶ τῇ εὐαγγελικῇ διδασκαλίᾳ, καὶ αἱ ἀγαθαὶ δὲ αὐτῆς μετὰ τῆς ἡμετέρας ὀρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας σχέσεις, αἱ τὴν ἀρχὴν αὐτῶν εἰς ἀρχαίαν ἐποχὴν ἀνάγουσαι, ἐξακολουθήσωσι καλλιεργούμεναι καὶ προαγόμεναι, ἵνα, ὅταν ἔλθῃ τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου, καταστήθῃ δυνατὸν, εὐδοκίᾳ καὶ χάριτι τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Θεοῦ, ἐν ἐνὶ στόματι καὶ μιᾷ καρδίᾳ δοξάζειν καὶ ἀνυμενεῖν τὸ πάντιμον καὶ μεγαλοπρεπὲς Αὐτοῦ ὄνομα, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Μετὰ τὴν προσφώνησιν ἡ Α.Θ.Π. εὐλογήσασα τὸ παριστάμενον πλῆθος, προεπέμφθη μετὰ τῆς αὐτῆς τάξεως, ἐπανελθούσα εἰς τὰ Πατριαρχεῖα.

— Διὰ τῆς ἐφορίας τῆς ἐν Χάλκῃ ἱερᾶς Θεολογ. Σχολῆς ὑπεβλήθη τῷ Δ. Ἐθν. Μ. Συμβουλίῳ ἐπιστολὴ τοῦ καθηγητοῦ αὐτῆς πανοσιολ. ἀρχιμανδρίτου κ. Μιχαὴλ Κλεοβούλου διορισθέντος, ὡς ἐγκαίρως ἠγγελάμεν, διευθυντοῦ τῆς Πατριαρχικῆς Μ. τοῦ Γ. Σχολῆς, δι' ἧς δηλοῖ ὅτι ἀπεδέξατο τὸν διορισμὸν τοῦτον. Τὸ Συμβούλιον ἐνέκρινεν ἵνα ἡ Α.Θ.Π. ὁ οἰκουμενικὸς πατριάρχης ἀναγγεῖλῃ τοῦτο τῇ ἐφορίᾳ τῆς Πατριαρχ. Μ. τοῦ Γ. Σχολῆς διὰ τὰ περαιτέρω.

— Ἡ ὑπὸ τοῦ Δ. Ἐθν. Μ. Συμβουλίου ὀρισθεῖσα Ἐπιτροπὴ ἐκ τοῦ σεβ. μητροπολίτου Σισανίου κ. Ἀθανασίου καὶ τῶν κ. κ. Δ. Πασπαλλῆ καὶ Κ. Πετρίδου, πρὸς ἐξέλεξις τῆς διαχειρίσεως τῶν λογ/μῶν τῆς ἐφορίας τῶν Ἐθν. Φιλανθρ. Καταστημάτων κατὰ τὰ παρελθόντα δύο ἔτη 1886 καὶ 1887 περῆνασα τὸ ἔργον αὐτῆς, ὑπέβαλεν ἔκθεσιν εἰς τὸ Συμβούλιον, ἀπανέμουσα τὸν προσήκοντα ἔπαινον τοῖς μετὰ τὸσαύτης ἀφοσιώσεως καὶ ζήλου κατὰ τὰ δύο ταῦτα ἔτη ἐφορεύσασιν τῶν Φιλανθρ. Καταστημάτων καὶ τοῖς ἐν αὐτοῖς ἐργασθεῖσιν.

— Τῇ πέμπτῃ ἡ Α.Θ.Π. ὁ οἰκουμενικὸς πατριάρχης ἐπεσεκέφατο τὸν Μ. Εὐεργέτην τοῦ Γένους κ. Κωνσταντῖνον Ζάππαν, δεξιωθέντα τὴν Α.Θ.Π. μετὰ πολλῆς τῆς εὐλαβείας καὶ περιποιήσεως. Χθὲς δὲ κατ'

ἐντολὴν τῆς Α.Θ. Παναγιότητος, ὁ πανοσιολ. Μ. πρωτοσύγκελλος κ. Ἰερόθεος ἐπισκεψόμενος αὐτὸν ἠύξατο κατευόδιον καὶ ὑγιᾶ τὴν ἐπάνοδον ἐκ Ρουμανίας, ὅπου χθὲς ἀπῆλθε.

Τῇ κυριακῇ ἡ Α.Θ.Π. ὁ οἰκουμενικὸς πατριάρχης ἐχοροστάτησε κατὰ τὴν θείαν καὶ ἱερὰν λειτουργίαν ἐν τῷ κατὰ τὸ Μουχλίον ἱερῷ ναῷ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου.

— Ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τῶν Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου, ἐφ' οἷς σεμνύνεται ὁ ἐν Σταυροδρομίῳ φερώνυμος ναός, ἡ Α.Θ.Π. ὁ οἰκουμενικὸς πατριάρχης χοροστατήσας κατὰ τὸν ἑσπερινόν, τῇ κυριακῇ, ἐπετέλεσε (21 τρ.) τὴν θείαν καὶ ἱερὰν λειτουργίαν ἐν αὐτῷ μετὰ τῶν σεβασμ. συνοδικῶν, Νικαίας, Νικοπόλεως, Ἀγκύρας, Ξάνθης, Βοδενῶν, Σισανίου, Μογλενῶν καὶ Λιτίτζης. Ἐν τῇ ἱερᾷ λειτουργίᾳ παρίσταντο αἱ ΑΑ. Ἐξ. οἱ πρεσβευταὶ Ρωσσίας μετὰ τῆς ἀξιοτίμου γυναικαδέλφης αὐτοῦ καὶ τοῦ Α' διερμηνέως κ. Ἰβανῶφ καὶ Σερβίας, ὁ Μ. Εὐεργέτης τοῦ Γένους κ. Κ. Ζάππας, ἡ Α.Ἐξ. ὁ ἄρχων Μ. Λογοθέτης Σταυράκης βένης Ἀριστάρχης, ὁ Α' γραμματεὺς τῆς Βασιλ. Ἑλληνικῆς πρεσβείας κ. Δ. Μεταξᾶς καὶ πλείστοι τῶν ἐγκριτῶν ὁμογενῶν τὸ δὲ συρρεῦσαν πλῆθος ἦν ἐκτάκτως πολυάριθμον.

Μετὰ τὴν ἀπόλυσιν, ἡ Α.Θ.Π. ὁ οἰκουμενικὸς πατριάρχης, δεξιόμενος τὴν εὐγενῆ καὶ φιλόφρονα πρόσκλησιν τοῦ εὐγεν. κ. Π. Ζ. Στεφάνουβι, ἐγεμεμάτισε παρ' αὐτῷ μετὰ τῶν σεβ. συνοδικῶν, τοῦ Ἐξ. ἄρχον-Μ. Λογοθέτου καὶ τῶν ἀξιοτίμων ἐπιτρόπων τοῦ πανηγυρίζοντος ἱεροῦ ναοῦ.

— Τῇ δευτέρῃ μ. μ. κατήλθεν εἰς Φανάριον πρὸς ἐπίσκεψιν τῆς Α.Θ.Π. τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου ἡ Α.Ἐξ. ὁ παρὰ τῇ Υ. Πύλῃ πρεσβευτῆς τῆς Ρουμανίας κ. Βαλασεάνος. Χθὲς δ' ἐπεσεκέφατο τὴν Α.Θ. Παναγιότητα ἡ Α.Ἐξ. ὁ γερουσιαστὴς καὶ πρῶν γεν. διοικητῆς τῆς νήσου Κρήτης Κωστάκης πασᾶς Ἀνθόπουλος.

— Τῇ κυριακῇ, ἐν τῷ πατριαρχικῷ ναῷ κατὰ τὴν θείαν λειτουργίαν, ἐκήρυξεν ἀπ' ἀμβωνος ὁ πανοσιολ. ἀρχιμανδρίτης κ. Βασίλειος Γεωργιάδης, θέμα λόγου λαβὼν τὴν εἰκόνα τοῦ ἀληθοῦς χριστιανοῦ τοῦ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ διὰ θλίψεων καὶ τῶν κατ' αὐτοῦ διωγμῶν εὐσεβεστεροῦ καθισταμένου. Τῇ προσεχεῖ κυριακῇ κηρύξει ὁ πανοσιολ. Μ. ἀρχιδιάκονος κ. Ἰωακείμ.

Τῇ παρελθούσῃ τετάρτῃ (16 τρ. μ.) ἀνεχώρησεν εἰς τὴν ἐπαρχίαν αὐτοῦ ὁ πανιερ. μητροπολίτης Κῶου Ἀθανάσιος.

— Τῇ πέμπτῃ (17) ἀπῆλθεν εἰς Καβάλλαν, ὅπως ἐκείθεν μεταβῆ εἰς Πράβι, ἔδραν τῆς ἐπισκοπῆς αὐτοῦ, ὁ θεοφιλ. ἐπίσκοπος Ἐλευθεροπόλεως κ. Διονύσιος. Τὸν θεοφιλ. ἐπίσκοπον συνώδευσαν μέχρι τοῦ ἀτμοπλοίου πολλοὶ τῶν πατριαρχικῶν ὑπαλλήλων καὶ φίλων αὐτοῦ.

— Έπκνήλθεν ἐκ Νικομηδείας ὁ προσκλήσει τοῦ σεβασμ. μητροπολίτου κ. Φιλοθέου μεταβὰς ἐκεῖσε πρὸς ποιμαντικὴν ἐπίσκεψιν τῶν ὀρθοδόξων θεοφιλ. ἐπίσκοπος Ἱεραπολεως κ. Ἀγκνίας.

— Τῇ κυριακῇ ἀρίκετο ἐκ Ἀθήνου, κομίζων τὴν περιουσίαν τοῦ μακαρίτου μητροπολίτου Ἀθήνου Ἰωακείμ, ὁ ἐπὶ τούτῳ ἀποσταλθεὶς πατριαρχικὸς ἐξάρχος πανοσιολογ. Μ. Σύγκελλος τῆς Μ. Ἐκκλησίας κ. Ἱεροθεὸς Μυλωνάδης.

— Χθὲς, τρίτῃ, ἀρίκετο ἐξ Ἁγίου Ὁρους Ἄθω ὁ πανοσιολ. ἀρχιεπίσκοπος κ. Νεόφυτος ἡγουμένος τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Σίμωνος Πέτρως.

— Τῇ προσεχεῖ δευτέρῃ (28) ἀπὸ πρωῒας γενήσεται ἐπὶ δημοπρασίας ἢ ἐκποιήσεως τῶν πραγμάτων τοῦ μακαρίτου Ἀθήνου Ἰωακείμ, κατὰ τὴν ἀμέσως ἀπαντωμένην εἰδοποίησιν τῆς ἐπὶ τῶν ἀρχιερατικῶν περιουσιῶν Ἐπιτροπῆς.

ΚΟΙΝΟΠΟΙΗΣΙΣ

Ἡ ἐπὶ τῶν ἀρχιερατικῶν περιουσιῶν Ἐπιτροπῇ, εἰδοποιεῖ ὅτι τῇ προσεχεῖ δευτέρῃ, 28 νοεμβρίου, ὥρα 4 π. μ. τουρκιστὶ, ἀρξεται ἢ ἐπὶ δημοπρασίᾳ ἐκποιήσεως τῶν πραγμάτων τῆς περιουσίας τοῦ μακαρίτου Ἀθήνου κυροῦ Ἰωακείμ. Εἰδοποιεῖ συναχθῆναι τοὺς τε πιστωτὰς καὶ κληρονόμους τοῦ μακαρίτου ὅτι οἱ μὲν πρῶτοι ὀφείλουσιν ἵνα προσέλθωσιν ἐντὸς τριῶν μηνῶν ἀπὸ σήμερον καὶ παρουσιάσωσιν ἀρμοδίως τὰς ἀπαιτήσεις αὐτῶν, οἱ δὲ δεύτεροι ἐντὸς ἐξ μηνῶν, ὅποτε γενήσεται ἡ ὀριστικὴ ἐκκαθάρισις τῆς περιουσίας.

Ἐν τοῖς Πατριαρχείοις, 23 νοεμβρίου 1888.

Ἐκ τοῦ Γραφείου τῆς Ἐπιτροπῆς.

ΔΙΚΑΣΤΙΚΑ

ΔΙΑΡΚΕΣ ΕΘΝΙΚΟΝ ΜΙΚΤΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ.

Ἀπόφασις ἐπὶ τῆς κατ' ἀναίρεσιν δίκης μεταξὺ Δ. Ν. καὶ Μ. Κ. ἀφ' ἑνὸς, καὶ Ε. Χ. ἀφ' ἑτέρου, ἀπάντων κατοίκων Κρήτης.

ΤΟ ΕΝ ΤΟΙΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΙΣ ΕΔΡΕΤΟΝ Δ. Ε. Μ. ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ

συγκείμενον ὑπὸ τῶν παρόντων μελῶν αὐτοῦ, τῶν σεβ. μητροπολιτῶν Ἡρακλείας Γερμανοῦ προέδρου, Ἰμβρου Παϊσίου, Χαλδείας Γερβασίου, καὶ Δρυϊνουπόλεως Κλήμεντος, καὶ τῶν κ. κ. Δ. Πασπαλλῆ, Δ. Γενιδουλίκα, Κ. Πετρίδου καὶ Σ. Χρυσίδου, τὴν νόμιμον ἀποτελούντων ἀπαρτίαν.

Συνελθὼν ἐν τακτικῇ δημοσίᾳ συνεδριάσει τῇ 29ῃ Μαρτίου τοῦ ἔτους 1888, ἡμέρᾳ Τετάρτῃ ἐν τῇ ἐπὶ τούτῳ ὠρισμένην αἰθούσῃ αὐτοῦ, παρόντος καὶ τοῦ Α' Γραμματέως αὐτοῦ Δ. Θ. Ξανθοπούλου, ὅπως συσκέψηται καὶ ἀποφασίσῃ ἐπὶ τῆς ἐξῆς ὑποθέσεως.

Ὁ Α. Κ. κάτοικος τοῦ χωρίου Γαλατὰ τῆς ἐπισκοπῆς Κυδωνίας τῆς νήσου Κρήτης, δι' ἀναφορᾶς αὐτοῦ πρὸς τὴν χριστιανικὴν δημογεροντίαν τοῦ τμήματος Χανίων Κρήτης ὑπὸ

ἡμερομ. 23 7/βρίου 1870 ἐζήτησεν, ὅπως ἀποκλεισθῆ τῆς κληρονομίας τοῦ ἀποθιώσαντος γυναικαδέλφου αὐτοῦ Ι. Χ. ἡ παρνομίως καὶ ἄνευ γάμου γεννηθεῖσα ἐξ αὐτοῦ καὶ τῆς ἀνεψίᾶς αὐτοῦ Α. Μ. Ε. κηρυχθῶσι δὲ νόμιμοι κληρονόμοι αὐτοῦ ἡ μήτηρ αὐτοῦ Α. Χ. καὶ ἡ ἀδελφὴ αὐτοῦ Ε. Χ. ἡ δὲ διαληφθεῖσα δημογεροντία ἐξέδοτο τὴν ὑπ' ἀριθμ. 242 καὶ ἡμερομ. 19 8/βρίου ἰ. ἔ. ἀπόφασιν δι' ἧς ἀπεφῆναιτο, ὅπως ἅπαντα ἡ κληρονομία τοῦ ἀποθιώσαντος περιέλθῃ ἐξ ἡμισείας εἰς τὴν κυριότητα καὶ τὴν δεσποτείαν τῆς μητρὸς καὶ τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ. Τὴν ἀπόφασιν ταύτην ἡ Ε, θυγάτηρ τοῦ ἀποθιώσαντος, ἐξεκάλεισεν ἐνώπιον τοῦ χριστιανικοῦ δημογεροντιακοῦ Ἐρετείου Χανίων διὰ τῆς ὑπὸ ἡμερ. 18 δεκεμβρίου 1886 ἐφέσεως αὐτῆς ἐναντίον τῶν κληρονόμων τῆς Α. Χ. καὶ Ε. Χ. καὶ ἐζήτησεν, ἵνα κηρυχθῆ κληρονόμος τοῦ πατρὸς αὐτῆς Ι. Χ. τοῦτο δὲ ἐξέδοκε πρῶτον τὴν ὑπ' ἀριθμ. 3 1887 προδικαστικὴν ἀπόφασιν, δι' ἧς ἐπέβαλε τῇ ἐκκαλούσῃ τὸ χρεὸς, ἵνα διὰ παντὸς νομίμου μέσου ἀποδείξῃ ἐντὸς 30 ἡμερῶν ἀπὸ τῆς κοινοποιήσεως, ὅτι μεταξὺ τῶν γονέων αὐτῆς Ι. Χ. καὶ Α. Μ. ὑπῆρχε συνσταμένος ἐκκλησιαστικῶς δι' ἐροτελεστίας γάμος, εἴτα δὲ τὴν ὑπ' ἀριθμ. 9 ἰ. ἔ. ἐρήμην τῶν ἐφεσιβλήτων Ν. Κ, Δ. Κ, Μ. Κ. συζύγου Ι. Φ. Κ. καὶ Ι. Κ. ἀπόφασιν, δι' ἧς μεταρρυθμίζον καὶ ἀρνήζον τὴν ἐκκαλουμένην ἀπόφασιν, ἀπορρίπτει τὴν ἀπὸ 23 7/βρίου 1870 ἀναφορὰν τῆς Α. Χ. καὶ τῆς Ε. Χ. συζύγου Α. Κ. κληρονομηθεισῶν τῆς μὲν ὑπὸ τῆς ρηθείσης Ε, ταύτης δὲ ὑπὸ τῶν ἐφεσιβλήτων. Κατὰ τῶν ὑπ' ἀριθμ. 3 καὶ 9 ἀποφάσεων τοῦ δημογεροντιακοῦ Ἐρετείου Χανίων οἱ διαληφθέντες Δ. Κ, Ν. Κ, Μ. Κ. καὶ Ι. Κ. ὑπέβαλον ἐνώπιον τοῦ Συμβουλίου τούτου ὡς ἀκυρωτικὴν τὴν ὑπ' ἀριθμ. Πρωτ. 3042 καὶ ἡμερ. 15 ἰουνίου ἰ. ἔ. ἀναίρεσιν, καὶ διὰ τοὺς ἐν αὐτῇ ἐκτεθειμένους λόγους ἐζητήσαντο τὴν ἀκύρωσιν αὐτῶν καὶ τὴν ἐπικύρωσιν τῆς ὑπ' ἀριθμ. 242 τοῦ 1870, ἀποφάσεως τῆς δημογεροντίας Χανίων.

Τῆς ἐν λόγῳ ἀναίρεσεως παραπεμφθείσης ἀρμοδίως εἰς τὸ Συμβούλιον καὶ μετὰ τὴν νόμιμον προδικαστικὴν εἰσαγωγίαν εἰς συζήτησιν κατὰ τὴν συνεδρίασιν τῆς 9 δεκεμβρίου 1887 παρέστησαν οἱ μὲν ἀναιρεσεῖοντες διὰ τοῦ Βλευθερίου Ταπεινοῦ δικηγόρου, δυνάμει τοῦ ὑπὸ ἡμερ. 13 αὐγούστου ἰ. ἔ. πληρεξουσίου ἐγγράφου, ἡ δὲ ἀναιρεσιβλήτος Ἐ. Χ. διὰ τοῦ Μιλιτιάδου Καραβοκυροῦ δικηγόρου, δυνάμει τοῦ ὑπὸ ἡμερομ. 13 ἰουλίου ἰ. ἔ. πληρεξουσίου ἐγγράφου τοῦ ἐν Χαλέπῃ τῆς Κρήτης Θ. Σ. ἐπὶ τῇ βῆσει ἐτέρου πληρεξουσίου τῆς ἀναιρεσιβλήτου ὑπὸ ἡμερ. 23 μαΐου, ἀπάντων συντεταγμένων ἐνώπιον τοῦ συμβολαιογράφου Χανίων, καὶ ὁ μὲν ἀναπτύξας καὶ προφορικῶς τὴν ἀναίρεσιν, καὶ ἀποκρούσας συγχρόνως τὸν ἐν τῇ ἀπολογίᾳ τῆς ἀναιρεσιβλήτου ἰσχυρισμὸν, ὅτι τὸ Συμβούλιον τοῦτο δικάζον ὡς ἀκυρωτικὸν δὲν δύναται νὰ ἐπιληφθῆ τῆς ἐξετάσεως τῆς οὐσίας τῆς ὑποθέσεως, ἰσχυρισθὲν δὲ τούτων, ὅτι ἡ ἀναίρεσις διαφέρει τῶν ἄλλων ἐνδίκων μέσων, διότι ἐν τούτῳ καὶ περὶ τοῦ πραγματικοῦ μέρους τῆς ὑποθέσεως καὶ περὶ τῆς οὐσίας αὐτῆς ἀποφαινόμεθα οἱ δικασταί, ἐζητήσατο τὴν ἀκύρωσιν τῶν ἀναιρεσιβληθέντων ὑπ' ἀριθμ. 3 καὶ 9 ἀποφάσεων τοῦ δημογεροντιακοῦ Ἐρετείου Χανίων, ἕνεκα τῶν ἐν τῇ ἀναίρεσει λόγων, οὓς ἤττον δὲ καὶ ἕνεκα τῆς κακῆς συνθέσεως τοῦ ἐκδότος αὐτᾶς ἐρετείου, ὅπερ συνέκειτο ἐκ τριῶν μόνον δικαστῶν ἐνῶ κατὰ τὰ ἔθθη 24 καὶ 26 τῆς ἐν Κρήτῃ δικονομίας τὸ ἐρετεῖον καταρτίζεται ἐκ πέντε δικαστῶν. Ὁ Μιλιτιάδης Καραβοκυ-

ρδς προτείνας τὴν ἔνστασιν τοῦ ἀπαράδεικτου τῆς ἀναίρε-
σεως ἐζητήσατο τὴν ἀπόρριψιν αὐτῆς, διὰ τὸν λόγον ὅτι οἱ
ἀντιδικοὶ ποιοῦσιν ἀναίρεσιν κατὰ τῆς ὑπ' ἀριθμ. 3 προδι-
καστικῆς καὶ κατὰ τῆς ὑπ' ἀριθμ. 9 ἐρήμην ἀποφάσεως
τοῦ Ἐφετείου Κρήτης, ἐνῶ κατὰ τὰ ἄρθρα 217 καὶ 218
τῆς ἐνταῦθα πολιτικῆς δικονομίας, μόνον αἱ κατ' ἀντιμω-
λίαν ἀποφάσεις τῶν ἐφετείων ὑπόκεινται εἰς ἀναίρεσιν, αἱ
δὲ προδικαστικαὶ ἀποφάσεις δὲν εἶναι ἐπιδεκτικαὶ ἀναίρεσεως
πρὸ τῆς ὀριστικῆς ἀποφάσεως, καὶ ὅτι ὑποβαλλόντες ἐνώπιον τοῦ
χριστιανικοῦ δημογεροντικῶν Ἐφετείου Χανίων ἀνακοπὴν κα-
τὰ τῆς ὑπ' ἀριθμ. 9 τοῦ 1887 ἀποφάσεως αὐτοῦ, δὲν ἠδύναντο
ἵνα ταυτοχρόνως ποιήτωσι χρῆσιν καὶ τοῦ ἐνδίκου μέσου τῆς ἀναί-
ρέσεως, πρὶν ἢ ἐξαντληθῆ τὸ προηγούμενον καὶ λήξῃ ἢ πρὸς ἀνα-
κοπὴν προθεσμίας, διότι ἄλλως ἐπέρχεται σύγχυσις καὶ σύγκρουσις
τῶν δύο δικαστηρίων τοῦ Ἐλευθερίου Ταπεινοῦ ἐπιταχυσθέντος
τὰ αὐτὰ ἄρθρα καὶ ἀντιτάξαντος, ὅτι ἔληξεν ἡ προθεσμία τῆς
ἀνακοπῆς, καὶ ὅτι ἄλλως παραιτούμενος τῆς ἀνακοπῆς δικαιοῦ-
ται ἵνα δικασθῆ κατ' ἀναίρεσιν ὡς πρὸς τὴν ὑπ' ἀριθμ. 9 ἀπόφα-
σιν, ἐπίσης καὶ ὡς πρὸς τὴν ὑπ' ἀριθμ. 3 προδικαστικὴν ἀπό-
φασιν, διότι ἡ ἀναβολὴ τῆς ἀναίρεσεως θέλει προξενήσῃ εἰς
τοὺς πελάτας αὐτοῦ ἀνεπνόητων ζημίαν, ὁ Μ. Καραβοκυρ-
ρὸς ἰσχυρίσθη, ὅτι οἱ ἀντιδικοὶ δὲν δύνανται ἵνα παραιτηθῶσι
τῆς ἀνακοπῆς ἢς ἡ προθεσμία δὲν ἔληξε, διότι ἡ μὲν ἐρήμην
ἀπόφασιν ἐξεδόθη τῇ 18ῃ μαΐου 1887, ἡ δὲ ἀνακοπὴ ὑπεβλή-
θη τῇ 3ῃ ἐπελθόντος ἰουνίου. Τὸ δὲ Συμβούλιον διασκεψάμενον
ἀπεφάνετο κοινῇ, ὅπως ἐπιβλήθῃ τῷ Μ. Καραβοκυρῷ τὸ χρέος,
ἵνα ἐντὸς εἴκοσι καὶ μιᾶς ἡμερῶν προσαγγῆγῃ τὸ τακτικὸν τῆς
κοινοποιήσεως τῆς ὑπ' ἀριθμ. 9 ἐρήμην ἀποφάσεως τοῦ δημο-
γεροντικῶν Ἐφετείου Χανίων ἐπιδοτήριον. Ληξιάστῃ τῆς προ-
θεσμίας ταύτης καὶ ἐκφωνηθείσης τῆς ὑποθέσεως κατὰ τὴν δι-
κασίμων τῆς 22ας ἰανουαρίου 1888, παραστάς μόνος ὁ πληρε-
ξούσιος τῶν ἀνααιρεσιόντων Ἐλ. Ταπεινός, ἐζήτησε τὴν ἐρήμην
τῶν ἀντιδίκων αὐτοῦ ἐκδίκασιν τῆς ὑποθέσεως καὶ τὴν παραδο-
χὴν τῆς ἀναίρεσεως μετὰ τῶν παρεπομένων αἰτήσεων. Τὸ δὲ
Συμβούλιον σκεψάμενον ἰδίᾳ παρεδέξατο κοινῇ τὴν περὶ ἐρημο-
δικίας αἴτησιν αὐτοῦ, ἀνέβλεπε δὲ τὴν ἐξέτασιν τῶν ἐγγράφων
καὶ τὴν δίσκεψιν εἰς τὴν προσεχῆ δικάσιμον.

Τὸ Συμβούλιον τοίνυν κατὰ τὴν συνεδρίασιν τῆς 2ας μαρ-
τίου 1888, εἰς ἣν ἀνεβλήθη ἀλληλοδιαδόχως ἡ ὑπόθεσις, λαθὼν
ὑπ' ὄψει τὴν δικογραφίαν, διεβλὼν τὴν τε ἀναίρεσιν καὶ τὴν ἀπο-
λογίαν τῆς ἀνααιρεσιβλήτου μετὰ τῶν ἐγγράφων αὐτῆς προτά-
σεων, συζητήσαν καὶ διασκεψάμενον κατὰ νόμον,

Ἐπειδὴ ἀπορριπτεῖα ἐστὶν ἡ ἔνστασις τῶν ἀνααιρεσιόντων
περὶ τῆς κακῆς τοῦ δημογεροντικῶν Ἐφετείου Χανίων συνθέ-
σεως, διότι τὸ ἄρθρ. 24 τῆς ἐν Κρήτῃ εἰδικῆς δικονομίας, ὅπερ
ὀρίζει τὸν καταρτισμὸν αὐτοῦ ἐκ τεσσάρων ἐφετῶν καὶ ἐνὸς
προέδρου ἐτροποποιήθη ἀκολούθως ἐν μερικῇ συνεδριάσει τῶν
παρὰ τῇ γενικῇ συνελεύσει κατὰ τὴν ἰδ' σύνοδον χριστιανῶν
πληρεξούσιων δι' ἐτέρου ἄρθρου, κατ' ὃ τὸ εἰρημένον ἐφετεῖον
σύγκειται καὶ συγκροτεῖται ἐξ ἐνὸς προέδρου καὶ 2 χριστιανῶν
ἐφετῶν.

Ἐπειδὴ νόμιμος ἐστὶν ἡ ἔνστασις τοῦ πληρεξουσίου τῆς
ἀνααιρεσιβλήτου Ε. Χ. ὅτι ἡ ὑπ' ἀριθμ. 3 προδικαστικὴ ἀπό-
φασις τοῦ δημογεροντικῶν Ἐφετείου Χανίων δὲν ὑπόκειται εἰς
τὸ ἐνδίκον τῆς ἀναίρεσεως μέσον. Ἐφαχμένως ἄρα οἱ ἀναι-
ρεσιόντες συμπεριέλαβον καὶ ταύτην ἐν τῇ ἀναίρεσει αὐτῶν.

Ἐπειδὴ οὐχ ἦν ὀρθὸς ἐστὶν ὁ ἰσχυρισμὸς τοῦ πληρεξου-
σίου τῆς ἀνααιρεσιβλήτου, ὅτι οἱ ἀντιδικοὶ ποιήσαντες χρῆσιν
τοῦ ἐνδίκου τῆς ἀνακοπῆς μέσου ὑπ' ἀριθμ. 9 ἐρήμην ἀποφά-
σεως τοῦ δημογεροντικῶν Ἐφετείου Χανίων, δὲν ἠδύναντο, ἵνα
συγχρόνως ἀνααιρεσιβάτωσι τὴν αὐτὴν ἀπόφασιν ἐνώπιον τοῦ πα-
ρόντος Συμβουλίου ὡς ἀκυρωτικῶν, ὥστε ἐνόσω εἶναι ἐκκρεμῆς
ἐν Χανίοις ἡ ἀπὸ 3 ἰουνίου π. ἔ. ἀνακοπὴ αὐτῶν ἢς ἡ προθε-
σμία οὐδόπως ἔληξεν ὡς ἰσχυρίσθη ὁ αὐτός, διότι ἡ ἐρήμην ἀπό-
φασις μόλις ἐκοινοποιήθη αὐτοῖς τῇ 30ῃ μαΐου ἢ. ἔ. ὀφείλου-
σιν ἵνα δικασθῶσι πρῶτον κατ' ἀνακοπὴν, καὶ δεύτερον ποιή-
σωσι χρῆσιν τοῦ ἐνδίκου τῆς ἀναίρεσεως μέσου, ἄλλως τε ἡ δή-
λωσις τοῦ πληρεξουσίου αὐτῶν ὅτι παραιτεῖται τῆς ἀνακοπῆς δὲν
δύναται ἵνα ληφθῆ ὑπ' ὄψει εἰ μὴ ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου εἰς τὸ
ὑπεβλήθη αὐτῇ.

Ἐπειδὴ τὰ δικαστικὰ τέλη ἐπιβαρύνουσι τὸν ἠττώμενον
τῶν διαδίκων.

Διὰ ταῦτα

Α'. Ἀπορρίπτει τὴν ὑπ' ἀριθμ. Πρωτοκ. 3042 καὶ ἡμερ. 15ης
ἰουνίου 1887 ἀναίρεσιν Δ. Κ, Ν. Κ, Μ Κ, συζύγου Ι. Κ. καὶ
Ι. Κ. κατ' Ε. Χ. καὶ κατὰ τῶν ὑπ' ἀριθμ. 3 καὶ 9 τοῦ 1887
ἀποφάσεων τοῦ χριστιανικοῦ δημογεροντικῶν Ἐφετείου Κρήτης.

Β'. Ἐπιτίθει τὰ τέλη τῆς παρούσης ἀποφάσεως καὶ τῶν
πρακτικῶν τοῖς ἀνααιρεσιούσι, προκαταβαλλόμενα ὑπὸ τοῦ ἐπι-
σπεύδοντος, καὶ ἀνιόντα εἰς γρ. πεντακάσια, ἔτι δὲ καὶ τὴν δι-
κηγορικὴν ἀμοιβὴν τῆς ἀνααιρεσιβλήτου ὀριζομένην κατὰ τὴν
διατίμησιν τῆς πολιτικῆς ἀρχῆς εἰς γρόσια τριακάσια.

Ὁ πρόεδρος

Ὁ Ἐρακλείας ΓΕΡΜΑΝΟΣ

Ὁ Α'. Γραμματεὺς

Δ. Θ. ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ.

Ο ΚΩΔΕΞ ΤΟΥ ΠΑΪΣΙΟΥ*

Αἱ σήμερον ἐκδιδόμεναι, μετὰ τὰς ἐκτυπωθείσας
δεκατέσσαρας, ἐπιστολαὶ τοῦ Παΐσιου Φιλιππουπόλεως
ἢ ΙΕ' καὶ ἢ ΙΣΤ' ὀφελούσιν ἡμᾶς διὰ τὴν γνῶσιν τῶν
χρηματικῶν θυσιῶν, ἃς ὑφίσταντο κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη
τοῦ παρόντος αἰῶνος οἱ νεωστὶ χεροτονούμενοι μητρο-
πολίται· βλέπομεν ὅτι ὁ Παῖσιος ἀνέλαβε χρέη ἐπαρ-
χιακὰ καὶ χρέη ἴδια, ἀνέλαβεν ὅμως καὶ ὑποχρεώσεις,
ὧν ἔδει ἵνα ἐπισπεύσῃ τὴν ἐκπλήρωσιν, διότι τότε
πάντα ταῦτα ἦσαν ἐπιβεβλημένα, τῶν δὲ τοιούτων
ἐθίμων οὐδεὶς ἠδύνετο ἵνα ἐξαίρεσῃ ἑαυτὸν. Σήμερον,
μετὰ τὴν σύνταξιν τῶν ἐθνικῶν Κανονισμῶν, ἐξέλιπον
τέλειον τὰ ποικιλόμορφα τῆς φορολογίας εἶδη, εἰς ἣν
οἱ νεωστὶ προχειριζόμενοι ἀρχιερεῖς ὑπεβέβησαν· ταῦ-
τα δ' ἦσαν κανονικὰ· ἀλλ' ἡ παροχὴ ἵππων καὶ τα-
πήτων καὶ «κουραμπιέδων», ἐξήρτητο ἐκ τῆς γενικιότητος
καὶ τῆς πρὸς τοὺς ἀνωτέρους πατριρχικούς ὑπαλλή-

* Συνέχεια ἀπὸ σελ. 19—22 τοῦ μετὰ χειρὸς τόμου.

λους και φανκρωτάς άρχοντας φίλιας του νεοχειροτονήτου. Άλλά και τά τέλη ταύτα τής χειροτονίας ήσαν βραχύτατα. Δικαιρεθέντων από των τελευταίων έτών του παρελθόντος αιώνος των άρχιερέων εις τρεις τάξεις, ή πρώτη τάξις ώφειλε 'να δώ χρηματικά δώρα εις τους πατριαρχικούς υπαλλήλους γρόσια 806 1/2, ο δέ Φιλίππουπόλεως Παίσιος, τής έπαρχίας ταύτης εις την Α' τάξιν άνηκούσης, ύφίστατο τάς δαπάνας ταύτας· ο μητροπολίτης Φιλίππουπόλεως, έκλεγόμενος, πριν άπέλθη εις την έπαρχίαν αυτού ώφειλε 'να σκορπίση τά 806 1/2 ταύτα γρόσια, ών έλάμβανον: οι διάκονοι και οι θεράποντες του οικουμενικού πατριαρχου έν δλω γρόσια 100 — διά τά γραμματικά τής ειδήσεως 100 — ο γραμματεύς του πατριαρχου και ο γραμματεύς του Κοινού άνά 60=120—οι υπογραμματείς του πατριαρχου και του Κοινού άνά 30=60—οι κληρικοί (οφφικίλοι) τής πατριαρχικής αύλής 50—ο δευτερευόντων διακόνων 33—οι συνταξιούχοι 30—ο κπικεχαγιζ 25—οι έφημέριοι του πατριαρχικού ναού 22—ο υπομηνακτογράφος 16—οι δύο δομειστικοι 16 — ο Μ. πρωτοσυγγελλος και ο Μ. άρχιδιάκονος άνά 15 = 30 — οι ευταξιαι 15 — ο πρωτοψάλτης και ο λαμπαδάριος άνά 15 = 30 — διά τό μέγα μήνυμα 11 — ο γισακτοής 11 — ο κιατίπης (ο διά την τουρκικήν γραμματεύς δηλ.) 11—ο πριμικύριος και ο καπιογλάνης άνά 8=16—ο πορτάρης 8 — ο Α' κανονάρχης 6—διά τό μικρόν μήνυμα 5 1/2 — ο οικονομός 5—οι ύπηρεται του Μ. πρωτοσυγγέλλου και του Μ. άρχιδιακόνου άνά 4—ο Β' κανονάρχης 3 και ο πατριαρχικός ναός 75· τό όλον 806 1/2 γρόσια, ή κατά την τότε δύναμιν του γροσίου ισάριθμα φράγκα⁸. Λίαν υπέρογκος ήν ώσαύτως ή ποσότης των εις κληρικούς, υπαλλήλους του Πατριαρχείου, ιερείς, και άρχιερείς διανεμομένων κηρίων, ίσως όμως αύτη προσιδιάζεν εις την χειροτονίαν των νεοστί ψηφιζομένων, ουχι δέ και των μετατιθεμένων άρχιερέων. Περιεργός έστι σημειώσεις τις αναφερομένη εις τά έτη 1830—1840, ένν δέ δημοσιεύεται σήμερα ένταύθα νομίζω ότι χρήσιμος έστιν ώπως ιδέαν τινά λάθωμεν τουλάχιστον του αριθμού τής κληρικής υπαλληλίας, ει ουχι του ποσού των κηρίων, άνερχομένου κατά προσέγγισιν εις 50 οκάδας, έκτός των εις τους έν τή χειροτονία παρόντας διανεμομένων. Ίδου ή σημείωσις, ής και τά όνόματα και τά σημειούμενα ποσά φαίνονται σήμερα όνειρον εις πολλούς.

«Κατάστιχον των άρχιερέων των όσων χειροτονούνται εις την Μεγάλην Έκκλησίαν τής κηροδοσίας των: όκκ. 3 τής παναγιότητός του—άνά 100 δράμια των διακόνων του—200 δρ. των ύπηρετών του—100 μαγείρου κλπ.—200 του δευτερευόντος—50 του ύπηρετού αυτού—1 όκκ του Μ. πρωτοσυγγέλλου—άνά

100 δρ. του γραμματέως και του διακόνου αυτού—50 του ύπηρετουόντος αυτού—1 όκκ του Μ. άρχιδιακόνου—200 δρ. του διακόνου αυτού και των ύπηρετών—άνά 1 όκκ του Μ. λογοθέτου, του πρώην Μ. λογοθέτου, του ρεφερενδρίου, του μεγάλου γραμματικού Μιχαλάκη (Άφθονίδου), του Κωστάκη κληρικού, του κπικεχαγιζ, του κιατίπη και του καντζιλιέρη Δημητράκη—3 όκ. των έφημερίων—100 δρ. του υπογραμματικού—100 των ύπηρετών του Κοινού—200 του πορτάρη—200 του πριμικηρίου—200 του καπουογλάνη—200 του Μ. οικονομου—100 του ανθρώπου του Μ. λογοθέτου—100 του ανθρώπου του κιατίπη—άνά 50 των (ίπτκ) ευταξιόδων—άνά 50 των (δώδεκ) γισακτοήδων—100 τον άρχιμανδρίτην του Δεσπότου—άνά 200 του πρωτοψάλτου και του λαμπαδάρου—άνά 100 των δύο δομειστικών—άνά 50 των (τεσσάρων) κανοναρχών—150 των δύο κανδηλαπτών—200 του Μ. άρχιμανδρίτου—100 του Α...—50 του Π... και Κ...—100 του φροντιστού των Πατριαρχείων—άνά 1 όκκ των κπεριδημούντων γερόντων—και άνά 100 δρ. των διακόνων αυτών—4 όκ. των επιτρόπων (του ναού;) και 11 των πολυελαίων, γετεκίων και κανδηλων τής εκκλησίας»⁹.

Υπό μορφήν έτέρων έχορήγουν οι μετατιθέμενοι και χειροτονούμενοι άρχιερείς εις τό Ταμείον του Πατριαρχείου ποσά μεγάλα επί τή εκλογή αυτών, άτινα άπετέλουν εισόδημα του ταμείου σπουδαίον, υπό τό όνομα «φιλοτίμων» όπερ άγνωώ πώς ύπελογίζετο, ως ποσοστόν επί κεφαλαίου άγνωστού. Τώ 1746 αναφέρεται έν τώ άρχαιοτέρω κώδικι του έθνικού ταμείου φιλοτίμον του νεοστί ψηφισθέντος Φιλίππουπόλεως γρόσια 3500, ύπερ τάς 1200 σημερινών φράγκων, όσα δήλον ούν κατέβαλε και ο Παίσιος· και πάλιν όμως ήν ευτυχής, άφού άλλοι κατέβαλλον άπειρα. Τώ 1741 ο νεοστί χειροτονηθείς Χίου Διονύσος έχορήγει τώ ταμείω 15000 γρόσια, ύπερ τάς 5000 φράγκων. Τώ 1745 ο νεοχειροτόνητος Θεσσαλονίκης 20000.

Υπεβλήθη βεβαίως εις τάς δαπάνας ταύτας ο Παίσιος· άλλα τά λοιπά ήσαν έπαγγελια, εκ τής θελήσεως αυτού άπορρέουσαι· έξεπλήρου και ταύτας μεθ' όλον τό βαρύ φορτίον των έπαρχιακών χρεών, λικων και ήθικων, των ποιμαντικων δήλον ούν, ών προς έκπλήρωσιν έτρεχεν έφιππος, ευτυχής ών ότι και του σεβασμου των ορθοδόξων απήλαυε και τής ευνοίας των κρατούντων· περιερχόμενος δέ και ευλογών τά τέκνα αυτού ουδέν των φίλων έπελανθάνετο των έν Κωνσταντινουπόλει και ταίς έπαρχίαις· περι τά τέλη του έτους 1818 ιδου τί έγραφε προς τον διαπρεπή μητροπολίτην τής Άδριανουπόλεως Δωρόθεον Πρώιον· «Ουκ εκλείψει ή έν μέσφ [ήμων] πνευματική σχέσις και οικειότης, δι' ής συνδέεται, και να έκδοθῆ τῆ λήθη ή άρχαία φιλότης και ειλικρίνεια, όχι, δέσπο-

8. βλ. προς πληρεστέραν τούτων κατάληψιν τά έμά «Χρονικά του πατριαρχικού Οίκου και του Ναού»· σελ. 199—200.

9. Η σημείωσις άπόκειται παρ' έμοι χειρόγραφος.

τα φιλοσοφώτατε· ὅτι οὔτε ὁ θεὸς ἀπόστολος Παῦλος ἐν ὅλῃ αὐτοῦ τῇ πολυμύθῳ καὶ πολυμήκει περιήγησε τοῦ κηρύγματος ἐπελάθετο τῶν γνωρίμων καὶ πνευματικῶν αὐτοῦ τέκνων. . . . Εἰ δὲ ἐρωτᾷ ὁ δεσπότης μου καὶ περὶ ἐμοῦ, ἀπ' ἀρχῆς ἰουλίου, ὅπου ἐξῆλθον εἰς περιήγησιν τῆς διεσπαρμένης ταύτης ἐπαρχίας μου, ἐπανῆλθον εἰς τὴν μητρόπολίν μου περὶ τὰ τέλη νοεμβρίου, ὅπου καθησυχάσας ὀλίγας ἡμέρας πάλιν ἐξῆλθον εἰς χωρίον Στενήμαχον, ὅπου καὶ γράφω. Τί κόπους, τί ὁδοιπορίας, τί ἀνάγκαις καὶ κατάντικαις περιῆλθον περιττὸν νὰ τὰ γράφω· τί ἂν ποιήσαιμι, τοιοῦτον βαρὺν ὑποδύς ζυγὸν τῶν τε πνευματικῶν καὶ τῶν ὕλικῶν μου χρεῶν. Ὑπὸ τὸ αὐτὸ πνεῦμα γράφει καὶ πρὸς πολλοὺς ἄλλους, δύο δὲ μόνων ἐπιστολῶν τὸ πολὺ χρῆζομεν, ἅς καὶ βλέπει σήμερον ὁ ἀναγνώστης· ὀλίγαί μένουσιν ἔτι, καὶ τούτων ὀλιγίστας φιλοξενήσει ἢ Ἀλήθεια, διότι ἴσως πολὺν κατέλαβε χώρον ἢ ἀλληλογραφία τοῦ Παΐσιου, ἱκανὴ καὶ ἐκ τῶν ὀλίγων ἕνα χορηγήσῃ ἡμῖν πιστὸν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης κάτοπτρον. Τοιαῦται συλλογαὶ ἐπιστολῶν καλὸν ἐστὶ νὰ δημοσιεύωνται διὰ τοῦτον τὸν λόγον· ἀτυχῶς ὁ χώρος ἡμῶν κωλύει τὸν ἐκδότην αὐτῶν τῆς περαιτέρω ἐξάκολουθήσεως. Ἴσως εὐρεθῶσι τινες ἀνοήσιον κρίνοντες τὴν περισυλλογὴν· ἀλλ' ὡσεὶ λιθάρια μικρὰ θεωροῦμεν τὰς τοιαύτας γραμμὰς, ἐξ ὧν ἀποτελεσθῆσονται αἱ σελίδες, αἵτινες θέλουσι πληρῶσαι τοὺς τόμους τῆς ἱστορίας, ἧς στεροῦμεθα. Μετὰ τὰ ἐγγράφα, ὧν τὸ κύρος ἀφιλονείκητον, μετὰ προφορικὰς συγχρόνους μαρτυρίας καὶ παραδόσεις τῶν πρεσβυτέρων, ὅσοι συναναστρέφησαν τῇ παρελθούσῃ γενεᾷ, τεμάχια χαρτίων, οἷσι τοῦ παΐσιακοῦ κώδικος αἱ σελίδες, ἀσπασίως ἀποδεκτὰ γενήσονται παρ' ἐκείνων, οἵτινες μετὰ τὴν ἀπαθῆ καὶ δέουσαν ἐκτίμησιν ἀνεπιφυλάκτως εἰσὶ πρόθυμοι νὰ τοποθετῶσιν εἰς κεφαλὴν γωνίας τοὺς λίθους, οὓς οἱ οἰκοδόμοι δόκιμοι συνήθως ἀποδοκιμάζουσιν. Ἰδοὺ αἱ δύο, περὶ ὧν εἶπον ἄνω προλογίζων, ἐπιστολαὶ τοῦ Παΐσιου.

ΙΕ'

ΤΩ ΤΖΕΛΕΠΗ ΓΙΑΓΚΩ ΣΧΙΝΑ.

Οὐ μικρὰν τὴν εὐφροσύνην καὶ παραμυθίαν, σκοτίας ἔτι οὔσης ἀπὸ νυκτὸς, δίδουσι τοῖς ἀνθρώποις αἱ ὑπὸ τὸν ὄριζοντα τοῦ ἡμισφαιρίου ἀπ' ἀνατολῆς ἀνίσχουσαι ἡλιακαὶ ἀκτίνες καὶ ἀντανακλώμεναι παρὰ τοῦ ἐν μέσῳ ἀέρος, πηγάζουσι τὸ λυκαυγὲς φῶς, καὶ τὴν φεραύειν μέχρι καὶ τῆς δύσεως· καὶ αὖθις ἐξ ἀντιθέτου δύνοντος τοῦ ἡλίου ὑπὸ τὸν ὄριζοντα ἐπὶ τὰ ἐπέριχα τοῖς αὐτοῖς ὠρημασιν ἐναγμενίζονται οἱ ἐπὶ γῆς, καὶ ὅπως οὖν φωτίζονται· καὶ ὅτῳ τὰ διαστήματα ἀπωτέρω, τοσοῦτ' αὖ καὶ ἡ λυκαυγεία συντονωτέρη καὶ διαρκεστέρη· ταῦτ' αἰεὶ δείγματα καὶ ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων. Ἐκπέμπει ὁ εὐγενέστατος χρυσοῦς μοι τζελεπῆ Γιάγκος ὡς ἀκτίνάς τινες τὰ εὐαγγῆ του γράμματα ἀπὸ τῆς ἀνατολικῆς Θράκης ἐπὶ τὴν δυτικὴν πρὸς ἐμὲ τὸν φιλόστοργον κατὰ πνεῦμα πατέρα ἐπὶ τοῦ ὧδε ὄριζοντος, καὶ ἀντανακλώμενα τὸ λυκαυγὲς τῆς ἡδεῖας συντυχίας, ἐπανέρχονται παρ' ἐμοῦ δι' ἄλλων ἡμῶν ἀποκριτικῶν γραμμάτων, φερόντων τὸ λυκαυγὲς τηλαυγέστερον· ἐκ τῶν δυτικῶν ἐπιστρέφουσιν εἰς τὰ ἀνατολικά. Τόδε αἰνίττεται τὸ λεγόμενον· δεξιόμενος τὸ

λόγιον αὐτῆς γράμμα σσημειωμένον ἀπὸ τῆς κα' τοῦ διαδραμόντος ἰουλίου, καὶ μαθὼν τὴν ἐφετωτάτην μοι κοινὴν ὑγίειαν ὑμῶν, καθ' ὑπερβολὴν εὐφράνθη τῷ πνεύματι, καὶ ἔτι μάλλον ὅτι φυλάττει διαρκῆ καὶ ἰσόβιον τὴν πρὸς ἐμὲ υἱικὴν κλίσιν τῆς, καὶ εὐνοικὴν σχέσιν, καὶ οὐδὲ νέφη καιρικῆς περιστάσεως δύνανται ἐπαγαγεῖν ἐκθλιψίνα, ἢ ἐπισκότησιν τῆς σελασφόρου ταύτης ἡλιακῆς δυνάμεως· Ἰστω δὲ ἡ φίλη μοι αὐτῆς κορυφή, ὅτι τῷ αὐτῷ μέτρῳ ἐκ περισσοῦ ἀντιμετρεῖται ἢ παρ' ἐμοῦ πατρικὴ σχέσις, καὶ πνευματικὴ φιλοστοργία πρὸς τὸ φίλον μοι αὐτῆς καὶ ὀξυδερκὲς ὑποκείμενον, ὡς καὶ πρὸς ἅπαντα τὴν εὐγενεστάτην ὑμῶν οἰκογένειαν. Ἐν μόνον ἔδοκέ μοι ὑπόνοιαν καὶ πικρίαν, ὅτι οὐκ εἶδον ἐν τῷ γράμματι αὐτῆς καὶ τὴν πατρικὴν τῆς χεῖρα προσαγορεύουσάν με, οὔτε τὴν ἀδελφικὴν, καὶ ὑπενόησα ἢ ὅτι ἀσθενεῖ αὐτῆς ὁ πατήρ, ἢ ὅτι διαφωνία τις ἐν μέσῳ ὑμῶν ἐνέκυψεν· ὃ μὴ γένοιτο, Χριστὲ βασιλεῦ, ἐν τῷ μέσῳ τῶν σχηματικῶν βλαστῶν, ἀλλ' ὡς σχοινοῖν ἰθυτενὲς καὶ ἀθραυστον τηρηθῆτω ἢ ἐν ὑμῖν ἀδελφικὴ ἐνότης καὶ ὁμόνοια. Καὶ πρὸ ἡμερῶν ἱκανῶν ἔγραψα τῇ φίλῃ μοι αὐτῆς εὐγενεῖα, περικλείων καὶ ἕτερον γράμμα πρὸς τὸν ἐνδοξότατον καὶ εὐεργετικόν μοι ἄρχοντα δραγουμῶν, συνεπιτελλῶν τότε καὶ δύο κουτῖα κουραμπιέδων τῆς Φιλίππου, δώρημα πρόβειρον διὰ μέσου Ἀδριανουπόλεως, καὶ οὐκ ἔχω πληροφορίας ἂν ἦθον ἀσφαλῶς εἰς χεῖράς τῆς· τὸ ἕνα πρὸς ἐμοῦ τὸν ἀγαπητὸν, καὶ τὸ ἄλλο πρὸς τὴν ἐνδοξότητά του· ἤδη δὲ τῇ πέμπῳ τὰ ὑποσχεθέντα γράμμα τοῦ ὀνό, ἅτινα ὄντα διὰ μνήμης μου εἶχον παραγγεῖλαι ἐν Φιλιππουπόλει καὶ πρὶν τοῦ γράμματός τῆς, καὶ τελειωθέντα ἀπέστειλάν μοι ἐκεῖθεν ὧδε, ὅπου περιοδεῶ τὰ περίξ χωρία τοῦ μεγάλου ὄρους Παλκενίου, καὶ εἴθε εἴησαν ὑμῖν εἰς ἀρέσκειαν καὶ ὑγιεινὴν χρῆσιν. Εἶδον ὅτι ἐρωτᾷ μαθεῖν τὰ κατ' ἐμὲ ὑγιῶς ἔχω, θεῖα ἀντιλήψαι, ἀλλὰ πάσῃ περισσῶς κατὰ τοὺς πόδας ὑπὸ τοῦ ψύχους ἀρξάμενον ἐπὶ τὰ ὧδε. Περιέρχομαι μετὰ κόπων καὶ ἰδρώτων ἐν ταύτῃ μοι τῇ πρεσβυτικῇ ἡλικίᾳ, πρὸς ἀπότισιν τῶν πνευματικῶν μου χρεῶν ἐπὶ τὰ λογικὰ πρόβατα, καὶ τῶν ἐπαρχιακῶν ὑπερφόρων. Ἐφωράθησαν καὶ κλέπται περιεργόμενοι ἐν τοῖς ὧδε μέρεσιν, ἀίμαλως τισάντες καὶ παιδᾶς· ἀλλ' ἡ ἀζιότης τοῦ ἐνδοξοτάτου ναζήρ ἀγᾶ ἔδειξε κατὰ τοῦτο ἀνταλέτι, καὶ συνελήφθησαν ἐξ αὐτῶν τινες· καὶ ἄρτι εἰσὶν ἐν φυλακῇ τηρούμενοι· οἱ δὲ λοιποὶ διεσκορπίσθησαν τό γε νῦν ἔχον. Περὶ τοῦ ἐκλεκτοῦ ἵππου, ὅπου μοι γράφει νὰ πέμπω, ἔχω κατὰ φροντίδος, ἀλλὰ περιμένω νὰ εὐρεθῶσι τὰ ἀρμόδια, νὰ ἀπαλλχθῶ ὅπως οὖν τῆς πολυμύθου ταύτης περιήγησεως, καὶ τότε ἐκπέμψω γράφων καὶ ἰδιαιτέρων. Ἐγὼ ἠλπίζον, καθ' ἃ καὶ τότε ἐδέησεν, ὅτι με τὴν προσθήκην τοῦ χρέους τῶν τεσσαράκοντα πουργεῖων ὅπου ἐπρόσθεσαν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ οἱ ἐντιμώτατοι· Ἐπίτροποι τῆς Ἐκκλησίας, νὰ μὲν ἐλεύθερος ἀπὸ τὴν κοινὴν προσθήκην, τὴν ἐπ' ὀνόματι κοινοῦ χρέους, ἀλλ' ἤδη βλέπω καὶ τοῦτο ἐπιφορτισθὲν μοι· καὶ οὐδεὶς ὁ βοηθῶν μοι καὶ λαλῶν ὑπὲρ ἐμοῦ· καὶ εἴτε δύνασαι βοήθησον ἀντιβολῶ. Ταῦτα μὲν ἐν τοσοῦτ' ἔκτεινας τὸν κλάμον, περισσώτερον τοῦ μετρίου, διὰ τὸν ἐνδομυχοῦντα πόθον, καὶ ἀναμείνω ὀλοθύμως τιμαλφῆς αὐτῆς γράμμα ἐκφαντορικὸν τῆς ἐφετωτάτης μοι ἀγαθῆς ὑμῶν κοινῆς ὑγείας. Τὰ δὲ ἔτη αὐτῆς εἶεν παρὰ Θεοῦ αἴσια καὶ πανευτυχῆ.

ΙΓ'

ΤΩ ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΤΩ

Ὁ εἰρηνάρχης καὶ ἄσρος ἀρριερεὺς Θεᾶθρωπος Σωτήρ ἡμῶν Χριστὸς περισκέπει καὶ δικτηρεῖ τὴν θεῖαν αὐτῆς κορυφὴν ἐντελῶς ὑγιαίνουσιν, εὐθυμοῦσιν, καὶ εὐσθενοῦσιν εἰς τὰς πολυειδεῖς μερίμνας τῆς παγκοίνου ἀγιωτάτης ὁλκίδος. Τὸ ψυχικόν μου πρόθυμον, καὶ τὸ ὀφειλόμενόν μοι δουλικόν χρέος ἀε-

ποτε διαγεύουσι τὴν μνήμην μου πρὸς νοεράν θεωρίαν τοῦ πανσεβίστου δεσπότη μου, καὶ παροτρύνουσι τὸ πνεῦμά μου εἰς συνεχῆ ἀποστολὴν δουλικῶ μου γράμματος πρὸς τὸ θεϊότατον ὕψος τῆς ἀλλὰ τρέμει ἡ χεὶρ μου καθάψασθαι καλῶ μου, ἵνα μὴ δοῶ ὄχληρός, γράφων ἀνυποθέτως, καὶ ὅτι ἠτόνησε τὸ σαρκίον μου, καὶ ἡ ψυχὴ μου ἐπλήσθη ὀδυνῶν, καὶ ἡ ζωὴ μου τῷ ἄδῃ ἤγγισεν· οὕτω γὰρ ἠρετίσασθε ποιῆσαί με ἐν ταύτῃ μου τῇ πρεσβυτικῇ ἡλικίᾳ, ὡσάν ὅπου ἐν πενταμηνίᾳ καὶ ἡμίσει περιόδουσα ἔριπος πολλάκις εἰς ὁδοὺς δυσάντους καὶ κατάντους ἐπὶ ἐκπληρώσει τῶν πνευματικῶν μου χρεῶν, καὶ τῶν ἐπαρχιακῶν δώδεκα ἡμέραι εἰσὶ καὶ ἄς ἐπίστρεψα ἐψηχυγάζων εἰς τὸ πτωχικόν μου καταλύμα τῆς Φιλίππου· ὅσον ἐπὶ ποδῶν ἴσταμαι διὰ τὴν ἄκραν μου ἀτονίαν, πλὴν οἶδα, ὡς οὐδὲν ἄνευ καμῆτου πέλει ἀνδράσιν εὐπρεπὲς ἔργον, οὐδ' αὐτοῖς μακάρεσι, κατὰ τὸν εἰπόντα. Ἀντέχομαι καὶ ἀνδρίζομαι κατὰ πάντα, ὅπως ἡ φύσει, ἢ ἐφύτευσεν ὁ φιλόστοργος καὶ σεβαστός μοι πατήρ, οὐκ ἐκριζωθεῖ. Διὰ τῶν παναγίων σας εὐχῶν, καλῶς καὶ ἡσύχως διέγω μετὰ τῶν εὐλογημένων χριστιανῶν, εὐνοοῦμενος καὶ παρὰ τῶν ἔξω προύχόντων· τὸ ὑπερβάλλον ὅμως τοῦ ἐπαρχιακοῦ χρέους καταπονεῖ μου τὴν ψυχὴν καὶ τὴν συνείδησιν· ὅτι ὄν ὑπέρφορτον τὸ κατ' ἀρχάς μοι διορισθὲν αὐλικὸν χρέος, τριακόσια πέντε, ἐν τῇ ἐσχάτῳ νῦν προστεθείη μοι ποσότητι ἐγένετο ὑπερῦπερφορτον· καὶ ἀδυνάτως ἔχω ἀπαντῆσαι τοὺς τόκους διὰ τῶν χρονικῶν εἰσοδημάτων τῆς ἐπαρχίας, ἅμα καὶ τὰ ἐνταῦθα τοπικὰ ἄφρευκα δαπανήματα καὶ ἔξοδα· ἀπορῶ τοῖς ὀλοῖς ὁ δούστηνος. Τὰ κατὰστιχα, ὅπου μοι ἐστάλησαν παρὰ τοῦ πανιερωτάτου προκατόχου μου κύρ Ἰωαννικίου, παρῆλθον καὶ εἰς χεῖράς σας· εἶδατε τὸ χρονικὸν εἰσοδήμα τῆς ἐπαρχίας ἐκτός τοῦ σίτου· πῶς λοιπὸν ἐξαρκέσει εἰς ἄφρευκτον ἀπότισιν τοσούτων τόκων ἐτησίων μυρίων, καὶ τοπικῶν ἐξόδων; Ἐπικρινάτω ἡ κριτικωτάτη μοι αὐτῆς κορυφὴ καὶ ψηφίζετω. Μετὰ θερμότητος παρακαλῶ τὴν παναγιωτάτην αὐτῆς κορυφὴν, συνάμα τῇ πανιέρῳ ἐκλογῇ τῶν σεβαστῶν γερόντων, ἵνα γένηται μοι ὕψους καὶ συγκατάθεσις ἐκ τῆς προσθήκης, ὅπου νὰ δυνηθῶ νὰ ἀπαντήσω τὰ ἐτήσια δασύματα ἀγογγύστως, καὶ ἐπομένως νὰ οἰκονομῶ καὶ τὰ ἰδιά μου χρέη, καὶ ἀναμένω εὐκλεῆ παραμυθίαν. Ταῦτα μὲν δουλικῶς ὁ δὲ ἐν σπηλαίῳ γεννηθεὶς Θεάνθρωπος καὶ ἐν Ἰορδάνῃ ἀνδειχθεὶς Σωτὴρ ἡμῶν, καταζιώσει τὴν παναγίαν μοι αὐτῆς κορυφὴν ἐορτάσαι τὴν φρικτὴν αὐτοῦ γέννησιν σὺν τοῖς Θεοφανείοις λαμπρῶς καὶ γηθυσύτως ἐπὶ τοῦ οἰκουμενικοῦ αὐτῆς Θρόνου καὶ εἰς ἄλλα ἔτη πολυάριθμα, χαρίζουσαν καὶ αἰ ἀρθῶνως τὰς παναγίας τῆς εὐχᾶς εἰς εὐθυποίαν τοῦ οἴκου μου.

(ἔπεται τὸ τέλος).

ἈΓΓΕΛΙΑ ΒΙΒΛΙΩΝ

Ἐξεδόθη πρό τινος ἐν Παρισίοις ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ τῆς ἑλληνικῆς ἐν τῇ αὐτόθι Σχολῇ τῶν λαλουμένων ἀνατολικῶν γλωσσῶν κ. Émile Legrand ὁ Δ' τόμος τῆς Bibliothéque Grecque Vulgaire, περιέχων 203 ἐπιστολάς, πάσας σχεδὸν ἐπιστελλομένας πρὸς Χρυσάνθον Νοταρᾶν τὸν αἰοίδιμον πατριάρχην Ἱεροσολύμων, καὶ τινα «Διήγησιν τῶν συμβάντων ἐν Μολδαβίᾳ κατὰ τὰ 1716 ἔτος, ἐπὶ τῆς τρίτης ἡγεμονίας τοῦ Ἰωάννου Μιχαήλ Ρακοβίτσα βοεβόδα». Τὸ πέμπτον τῶν ἐπιστολῶν τούτων, ἐπιμελῶς μεταγραφέν ἀπὸ διαφόρων κωδίκων, ἢ εἰς πρωτότυπον, ἀπεστάλη ὑπὸ τῶν κκ. Μ. Ἰ. Γεδεῶν καὶ Ν. Β. Χρυσανθίδου, ὡς

αὐτὸς ὁ φιλόπνοος ἐκδότης παρασημειοῖ ἐν τέλει τοῦ βιβλίου, ἀρκετὰ δὲ μετετυπώθησαν ἀπὸ τοῦ τῷ 1804 ἐκδοθέντος ἐκ τῆς πατριαρχικῆς τυπογραφίας «Ἐπιστολαρίου». Νοεῖται ὅτι αὐταὶ ἀνήκουσιν εἰς τὸν Νικόλαον Μαυροκορδάτον. Ἡ συλλογὴ τῶν ἐπιστολῶν τούτων ἐστὶ χρήσιμος τοῖς ἐρευνῶσι τὴν ἱστορίαν τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἀδελφοθέου, καὶ τὰ κατὰ τὰ ἔτη 1714—1716 ἐν Βλαχίᾳ γενόμενα. Πολλὰ ὅμως ἐπιστολαὶ μελῶν τῆς οἰκογενείας Γκίκα καὶ Μαυροκορδάτου δυνάμεναι νὰ εὐρεθῶσι λείπουσι, φρονοῦμεν δ' ὅτι ἡ ἔκδοσις, φέρουσα τίτλον «Ἑλληνικὸν Ἐπιστολαρίον», συμπληρωθήσεται, ἵνα οὕτω καταστῇ κτῆμα ἐς αἰεὶ, χρησιμώτατον διὰ τὰς πολλὰς εἰδήσεις τὰς ἀναφερομένας εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς τε Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως καὶ πρὸ πάντων τῶν Ἁγίων Τόπων τῶν ἐν Ἀνατολῇ. Ἐκ τῶν ἐν τῷ περὶ οὗ ὁ λόγος τόμῳ ἐκδιδομένων γραμμῶν καλὸν ἐστὶ τὸ πρὸς τοὺς ἐν Ἀδριανουπόλει ὀρθοδόξους γράμμα του Χρυσάνθου Ἱεροσολύμων (1721) συμβουλευόντος αὐτοὺς νὰ ὑποστηρίξωσι γενναίως τὴν ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ἑλληνικὴν σχολὴν.

Καθ' ἃ γράφει τὸ ἀπὸ 3 (15) νοεμβρίου φυλλάδιον τοῦ ἐν Παρισίοις ἐκδιδομένου «Κριτικῶ Δελτίου» (Bulletin Critique), οἱ καλόγηροι τοῦ τάγματος τοῦ ἁγίου Βενεδίκτου οἱ ἐν τῷ μοναστηρίῳ Solesmes παρασκευάζουσι ἔκδοσιν προσεχῆ Μουσικῆς Συλλογῆς, ἢν πληροῦσιν ὡδαὶ λειτουργικαὶ, τετονισμένα εἰς τὴν ἀρχαίαν ἐκκλησιαστικὴν μουσικὴν, ἀνατυπούμεναι πανομοιοτύπως διὰ φωτοτυπίας. Τὰ ἀπεικονίσματα ἀνήκουσιν εἰς διαφόρους χρονικὰς περιόδους τοῦ μέσου αἰῶνος καὶ εἰς διαφόρους ὠδικὰς σχολὰς, προταχθήσεται δ' εἰσαγωγῇ, ἣτις μετὰ τῶν ἀπαραιτήτων σημειώσεων ὀρίσει τὴν ἡλικίαν ἐκάστου χειρογράφου· παρασυναρθήσονται δ' ἅμα καὶ αἱ διαφέρουσαι γραφαὶ τῶν ἐκδιδομένων ἱερῶν ἀσμάτων.

Ἐν τῇ «Κλασικῇ Ἐπιθεωρήσει» τοῦ Λονδίνου, ὁ διδάκτωρ C. Taylor ἐδημοσίευσεν ἐσχάτως σημειώσεις ἐπὶ τοῦ κειμένου τῆς «Διδασχῆς τῶν Δώδεκα Ἀποστόλων», τῆς ἐκδοθείσης ὑπὸ τοῦ σεβ. μητροπολίτου Νικαμηδείας κ. Φιλοθέου Βρυνενίου. Μ.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΟΝ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ.—Ἡ τὸ Πατριαρχικὸν Τυπογραφεῖον διευθύνουσα Ἐπιτροπὴ ἀγγέλλει τῷ δημοσίῳ ὅτι ἐν τῷ καταστήματι τούτῳ γίνονται δεκταὶ παραγγελίαι ἐκτυπώσεως βιβλίων, ἐκκλησιαστικῶν μουσικῶν βιβλίων, φυλλαδίων, διπλοτύπων, πινάκων, ἀγγελητρίων, ἐπισκεπτηρίων καὶ παντὸς εἶδους ἐντύπων εἰς τὴν ἑλληνικὴν καὶ τὰς εὐρωπαϊκὰς γλώσσας, πάσης ἐργασίας ἐκτελουμένης μετὰ ταχύτητος, φιλοκαλίας καὶ εἰς τιμὰς λίαν συγκαταβατικὰς. Τὸ Πατριαρχικὸν Τυπογραφεῖον ἐφωδιασμένον διὰ ποικίλων καὶ κομψῶν ἑλληνικῶν καὶ λατινικῶν χαρακτῆρων ἐπλουτίσθη καὶ διὰ νέας σειρὰς τοιούτων.

Παραγγελίαι τυπογραφικῶν ἐργασιῶν γίνονται ὁμοίως δεκταὶ καὶ ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν.

Διὰ πᾶσαν τυπογραφικὴν ἐργασίαν ἀπευθυντέον τῷ ἐπόπῃ τοῦ Πατριαρχικοῦ Τυπογραφείου κ. Ἰωάννῃ Δ. Τανταλίδη, γραμματεῖ τοῦ πατριαρχικοῦ Γραφείου.

Ἡ Διευθύνουσα Ἐπιτροπὴ.

Ὁ ὑπεύθυνος Γ. ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ.

ΕΚ ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ.

117

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΑΛΗΘΕΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΗ ΑΠΑΞ ΤΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΟΣ

ΚΑΤΑ ΤΕΤΑΡΤΗΝ

ΕΤΟΣ Θ'. ΕΝ ΚΩΝΣΤ/ΠΟΛΕΙ, 30 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1888 ΑΡΙΘ. 5.

ΔΙΕΥΘΥΝΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ
 † Ο Σισανίου 'Αθανάσιος (πρόεδρος)
 'Αρχιγρ. 'Ι. Συνόδ. Κωνστ. 'Αλεξανδρίδης
 Ν. Α. Νικολαΐδης (ταμίας)
 'Ιωάν. Δ. Τανταλίδης (γραμματεὺς)
 'Αλκιβιάδης Μαυράκης.
 'Αρχισυντάκτης Μανουήλ 'Ιω. Γεδεών

ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΕΤΗΣΙΑ
 καθ' ὅλον τὸ ὀθωμανικὸν Κράτος μετρίτια ἀργυρᾶ . 5
 ἐν τῷ ἐξωτερικῷ φράγκα χρυσᾶ 25
 ἐξαμηνιαία τὰ ἡμίση.
 Ἡ συνδρομὴ προκαταβάλλεται
 Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται τὴν 1 Νοεμβρίου καὶ τὴν 1 Μαΐου.

Διὰ πᾶσαν αἴτησιν ἀφορῶσαν εἰς τὴν 'Εκκλησιαστικὴν 'Αλήθειαν ἀπευθυντέον: «Τῷ Σεβ. Μητροπολίτῃ Σισανίου κ. 'Αθανασίῳ Προέδρῳ τῆς τῆν 'Εκκλησιαστικὴν 'Αλήθειαν διευθυνοῦσας 'Επιτροπῆς. Εἰς τὰ Πατριαρχεῖα ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΙΝ». — Αἱ ἀποδείξεις τῶν συνδρομῶν καὶ λοιπὰ ἔγγραφα τῆς ὕλικῆς διαχειρίσεως φέρουσι τὴν σφραγίδα τῆς 'Εκκλησιαστικῆς 'Αλήθειας καὶ τὴν ὑπογραφήν τοῦ ταμίου. Οἱ τόπον διαμονῆς ἀλλάσσοντες συνδρομηταὶ πρέπει νὰ εἰδοποιῶσι τὴν Διεύθυνσιν, ἵνα μὴ παραπίπτωσι τὰ φυλλῶτα.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

'Εκκλησιαστικὰ χρονικά — Ἡ ψυχὴ παρὰ τῇ Γενέσει — Ὁ Κώδικς τοῦ Παΐσιου ὑπὸ Μ. 'Ι. Γεδεών (τέλος).
 Παράρτημα — Κανονικὰ διατάξεις τῶν πατριαρχῶν Κωνσταντινουπόλεως (τόμος Β', σελ. 17—24).

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

Ἡ μεταρρυθμισίς τοῦ Συνταγματίου τῶν ὑπὸ τὸν ἀποστολικὸν πατριαρχικὸν οἰκουμενικὸν Θρόνον ὑποκειμένων ἐπισκοπῶν καὶ μητροπόλεων, ὑπαγορευμένη, καθὰ καὶ πέρυσιν ἐγράφομεν (ἀριθμ. 4, Δεκεμβρίου 9 — 1887), ὑπὸ τῶν λόγων τῆς εὐκολίας ἐν τῇ συγκροτήσῃ τῆς ἱερᾶς Συνόδου, ἐπιβάλλεται καὶ διὰ τὸν οὐχ ἥμισυ σπουδαῖον λόγον τῆς τελεσφόρου ὑποστηρίξεως ἐπαρχιακῶν ἀναγκῶν καὶ συμφερόντων τῶν ἐν ταῖς ἐπισκοπαῖς ὀρθοδόξων, ὅπου συχνάκις ἀπαιτεῖται ἄμεσος ἐνέργεια τῆς πνευματικῆς ἀρχῆς παρὰ τῇ πολιτικῇ. Τοὺς λόγους τούτους ὑπ' ὄψιν ἔχουσα ἡ Μ. 'Εκκλησία, ἐπὶ τῇ αἰτήσῃ τῆς δημογεροντίας Καλύμνου καὶ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει παρεπιδημούντων ἐκ τῶν τριῶν νήσων 'Αστυπαλαίας, Καλύμνου καὶ Λέρου, τῶν ἀποτελουσῶν τὴν τῶς ἐπισκοπὴν Λέρνης, ὑποκειμένην τῇ ἀγιωτάτῃ μητροπόλει Ρόδου, καὶ ἐκτιμήσασα τούτους, καθὼς καὶ τὴν ἠθικὴν καὶ διανοητικὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἐπαρχίας ταύτης, ἀνεκέρυξεν ἐν τῇ συνοδικῇ συνεδρίᾳ τῆς παρελθούσης πέμπτης (24 λήξαντος μηνὸς) μητρόπολιν τὴν τῶς ἀγιωτάτην ἐπισκοπὴν Λέρνης ὑπὸ τὸ ὄνομα Λέρου καὶ Καλύμνου, τάξασα αὐτὴν τελευταίαν ἐν τῷ Συνταγματικῷ τῶν ὑπὸ τὸν οἰκουμενικὸν θρόνον μητροπόλεων καὶ τὸν πανιερώτατον μητροπολίτην Λέρου καὶ Καλύμνου ὑπέρτιμον ὀνομάσασα, καὶ μέτοχον πάντων

τῶν δικαιωμάτων ἀναγνωρίσασα, ὧν ἀπολαύουσι καὶ οἱ λοιποὶ πανιερ. μητροπολίται, κατὰ τὸν ἐπὶ τούτῳ ἐκδοθέντα πατριαρχικὸν καὶ συνοδικὸν ἱερὸν Τόμον.
 — Μέλη τῆς ἱερᾶς Συνόδου προσεκλήθησαν ἀριστίνδην ὑπὸ τῆς Α. Θ. Π. τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου οἱ σεβασμιώτατοι μητροπολίται Ἐφέσου κ. 'Αγαθάγγελος, ἀντὶ τοῦ μὴ δεξαμένου τὴν πρόσκλησιν σεβ. μητροπολίτου Νικομηδείας, καὶ Δράμας κ. Γερμανός, ἀντικαθιστῶν τὸν προσκληθέντα μὲν πρό μηνὸς καὶ πλέον πανιερ. μητροπολίτην Πισιδείας κ. Βενέδικτον, ἀναγγειλαντα δ' ἐσχάτως ὅτι ἀδυνατεῖ πρό τοῦ προσεχοῦς ἔαρος νὰ ἔλθῃ ἐνταῦθα.
 — Κατ' αἴτησιν τῆς ἐφορίας τῶν ἐν Γαλατᾷ ἐκπαιδευτηρίων τῶν ὀρθοδόξων, εἰς ἃ προσηρτημένος ἐστὶν ὁ αὐτόσε ἱερός νκός τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ, ἡ Μ. 'Εκκλησία ἐνέκρινε νὰ διορισθῇ ἀρχιερατικῶς προϊστάμενος ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ταύτῃ, καθὼς καὶ ἄλλοτε ὑπῆρχεν, ἐπὶ ψιλῷ ὀνόματι τῆς πάλαι ποτε διαλαμψάτης ἐπισκοπῆς Εὐδοξιάδος. Ἐπὶ τούτῳ δὲ γενομένων ἐν τῷ σεπτῷ πατριαρχ. ναφ τῇ παρελθούσῃ πέμπτῃ (24) τῶν κανονικῶν ψήφων, ἀνεδείχθη, ἐκ τῶν τεθέντων τριῶν ὑποψήφων, πανοσιολογ. ἀρχιμανδριτῶν 'Αγαθαγγέλου 'Αρχύτα, 'Ιλαρίωνος Μακαρῶν καὶ Γερασίμου προεστῶτος τῆς ἱερᾶς ἐκκλησίας τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ, ὁ τελευταῖος οὗτος, ἀπὸ εἰκοσιμῆν καὶ πέντε ὄλων ἐτῶν προεστῶς τῶν ἐν Γαλατᾷ ἐνοριῶν ἀγίου Νικολάου καὶ Χριστοῦ διατελέσας, διακριθεὶς δὲ διὰ τὸ χρηστὸν τοῦ βίου καὶ τὸ σεμνὸν τῆς ἀναστροφῆς. Ἡ χειροτονία αὐτοῦ ἐγένετο σήμερον, τετάρτην, 30 λήξαντος, ἐν αὐτῷ τῷ πατριαρχικῷ ναφ, τελουμένης τῆς ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τοῦ ἀγίου ἀποστόλου 'Ανδρέου τοῦ Πρωτοκλήτου συνοδικῆς λειτουργίας.
 — Ἡ Α. Θ. Π. μεριμνῶν ὑπὲρ τῶν πνευματικῶν

ἀναγκῶν τῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις Ἀθήνου, Καστορίας, Αἴνου, Μαρωναίας, καὶ Λέρου καὶ Καλύμνου ὀρθοδόξων, ἅτε προσεγγιζουσῶν καὶ τῶν δεσποτικῶν ἑορτῶν τῆς κατὰ σάρκα γεννήσεως τοῦ Σωτῆρος, διὰ πατριαρχικῶν πιττακίων ὑπέμνησε τοῖς νεοακλεγεῖσι μητροπολίταις τῶν ἐπαρχιῶν τούτων τὸ καθῆκον ὅπως ἐπισπεύσωσι τὴν εἰς τὰς λαχούσας αὐτοῖς ὀρθοδόξους παροικίας ἀπέλευσιν.

— Ἀντὶ τοῦ πανοσιολ. ἀρχιμηνδρίτου κ. Ἀθανασίου Ἡλιάδου, μὴ δυναμένου νὰ ἀπέλθῃ εἰς Καισάρειαν, ἐνεκρίθη συνοδικῶς ὅπως ἀποσταλῇ εἰς τὴν ἐπαρχίαν ταύτην ὡς πατριαρχικὸς ἐξαρχος ὁ θεοφιλ. ἐπίσκοπος Μελιτουπόλεως κ. Εὐγένιος, ἀρχιερατικῶς ἐν Βλάχκῃ προῖσταμένος, πρὸς ἐξακριβώσιν τῶν κατὰ τοῦ σεβασμ. μητροπολίτου Καισαρείας κ. Ἰωάννου διατυπωθεισῶν ὑπὸ τῶν ἐπαρχιωτῶν αὐτοῦ αἰτιάσεων.

— Τῇ κυριακῇ, (27 λ. μ.) κατὰ τὴν θείαν καὶ ἱερὰν λειτουργίαν, χοροστατούντων τῆς Α. Θ. Π. τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου καὶ τῶν σεβασμ. συνοδικῶν ἐν τῷ πατριαρχικῷ ναῷ, συνεχοροστάτησαν καὶ οἱ νεωστὶ ψηφισθέντες πανιερ. μητροπολίται Αἴνου Λουκάς, Ἀγγιᾶλου Σωφρόνιος, Καστορίας Γρηγόριος, Νευροκοπίου Γρηγόριος καὶ Λέρου καὶ Καλύμνου Χρυσάνθος.

— Εἰς τὸν πανιερ. μητροπολίτην πρῶην Ἀγγιᾶλου κ. Ἀνθιμον ὠρίστη συνοδικῶς τόπος διαμονῆς ἢ ἐν Ἁγίῳ Ὁρει ἱερᾷ Μονῇ τῆς Μ. Ἀκύρας.

— Ὑποβληθέντων ἀρμοδίως εἰς τὸ Δ. Ἔθν. Μ. Συμβούλιον τῶν λογαριασμῶν τῆς διαχειρίσεως τοῦ ἐνταῦθα Ζαππείου Παρθεναγωγείου κατὰ τὸ ἔτος 1887—1888, ἐξελέγη τριμελὴς ἐπιτροπὴ πρὸς ἐξέλεγχιν αὐτῶν, ἀποτελουμένη ἐκ τοῦ σεβασμ. μητροπολίτου Σισανίου κ. Ἀθανασίου καὶ τῶν Ἐξοχ. Λευθεράκη πασᾶ Κωνσταντινίδου καὶ Στεφάνου Χρυσίδου βέη, μελῶν τοῦ Συμβουλίου.

— Ὑπὸ τῆς ἐν Ἁγίῳ Ὁρει ἱερᾷ Μονῆς Μεγίστης Ἀκύρας ὑπεβλήθη τῇ Ἐκκλησίᾳ ἀναφορά εὐχαριστήριος ἐπὶ ταῖς ἐνεργείαις τῆς Α. Θ. Π. καὶ τῆς ἱερᾷ Συνόδου, δι' ὧν ἐκωλύθησαν οἱ μοναχοὶ τῆς ὑποκειμένης αὐτῇ Σκήτης τοῦ Τιμίου Προδρόμου ἀπὸ τῆς ἄνευ ἀδείας τῆς κυριάρχου Μονῆς ἀνεγέρσεως οἰκοδομῶν ἐν τῇ περιοχῇ τῆς Σκήτης ταύτης.

— Ὑπὸ τοῦ ἡγουμένου τῆς ἐν Πάτμῳ ἱερᾷ Μονῆς Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου ὑπεβλήθησαν τῇ Μ. Ἐκκλησίᾳ οἱ λογαριασμοὶ τῆς μοναστηριακῆς διαχειρίσεως τῆς τελευταίας διετίας. Οἱ λογαριασμοὶ παρεπέμφθησαν εἰς τὴν ἐξελεγκτικὴν τῶν λογαριασμῶν Ἐπιτροπὴν.

Τῇ παρελθούσῃ κυριακῇ, Β' τῆς διανυομένης τεσσαρακονθημέρου νηστείας, ἐκήρυξεν ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ ἄμβωνος ἐν τῷ πατριαρχικῷ ναῷ ὁ πανοσιολ. Μ. ἀρχιδιάκονος κ. Ἰωακείμ Α. Σγουρός, θέμα λόγου λαβὼν τὴν θρησκευτικὴν ἀδιαφορίαν καὶ τὰς ζημίας, αἵτινες ἐπέρχονται εἰς τὰς κοινωνίας, παρ' αἷς αὕτη εἰσχωρεῖ. Τῇ προσεχεῖ κυριακῇ (4 δεκεμβρίου) κηρύξει ἐν τῷ

αὐτῷ ἱερῷ ναῷ ὁ ἱερολογ. ὑπογραμματεὺς τῆς ἱερᾷ Συνόδου κ. Ἰωακείμ Βλακισιάδης.

— Ἐπὶ τῇ μνήμῃ τοῦ πρωτοκλήτου τῶν Ἀποστόλων ἁγίου Ἀνδρέου, τοῦ κηρύξαντος ἐν Βυζαντίῳ τὸν χριστιανισμόν καὶ πρώτου καταστήσαντος ἐπίσκοπον τὸν ἱερὸν Στάχυν, χθὲς μὲν κατὰ τὸν ἑσπερινὸν ἐχοροστάτησεν ἐν τῷ πατριαρχικῷ ναῷ ἡ Α. Θ. Π. ὁ οἰκουμενικὸς πατριάρχης μετὰ τῶν Σεβ. συνοδικῶν τε καὶ μὴ μητροπολιτῶν Νικαίας, Νικοπόλεως, Βιζύης, Μαρωναίας, Ξάνθης, Καστορίας Μογλενῶν, Λιτίτζης καὶ Νευροκοπίου. Σήμερον δὲ τὴν θείαν καὶ ἱερὰν λειτουργίαν ἐτέλεσεν ὁ πρῶτος τῷ τάξει μεταξύ τῶν σεβασμ. συνοδικῶν μητροπολίτης Νικαίας κ. Σωφρόνιος, συλλειτουργούντων τῶν σεβασμιωτάτων μητροπολιτῶν Νικοπόλεως, Ἀγκύρας, Βιζύης, Ἀγγιᾶλου, Μαρωναίας, Ξάνθης, Σισανίου, Μογλενῶν, Λιτίτζης καὶ Νευροκοπίου.

— Σήμερον, ἄγοντος τὴν ὀνομαστικὴν ἑορτὴν αὐτοῦ τοῦ Ἐξ. πρεσβευτοῦ τῆς Ἑλλάδος κ. Ἀνδρέου Κουντουριώτου, ἐπεσκέψατο τὴν Α. Ἐξ. καὶ συνεχάρη αὐτῷ ἐκ μέρους τῆς Α. Θ. Π. τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου ὁ πανοσιολ. Μ. πρωτοσύγκελλος.

— Τῇ παρελθούσῃ παρασκευῇ 25 λήξαντος, ἐπὶ τῇ μνήμῃ τῆς ἁγίας Αἰκατερίνης, πολιούχου τῆς ἱερᾷ Μονῆς τοῦ θεοβχδίστου ὄρους Σινᾶ, ἐπεσκέψατο ἐκ μέρους τῆς Α. Θ. Π. τὸν ἐνταῦθα ἀντιπρόσωπον τῆς Μονῆς ταύτης πανοσιολ. ἀρχιμ. κ. Κορνῆλιον ὁ πανοσιολ. Μ. πρωτοσύγκελλος.

Τῇ προχθὲς, δευτέρῃ, κατὰ τὴν εἰδοποίησιν τῆς ἐπὶ τῶν ἀρχιερατικῶν περιουσιῶν Ἐπιτροπῆς, ἤρξατο ἢ ἐπὶ δημοπρασίας ἐκποίησης τῶν πραγμάτων τῆς περιουσίας τοῦ μακαρίτου μητροπολίτου Ἀθήνου Ἰωακείμ, ἐξακολουθήσει δ' αὕτη καὶ τῇ προσεχεῖ δευτέρῃ, 5 προσεχοῦς δεκεμβρίου, ἀπὸ πρῶιας.

— Τῇ προσεχεῖ κυριακῇ τελεῖται ἐν τῷ πατριαρχικῷ ναῷ μνημόσυνον ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς τοῦ πρό τινος ἀποβιώσαντος ἐν Γαλατᾷ ἱερομονάχου Νεοφύτου, ἱερούργουτος τοῦ σεβασμ. μητροπολίτου Νικαίας μετὰ δύο σεβασμ. συνοδικῶν.

Ἡ ΨΥΧΗ ΠΑΡΑ ΤΗ ΓΕΝΕΣΕΙ

(Β', ζ')

α'.

Ὅτε τῶν ἔθνῶν ὁ οὐρανοβάμων ἀπόστολος ἐδίδασκεν ἐν τῇ Τρωάδι, Λουκάς ὁ τῶν ἀποστολικῶν Πράξεων θεηγόρος συγγραφεὺς διηγεῖται ὅτι, νεανίας τις, Εὐτυχος ὀνόματι, κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς διδασκαλίας νυστάξας, καὶ πεσὼν ἀπὸ τοῦ τριπέτου, διὰ τῆς θυρίδος, ἀπέθανεν¹. Εἰς τὴν ἀκρόασιν τῶν θείων λόγων, ἐπὶ διδασκαλίᾳ δὲ τοῦ ἀκηδούς, ὅστις εἶναι πάντοτε πρόθυμος νὰ μωμοσκοπῇ τοὺς λόγους καὶ τοὺς ἐν τῷ τῶν λόγων ἀγωνιζομένους σταδίῳ, προσ-

φύες τὸ παράδειγμα γίνεται καὶ πολὺ ἐπιβάλλον. Εὐχῆς ἔργον ἤθελεν εἶναι, ἐάν ἐκείνοι, οἱ ὅποιοι ἀκροῶνται θεμάτων θείων καὶ λόγων θείων, ἢ ἀναγινώσκουσιν αὐτὰ, ἔχωσι τὴν προθυμίαν τῆς Σαμαρείτιδος καὶ τὴν πίστιν εἰς τὴν ἐπαγγελίαν περὶ τῆς ἐλευσεως τοῦ Μεσσοῦ, τίποτε μὴ ζητοῦντες ἄλλο, παρὰ τὸ ἀντλήμα, διότι βαθὺ βεβαίως εἶναι τὸ φρέαρ τῆς τῶν θείων λογίων κατανοήσεως. Ἄλλ' οἱ εἰς χεῖρας λαμβάνοντες τοὺς θεολόγους καὶ πνευματεμπόρους τῆς Ἁγίας Γραφῆς ἐρμηνευτάς, ποθοῦντες δὲ νὰ ἀναγινώσκουσιν αὐτὴν ἐρμηνευομένην κατὰ τὴν παραδεδομένην ἡμῖν ὑπ' αὐτῶν διδασκαλίαν, εἶναι περιττὸν νὰ εἰπωμεν ὅτι, ὑπὸ τῆς ἀρρήκτου τῶν ἁγίων Πατέρων ὁμοφωνίας χειραγωγούμενοι, καθάιροντες δὲ τὰς αἰσθήσεις, ἵνα μὴ δι' αὐτῶν οἰονεῖ τινων θυρίδων ἀναβῆ, κατὰ τὸ προφητικόν², ὁ θάνατος, ποτὲ δὲν πρέπει νὰ λησμονήσῃ τὸ τέλος τοῦ κατὰ τὴν ἀκρόασιν τῆς τοῦ Παύλου θείας καὶ εὐγλώττου διδασκαλίας, τῆς ἀφυπνιζούσης τοὺς ὑπναλέους, νυστάζαντος. Εἰς τὴν ἀκρόασιν ἐν γένει πάσης ὑποθέσεως εὐλήπτως καὶ μετὰ τινος καλλιπειείας ἐξηγουμένης, πολλῶ μᾶλλον, ὅταν ἀφορᾷ τὸ γραφόμενον καὶ ἀναγινωσκόμενον εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν πατέρων ἡμῶν καὶ εἰς τὰς τύχας τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν, ὅπου βλέπομεν αὐτὰς διευθύνοντα τὸν δάκτυλον τῆς θείας Προνοίας, οὐδεὶς ἄνθρωπος τῶν λόγων, οὐδεὶς ἀγαπῶν αὐτοὺς ἀπονυστάζει· πολλῶ δὲ ὕψιστον, ὅταν ἀναφέρονται εἰς τὴν ἐπὶ τῇ βίβει τῶν πατερικῶν διδασκαλιῶν καὶ ἐξηγήσεων ἀνάπτυξιν μερῶν τινων τῆς Ἁγίας Γραφῆς, τὴν ὅποιαν ἔχουσι καθήκον ἰδίως οἱ ἐν τῷ κλήρῳ κατατεταγμένοι νὰ φέρωσι μεθ' ἐαυτῶν, ἐν ταῖς ἰδίαις βιβλιοθήκαις, καὶ νὰ ἔχωσιν ἐγκόλιον τρόπον τινὰ, καὶ ὁδοιποροῦντες, καὶ διδάσκοντες, καὶ λαλοῦντες. Μῆτε νὰ λησμονήσωσιν ὅτι, οἱ Μακκαβαῖοι περὶ τῶν θεοπνεύστων τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης βιβλίων ὀμιλοῦντες «παράκλησιν ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῶν»³ ἐκάλεσαν αὐτὰ, τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ μελετῶντες ἐν τῷ αὐτῶν. Τίς δὲ θὰ κατανήσῃ τοσοῦτω βαρυκάρδιος, ὥστε νὰ λησμονήσῃ αὐτὴν τοῦ Θεοῦ τὴν διάταξιν, ὅπως ἐν αὐτοῖς τοῖς ἁγίοις βιβλίοις μελετῶμεν αὐτοῦ τὸν νόμον, καὶ τὰ ἔργα, ἀκαθήμενοι, καὶ πορευόμενοι, καὶ κοιταζόμενοι, καὶ διανιστάμενοι;⁴

Δὲν δικαιολογεῖ, νομίζομεν, τὴν περὶ τοὺς λόγους ἀπροθυμίαν καὶ τὴν ἀκηδίαν τινῶν λαϊκῶν ἢ κληρικῶν ὃ μὴ γένοιτο· περὶ τὴν ἀκρόασιν αὐτῶν ἢ τῆς χοικῆς ἡμῶν καὶ ρευστῆς φύσεως ἀτέλεια. Παραδείγματα τῆς τιμωρίας τῶν περὶ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ σπουδὴν τῆς Γραφῆς ἀβελτέρως καὶ ἀμελῶς ἐχόντων ἔχομεν τὸ δὲ τοῦ νεανίου Εὐτύχου πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τῶν τοιούτων ὑποβάλλον ὁ ἱερός ἐπίσκοπος Ταυρομενίου τῆς Σικελίας Θεοφάνης, καὶ μεμφόμενος τῆς εἰς τὰ ἥττον ἔγκαιρα, τῆς εἰς τὰ προσοχῆς ἀνάξια, εἰς τὰ ἄθλια καὶ μηδαμινὰ προσηλώσεως τῶν τοιούτων χοικῶν ἀνθρώπων, παρακαλεῖ «ἐγγρηγόρως καὶ νηρόντως τῇ δι-

δασκαλίᾳ νὰ προσέχωμεν, ἀκλίρῳ νυσταγμῶ μὴ βαρυνόμενοι, μῆτ' ἐν τῷ κληρῷ τῆς ἀκρόασεως ὑπὸ δουλαγωγούμενοι»⁵. Ἐθλίβετο ὁ θεὸς πατὴρ ἐκεῖνος, ὅτι ἐπὶ τῇ ἐρμηνείᾳ τῶν θείων λογίων ὡς μολυβδῆς ὁ ὕπνος ἐπεβάρυνε τὰ βλέμματα· ἀλλὰ τὴν αὐτὴν ἤθελε δοκιμάζει θλίψιν, ὅταν εἰς τὰ ἐφ' ἃ μὴ δεῖ δαπανωμένους ἔβλεπεν ἐκείνους, οἱ ὅποιοι εἰς ἄλλα συνήθως τυρβαζόμενοι, τοῦ πρώτου τούτου καὶ μόνου, «οὐ ἔστι χρεῖα», κατὰ τὴν κυριακὴν φωνὴν, λησμονοῦσιν ὡς διόλου. Ἰσως ἐκλογὴ τις τῶν πατερικῶν ἐξηγήσεων ἐπὶ μερῶν τινῶν τῆς Π. θείας Γραφῆς ἤθελεν ἐξεγείρει τὴν προθυμίαν ὅχι ὀλίγων, ἡμεῖς δὲ εὐχόμεθα πλείστον ὅσων, εἰς εὐρονσιν τοῦ κύκλου τῶν ἀναγινωσκόντων τὸ βιβλίον, ἐν ᾧ ταῦτα πᾶσι γινόμενα προσιτὰ ἐκτίθενται.

6.

Λαμβάνομεν δὲ σήμερον πρῶτον ὑπ' ὄψιν τὸ τῆς πλάσεως τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς ἐν τῇ Γενέσει φερόμενον, ἵνα, χάριν τοῦ ἀεικῶς ὑπὸ πολλῶν λεγομένου κατωτέρου κλήρου, χρησίμων εἰς αὐτὸν γνώσεων ἐγκόλιον καὶ χειραγωγίαν πρὸς γνῶσιν τῶν ἐν τῇ Γραφῇ γραφομένων χρηρησώμεν, ἵνα εἰς τοὺς ποθοῦντας μὲν νὰ ἀντλήσωσιν ἀπὸ τοῦ φρέατος, μὴ δυναμένους δὲ εὐκόλως νὰ προμηθευθῶσι τὰ ἀντλήματα, ἐκτεθῇ ἐν ταῦθα ὅτι, ὅσον καὶ ἂν δὲν πρέπει νὰ ἐξαρτώμεθα ἀπὸ τοῦ γράμματος καὶ τῶν λέξεων, ὅσον καὶ ἂν πρέπη νὰ ζητῶμεν καὶ τὸν ἐν τῷ γράμματι κεκρυμμένον θησαυρὸν, ὡς εἶπεν ὁ ἀδαμάντινος Ὁριγένης ἐν τῇ Σειρᾷ εἰς τὴν Γένεσιν, τοσοῦτον ὅμως ἄρ' ἑτέρου, κατὰ τὴν φράσιν καὶ τὴν λέξιν τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου, τὸ νὰ μὴ πιστεῦθῃ τις ποσῶς εἰς τὰς λέξεις τὰς ἐν τῇ θείᾳ Γραφῇ, ἀλλὰ νὰ ἐπεισάγῃ ἕτερα «πολὺν ἐπιφέρει κίνδυνον». Τοῦ κινδύνου αὐτοῦ δυνατὸν εἶναι νὰ ἀπαλλαγῶμεν φωτιζόμενοι ὑπὸ τοῦ φωτός, τὸ ὅποιον ἐπιχέει ἡ Σειρὰ τῶν θεοπνεύστων ἐξηγητῶν. Αὐτὴ καὶ πάλιν, ὅταν πρόκηται νὰ ἐξηγηθῇ τὸ περὶ πλάσεως τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς ἐν Β', ζ' τῆς Γενέσεως γραφόμενον, μακρύνεται τῆς γραμματικῆς καὶ λεκτικῆς, οἷα δεῖ, ἐξηγήσεως· διότι, λαμβάνων τις αὐτὴν ὑπὸ τὴν ὄψιν καὶ τὴν ἐξέτασιν αὐτοῦ, καὶ μηδὲν αὐτῆς χωριζόμενος, θὰ δεχθῆ βέβαια τὴν ἀνθρωπίνην ψυχὴν πραγματικῶς ἐκ θεοῦ φυσήματος τὴν ἀρχὴν λαβοῦσαν καὶ τὸ τοιοῦτον ἀπέκρουσε ρητῶς ὁ ἱερός Θεοδώρητος ὁ Κύρου, φοβούμενος ὅτι, ἐάν δεχθῶμεν ὅτι ἐκ τοῦ θεοῦ φυσήματος ἐπλάσθη ἢ ψυχὴ ἡμῶν, θὰ σχηματίσωμεν τὸ συμπέρασμα ὅτι ἢ ψυχὴ ἡμῶν εἶναι τῆς θείας οὐσίας ἀπόρροια, τοῦθ' ὅπερ «ἀσεβείας ἐστὶν ἐσχάτης καὶ βλασφημίας ἐννοια». Ἄλλως δὲ, διὰ τῶν ἐν τῇ Γενέσει φερομένων «ἐνεφύσησεν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ πνοὴν ζωῆς, καὶ ἐγένετο ὁ ἄνθρωπος εἰς ψυχὴν ζῶσαν» δύο ἰδέας ἔδωκεν εἰς ἡμᾶς ὁ θεόπτης Μωϋσῆς ὑπ' ὄψιν νὰ ἔχωμεν,

5. Θεοφ. Κεραμέως λόγος εἰς τὸ «ὁ λύχνος τοῦ σώματός ἐστιν ὁ ὀφθαλμὸς», ἐν τῷ τέλει.

1. Πράξ. Κ', 9. 2. Ἱερ. Θ', 21. 3. Μακκαβ. Α', 16', 9. 4. Δευτερον. ΣΤ', 7.

καὶ ἐν τῇ μνήμῃ νὰ κρατῶμεν καὶ νὰ διαφυλάττωμεν εἰς τὸν νοῦν ἡμῶν· πρῶτον ὅτι, τὴν εὐκόλιαν τῆς δημιουργίας τῆς ψυχῆς ἔχομεν παραδιδόμενην εἰς ἡμᾶς διὰ τῶν λέξεων ἀνεφύσησε πνοὴν ζωῆς· δεύτερον ὅτι τὴν φύσιν τῆς ψυχῆς βλέπομεν οὕτως ὑψηλῆσει τοῦ Πνεύματος διδασκομένην τόσῳ σαφῶς. Διότι, τί ἄλλο διὰ τούτου εἰδείξε τὸ διὰ Μωυσέως φθηγόμενον Πνεῦμα, παρὰ ὅτι ἡ ψυχὴ, κατ' αὐτὴν τοῦ Θεοδώρητου Κύρου τὴν ἑρμηνείαν, «πνεῦμά ἐστι κτιστὸν, ἀόρατόν τε καὶ νοερόν, τῆς τῶν σωματίων ἀπηλλαγμένην παχύτητος»⁶; Δὲν εἶπε διὰ λόγου νὰ δημιουργηθῇ ψυχὴ, ὡς ἐγένετο παραδείγματος χάριν τὸ φῶς, ὡς ἐγένετο τὸ στερέωμα ἐκεῖνο τὸ διαχωρίζον ἀνακμίσειον ὕδατος καὶ ὕδατος⁷, καθὼς ἐγένετο τὸ ὕδωρ, καὶ ὤφθη ἡ ξηρά⁸. Δὲν εἶπε διὰ τῆς θείας αὐτοῦ προσταγῆς νὰ γεννηθῇ ψυχὴ, ὡς εἶπε λόγου χάριν καὶ ἐβλάστησεν ἡ γῆ «βοτάνην χόρτου, καὶ ξύλον κάρπιμον, ποιῶν καρπὸν, οὗ τὸ σπέρμα ἐν αὐτῷ κατὰ γένος ἐπὶ τῆς γῆς»⁹, καθὼς π. χ. ἐποίησε τοὺς δύο φωστῆρας, καθὼς εἶπε καὶ ἐγένοντο τὰ ἔρπετά, καὶ τὰ κήτη τὰ μεγάλα, καὶ τὰ τετράποδα¹⁰. Ἀλλὰ, καθὼς ἐπὶ τοῦ σωματικοῦ ἀνθρώπου μόνον εἶπε νὰ δημιουργῆσθαι αὐτὸν κατ' ἰδίαν εἰκόνα καὶ καθ' ὁμοίωσιν Αὐτοῦ, καὶ «ἐπλασεν» αὐτὸν, ἵνα δείξῃ διὰ τῆς λέξεως ταύτης καὶ αὐτὸ τὸ τῆς σωματικῆς ἡμῶν φύσεως ὑπέροχον καὶ τὸ εὐπρεπές, ὡς εἶπεν ὁ θεὸς Σευηριανὸς ὁ Γαβᾶλων, οὕτω καὶ ἀνεφύσησεν εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ πλασθέντος ἀνθρώπου πνοὴν ζωῆς, τὴν ὑπεροχὴν δείξας οὕτω τῆς ψυχῆς, ἡ ὁποία κατὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς Γραφῆς τὴν ὑπὸ τῶν Πατέρων ἑρμηνευομένην, κτιστὴ ἐγένετο, ἀόρατος τε καὶ νοερά, καὶ τῶν ὑλαίων ἐκείνων καὶ τῶν ἀπὸ τοῦ χοῦς συστατικῶν ἀπηλλαγμένη. Τοιοῦτοτρόπως ἔχομεν σαφῶς εἰς ἡμᾶς παραδιδόμενην τὴν ὑπεροχὴν τῆς ἐν ἡμῖν πνευματικῆς φύσεως, οὐχὶ ἐκ τῆς θείας ἐκβεβλημένην καὶ προϊούσαν. Τοιαύτην εἰσάγει διδασκαλίαν, τοιαύτην ἑρμηνείαν παρέχει εἰς ἡμᾶς ὁ Θεοδώρητος· τοιαῦτα δὲ γράφει καὶ ὁ Σευηριανός· «τὴν ψυχὴν αὐτὸς δίδωσιν (ὁ Θεός) —λέγει— κτίσας καὶ δημιουργήσας, οὐκ ἐκ τῆς ἰδίας οὐσίας ἐκβαλὼν· ἵνα ὅταν ἀποθάνῃ ὁ ἀνθρώπος μὴ ἀπογνῶμεν τῆς ψυχῆς τὴν φύσιν», τὴν ὁποίαν ὅμως δὲν πρέπει καὶ νὰ φρονῶμεν παρὰ ἐξ ἐμφυσημάτων δημιουργικοῦ γενομένην, ὡς ἐξηγεῖ τοῦτο ὁ Κύρου πρόεδρος, διότι πᾶσα ἄλλη ἐξήγησις εἶναι σφαλερὰ· «Υπέλαβον ἐννοίω κακῶς (ἐρμηνεύων λέγει Διόδωρος ὁ Ταρσοῦ) τὸ ἐμφύσημα τοῦ Θεοῦ γεγενῆσθαι ψυχὴν τὴν ἀθάνατον, τοῦ Μωυσέως οὐκ εἰρηκότος ὅτι τὸ ἐμφύσημα γέγονε ψυχὴ, ἀλλ' ὅτι Θεὸς μὲν ἀνεφύσησεν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ πνοὴν ζωῆς, ἐγένετο δὲ ὁ ἀνθρώπος εἰς ψυχὴν ζῶσαν», ὡς τῆς πνοῆς τῆς ζωτικῆς τῆς ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Ἀδάμ ἐμφυσηθείσης τε

καὶ ἐμφυσηθείσης τὸν ἀνθρώπον ἀπεργασμένης ζῶαν λογικόν, ἐκ τε θνητοῦ σώματος καὶ ψυχῆς ἀθανάτου συνεστῶς».

Υ'.

Τῇ ἀληθείᾳ, νομιζόμεν ὅτι πρέπει νὰ μακρηγορήσῃ τις ἐπὶ τῶν ὑπὸ τοῦ θεόπτου Μωυσέως γραφομένων, ἐπὶ τῇ βᾶσει πάντοτε τῶν ἐξηγήσεων ἀρχαιοτέρων τῆς Ἐκκλησίας Πατέρων. Τὴν περὶ δημιουργίας τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς θείαν παράδοσιν εὐρίσκουμεν εἰς δύο μέρη διηρημένην· τὸ πρῶτον φανερόν εἶναι εἰς τὰς λέξεις· ἀνεφύσησεν εἰς τὸ πρόσωπον πνοὴν ζωῆς· τὸ δεύτερον ὅτι· ἐγένετο ὁ ἀνθρώπος εἰς ψυχὴν ζῶσαν. Ὁ πολὺ ἀφελῆς, ὁ ἰσχυρότερα ἑαυτοῦ πολυπραγμονῶν, προκειμένου περὶ τῶν ἐν τῇ Παλαιᾷ Διαθήκῃ ἀληθειῶν, ἴσως ἤθελεν εἶπει ὅτι ἦτο δυνατόν νὰ γραφῆι· ἀνεφύσησεν ψυχὴν, ἢ ὅτι· ἐγένετο ὁ ἀνθρώπος ζῶσα ψυχὴ, ἢ ὅτι· ἀνεφύσησεν ἀπλῶς. Ἀλλὰ πόσας ἀληθείας μεγάλας, σοφὰς, μόνις ἐν τῇ κατ' ἀνθρώπον διανοίᾳ συλλαμβανομένας περικλείει τὸ διμερές αὐτὸ τῆς περὶ ψυχῆς διδασκαλίας τῆς κειμένης ἐν Β', 7 τῆς Γενέσεως! Χρυσόστομος, Κύριλλος, Ἐφραίμ, Εἰρηναῖος, Σευῆρος, Διόδωρος, Θεόφιλος Ἀντιοχείας, ἄθλοιοι καὶ ἄλλοι ἑρμηνευταί, τῶν ὁποίων τὴν καρδίαν ἐφλεγεν ἰεὺς πῦρ, τῶν ὁποίων ὁ βίος παρήλαθε καὶ ἐσβυσεν ἐν τῷ φωτὶ τῆς ἀπὸ τῶν Γραφῶν προχεομένης σοφίας, ἂν ἦναι ἐπιτετραμμένον νὰ εἴπωμεν ὅτι σβύνονται οἱ τοιοῦτοι λαμπτήρες, οἱ καὶ πέραν τοῦ τάφου φωτιζόντες ἡμᾶς, εὐρίσκουσιν ὅλοι ὁμοῦ πλοῦτον ἰδεῶν ὑψηλῶν περὶ τοῦ ὑπερέχοντος μεταξὺ τῶν θείων δημιουργημάτων, καὶ καλλονῆν λόγου, ἡ ὁποία, μὲν τὴν ἀλήθειαν, ἀπηγεῖτο περὶ τοῦ ἀνθρώπου, εἰς τὸν ὅποιον ἔταξεν ὁ Δημιουργὸς δικαίωμα τὸ νὰ ἀρχῇ πάντων τῶν ἐμβίων ὄντων τῆς γῆς ταύτης. Ὁ ἱερός Χρυσόστομος μάλιστα φιλοσοφεῖ πως, εἰσάγων τὸ σύστημα τοῦτο τῆς διδασκαλίας· ὅτι ζωτικὴν ἐνέργειαν ἐχαρίσατο εἰς τὸν ἀπὸ τῆς γῆς πλασθέντα ἀνθρώπον ὁ Θεός, καὶ τὸ ἐμφύσημα τοῦτο, τὸ τὴν ἐνέργειαν τὴν ζωτικὴν εἰς τὸν γενάρχην χορηγήσας, ἀγένετο σύστασις τῆς οὐσίας τῆς ψυχῆς». Καὶ νῦν ἂν ἐπιτραπῇ εἰς ἡμᾶς, τοὺς εὐλαβῶς μὴ ζητούντας χαλεπώτερα ἡμῶν, νὰ παραθέσωμεν μικρὸν τεμάχιον τοῦ Χρυσορρήμονος, ἐρμηνεύοντος τοῦτο τὸ χωρίον τῆς Γενέσεως, ἡμεῖς θὰ παρέλθωμεν τὰ λόγια τοῦ θείου τῆς Ἐκκλησίας Πατρός, ὡς δυσκόλως ἀποδιδόμενην τῆς ἐννοίας αὐτῶν διὰ λέξεων ἄλλων ὁποιοῦνδήποτε· διότι μάλιστα σαφέστερον λαλοῦσιν οἱ λοιποί. Ὁ ἱερός Ἐφραίμ ὁ Σύρος τὸ εἰς τὸ πρόσωπον ἐμφύσημα δίδασκει παραδηλοῦν ἐκ τοῦ κυριωτέρου μέρους τῆς ὕψους τὸ τῆς ψυχῆς ἀξίωμα· ἐνῶ τὸ ἀγένετο εἰς ψυχὴν ζῶσαν» εὐρίσκει δηλοῦν τοῦτο: «ὅτι τότε γέγονε, καὶ οὐ πρὸ χρόνου τινός·» εὐρίσκει δηλαδή, ἐν ἄλλαις λέξεσι, δηλοῦμένην τὴν ἐν χρόνῳ δημιουργίαν τῆς ἀοράτου καὶ ἀύλου ψυχῆς, τότε διδομένης εἰς τὸν ἀνθρώπον τῆς πνευματικῆς αὐτοῦ φύσεως, εἰς διακρίσιν ἀπὸ τῶν ἀλόγων, τὰ ὁποία, κατὰ τὴν ἑρμηνείαν Θεοδώρου τοῦ Μοψουεστίας, ἐψυχώθησαν ἀπὸ τῆς εἰς-

6. Θεοδώρητος· εἰς τὰ ἄπορα τῆς Θείας Γραφῆς. ἐρώτ. κχ' εἰς Γένεσιν. 7. Γενέσ. Α', 6. 8. Γενέσ. Α', 9. 9. Γενέσ. Α', 11, 12. 10. Γενέσ. Α', 16, 20. 24.

πνοῆς τοῦ κατὰ τὸν ἀέρα πνεύματος, ἐὰν αὐτὸ ἐννοῆ δι' ὅσων λέγει¹¹, ἐνῶ ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τῆς ἀθανάτου καὶ διαφερούσης οὐσίας. Ἄλλ' ἡ τοιαύτη ἐρμηνεία εἶναι κοινή τις, καὶ νομίζομεν ὅτι ὀλίγον ἡμῖν ἐνδιαφέρει ἢ ἀπαριθμησις ὀνομάτων τῶν ἱερῶν ἐξηγητῶν καὶ τῶν γνωμῶν αὐτῶν, ἀφοῦ μάλιστα πάσας ἠθέλομεν εὐρεῖ συμφώνους, ἀφοῦ πάντες ἐξ ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ Πνεύματος ἀγασθέντες ἔγραψαν. Ὡστε μένει μόνον ὀλίγα νὰ γραφῶσι λέξεις ἀναφορικῶς πρὸς τὸ δευτερεῦον καὶ ὕστερον τῆς δημιουργίας τῆς ψυχῆς, διότι ὁ ἀναγινώσκων τὸ περὶ τούτου μέρος ἐν τῇ Γενέσει βλέπει ὅτι ἡ πλάσις τῆς σαρκὸς, ἡ δημιουργία τῆς ὕλης προηγείται τοῦ ἐμφυσήματος τῆς πνοῆς τῆς ζωῆς, τῆς γενέσεως τῆς ψυχῆς. Ἄλλὰ καὶ περὶ τοῦτο οὐδεμίαν εὐρίσκουμεν μεταξὺ τῶν Πατέρων διαφωνίαν· ὁ Χρυσόστομος τὴν ἀπορίαν ταύτην ἐπιλύων παρατηρεῖ ὅτι καθὼς ἡ κτίσις ἅπασα πρότερον ἐδημιουργήθη, ἢ ἀνόργανος καὶ ἢ ὀργανικὴ καὶ ἢ ἔμβιος, ὕστερον δὲ ταύτης ὁ σωματικὸς ἄνθρωπος, ἀὐ τούτων πάντων τὴν ἀρχὴν μέλλων ἐγγειρίζεσθαι, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ εἰς τὴν τοῦ ἀνθρώπου διάπλασιν, πρότερον ἐγένετο τὸ σῶμα, ὕστερον δὲ τὸ τιμιώτερον τοῦ σώματος, ἡ ψυχὴ, ὥστε «ὅταν αὕτη παραχθῆ, ἔχειν τὰς οἰκείας ἐνεργείας ἐπιδείκνυσθαι διὰ τῆς τοῦ σώματος κινήσεως.» Ταῦτα δὲ γράφοντες ἀρίνομεν τὴν ἐξέτασιν, τὴν ὁποῖαν Εἰρηναῖος ἱερομάρτυς ὁ Λουγδούνου ἐπίσκοπος ποιεῖται τῆς διαφορᾶς μεταξὺ πνοῆς ζωῆς καὶ πνεύματος ζωοποιοῦ· ἀπαιτεῖται νὰ σημειώσωμεν ἐνταῦθα μόνον ὅτι ὁ ἱερὸς Θεοδῶρητος δὲν ἐκλαμβάνει κατὰ λέξιν τὸ παρὰ τῇ Γενέσει φερόμενον ἐμφύσημα, ἵνα μὴ κατασταθῆ αἴτιος εἰς τοὺς τότε τὰ περὶ θείας φύσεως πολυπραγμονοῦντας νὰ παραδεχθῶσι καὶ διδάσκωσι Θεὸν ἀνθρωπόμορπον. Πῶς νὰ δεχθῶμεν, γράφει, εἰς τὴν ἐνεργεῖαν τοῦ ἐμφυσήματος σῶμα, καὶ πνεύματα, καὶ τοὺς μῦς, οἱ ὅποιοι τοῦτον ἀποθλίβουσι καὶ συστέλλουσι, «καὶ τὴν ἀρτηρίαν τὴν συμπεφυκυῖαν τῷ πνεύμονι», καὶ τὴν ὑπερώαν, καὶ τὸ στόμα, καὶ τὸ ἐμφύσημα τέλος, ἀφοῦ ἐκτὸς ὀρίων πεπερασμένων χρόνου καὶ τόπου μένει ἡ Θεότης; Ἀφοῦ δὲ τὸ Θεῖον εἶναι ἀσώματον, καταλήγει συμπεραίνων τὸν λόγον, ἄρα καὶ τὸ ἐμφύσημα πρέπει νὰ ἐννοήσωμεν θεοπρεπῶς. Ὁ δὲ θεῖος Κύριλλος ἐγγράραξιν ἔγραψε πνεύματος, οὐχὶ ἐμφύσημα. Ἀμφότεροι δὲ καθὼς καὶ οἱ μετ' αὐτοὺς ἀκμάσαντες πατέρες τὴν τῆς ψυχῆς ἀθανάτην εὐρίσκουσιν εἰς τὰς λέξεις ταύτας φανερομένην· ἀλλὰ ταύτην αὐτὸς ὁ γράψας τὴν Πεντάτευχον, ἐννοεῖται δὲ καὶ τὴν ἀγίαν βίβλον τῆς Γενέσεως, ὁ παρὰ τοῦ Δημιουργοῦ λαβὼν καὶ δοὺς εἰς τὸν περιούσιον καὶ ἡγαπημένον λαὸν τὸν θεῖον νόμον, ἔγραψε πυλὺ φανεράν καὶ εἰς ἄλλο μέρος τῆς Ἀγίας Γραφῆς¹². Εἰς

τὰς λέξεις τοῦ Θεοῦ «πρὸς τὸν Μωϋσῆν καὶ Ἀαρὼν ἐν τῷ ὄρει Ὡρ, ἐπὶ τῶν ὀρίων τῆς γῆς Ἐδὼμ», εἰς τὰς ὀλίγας, λέγομεν, ἐκείνας λέξεις «Προσθετήτω Ἀαρὼν πρὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ», καὶ ἡ ἀνεπίγραφος ἐρμηνεία καὶ ἡ τοῦ Προκοπίου τοῦ Γαζαίου εὐρίσκουσι τόσον σαφῶς καὶ εὐκρινῶς νὰ ὑποδεικνύηται τόπος διαμονῆς τῶν ψυχῶν, καθὼς ὑπάρχει καὶ τόπος διαμονῆς τῶν σωματικῶν, καὶ βλέπουσι φανερῶς διδασκομένην ἐν τῷ βιβλίῳ τῶν Ἀριθμῶν καὶ ἀποκαλυπτομένην ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ τὴν πίστιν εἰς τὴν ἀθανάσιαν τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς.

(ἔπεται συνέχεια).

Ο ΚΩΔΗΞ ΤΟΥ ΠΑΪΣΙΟΥ*

Ἐπειγόμενος νὰ κατανήσω πρὸς τὸ τέλος τῆς διατριβῆς μου ταύτης παρατίθημι πέντε σήμερον ἐπιστολάς τοῦ Παΐσιου, πολλὰς παραλείπων. Ὁ κώδιξ τοῦ φιλοπόνου τούτου ἀρχιερέως διέσωσεν οὐκ ὀλίγας πρὸς ἡγεμόνας Βλαχίας καὶ Μολδαβίας, συγχαιρούσας ἐπὶ διορισμοῖς καὶ ἐορταῖς πασχαλίαις, πρὸς μεγάλους διερμηνεῖς καὶ ἄρχοντας τῶν αὐθεντικῶν αὐτῶν Ἰακίου καὶ Βουκουρεστίου, ἐκείθεν ὡς ἡμᾶς ἀφικνουμένους ἢ ἀπὸ τῆς ἡμετέρας πρωτεύουσας εἰς τὰ παραδουάβεια ταῦτα θέματα τῆς ὁσμανικῆς αυτοκρατορίας ἀναχωροῦντας, ὅπως ἄρξωνται ἐν τῇ «κούρτη» τῆς Οὐγκροβλαχίας ἢ τῆς Μολδοβλαχίας νέου σταδίου πολλῶν προσοδοφόρου ἢ τὸ ἐν Φαναρίῳ. Εὐχεται πρὸς αὐτοὺς εὐζωίαν, ὑγιείαν, καὶ τὸ πολὺ ἐπάνοδον ὑγιᾶ. Πρᾶγμα, ἐλκῶν τὴν προσοχὴν ἡμῶν. Εἰς τοιοῦτους «ἄρχοντας», ἀνωτέρους ἀξιωματικούς τῶν ἡγεμονιῶν τούτων ἀνέγων πολλὰς ὁμοίας συγχαρητηρίους ἐπιστολάς πεμπομένας, εὐχομένους ὑπὲρ αὐτῶν ἀγαθὰ πολλὰ τοῦ Κροίσου, μαθουσάλειον μακροβιότητα, πᾶν ἀγαθὸν ἐν γένει, ὅπερ ἐπηγγέλλετο τοῖς ἀλημισταῖς ὡς βέβαιον ὁ φιλοσοφικὸς λίθος, εἴ ποτ' ἐπὶ τὴν κακοδαιμονίαν αὐτῶν ἡ θεῖα Πρόνοια ἐπινεύουσα ἤθελεν ὑποδείξει τοῦτον. Ἐν τοῖς συγχαιροῦσι τούτοις ἀρχιερεῦσι καὶ διδασκάλοις καὶ ἱερεῦσι καὶ μοναχοῖς συναριθμοῦνται ἄνθρωποι λόγιοι καὶ μὰ τὴν ἀλήθειαν δυνάμενοι νὰ ὀνομασθῶσι σοφοί· καὶ πάντες εὐχονται τοῖς εἰς θέσεις τοιαύτας διοριζόμενοις καὶ προβιβαζόμενοις πᾶν ὅ,τι προμνᾶται τοῖς τὰ κοινὰ πράττουσιν ἢ ὕλικῇ εὐμάρεια. Οὐδεὶς αὐτῶν ἠγνοεῖ ὅτι τὴν ἀληθῆ εὐδαιμονίαν καὶ τὴν εὐκλειαν πάντες ἔδει ν' ἀναζητήσωσιν, ἔδει καὶ νὰ εὐρίσκωσιν ἐν τῇ τοῦ καθήκοντος ἐξασκήσει, οὐδεὶς τῶν λογίων καὶ σοφῶν κληρικῶν καὶ λαϊκῶν ἠγνοεῖ ὅτι τῆς ἐν τῇ ἱστορίᾳ τιμῆς καὶ τῆς παρὰ ταῖς ἐπιγενησομέναις τῶν γενεῶν εὐνοῆς ἀναμνήσεώς ἐστι προσδόκιμον νὰ τύχῃ μόνος ὁ τὸ ἴδιον εἰς τὸ συμφέρον τῆς κοινότητος θύων, ὁ προκινδυνεύων ὑπὲρ τῶν δικαίων τοῦ λαοῦ τῶν ἡγε-

11. «Τοῖς μὲν γὰρ ἀλόγοις ἀπὸ τῆς εἰσπνοῆς τοῦ κατὰ τὸν ἀέρα πνεύματος ἐψυχῶσθαι ἐδόθη τὸ ζῆν· τῷ δὲ ἐξ αὐτῆς τῆς ἀθανάτου καὶ διαφερούσης οὐσίας».

12. Ἀριθμ. Κ', 23.

* Συνέχ. ἀπὸ σελ. 29—32 τοῦ μετὰ χεῖρας τόμου, καὶ τέλος.

μονιῶν τούτων, ὑπὲρ οὗ ἔπρεπε 'να μεριμνῶ. Ἄλλ' ἐπεκράτει τοιοῦτον ἐν Φαναρίῳ πνεῦμα, οὐδεὶς δὲ, ἢ σχεδὸν ὀλίγιστοι, πράγματι ἐπὶ τῶν δακτύλων καταριθμοῦμενοι, εἶχον καιρὸν ἢ ὄρεξιν 'ν' ἀναγινώσκωσι τὸ τοῦ αὐθέντου καὶ φιλοσόφου Νικολάου Ἀλεξάνδρου Μαυροκορδάτου «Πολιτικὸν Θέατρον», ἐξ οὗ πολλὰ καὶ κάλλιστα ἠδύνατο 'ν' ἀρυσθῶσι μαθήματα. Σπανίως προσεῖχον οἱ καταλαμβάνοντες τοιαύτας θέσεις εἰς τοῦτο· ὁ ἀναγινώσκων ποίημά τι μεταξὺ Δράκου Σουτζῶ μεγάλου λογοθέτου καὶ Κωνσταντίνου Καρκατζῆ μεγάλου ποστελνίκου, ἀμφοτέρων ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τοῦ ἡγεμόνος Βλαχίας Κωνσταντίνου Νικολάου Μαυροκορδάτου διατελούντων, ἀπαντᾷ εὐχὴν πρὸς Θεὸν ὑπὲρ τοῦ ἡγεμόνος, ὅπως εὐδαιμόνως ζῆ: ἐπὶ σκοπῷ 'να καταστήσῃ εὐτυχεὶς αἰσους θέλει καὶ θελήσῃ—καὶ νὰ ἀναστήσῃ κιόλα—σπῆτια μικρὰ μεγάλᾳ»¹⁰. Ἡ μόρφωσις, οὕτως εἰπεῖν, νέων καὶ μεγάλων οἰκογενειῶν ἦν εὐχὴ καὶ σκοπὸς τῆς ἐν ταῖς παρὰ τὸν Ἴστρον χώραις ἐργασίας τῶν πολυκρίθμων τούτων αὐλικῶν, ἧς τὰ ἀποτελέσματα ἐφαινότο κατόπιν ἐν τῇ ἐπὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων ὑπεροχῇ καὶ τῇ ἐπιρροῇ νῦν μὲν τούτου, νῦν δ' ἐκείνου τοῦ θιάσου, ὃν ἀπῆρτιζον οἰκογένειαι πολλαὶ ἐν δεσμῷ ἀρρήκτῳ ἄγρουν καὶ φέρουσαι τὰ πράγματα τοῦ γένους. Πιθανῶς αἱ ὁμάδες αὗται συνετέλουν καὶ κατὰ τι πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἐν τῷ σταδίῳ τῆς πατρῴου παιδείσεως δολιχοδρομούντων ὁμογενῶν λογίων, ἀλλ' ἐν ταῖς βορειότερον ἡμῶν κειμέναις χώραις ἀγνωστὸν τί ἔπραττον ὑπὲρ τοῦ συναποτελούντος αὐτὰς πληθυσμοῦ.

Συνεπῶς τοιαύτας ἐπιστολὰς παρέλιπον, αἱ δὲ σήμερον ἐκδιδόμεναι συγχάριρσι τοῖς πατριάρχαις Κυρίλλῳ καὶ Γρηγορίῳ, τῷ μὲν, ὅτι ἀπεσῦρθη τῆς πατριαρχείας, ἀποταξάμενος τῇ φαναριωτικῇ τότε πολυμερίμῳ τύρῃ, τῷ δὲ, ὅτι ἀνῆλθε τὸ τρίτον τὸν θρόνον τοῦ Χρυσορρήμονος. Ἡ δὲ τετάρτη ἀποστέλλεται πρὸς Πολύκαρπον τὸν πατριάρχην τῶν Ἱεροσολύμων, καὶ ἡ πέμπτη πρὸς τὸν αὐτὸν Γρηγόριον.

Εἰς τὸν πατριάρχην Πολύκαρπον ὁ Παΐσιος συνίστησι τὸν ἀγιοταφίτην πρωτοσύγκελλον Ἀγάπιον, οὗ διὰ τὴν μνήμην ἐκδίδεται ἡ Κ' ἐπιστολή. Ὁ ἀνὴρ οὗτος ἦν, ὡς ἄλλοτε ἐμνήσθη, ἀφορμῆς δοθείσης¹¹, Κῶος, στιχουργὸς ἴσως δόκιμος ἐν τῷ ἀρχαιοτέρῳ αὐτοῦ ἔργῳ, ἐπιγραφομένῳ «Φανάρι τοῦ Διογένους», ἀνυπόφορος δ' ἐν τῷ «Κατὰ γυναικῶν» φυλλαδίῳ. Πρὸ τοῦ 1819 ἦν, ὡς καὶ κατὰ τοῦτο τὸ ἔτος, ἐπίτροπος τοῦ Παναγίου Τάφου ἐν Φιλιππουπόλει, καὶ ἐπ' αὐτοῦ ἐπυρπολήθη τὸ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ἀγιοταφικὸν Μετόχιον. Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἐζήτησε τὸν Ἀγάπιον ὁ πατριάρχης Ἱεροσολύμων Πολύκαρπος ὅπως ἀποστείλῃ εἰς τὴν Ἀγίαν Πόλιν, μάλιστα δ' ἐμεσίτευεν ὁ Παΐσιος ὑπὲρ ἐνικυσίου ἐτι διαμονῆς ἐν Φιλιππουπόλει, καὶ ὁ Κῶος

στιχουργὸς ἦλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὡς ἀπὸ νεωτέρου γράμματός τοῦ Παΐσιου πληροφοροῦμεθα, προτιμῶν 'να μὲν παρὰ τῷ Πολυκάρπῳ ἢ νὰ μεταβῇ εἰς Παλαιστίνην. Ἄγνωστον ὅπως χρόνον ἐν τῇ πρωτεύουσῃ διέμεινεν ὁ Ἀγάπιος, καὶ πότε ἐπέστρεψεν εἰς Φιλιππουπόλιν, ὅπου ἀπεβίωσε τῷ 1835. Καὶ κείσθω λοιπὸν ἡ τετάρτη τῶν σήμερον ἐκδιδόμενων ἐπιστολῶν εἰς μνήμην τοῦ λογίου κληρικοῦ, διότι εἰς τὴν γραμματολογικὴν ἱστορίαν τὴν παρ' ἡμῖν, τὴν κατὰ τὸν αἰῶνα τοῦτον, ἰδίᾳ δὲ πρὸ τοῦ 1850, ὅτε κατὰ τὴν καθ' ἡμᾶς Ἀνατολὴν ἐφάνησαν αἱ ἐφημερίδες τοῦ καὶ τοῦ γράφουσαι δύο στίχους εἰς ἀνάμνησιν ὑπάρξεώς τινος τοιαύτης, μικρὰ τις βιογραφικὴ περὶ διδασκάλου, ἱεροκῆρυκος, ἀρχιερέως, λαϊκοῦ πεπαιδευμένου ἢ ἐπιστήμονος εἰδήσις μονόστιχος ἐστὶν ἀποδεκτὴ, ἵνα μὴ εἶπω ὅτι καὶ ποθεῖται.

Ἡ πρώτη τῶν σήμερον δημοσιευομένων τεσσάρων ἐπιστολῶν ἀναφέρεται εἰς τὴν παραίτησιν τοῦ ἀειμνήστου Κυρίλλου Σερμπετζόγλου, πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, ὅστις περὶ τὰ τέλη τοῦ 1818 κατέλιπε τὰς ἡνίας τοῦ θρόνου. Ὁ Φιλιππουπόλεως, οὗ νεωτέρα ἐπιστολή πληροφορεῖ ἡμᾶς ὅτι ὁ πρῶην πατριάρχης ἔκκησεν ἐν Καραγατσίῳ τῆς ἰδίας πατρίδος Ἀδριανουπόλεως, ἔσπευσε 'να γράψῃ συλλυπούμενος, ἢ μᾶλλον συγχάριρ ἐπὶ τῇ ἀπὸ τῶν φροντίδων ἀπαλλαγῇ· διότι ἡγάπα τὸν αἰοδιμον πατριάρχην, οὗ ἡ συναστραφὴ ἦν ἀσπαστὴ τοῖς λογίοις, ἡμέτεροις τε καὶ ξένοις, τὰ δὲ συγγράμματα, λόγοι τὸ πλεῖστον ἐκκλησιαστικοὶ καὶ ἡ περιγραφή τῆς ἐπαρχίας Ἰκονίου, συνίστων αὐτὸν εἰς τὸν τοῦ λαοῦ σεβασμὸν καὶ τὴν ὑπόληψιν τοῦ λογίου κόσμου, καὶ ὁ Παΐσιος, ὅστις ἐπηγγέλλετο τὸν λόγιον ἔπρεπε 'να μὴ ἐξαιρεθῇ τοῦ θιάσου τῶν τιμώντων αὐτὸν καὶ μετὰ τὴν ἀπὸ τῶν πραγμάτων ἀποχώρησιν. Τῆς τιμῆς ταύτης ἀξίον κρίνει αὐτὸν σοφὸς γαλάτης, ὁ Didot, ἐν οἷς ἔγραψε περὶ αὐτοῦ: «Le patriarche Cyrille me reçut plusieurs fois dans son habitation sur les bords du Bosphore»¹². Il parlait avec facilité le grec ancien, et sa conversation éclairée m'était fort agréable. Pendant son séjour à Iconium . . . il dressa une carte de cette ville et de ses environs, dont il me fit présent, ainsi que d'une notice descriptive exécutée de l'imprimerie patriarcale . . . Par respect pour sa mémoire j'ai cru devoir traduire et réimprimer la notice, qu'il me donna sur Iconium, et dont les détails aussi curieux qu'exactes sont probablement inconnus en France»¹³. Ὑψος καὶ λεκτικόν, ἰδέαι διατυπούμεναι ἐν πάσαις ταῖς ἐπιστολαῖς τοῦ Παΐσιου καὶ ἄλλων, ὅσας εἶδον, πρὸς τὸν Κύριλλον, δικαιοῦσι τὸν μητροπολίτην Φιλιππουπόλεως ἐφ' οἷς περὶ τοῦ πατριάρχου γράφει ἐν αὐταῖς, ὧν ἡ ἐκδοσις τύπον μόνον ἤθελε καταλάβει, χωρὶς τινος

10. Κεῖται παρ' ἐμοί, ἀνέκδοτον, ὡς νομίζω.

11. «Ἐκκλησία καὶ ἐπιστήμη κατὰ τὸν 10' αἰῶνα» ἐν Ἐκκλῆσ. Ἀληθείᾳ, τόμ. Η', σελ. 297.

12. Δέεμενε βεβαίως ὁ πατριάρχης Κύριλλος ἐν τῷ κατὰ τὸν Κουρούτσεσμε ἐκρινῶ Πατριαρχείῳ ὅτε ὑπεδέχετο τὸν Didot.

13. Didot: Notes d'un Voyage etc. σελ. 90.

ἐπωφελοῦς εἰς τὴν ἱστορίαν πορίσματος. Ἄλλὰ τῆς μὲν ἀρετῆς αὐτοῦ καὶ τῆς πολιτικῆς συνέσεως ὁ τῶν «Παπιστικῶν Ἐλέγχων» ἐκδότης ἐμνήσθη¹⁴, μνησθήσεται δ' ἀκριβῶς καὶ πῶς ἐκτενέστερον ὁ χαρῶν τῶν ὀλίγων τούτους στίχους ἐν τε τῇ Α' Σειρᾷ τῶν «Πατριαρχικῶν αὐτοῦ Πινάκων» καὶ ἐν ἰδίᾳ Σειρᾷ πολυτόμῳ περὶ τῶν πατριαρχῶν τῆς ΙΘ' ἑκατονταετηρίδος.

Ἄλλως, ἦν καὶ χαρῶν ἡμερος ὁ Κύριλλος· ὁ διαδεξάμενος αὐτὸν Γρηγόριος ἦν ἰσχυρογνώμων, ἐπιμένων εἰς ὃ ἐφρόνει, καὶ τοῦτο νομίζων ἀλάνθαστον. Ἐν τῇ πρώτῃ πατριαρχείᾳ κακῶς ἐποίησε σκεψάμενος βελτίωσιν καὶ μεταβολὴν ἐπ' ἀγαθῶ τῶν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ κακῶς κειμένων, ἐξαπίνης δῆθεν καὶ ἐν συνόλῳ δυναμένων ἀλλοιωθῆναι. Φιλόκαλος δὲ, μεθ' ὅλην τὴν ἀποδοκιμασίαν, μεθ' ὅλας ὅσας πλάττει μομφὰς ὁ Σέργιος Μακρῆσιος¹⁵, ἠνάγκαζεν ἐκαστοτε, καθὼς φαίνεται, τοὺς μητροπολίτας εἰς συνεισφορὰν ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας· διὰ τοῦτο, περὶ μὲν τῆς δευτέρας αὐτοῦ πατριαρχείας ἀγνοοῦμεν, ἐν δὲ τῆς τρίτης ἐπεισῶδιον μανθάνομεν, ὅτι, διασκευάσας ἴσως τὸ μέγα Συνοδικὸν τοῦ πατριαρχικοῦ οἴκου, διεμήνησε καὶ τῷ Φιλιππουπόλει ὡς ἀποστείλῃ τάπητα πρὸς στρωσὶν ἐν αὐτῷ· ἐπέστειλε δὲ καὶ τοῖς ἀρχιερεῦσιν ἐγκύκλιον παραινῶν τὰ δέοντα, ὡς δεικνύει ἡ ὑπ' ἀριθμὸν ΙΘ' ἐπιστολή, διότι καὶ κατὰ τὰς τρεῖς πατριαρχείας αὐτοῦ κατέδειξεν ἑαυτὸν ὁ Γρηγόριος, ὡς ὁ Μακρῆσιος γράφει, «ταχὺν εἰς τὸ γράφειν ὅ,τι ἂν ἐπέλθῃ», οὗ ἔνεκεν «ἐπλήθυνε τὰς γραφὰς πανταχοῦ ἐπιστελλῶν ὡς εὐνομίας δῆθεν φροντίζων». Τί ἕτερον ἐπραξεν ἀδύνατον ἵνα μάθωμεν ἀπὸ τῆς ἀλληλογραφίας τοῦ Παϊσίου, τερματιζομένης εἰς τὸ ἔτος 1819, ἐξ ἧς μίαν ἔτι ἀποσπῶν ἐπιστολὴν παρατίθημι, χρησιμεύουσαν μᾶλλον εἰς τοὺς ἀσκουμένους ἐν τῇ κατὰ τὴν ἐπαρχίαν ταύτην ἱερᾷ σταυροπηγιακῇ μονῇ τοῦ Βατζκούβου.

ΙΖ'.

ΤΩ ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΤΩ ΚΥΡΙΑΛΩ

Χθὲς διελθόντος ἐντεύθεν τοῦ σκοπιανοῦ ἐπισκόπου, αἴφνης ἤκουσα παρ' αὐτοῦ τὴν κάθοδον τῆς πανσεβάστου μοι αὐτῆς κορυφῆς ἀπὸ τοῦ πολυμερίμου καὶ πολυβορῦβου οἴκουμενικοῦ θρόνου τῆς μεγαλοπόλεως· τὸ δὲ αἰφνίδιον τοῦ ἀκούσματος παραχρῆμα ἔφερε μοι ἕκστασιν καὶ ἀθυμίαν, καὶ ἔμεινα ἕκστατικός καὶ σιωπῶν, τόσον, ὥστε καὶ ὁ λαλῶν μετ' ἐμοῦ κατανόησας τὸ πρᾶγμα ἤρξατο μεταρρυθμίσει τοὺς λόγους· μετ' ὀλίγον δὲ εἰς ἑμαυτὸν ἐλθὼν, καὶ ὀρθῶς καὶ ἀκριβῶς ἐπικρίνας τὸ πρᾶγμα, μετεβλήθη ἐπὶ τὸ κρεῖττον, καὶ ἠυφράνηθη ἐπὶ τοῖς εἰρημένους, καὶ ἠρξάμην ἐρωτῶν αὐτῷ καὶ περὶ τῆς ὁδοπορίας σας, ἄχρι τῆς Ἀδριανοῦ. Λοιπὸν, καλῶς ὠρίσατε, Δεσπότη μου Σεβασμιώτατε· χάρις τῷ παντεπόπτῳ Θεῷ, ὅτι ἠλευθερώθη ζῶν

καὶ ὑγιαίνων τῶν μεληδόνων φροντίδων, καὶ ἔφθασεν εἰς τὸ πάτριον αὐτῆς καὶ φίλιον ἔδαφος· ἀγκαλιὰ ψυχῆς ἀγαθῆς πατρὶς ὁ σύμπας κόσμος ἐστὶ, κατὰ τὸν εἰπόντα σοφόν. Χαῖρε καὶ εὐφραίνου, περιποιοῦμενος καὶ ἀναπαυόμενος ἐπ' ἀγαθοῖς ἀνεψιοῖς καὶ λοιποῖς συγγενέσιν, ἀγαθὴ πομηνάρχα.

ΙΗ'.

ΤΩ ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΤΩ ΚΥΡ ΓΡΗΓΟΡΙΩ

Λίθον, ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος πάλιν ἐγεννήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας. Ἐμελλεν ἄρα τὸ γρήγορον ὄμμα καὶ ὀξυδερκὲς τῆς πανσεβάστου μοι αὐτῆς κορυφῆς, καίτοι κεκμηκὸς ὑπὸ γῆρας, ἀνελθεῖν αὖθις ἐπὶ τὴν σωτηριώδη περιωπὴν τῆς παγκοίνου ἀγιοτάτης ὀλάδος, καὶ κοινῆς ἡμῶν μητρὸς Μεγάλῃς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, ἵνα ὠφελήσῃ πολλοὺς ταῖς ἐκ λόγου καὶ βίου χειραγωγίαις καὶ παραινέσεσι· καὶ συντέμων τὸν λόγον, ἵνα μὴ δόξω ὀχληρὸς, παρίσταμαι καὶ ἀπὸν ὡς παρὼν, καὶ νεορῶς ὡς ὁρατὸς, ἐνώπιον τοῦ θειοτάτου ὕψους τῆς, εὐχόμενος τῷ παναγίῳ Θεῷ καὶ δοτῆρι τῶν ἀγαθῶν, ἅμα καὶ συγχάρων, ὅπως εἴη αὐτῷ ἡ θεοδώρητος πατριαρχεῖα αὐτῆς πολυχρόνιος, εἰρημική, καὶ εὐθυμοῦσα καὶ πλέον ἡδῆ. Κατ' ἀρχὰς οὐκ ἐπιβαρύνω διὰ ζητημάτων καὶ ἰκεσιῶν τὴν παναγίαν αὐτῆς κορυφὴν, εἰμὴ ἀντιβῶ ἵνα μὲ ἐπιβλέψῃ εὐμενεῖ καὶ πονετικῷ ὄμματι, καὶ χάρισθαι μοι ἀφθότους τὰς εὐπροσδέκτους αὐτῆς εὐχὰς καὶ εὐλογίας εἰς ὁδὴν τοῦ βίου μου.

ΙΘ'.

ΤΩ ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΤΩ ΚΥΡ ΓΡΗΓΟΡΙΩ

Δὲν πλανῶν τὴν κίνησιν τοῦ εὐτελοῦς μου καλάμου, Δέσποτα Παναγιώτατε, οὔτε εἰς ἀπόδοσιν τῶν συγχαρητηρίων εὐχῶν ὑπὲρ τῆς θεοδωρήτου πρεσβυτικῆς πατριαρχείας, ὅτι καὶ προλαθόντως δι' ἄλλου μου δουλικῷ γράμματι ἐποίησάμην τὸ ὀφειλόμενον χρέος· οὔτε εἰς ἀπάντησιν τῆς ἐγκυκλίου ὑμῶν ἐπιστολῆς, ἣντινα καὶ παρέλαθον εὐλαδῶς, καὶ ἀνέγνων ἀσμένως, καὶ ἐξετέλεσα ταχέως τὰ ἐντελλόμενα, ἐκφρονήσας εἰς ἐπήκοον τῶν χριστιανῶν μου τὰ θεσμοθετούμενα, ὅτινες καὶ ἀποδεξάμενοι προθύμως καὶ κλινυχενῶς τὰς ἐκκλησιαστικὰς ἅμα καὶ βασιλικὰς ἐπιταγὰς, δουλικῶτατα προσκυνοῦσιν, εὐλαδέστατα χειρασπαζόμενοι· κινῶ δὲ τὸν κάλαμον, ὃ θειοτάτη κεφαλὴ, ἐπ' ἐλπίδι ἀγαθῆς, καὶ πίστει σταθερᾷ, ἧτις ζωογονεῖ τὰ νεκρά. Θερωμῶς ἀντιβῶ τὸν γρήγορον καὶ σεβαστὸν μοι δεσπότην, σὺν ἅμα δὲ τῷ μικρῷ ποιμένι καὶ οἱ ποιμαινόμενοι δούλοι αὐτῆς χριστιανοὶ τῆς πόλεως ταύτης Φιλίππου, ὅπως, δι' ἀναφορὰς τῆς ἐπὶ τὴν Ὑψηλοτάτην Πόρταν καὶ δραστητικῆς συνεργείας, ἐκδοθῇ ἡμῖν προσκυνητὸς ὁρισμὸς εἰς ἀνέγερσιν καὶ ἀνακαινισμόν μιᾶς ἐκκλησίας ἐπὶ τιμῇ καὶ μνήμῃ τοῦ ἁγίου καὶ ἱσαποστόλου Κωνσταντίνου· ἡ ὁποία κατεκρημνίσθη ἐν μέρει διὰ τὴν ἀρχαιότητα καὶ εἶναι ἀναγκαῖα δι' ἕνα δόλοκληρον μαχαλὲν εὐσεβῶν χριστιανῶν, καὶ πιστῶν ραγιάδων, ὅπου ὑστεροῦνται τοῦ νομικοῦ αὐτῶν προσκυνήματος· ἐλπίζω δὲ καὶ πιστεύω, Σεβασμιώτατε Δέσποτα, ὅτι ἐπὶ τῶν παρμυθητικῶν καὶ λαμπρῶν αὐτῆς ἡμερῶν πέπρωται ὑπὸ τῆς θείας Προνοίας καὶ τοῦτο γενέσθαι καὶ τελειωθῆναι. Ὁ δὲ δούλος ὑμῶν ἀντιβῶ καὶ ἀναμείνω ὀλοθύμως ἀφθότους τὰς παναγίας αὐτῆς εὐχὰς καὶ εὐλογίας, καὶ τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ αἰτήματός μου. Γένοιτο.

14. Βλέπε ὅσα ἔγραψεν ὁ μακαρίτης Ἡλίας Τανταλίδης ἐν Βίῳ Στεφάνου Καραθεοδωρῆ· ἐν Κωνσταντινουπόλει, 1867.

15. Μακρῆσιος Ὑπομνήμ. Ἐκκλησιαστ. Ἱστορίας· ἐν τόμῳ Γ' Μεσαιων. Βιβλιοθήκης Κ. Σάβα, σελ. 396.

Κ'.

ΤΩ ΜΑΚΑΡΙΩΤΑΤΩ

Ἐμακρόνθην ἀπ' ὑμῶν κατὰ τὸν τόπον, Δέσποτα Μακαριώτατε· ὅτι ἀπ' ἐνδὸς ἄκρου τῆς ἀνατολικῆς Θράκης, ἔφθασα εἰς τὸ ἄλλον τῆς Δρογοθητικῆς· ἀλλ' οὐκ ἀπέστην ἀπ' ὑμῶν νοερώως καὶ κατὰ τὸν τρόπον· ὅτι ἡ πρὸς τὴν ἀγαθὴν μοι αὐτῆς ψυχὴν εὐλαθείας μου διάθεσις καὶ ὑπόκλισις ἐστὶ πολυχρόνιος καὶ ἀρχαία, καὶ ἡ φιλικὴ μου γνωριμία ἀδιάσπαστος, ἐκτὸς τοῦ ὀφειλομένου χρέους παντὶ ἀρχιερεὶ καὶ χριστιανῷ πρὸς τὸν πρῦτανιν καὶ πνευματικὸν προστάτην τοῦ Ζωηφόρου Τάφου. Δὲν ἐκίνησα μέχρι τοῦδε τὸν κάλαμον, ὅπου πλησιάζει μὴν, ἀπ' οὗ ἐπάτησα τὴν γῆν τῆς Φιλίππου, τῆς νέας μου ταύτης ἐπαρχίας, φροντίσι καὶ περισπασμοῖς περικυκλούμενος· ἡδὴ δὲ ἀνανεύσας ὀψωσοῦν, χρέος ἐκπληρῶ κατὰ τὸν πόθον μου, καὶ ἐρευνῶ διὰ τοῦ δουλικοῦ μου περὶ τῆς ἀγαθῆς μοι ὑγείας τῆς· καὶ ἀκολουθῶ τῆ ὑποδηλώ, ὅτι καγὼ ὁ δούλος τῆς ὑγιαίνω δι' ἱερῶν αὐτῆς εὐχῶν, ἵνα μὲ ἐπιστηριξῶσι καὶ ἐνδυναμώσωσι κατ' αὐτάς τὰς ἡμέρας μελετῶντα διὰ νὰ ἐξέλθω εἰς περιήγησιν τῆς ἐπαρχίας, ἐν ταύτῃ τῇ ἀδυνατίᾳ μοι καὶ πρεσβυτικῇ ἡλικίᾳ· καθότι τὸ διπλοῦν μου χρέος, τὸ πνευματικὸν, λέγω, ὑπὲρ τῶν ἐμπιστευθέντων μοι λογικῶν προβάτων, καὶ τὸ ὄλικόν τῆς πολυχρέου ταύτης ἐπαρχίας μὲ κάμνει ἀνήσυχον κατὰ πάντα· ἐμνήσθην καὶ τῶν πατρικῶν ρημάτων, καὶ ὠμίλησα τὰ δέοντα τῷ πανοσιωτάτῳ πρωτοσυγκέλλῳ τῆς κύρ Ἀγαπίῳ, διὰ νὰ ἐπιστρέψῃ ἀφεύκτως εἰς τὴν μετάνοιάν του, ἢ αὐτόθι εἰς τὴν βασιλεύουσαν, μετὰ δεήσεων δὲ πολλῶν ἐζήτησε τὴν ἄδειαν διὰ μόνον ἕνα χρόνον, ἕως οἴτου συνάξῃ τὰ καταγραφέντα πακία του, καὶ οὕτως ὑπέκλινα εἰς τὴν δεήσίν του, καὶ τοιοῦτον γράμμα ἐξέδωκα, ἵνα μείνῃ ἔτι ἕνα χρόνον, καὶ ἔπειτα ἀφεύκτως νὰ ἐπιστρέψῃ· τὸν εἶπον πολλὰ, ὅτι εἰς αὐτὸ τὸ διάστημα νὰ πασχίσῃ νὰ ἀναγείρῃ καὶ τὸ εἰς τὸν καιρὸν του πυρποληθὲν Μετόχιον ἐν Φιλίππουπόλει, ὅστις ἡδὴ παραμένει εἰς Μετόχιον τοῦ χωρίου Στενημάχου. Ἐγὼ δὲ ὁ δούλος σας ἀναμένω παραγγελίας τοῦ θελήματος ὑμῶν, δι' ἱεροῦ αὐτῆς γράμματος ἐμφαντικοῦ καὶ τῆς δεσποτικῆς μοι ὑγείας τῆς, ἧς αἱ ἄγιοι εὐχαὶ εἶεν καὶ ὑπὲρ ἐμοῦ διὰ βίου.

ΚΑ'.

ΤΩ ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΤΩ ΚΥΡ ΓΡΗΓΟΡΙΩ

Πληρώσαι Κύριος πάντα τὰ αἰτήματα τῆς καρδίας αὐτοῦ φησὶν ὁ προφητὰν Δαβὶδ, εὐχόμενος ὑπὲρ τοῦ ἀγαθοῦ προστάτου καὶ κηδεμόνος. Ἐγὼ δὲ ὁ ταπεινὸς ὑμῶν εὐχέτης, καίτοι ἐκτὸς εἰμι πάσης ἀγαθωσύνης, οὐκ ἐπιτεύζομαι οὐ αἰτήσομαι παρὰ τῆς δεσποτικῆς ὑμῶν μεγαλειότητος· πλην ἐγγὺς ὁ κύριός μου καὶ δεσπότης πᾶσι τοῖς ἐπικαλούμενοις αὐτὸν καὶ τῆς δεήσεως αὐτῶν εἰσακούσεται· τὸ δ' αἶτημα καὶ ἡ δεήσις μου οὐκ ἔστι, Δεσπότη μου Σεβασμιώτατε, ὑπὲρ φιλοδοξίας, ἢ φιλοχρηματίας, ἀλλ' ὑπὲρ ἐνομιμίας, ἐκκλησιαστικῆς εὐταξίας καὶ ψυχωσωτηρίου. Τὸ ἱερὸν καὶ σταυροπηγιακὸν μοναστήριον τοῦ Βατοκόβου, διακείμενον ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ, πλησίον τῆς χώρας Στενημάχου ἐπιλεγόμενης, ἔχει πλησίον ἐν χωρίον Πάσκοβον ὀνόματι, ἐξ οὗ καὶ ἡ μοναστηριακὴ ἐπωνυμία, καὶ ἕτερον ἔνδον τῆς χώρας Στενημάχου Μετόχιον, περιέχον καὶ ἱερὸν ναὸν ἐπ' ὀνόματι τιμώμενον τοῦ ἁγίου Γεωργίου, περὶ ὃ ἐστὶ καὶ ἑνορία πολλῶν χριστιανῶν ἐγγωρίων περιόικων, ἅτινα μὴ ὄντα

σταυροπηγιακὰ πατριαρχικὰ, μὴδὲ γράμμακα σιγίλλια παλαιγενῆ ἔχοντες οἱ μοναστηριακοὶ πατέρες καρποῦνται αὐτὰ ὡς σταυροπηγιακὰ· πρῶγμα ἀντιβαίνον εἰς τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς κανόνας καὶ τὰς ἀρχαίας ἐκκλησιαστικὰς θεσμοθεσίας, διαγορευούσας ὅτι εἴτε παραλαύριά εἰσιν, εἴτε προάστεια, εἴτε εὐκτήριοι οἶκοι, ἐξουσιαζόμενα ὑπὸ τινος σταυροπηγιακοῦ μοναστηρίου, ἐν τούτοις ἐχέτω τὴν ἐκκλησιαστικὴν διοίκησιν ὁ κατὰ τὸν τόπον ἀρχιερεὺς καὶ τὴν ἀναφορὰν τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ, οἰκονομῶν πνευματικῶς καὶ τὴν ψυχικὴν σωτηρίαν τῶν ἐνοικούντων χριστιανῶν· ἢ τε πρόσδοδος τῶν κανονικῶν, καὶ ἡ ἔκδοσις καὶ πώλησις τῶν συναλλαγμάτων* ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ· ἀλλ' ἐπειδὴ ἐκλείπει ἐν τοῖς ρηθείσι ἡ ἀρχιερατικὴ ἐπιτήρησις καὶ προσοχὴ, καὶ εἰσάγεται ἡ ἰδιόρρυθμος καὶ πολυσχεδὴς πολυχειρία τῶν μοναστηριακῶν πατέρων, πόσα ἄτοπα ἐκ τούτου ἀκολουθοῦσιν! ἕκαστος τὰ ἀρεστὰ αὐτοῦ ποιεῖ, ὡς πᾶς εἰδήμων καὶ πρακτικὸς κατανοεῖν δύναται· ὅθεν πληροφρονηθεῖσα ἡ σεβασμιωτάτη μοι Ὑμῶν Παναγιότης παρακαλῶ ἵνα διατάξῃ ἐκδοθῆναι ἐν γράμμα πατριαρχικῶν συνοδικῶν, ἐπικυροῦν τὴν πνευματικὴν διοίκησιν τῶν εἰρημένων δύο τοπιῶν, τοῦ χωρίου Πατοκόβου, λέγω, καὶ τοῦ ἐν Στενημάχῳ Μετόχιου, ὑπὸ τοῦ κατὰ χώραν ἀρχιερέως, ὅπερ στελλόμενόν μοι νὰ ἀναγινώθῃ ἐν Φιλίππουπόλει, ἐν Στενημάχῳ καὶ ἐν τῷ μοναστηρίῳ μένον καὶ εἰς τὸ μετέπειτα πρὸς εὐρυθμίαν καὶ ἡσυχίαν τῶν πραγμάτων καὶ ἔννομον οἰκονομίαν τῶν χριστιανῶν. Ταῦτα μὲν δουλικῶς, ἀναμένων εὐλαθῶς καὶ δλοθώμως τὸ αἰτούμενον· αἱ δὲ πανάγιοι εὐχαὶ τῆς εἶεν καὶ ὑπὲρ ἐμοῦ ἀρωγοί.

§

Τίθημι εἰς τὴν ἀνέλιξιν τοῦ κώδικος τοῦ Παΐσιου τέλος. Τῶν συγγραμμάτων αὐτοῦ μνεῖαν ἐποίησάμην ἄλλοτε¹⁷, πρόσθετος δὲ τοῖς τότε καὶ αἰς ἐν ἀρχῇ τῆς παρούσης διατριβῆς εἶπον, ὅτι μετέφρασεν εἰς τὸ χυδαῖον ἰδίωμα ὁ Παΐσιος, μετὰ τὴν ἀπὸ τῆς ἐπισκοπῆς Σταγῶν, ὡς φαίνεται, παραίτησιν τὸ τοῦ Καλλίστου Ξανθοπούλου βιβλίον «Περὶ συστάσεως τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει σεβασμίου οἴκου τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς», ἡ δὲ παράφρασις ἐξεδόθη τῷ 1812, ἐν τῇ αὐτῇ πόλει ἐκ τοῦ κατὰ τὸ Μαχμούτ-πασᾶ-χάν ἑλληνικοῦ τυπογραφείου. Ἀλλὰ τὸν Παΐσιον οὔτε ὡς λόγιον, οὔτε ὡς ἐκδότην βιογραφῶ. Λαμβάνω μόνον ὑπ' ὄψιν μου τὸν ἀκούραστον τῆς Ἐκκλησίας λειτουργόν, θανόντα κατ' ἀρχὰς τοῦ ἔτους 1822, γέροντα, καθὼς αὐτὸς ὠνόμαζεν ἑαυτὸν τρία πρὸ τῆς θανάσεως ἔτη· θαυμάζω τὸν ζῆλον αὐτοῦ πρὸς τὸ ἔργον τῆς ποιμανούσεως Ἐκκλησίας· τὴν ἐν ταῖς πρὸς τὴν κοσμικὴν ἀρχὴν σχέσεσιν αὐτοῦ σύνεσιν· τὴν φιλομουσίαν καὶ τὴν μέλχρῃς αὐτοῦ τοῦ γῆρας ἀκατάβλητον φιλοπονίαν. Νομίζω τέλος αὐτὸν ἱεράρχου καλοῦ πρότυπον.

Μ. Ι. ΓΕΛΕΩΝ

* Πιθανῶς τῶν γαμικῶν ἀδειῶν καὶ συμβολαίων.

17. Χρονικὰ τῆς Πατριαρχ. Ἀκαδημίας· σελ. 187. Αὐτόθι γίνεται μνεῖα καὶ τῆς ὑπ' αὐτοῦ συστηθείσης ἐν Κλιννοβῷ τῆς ἐπισκοπῆς Σταγῶν ἑλληνικῆς σχολῆς, περὶ ἧς οὐδεμίαν εἰδησιν χορηγεῖ τοῖς ἐπιγενομένοις ἡμῖν ὁ Κώδης, ὃν ἀνεδίφρασα.

Ὁ ὑπεύθυνος Γ. ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ.

ΕΚ ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ.

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΑΛΗΘΕΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΗ ΑΠΑΞ ΤΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΟΣ

ΚΑΤΑ ΤΕΤΑΡΤΗΝ

ΕΤΟΣ Θ'. ΕΝ ΚΩΝΣΤ/ΠΟΛΕΙ, 7 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1888 ΔΡΙΘ. 6.

ΔΙΕΥΘΥΝΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ
 † Ὁ Σισανίου Ἀθανάσιος (πρόεδρος)
 Ἀρχιγρ. Γ. Συνόδ. Κωνστ. Ἀλεξανδριδῆς
 Ν. Α. Νικολαΐδης (ταμίας)
 Ἰωάν. Δ. Τανταλίδης (γραμματεὺς)
 Ἀλκιβιάδης Μαυράκης.
 Ἀρχισυντάκτης Μανουὴλ Ἰω. Γεδεών

ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΕΤΗΣΙΑ
 καθ' ὅλον τὸ ὀθωμανικὸν Κράτος μετρίτια ἀργυρᾶ 5
 ἐν τῷ ἐξωτερικῷ φράγκα χρυσᾶ 25
 ἐξαμηνιαία τὰ ἡμίση.
 Ἡ συνδρομὴ προκαταβάλλεται
 Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται τὴν 1 Νοεμβρίου καὶ τὴν 1 Μαΐου.

Διὰ πᾶσαν αἴτησιν ἀφορῶσαν εἰς τὴν Ἐκκλησιαστικὴν Ἀλήθειαν ἀπευθυντέον: «Τῷ Σεβ. Μητροπολίτῃ Σισανίου κ. Ἀθανασίῳ Προέδρῳ τῆς τῆν Ἐκκλησιαστικῆν Ἀλήθειαν διευθυνοῦσας Ἐπιτροπῆς. Εἰς τὰ Πατριαρχεῖα ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΙΝ». — Αἱ ἀποδείξεις τῶν συνδρομῶν καὶ λοιπὰ ἔγγραφα τῆς ὑλικῆς διαχειρίσεως φέρουσι τὴν σφραγίδα τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἀληθείας καὶ τὴν ὑπογραφήν τοῦ ταμίου. Οἱ τόπον διαμονῆς ἀλλάσσοντες συνδρομηταὶ πρέπει νὰ εἰδοποιῶσι τὴν Διεύθυνσιν, ἵνα μὴ παραπίπτωσι τὰ φυλλάδια

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ἐκκλησιαστικά χρονικά—Δικαστικά Δ. Ἐθν. Μ. Συμβουλίου ἀπόφασις ἐπὶ τῆς κατ' ἔφεσιν δίκης μεταξὺ Ε. Α. καὶ Γ. Α. ἀμοτέρων κατοίκων Ἡρακλείου Κρήτης—Ἡ ψυχὴ παρὰ τῆ Γενέσει (τέλος)—Ἀγγελία βιβλίων.

Παράρτημα—Κανονικαὶ διατάξεις τῶν πατριαρχῶν Κωνσταντινουπόλεως (τόμος Β', σελ. 25—32).

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

Ἐκ τῶν προσκληθέντων δύο νέων τῆς ἱερᾶς Συνόδου μελῶν, ὁ σεβασμ. μητροπολίτης Δράμας κ. Γερμανὸς ἐδήλωσε τηλεγραφικῶς ὅτι, δεξιάμενος τὴν πρόσκλησιν τῆς Ἐκκλησίας, ἀριχθήσεται ὅσον τάχος εἰς τὴν ἡμετέραν πόλιν.

— Πρὸς σύνταξιν τοῦ διὰ τὸ ἔτος 1888 προϋπολογισμοῦ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἐξελέγη ἐν τῇ τελευταίᾳ διοικητικῇ συνεδριάσει τοῦ Δ. Ἐθν. Μ. Συμβουλίου Ἐπιτροπὴ ἐκ τῶν εὐγεν. κκ. Ν. Ψυχάρη βέη Μ. Χαρτοφύλακος καὶ Κ. Πετρίδου ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ σεβασμ. μητροπολίτου Σισανίου κ. Ἀθανασίου.

— Αἰτήσῃ τοῦ σεβασμ. μητροπολίτου Λήμνου κ. Κυρίλλου, ἐνεγράφη ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν δι' ἀρχιερατείαν ἐκλεξιμῶν ὁ πρωτοσύγκελλος αὐτοῦ πανοσιολ. κ. Ἀθανάσιος, ἐν Ἀθήναις τὰς γυμνασιακὰς σπουδὰς αὐτοῦ περάνας, καὶ τριετίαν διακούσας τῶν μαθημάτων τῆς Νομικῆς σχολῆς τοῦ ἐθνικοῦ πανεπιστημίου.

— Εἰς τὴν Πατριαρχ. Κεντρικὴν Ἱερατικὴν Σχολὴν ἡ Α. Ἐξ. ὁ ἐν Παρισίοις Χρηστάκης ἐφένδης Ζωγράφος ἀπέστειλε συνδρομὴν ἐξ 100 τουρκικῶν λιρῶν. Ἡ Α. Θ. Π. ὁ οἰκουμενικὸς πατριάρχης νύχαρίστησεν ἐγγράφως τῷ γενναίῳ δωρητῇ, ὅστις καὶ μακρὰν ἡμῶν διαμένων οὐδόλως ἐπιλανθάνεται τῶν παρ' ἡμῖν ἐκπαιδευτικῶν καὶ φιλανθρωπικῶν καθιδρυμάτων.

— Ἐπίτροπος ἐνταῦθα τῆς παρὰ τὴν Τραπεζοῦντα

ἱερᾶς Μονῆς Σουμελᾶ ἐξελέγη ὑπὸ τῆς μονῆς ταύτης καὶ ἐνεκρίθη ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας ὁ ἐκ τῆς ἀδελφότητος αὐτῆς αἰδεσιμ. πρεσβύτερος κ. Κωνσταντῖνος Σπυρίδης, διαδεξάμενος τὸν ἄλλοτε ἐνταῦθα τοιοῦτον αἰδ. κ. Ἰωάννην, ἀναλαβόντα τὴν ἡμουμενίαν τῆς ἐν Τριγλίχ ἱερᾶς σταυροπηγιακῆς Μονῆς τοῦ ἀγίου Ἰωάννου τῆς Πελεκητῆς.

— Κατὰ τὸν ἐκ τοῦ Γενικοῦ Γραφείου τῶν Ἐθν. Φιλανθρωπικῶν Καταστημάτων ἐκδοθέντα κατάλογον τῶν ἀπὸ 1ης ἰουλίου μέχρι 30ῆς λήξαντος Σεπτεμβρίου ἐ. ἔ. γενομένων χρηματικῶν συνδρομῶν εἰς τὸ γενικὸν ταμεῖον, τὸ ταμεῖον τῆς ἐσωτερικῆς διευθύνσεως τῶν Νοσοκομείων, καὶ τὸ ταμεῖον τῆς ἱερᾶς Μονῆς τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς, αἱ εἰς τὸ πρῶτον δωρεὰ κατὰ τὴν λήξαν τριμηνίαν ἀνήλθον εἰς γρ. 7155 καὶ 50 ἑκατ. — αἱ εἰς τὸ δεῦτερον εἰς γρ. 841—καὶ αἱ εἰς τὸ τρίτον εἰς γρῶσια δεκακισχίλια καὶ πλέον. Σπουδαιότερα ποσὰ ἔδωρήσαντο οἱ κκ. Ὁδ. Νεγροπόντης γρῶσ. 6000, Εὐφροσύνη Κασσαθέτη 2160, Νικόλαος Ζαρίφης καὶ Ἐλένη Ν. Ζαρίφη 2700 καὶ Δ. καὶ Μ. Μεζίκη 1000.

Χθές (6), ἑορτὴν τοῦ ἐν ἀγίοις πατρὸς ἡμῶν Νικολάου ἐπισκόπου Μύρων τῆς Λυκίας, ἡ Α. Θ. Π. ὁ οἰκουμενικὸς πατριάρχης ἐχοροστάτησε κατὰ τὴν ἱεράν λειτουργίαν ἐν τῷ πανηγυρίζοντι ἐπωνύμῳ ναῷ τῆς ἐνορίας Τζιβαλίου. Κατὰ δὲ τὸν ἑσπερινὸν τῆς παραμονῆς (5) ἐν τῷ ἱερῷ νοσοκομειακῷ ναῷ τοῦ ἀγίου Νικολάου κατὰ τὸν Γαλατᾶν. Ἐν δὲ τῷ τοῦ Τζιβαλίου ἐχοροστάτησε κατὰ τὸν ἑσπερινὸν ἐντολῇ Αὐτῆς ἡ Α. Σ. ὁ μητροπολίτης Σισανίου κ. Ἀθανάσιος.

— Τῇ προχθές, κυριακῇ, Γ' τῆς τεσσαρακονθημέρου νηστείας ἐκήρυξεν ἀπ' ἄμβωνος ἐν τῷ πατριαρχικῷ ναῷ τὸν θεῖον λόγον ὁ ἱερολογ. ὑπογραμματεὺς

τῆς ἱερᾶς Συνόδου ἱεροδ. κ. Ἰωακείμ Βαλασιάδης, θείμα λαβὼν τὰς ἐορτὰς τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἐξετάσας δὲ μετὰ σαφηνείας τὴν ἀρχὴν αὐτῶν καὶ σύστασιν καὶ τὸ πῶς πρέπει νὰ τιμῶμεν καὶ πνευμαρίζωμεν αὐτάς. Τῇ προσεχῇ, Δ' κυριακῇ, κηρύξει ἐν τῷ αὐτῷ ἱερῷ ναῷ ὁ ἐκ τῶν καθηγητῶν τῆς Πατρ. Κεντρικῆς Ἱερατ. Σχολῆς ἱεροδ. κ. Κωνσταντῖνος Μιχρούλης.

— Τῇ κυριακῇ, 4 ἀρχαίμενου δεκεμβρίου, ἐτελέσθη ἐν τῷ πατριαρχικῷ ναῷ μνημόσυνον ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς τοῦ ἐν Γαλατῆ ἀποβιώσαντος ἱερομονάχου Νεοφύτου, συνιερουργούντων τῶν σεβασμ. συνοδικῶν μητροπολιτῶν Νικαίας, Σισανίου καὶ Μογλενῶν.

Τῇ πέμπτῃ ἐπεσκέψατο τὴν Α. Θ. Π. τὸν οἰκουμενικὸν πατριάρχην ἡ Α. Ἐξ. ὁ παρὰ τῇ Ὑψηλῇ Πύλῃ πρεσβευτὴς τῆς Ρωσσίας κ. Νελιδῶφ, συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ Α' γραμματέως τῆς πρεσβείας κ. Ἰβανῶφ. Τῷ δὲ σαββάτῳ ἡ Α. Ἐξ. ὁ ἀρχιεπίσκοπος τῶν Ἀνακτόρων καὶ ἰδιαιτέρος ἱατρός τῆς Α. Α. Μ. τοῦ σουλτάνου Σπυρίδων Μαυρογένης πασᾶς.

Τῷ σαββάτῳ ἀνεχώρησεν εἰς Θεσσαλονίκην, ὅπως ἐκεῖθεν ἀπέλθῃ εἰς τὴν ἐπαρχίαν αὐτοῦ, ὁ πανιερ. μητροπολίτης Καστορίας κ. Γρηγόριος.

— Τῇ προχθῆς δευτέρᾳ (5) ἐξηκολούθησεν ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ Κοινοῦ ἐν τοῖς Πατριαρχείοις ἡ ἐπὶ δημοπρασίας ἐκποιήσεως τῶν πρᾶγματων τῆς περιουσίας τοῦ μακαρίτου Λήμνου Ἰωακείμ, ἣτις συνεχισθήσεται καὶ κατὰ τὴν προσεχῇ δευτέραν, ἀπὸ πρωίας.

— Τῇ προσεχῇ κυριακῇ, ἐν τῷ πατριαρχικῷ ναῷ, τελεσθήσεται μνημόσυνον ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῶν ψυχῶν τῶν ἀοιδίμων Λήμνου Ἰωακείμ καὶ πρώην Πολυανῆς Γερσίου, συλλειτουργούντων τῶν σεβασμιωτάτων συνοδικῶν.

Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος.— Ἀπεβίωσε τῇ 1 δεκεμβρίου εἰς ἡλικίαν ἐτῶν ἑβδομήκοντα καὶ πέντε ὁ ἐπίσκοπος Οἰτύλου Προκόπιος Μελισσαρόπουλος, ἀρχαῖος μὲν μαθητὴς τῆς Θεολογικῆς σχολῆς τοῦ ἐθνικοῦ πανεπιστημίου καὶ ἱεροκῆρυξ, ἀπὸ εἰκοσαετίας δὲ ἐπίσκοπος Οἰτύλου διατελῶν, καὶ τῆς ἀγάπης καὶ τοῦ σεβασμοῦ τῶν ἐπαρχιωτῶν αὐτοῦ ἀπολαύων.

Ἐκκλησία ὀρθοδόξων ἐν Αὐστρίᾳ.— Ἀπὸ τοῦ παρελθόντος σαββάτου, 27 λήξαντος νοεμβρίου, χηρεῖται ποιμένος ἡ ὀρθόδοξος ἐκκλησία Καρλοβίτζης, θανόντος τοῦ ἀρχιεπισκόπου αὐτῆς Γερμανοῦ Ἀγγελίτις, ἐν ἡλικίᾳ ἐξήκοντα ἕξ ἐτῶν (ἐγεννήθη 10 αὐγ. 1822). Πρὸς τὸν ἀοιδίμον Γερμανὸν ὁ μακαρίτης πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Ἰωακείμ ὁ ἀπὸ Δέρκων γράψας τῇ 3 δεκεμβρίου 1884 ὠνόμασεν αὐτὸν μακαριώτατον ἀρχιεπίσκοπον.

ΔΙΚΑΣΤΙΚΑ

ΔΙΑΡΚΕΣ ΕΘΝΙΚΟΝ ΜΙΚΤΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ.

Ἀποφασίς ἐπὶ τῆς κατ' ἔφεσιν δίκης μεταξὺ Ε. Α. καὶ Γ. Α' ἀμφοτέρων κατοικῶν Ἡρακλείου Κρήτης.

ΤΟ ΕΝ ΤΟΙΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΙΣ ΕΔΡΕΥΟΝ Δ. Ε. Μ. ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ

συγκείμενον ὑπὸ τῶν παρόντων μελῶν αὐτοῦ τῶν Σεβ. μητροπολιτῶν Νικαίας Σωφρονίου, προέδρου, Ἀγκύρας Γερασίμου καὶ Βιζύης Κωνσταντίου καὶ τῶν κκ. Ἐλευθ. πασᾶ, Ἰ. Ἀναστασιάδου, Ἰ. Βιθνοῦ, Κ. Πετρίδου, Ν. Ψυχάρη καὶ Σ. Χρυσίδου τὴν νόμιμον ἀπαρτίαν ἀποτελούντων·

Συνελθὼν ἐν τακτικῇ συνεδριάσει τῇ 10 αὐγούστου, τοῦ ἔτους 1888, ἡμέρᾳ τετάρτῃ, ἐν τῇ ἐπὶ τούτῳ ὠρισμένη αἰθούσῃ αὐτοῦ, παρόντος καὶ τοῦ Α' γραμματέως αὐτοῦ Δ. Ξανθοπούλου, ὅπως δικάσῃ καὶ ἀποφασίσῃ ἐπὶ τῆς ἐξῆς ὑποθέσεως.

Ἡ Ε. Α. τὸ γένος Α. κάτοικος τῆς πόλεως Ἡρακλείου τῆς νήσου Κρήτης δι' ἀγωγῆς αὐτῆς ἐνώπιον τοῦ παρὰ τῇ Ἱερᾷ Μητροπόλει Κρήτης Ἐκκλησιαστικοῦ δικαστηρίου Ἡρακλείου, ὑπὸ ἡμερομ. 17ης δεκεμβρίου 1887 κατὰ τοῦ συζύγου αὐτῆς Γ. Α. ἐζητήσατο διατροφὴν διὰ μὲν τοὺς μῆνας νοέμβριον καὶ δεκέμβριον τοῦ 1887 ἐκ γρ. 3250 ἀνὰ 1625, ἐφεξῆς δὲ ἀπὸ τῆς 1 ἰανουαρίου ἐ. ἔ. μέχρις ὀριστικῆς διαλύσεως τοῦ μεταξὺ αὐτῶν ὑφισταμένου νυμίου γάμου ἐκ γρ. 1625 κατὰ μῆνα, τὸ δὲ διαληφθὲν δικαστήριον μετὰ προηγουμένην νόμιμον διαδικασίαν, ἐξέδοτο τὴν ὑπ' ἀριθμὸν 72 καὶ ἡμερομηνίαν 19 ἰανουαρίου ἐ. ἔ. ἀπόφασιν, δι' ἧς, ἀντὶ τῶν ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ δικαστηρίου διὰ προηγουμένης προδικαστικῆς ἀποφάσεως ὑπὸ ἀριθμὸν 427 καὶ ἡμερομηνίαν 27 ὀκτωβρίου ὀρισθέντων λόγῳ διατροφῆς τῆς διαληφθείσης Ε. γρ. 300, προσέθηκεν ἔτι 150 καὶ ἀνεβίβασε τὸ ποσὸν εἰς γρ. 450 κατὰ μῆνα. Τὴν ἀπόφασιν ταύτην ἡ αὐτὴ Ε. Α. διὰ τῆς ὑπ' ἀριθμὸν πρωτοκόλλου 1878 καὶ ἡμερομηνίαν 23 ἀπριλίου ἐ. ἔ. ἐφέτεως αὐτῆς ἐξεκάλεσεν ἐνώπιον τοῦ Συμβουλίου τούτου, ὡς ἐφετείου, διὰ τοὺς ἐξῆς λόγους: 1] διότι ἡ ὑπ' ἀριθμὸν 427 τοῦ ἔτους 1887 προδικαστικῆ τοῦ εἰρημένου δικαστηρίου ἀπόφασιν οὐδεμίαν σχεσίαν ἔχει πρὸς τὴν ἀγωγὴν αὐτῆς, ἂν δὲ δι' ἐκείνης αὐτοβούλως καὶ ἄνευ αἰτήσεως τῶν ἐνδιαφερομένων ἐπεδικάσθη εἰς αὐτὴν λόγῳ διατροφῆς ποσὸν αὐθαίρετον, δὲν ἔπεται ὅτι ἐστερηθῆ αὕτη τοῦ δικαίωματος, ἵνα φέρῃ τακτικὴν περὶ διατροφῆς ἀγωγὴν ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου· 2] διότι ἀπολὸν βλέμμα ἐπὶ τοῦ ἐν τῇ ἀγωγῇ αὐτῆς ἀναλυτικοῦ πίνακος τῶν ἐτησίων αὐτῆς δαπανῶν πείθει πάντα ἀμερόληπτον δικαστήν, ὅτι ἐζήτησε τὴν ὑπὸ τοῦ συζύγου αὐτῆς καταβολὴν χρηματικῆς ποσοῦ ἐλαχίστου, δι' οὗ μόλις κατορθοῖ νὰ ἀποζῇ ἐν Ἡρακλείῳ. Μολονότι δὲ τὸ ἐκδὼν τὴν ἀπόφασιν δικαστήριον ἦτον εἰς 9 εἰς ἵνα ἐκτιμῆσῃ τὸ τοιοῦτον, ἐν τούτοις καταφῶως μεροληπτήσαν ἐπεδικάσεν αὐτῇ μηνιαίαν ἐπιχορήγησιν ἐκ γρ. 450, δι' ὧν ἀπολύτως ἀδύνατον ἀποβαίνει ἵνα συντηρηθῆ, καὶ διότι διὰ τῆς ἐκκαλουμένης ἀποφάσεως αὐτοῦ τὸ πρωτόδικον δικαστήριον ἀπέσχευεν ἵνα ἀποφασίσῃ ἐπὶ τῆς διατροφῆς τῶν μῆνῶν νοεμβρίου καὶ δεκεμβρίου 1887, καθ' οὓς διετέλει εἰς τοπικὴν διάστασιν μετὰ τοῦ ἀντιδίκου συζύγου αὐτῆς, κηρύξῃ προσωρινῶς ἐκτελεσθῆ τὴν ἐκδοθησομένην ἀπόφασιν, ἀπαγγείλῃ προσωπικὴν κράτησιν κατ' αὐτοῦ, καὶ καταδικάσῃ αὐτὸν εἰς τὰ δικαστικὰ ἔξοδα, καὶ ἐζητήσατο ὅπως, γενομένης δεκτικῆς τῆς

ἐφέσεως αὐτῆς, μεταρρυθμισθῆ καὶ ἐξαφανισθῆ ἡ ἐκκαλουμένη ἀπόφασις, γένηται καθ' ὁλοκληρίαν δεκτὴ ἢ ἀπὸ 17 δεκεμβρίου 1887 ἀγωγή αὐτῆς καὶ καταδικασθῆ ὁ ἀντιδικὸς εἰς τὰ πρωτόδικα καὶ κατ' ἐφεσιν δικαστικὰ ἔξοδα.

Τῆς ἐν λόγῳ ἐφέσεως ἀναθεσίσης ἀρμολίως εἰς τὸ Συμβούλιον τοῦτο καὶ μετὰ τὴν νόμιμον διαδικασίαν εἰσαχθείσης εἰς συζήτησιν ἐπὶ ἀκρατηρίου, κατὰ τὴν ἄνω ρηθείσαν συνεδρίασιν τῆς 10 αὐγούστου ἔ. ἔ. παρέστησαν οἱ διάδικοι διὰ τῶν πληρεξουσίων αὐτῶν Δ. Μαλλιᾶδου καὶ Μ. Καραβοκυροῦ δικηγόρων δυνάμει τῶν ὑπ' αὐτῶν προσαχθέντων πληρεξουσίων ἐγγράφων ὑπὸ ἡμερ. 4 μαρτίου καὶ 14 μαίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους, μετὰ δὲ τὴν ἀπόρριψιν τῶν ὑπὸ τοῦ Μ. Καραβοκυροῦ, πληρεξουσίου τοῦ ἐφεσιβλήτου, προταθεισῶν δύο ἐνστάσεων τοῦ ἀπαρადέκτου τῆς ἀγωγῆς διὰ τοὺς ἐν τοῖς πρακτικοῖς φαινόμενους λόγους, ὁ πληρεξούσιος τῆς ἐφεσευούσης Δ. Μαλλιᾶδης ἀναπτύξας καὶ προφορικῶς τὴν ὑπ' ἀριθμ. πρωτ. 1878 καὶ ἡμερ. 29 ἀπριλίου ἔ. ἔ. ἔφειν ἐξηγήσασθαι τὴν παραδοχὴν αὐτῶν ἀφείς εἰς τὴν ἐκτίμησιν τοῦ δικαστηρίου ἵνα, ἀντὶ τοῦ ζητουμένου δι' αὐτῆς ποσοῦ, ὀρίσῃ τοιοῦτον οὐχ' ἔλαττον τῶν 10 λιρῶν κατὰ μῆνα διότι ἡ ἐφεσευούσα ἔδοκεν εἰς τὸν σύζυγον αὐτῆς ἰκανὴν προτίκκα. Ὁ Μ. Καραβοκυρὸς ἀντέταξεν ὅτι ἡ ἀντιδικὸς ἐξετέλεσε ἀμφοτέρας τὰς ἀποφάσεις τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ δικαστηρίου Κρήτης, λαβοῦσα λόγῳ διατροφῆς τὸ μὲν πρῶτον γρ. 300, εἶτα δὲ 450 μετὰ τὴν γενομένην προσθήκην 150 ἔτι γροσιῶν καὶ ὅτι τὸ ποσὸν τοῦτο εἶναι λίαν ἐπαρκές διὰ τὸν τόπον.

Τὸ Συμβούλιον τοῖνυν λαθὼν ὑπ' ὄψιν τὴν δικογραφίαν Ἀκροασάμενον τῶν πληρεξουσίων τῶν διαδίκων συζητήσαν καὶ διασχεψάμενον κατὰ νόμον·

Ἐπειδὴ ὁ ἐν τῇ πρώτῃ τῆς ἐφέσεως σκέψει ἰσχυρισμὸς τῆς ἐφεσευούσης ὅτι ἡ ὑπ' ἀριθμ. 427 τοῦ ἔτους 1887 πρωτόδικος ἀπόφασις τοῦ Ἐκκλησιαστικῆ δικαστηρίου Ἡρακλείου οὐδεμίαν ἔχει σχέσιν πρὸς τὴν εἰσαχθείσαν ὑπ' αὐτῆς ἀγωγήν, διότι τοῦτο αὐτοδούλω καὶ ἄνευ αἰτήσεως θητέρου τῶν ἐνδιεφερομένων ἐπέδικασεν εἰς αὐτὴν ποσὸν αὐθαίρετον λόγῳ διατροφῆς ἐσφαλμένος ἐστὶ καθόσον τὸ εἰρημένον δικαστήριον ἐπιβαλὼν εἰς τοπικὴν διάστασιν τοὺς διαφερομένους συζύγους, καθῆκον εἶχεν ἵνα φροντίσῃ, ὡς καὶ ἐφρόντισε περὶ τῆς συντηρήσεως τῆς τότε ἐναγομένης νῦν δι' ἐφεσευούσης Ε. Α. κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα, καθ' ὃ οἱ σύζυγοι οὗτοι ἐμελλον ἵνα διατελῶσι μακρὰν ἀπ' ἀλλήλων, ὑφισταμένου τοῦ γάμου αὐτῶν, ὄρισαν αὐτῇ ἐκ προνοίας ἀξιοχρέου, λόγῳ μηνιαίας διατροφῆς, τὸ ποσὸν τριακοσίων γρ. ὅπερ ἐθεώρησε μὲν τότε ἐπαρκές, κατόπιν ὁμως συνεπέει τῆς ἀγωγῆς τῆς διαληφθείσης Ε. Α. ἔκρινε καλὸν νὰ αὐξήσῃ κατὰ γρ. 150, ἔνεκεν ἐξόδων ἐνοικίου καὶ ἐνδυμασίας, περὶ ὧν δὲν εἶγε προνοήσῃ κατὰ τὴν 27 8/βρίου 1887, διότι οὐδὲλως ἐστὶν ἄσχετος ἡ ἀγωγή αὐτῆς πρὸς τὴν ρηθείσαν προδικαστικὴν ἀπόφασιν, ἡ δὲ ἐκκαλουμένη ἀπόφασις ἐχρησίμευσεν ἀπλῶς εἰς συμπλήρωσιν ἐκείνης·

Ἐπειδὴ ἐν τῇ δευτέρᾳ σκέψει τῆς ἐφέσεως, κατὰ τὴν δημολογίαν τῆς ἐφεσευούσης, τὸ ἐκδὸν τὴν ἐκκαλουμένην ἀπόφασιν δικαστήριον ὡς δὲ εἰς θέσιν ἵνα ἐκτιμησῇ ἀρκούντως ἀπάσας τὰς ἀνάγκας αὐτῆς, σταθμίσαν καλῶς τὰς ἀπαιτήσεις αὐτῆς κατὰ τοὺς ἐν τῷ συνημμένῳ τῆς ἀγωγῆς καταλόγῳ ὑπολογισμοὺς, ἐθεώρησεν ἐπαρκές τὸ ποσὸν γρ. τετρακοσίων πενήτηκοντα κατὰ μῆνα πρὸς συντήρησιν αὐτῆς, ἐν ᾧ συμπεριλαμβάνονται ἡ τροφὴ

ὁ ἱματισμὸς καὶ τὸ ἐνοίκιον, ἄλλως τε δὲ τὸ μέτρον τοῦτο ἐστὶ προσωρινὸν μέχρι τῆς ὀριστικῆς λύσεως τῆς περὶ διαζεύξεως διαφορᾶς τῶν συζύγων τούτων, ἐπομένως δὲ δύνανται ἵνα ληφθῶσιν ὑπ' ὄψιν οἱ ὑπὸ τοῦ πληρεξουσίου αὐτῆς προταθέντες ἰσχυρισμοὶ περὶ χορηγίας δῆθεν προικὸς πρὸς τὸν καθ' οὗ ἡ ἐφεσις, καθόσον δὲν πρόκειται ἤδη περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου·

Ἐπειδὴ ὀρθὸς ἐστὶν ὁ ἰσχυρισμὸς τῆς ἐκκαλούσης, ὅτι τὸ πρωτόδικον δικαστήριον ὤφειλεν ἵνα ποιήσῃ μείαν καὶ περὶ τῆς διατροφῆς τῶν μηνῶν Ν/βρίου καὶ Δ/βρίου, ἡ, ὅπερ ὀρθότερον, ὀρίσῃ ὡς ἐποχὴν τῆς ἐνάρξεως τῆς προσθήκης τῶν γρ. 150 τὴν ἡμέραν τῆς ἀγωγῆς ἧτοι τὴν 17 Δεβρίου 1887.

Ἐπειδὴ ἀπορριπτεῖ εἰς ἅπαντας οἱ λοιποὶ ἰσχυρισμοὶ καὶ ἐνστάσεις τῆς ἐφεσευούσης Ε. Α.

Ἐπειδὴ τὰ δικαστικὰ τέλη συμφηριστέα εἰσὶ μετὰ τῶν διαδίκων καθὼς συζύγων·

Διὰ ταῦτα

Α'. Ἀπορρίπτει τὴν ὑπ' ἀριθμ. πρωτ. 1878 καὶ ἡμερομ. 2 Ἀπριλίου ἔ. ἔ. ἔφειν τῆς Ε. Α. καὶ ἐπικυροῖ τὴν πρωτόδικον ἀπόφασιν τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ δικαστηρίου Ἡρακλείου Κρήτης μετὰ τῆς τροποποιήσεως, ὅπως ὡς ἐποχὴ τῆς ἐνάρξεως τῆς προσθήκης τῶν γρ. 150 ὀρισθῆ ἡ ἡμέρα τῆς ἀγωγῆς, ἧτοι ἡ 17 Δεβρίου 1887.

Β'. Συμφηρίζει τὰ ἔξοδα καὶ τέλη τῆς παρούσης ἀποφάσεως καὶ τῶν πρακτικῶν μετὰ τῶν διαδίκων ἀνιόντα εἰς γρ. τριακόσια πενήτηκοντα.

Ὁ Πρόεδρος

† ΝΙΚΑΙΑΣ ΣΩΦΡΟΝΙΟΣ

Ὁ Α' Γραμματεὺς
Δ. Θ. Σανθόπουλος.

Ἡ ΨΥΧΗ ΠΑΡΑ ΤΗ ΓΕΝΕΣΕΙ

(Β', ζ'.)*

δ'.

Ταῦτα λέγουσιν εἰς ἡμᾶς οἱ μακάριοι Πατέρες ἐρμηνεύοντες, αὐτὴ δὲ εἶναι καὶ τῆς Ἁγίας Γραφῆς ἡ διδασκαλία. Ἀλλὰ ἡ Γραφή καὶ πρὶν λαλήσῃ περὶ τῆς δημιουργίας τοῦ ἀνθρώπου, καὶ πρὶν γράψῃ περὶ δημιουργίας ψυχῆς, ἀναφέρει τὸ ὄνομα αὐτῆς, καὶ ὁ Δημιουργὸς, ἀκόμη ἀπὸ τῆς πλάσεως τῶν πρώτων ἐμβίων ὄντων, προστάσσει τὸ μὲν ὕδωρ νὰ ἐξαγάγῃ «ἐρπετὰ ψυχῶν ζωσῶν» καὶ τὸ ὕδωρ ἐξάγει «πᾶσαν ψυχὴν ζῶων ἐρπετῶν» τὴν δὲ γῆν νὰ ἐξαγάγῃ «ψυχὴν ζῶσαν κατὰ γένος» καὶ ἡ γῆ ἐξάγει «τετράποδα, καὶ ἐρπετὰ, καὶ θηρία τῆς γῆς κατὰ γένος, καὶ τὰ κτήνη κατὰ γένος»¹³. Ἀποῦ δὲ παρίστανται καὶ ἡ θάλασσα καὶ αἱ λίμναι καὶ οἱ ποταμοὶ ἐξάγοντες ψυχὰς, ἀποῦ καὶ ἡ ξηρὰ παρίσταται ἐξάγουσα ψυχὰς, νομιζόμεν καθῆκον ἡμῶν δι' ὀλίγων λέξεων νὰ διαλάβωμεν περὶ τούτου, κυρίως ὁμως περὶ τῆς ὑπεροχῆς τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς καὶ τῶν δυνάμεων αὐτῆς· διότι, ὕστερον ἀποτάς ψυχὰς ἐρπετῶν καὶ πετεινῶν καὶ κτη-

* Συνέχ. ἀπὸ σελ. 34—37 τοῦ μετὰ χεῖρας τόμου καὶ τέλους 13. Γενέσ. Α', 20, 21, 24.

ων, ή ημετέρα ψυχή δημιουργείται, και περί ταύτης ή θεία Γραφή διδάσκει ότι πολὺ τῶν ἄλλων εἶναι ὑπέροχος.

Ἐκ τῶν ἐξηγησάντων τὸ μέρος, τὸ ὅποιον ὑπεδείξαμεν ἀνωτέρω, φαίνεται ὅτι ὁ Μέγας Βασιλεὺς τὴν λέξιν ψυχήν θέτει παρὰλληλον πρὸς τὴν λέξιν αἵθησιν· τὸ δὲ σπουδαιότερον, εἰς αὐτὰς τὰς λέξεις τῆς Γενέσεως εὐρίσκει τὴν διαφορὰν. «Διατί ή γῆ ψυχὴν ἐξέχει; λέγει. Ἴνα μή τις τὴν διαφορὰν ψυχῆς κτήνους καὶ ψυχῆς ἀνθρώπου». Συνδέει δὲ τὴν θεωρίαν αὐτοῦ ταύτην καὶ καταρτίζει καλῶς αὐτήν, ἀναφερόμενος εἰς τὸ ἐν τῇ βίβλῳ τοῦ Λευϊτικοῦ γραφόμενον¹⁴ «ὅτι παντὸς ζώου ή ψυχή τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐστίν». Εἰς ἄλλας ἐρμηνείας οὐδεμία ἀνάγκη εἶναι νὰ προσεξωμεν· παρέρχεται μεθ' ἡμῶν ὁ ἀνεκγνώστης αὐτὰς, μανθάνων μόνων τὴν τοῦ Σευήρου, ὅστις πολὺ ὀρθῶς ἐξηγεῖ τὴν διαφορὰν μεταξύ τῆς λέξεως «βλαστησάτω», τὴν ὁποίαν εἶπεν ὁ Δημιουργὸς προκειμένου περὶ βοτάνων καὶ χόρτου, καὶ τῆς λέξεως «ἐξχαχέτω», τὴν ὁποίαν μετεχειρίσθη ὅτε ἐδημιούργει τὰς ὁμοταξίας τῶν διαφόρων τῆς γῆς ταύτης ζῶων· ἀφοῦ δὲ καὶ τὰ ὕδατα ἐξήγαγον ψυχὰς ζῶων, ἀφοῦ καὶ ή στερεὰ ἐξήγαγε ψυχὰς ζῶων, διατί τάχα, διδάσκει ὁ Σευήρος, διατί ἐκεῖ μὲν εἶπε, «βλαστησάτω», ἐνταῦθα δὲ λέγει «ἐξχαχέτω;» Διότι, προσθέτει, τὰ βλαστήματα, ὁ χόρτος, οἱ καρποὶ, τὰ ξύλα βλαστάνουσι καθ' ἕκαστον ἔτος· ἐπειδὴ δὲ ἐμελλε, κατὰ λόγον ἀρρήτου Σοφίας δημιουργικῆς καὶ συνεκτικῆς, τὰ φυτὰ νὰ παραμεινώσιν ἐν τῇ γῆ, καὶ πάντοτε ἐξ αὐτῆς νὰ προέρχωνται, διὰ τοῦτο εἶπε, «βλαστησάτω»· ἐνῶ τὰ ζῶα, ἀφοῦ ἀπαξ ἐγεννήθησαν ἐκ τῆς γῆς, καὶ κηλογήθησαν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ νὰ ἀυξάνωνται καὶ νὰ πληθύνωνται οὐχὶ ἀπὸ τῆς γῆς παραγόμενα, ἀλλ' ἀπὸ τῆς διαδοχῆς νὰ γεννῶνται, διότι καὶ «κατὰ γένος» ἐδημιούργησεν ὁ Θεὸς αὐτὰ, διὰ τοῦτο δὲ καὶ εἶπεν, «ἐξχαχέτω». Εἰς τὴν δημιουργίαν δὲ τῶν ἐμβίων ὄντων ὁ Δημιουργὸς προσέθηκε καὶ τὴν εὐχὴν τοῦ νὰ ἀυξάνωνται καὶ νὰ πληθύνωνται, δεικνύων τὸ τελειότερον τῆς κατασκευῆς αὐτῶν, ή ὁποία φαίνεται κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ὑπερέχουσα τῆς τῶν φυτῶν, καθὼς ἀφ' ἑτέρου, τελευταῖος καὶ μετὰ τὰ ζῶα δημιουργεῖται ὁ ἀνθρώπος, καὶ δημιουργεῖται καὶ κατ' εἰκόνα καὶ καθ' ὁμοίωσιν. Ἡ ὑπεροχὴ τῶν φυτῶν ἀπὸ τῆς λοιπῆς ὕλης τῆς ἀνοργάνου δεικνύεται πολὺ καθαρά, καὶ περισσοτέρων λόγων ἀνάγκη δὲν ἔχομεν. Ἡ ὑπεροχὴ τοῦ βασιλείου τῶν ζῶων ἀπὸ τοῦ βασιλείου τῶν φυτῶν φαίνεται σαφῆς. Καὶ ή διαφορὰ τῆς ψυχῆς αὐτῶν ἀπὸ τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου δεικνύεται καὶ αὐτὴ σαφεστάτη.

Πρὸς συμπλήρωσιν ἀνατρέχουμεν εἰς τὸ Θ' κεφάλαιον τῆς Γενέσεως, ὡς θὰ ἀνατρέξωμεν καὶ εἰς τὸ ΙΖ' τοῦ Λευϊτικοῦ· ἐκ τῶν δύο τούτων μαρτυριῶν, εἰς τὰς ὁποίας αὐτὸς ὁ Θεὸς λαλεῖ, εἰς μὲν τὴν πρώτην

ὀρίζει εἰς τὸν Νῶε τί τῶν κτηνῶν δύναται νὰ μεταχειρισθῆ πρὸς τροφήν αὐτοῦ, εἰς δὲ τὴν δευτέραν ὁμιλεῖ πρὸς τὸν Μωϋσέα καὶ δι' αὐτοῦ πρὸς τὸν Ἀβρὰμ, καὶ τρεῖς ἐπαναλαμβάνει λέγων ὅτι πάσης σαρκὸς, ζώου παντὸς δηλαδὴ, διότι περὶ ζώου ἔχει τὸν λόγον, ή ψυχή εἶναι τὸ αἷμα. «Κρέας ἐν αἵματι ψυχῆς οὐ φάγεσθε»¹⁵. Τὴν ἐντολὴν ταύτην δίδει εἰς τὸν Νῶε, μετὰ τὸν κατακλυσμὸν, τί δὲ φανερόναι διὰ τῶν λόγων ἐκείνων ἐξηγοῦσιν οἱ ἐρμηνευταί, ὑπενημιχίζοντες ὅτι «τὸ αἷμα τῶν ἀλόγων ζῶων ή ψυχή αὐτοῦ ἐστίν», ὡς ἀπέδωκεν εἰς τὴν μεταφράσιν αὐτοῦ τὰς λέξεις τῆς Γραφῆς ὁ μεταφράστης Σύμμαχος. Ἀκριβῆς, λαμπρά, καὶ εὐκόλως ἐννοουμένη εἶναι τοῦ ἱεροῦ Θεοδώρητου ή ἐρμηνεία, καὶ λυπούμεθα διότι ἀναγκαζόμεθα νὰ παραθέσωμεν αὐτήν ἐν παραφράσει, γράφοντες χάριν τοῦ μεσαίου κλήρου, καθὼς εἶπομεν ἐν ἀρχῇ: Ἦνός χάριν ἀπαγορεύει τὴν γεῦσιν τοῦ αἵματος; Ἐρωτᾷ ὁ Θεοδώρητος.— Σαφέστερον ἐδίδαξεν εἰς τὸν νόμον, ὁ ὁποῖος κεῖται παρὰ τῷ Λευϊτικῷ. Ὁ,τι εἰς τὸν ἀνθρώπον εἶναι ή ψυχή, τοῦτο εἶναι τὸ αἷμα εἰς τὰ ἄλογα ζῶα· ὥστε ἐάν δυνηθῆς νὰ φάγῃς χωρὶς τοῦ αἵματος, εἶναι ὡσανεὶ ἔφαγες λάχανα, διότι ἄψυχον εἶναι τὸ λάχανον· ἐάν δὲ φάγῃς αὐτὸ μετὰ τοῦ αἵματος τότε τρώγεις ψυχήν. Ταῦτα ὁ Θεοδώρητος γράφει, ἀλλὰ αὐτὴν καὶ μόνην τὴν ἐξήγησιν ἐδίδον αἱ θεολογικαὶ σχολαὶ τῶν πρώτων αἰώνων· ὁ θεῖος Χρυσόστομος λ.χ. γράφει ἐξηγῶν· «Τοῦ γὰρ ἀλόγου ή ψυχή τὸ αἷμα τυγχάνει. Ἐπεὶ οὖν τὰς θυσίας ἡμελλον ἐπιτελεῖν τὰς διὰ τῶν ἀλόγων, μονονουχὶ διδάσκει αὐτοὺς λέγων· ὅτι τὸ μὲν αἷμα ἐμοὶ ἀφώρισται· τὸ δὲ κρέας ὑμῖν». Γεννάδιος ὁ Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἀδῆλου τινὸς ἐρμηνεία συμμαρτυροῦσι ταῦτα, καὶ οὔτε ἦτο δυνατόν νὰ μὴ συμμαρτηρήσωσιν, ἀφοῦ αὐτὸς ὁ Θεὸς δηλοῖ τοῦτο, καταρώμενος καὶ φοβερὰν ἐπισειῶν τιμωρίαν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος φάγη αἷμα¹⁶. «Καὶ ἐπιστήσω (λέγει πρὸς τὸν Μωϋσέα) τὸ πρόσωπόν μου ἐπὶ τὴν ψυχήν τὴν ἐσθουσάν τὸ αἷμα, καὶ ἀπολώ αὐτὴν ἐκ τοῦ λαοῦ αὐτῆς. Ἡ γὰρ ψυχή πάσης σαρκὸς αἷμα αὐτοῦ ἐστίν. . . . . Διὰ τοῦτο εἶρηκα τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ, πᾶσα ψυχή ἐξ ὑμῶν οὐ φάγεται αἷμα. . . . Ἡ γὰρ ψυχή πάσης σαρκὸς αἷμα αὐτοῦ ἐστίν· καὶ εἶπα τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ· αἷμα πάσης σαρκὸς οὐ φάγεσθε, ὅτι ψυχή πάσης σαρκὸς αἷμα αὐτοῦ ἐστίν». Ἰδοὺ δὲ εἰς τὴν ὑπόθεσιν ταύτην ὁ Θεοδώρητος τί λέγει, καὶ ταῦτα μόνον προσθέτομεν κλείοντες τοῦτο τὸ κεφάλαιον· «Ὡσπερ, φησὶ, σὺ ψυχήν ἀθάνατον ἔχεις, οὕτω τὸ ἄλογον ζῶον ἀντὶ ψυχῆς ἔχει τὸ αἷμα. Οὐ δὴ χάριν κελεύω τὴν τοῦ ἀλόγου ψυχήν, τοῦτέστι τὸ αἷμα, ἀντὶ τῆς σῆς προσενεχθῆναι ψυχῆς τῆς ἀθανάτου καὶ λογικῆς· ἐάν δὲ τοῦτο φάγῃς, ψυχήν ἐσθίσεις· λογικῆς γὰρ ψυχῆς τοῦτο τάξιν πληροῖ· διὸ καὶ φόνον τὴν

15. Γενέσ. ΙΘ', 4.

16. Λευϊτ. ΙΖ', 10, 11, 12, 13.

βρώσιν ἐκάλεσε· τούτου ἕνεκα καὶ τὰ τεθνεώτα τῶν ζώων, ὡς τοῦ αἵματός μὴ χωρισθέντος τοῦ σώματος, ἐσθλὴν ἀπαγορεύει».

ε'.

Τὴν ὑπεροχὴν τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου ἀφοῦ ἔδειξεν ἡ Ἁγία Γραφή εἰς τὸν τρόπον, κατὰ τὸν ὅποιον παρέστησεν εἰς ἡμᾶς τὴν πλάσιν αὐτῆς, διὰ θείου ἐμφυσήματος, (τὸ ὅποιον, ὡς εἶπομεν, δὲν πρέπει νὰ δεχθῶμεν ὡς πραγματικόν), τὴν ὑπεροχὴν αὐτῆς, μεθ' ὅλον τὸ κτιστὸν τῆς ψυχῆς, ἔδειξεν ἡ Γραφή καὶ πρὶν νὰ γράψῃ ἀκόμη περὶ τῆς δημιουργίας αὐτῆς· διότι στίχους τινὰς πρὶν νὰ εἴπῃ ὅτι ὁ Θεὸς ἐνεφύσησεν εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ ἀνθρώπου πνοὴν ζωῆς, εἰσάγει τὴν ἱερὰν παράδοσιν περὶ τῆς πλάσεως τοῦ σώματος· καὶ πρὶν τῆς πλάσεως ὅμως τοῦ σωματικοῦ ἀνθρώπου ὁ Θεὸς λέγει¹⁷ «Ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν». Δύο εἶναι τὰ μέρη, εἰς τὰ ὅποια πρέπει νὰ προσέξωμεν ὅταν ἀναγινώσκωμεν καὶ μελετῶμεν τὰς λέξεις ταύτας, καὶ πρῶτον τὸ «κατ' εἰκόνα καὶ καθ' ὁμοίωσιν». Ὀλίγοι, νομίζομεν, τῶν ἁγίων Πατέρων καὶ τῶν ἐρμηνευτῶν ἐδίδαξαν ὅτι αἱ λέξεις ἡμετέραν εἰκόνα, ἡμετέραν ὁμοίωσιν ἀναφέρονται εἰς τὴν σωματικὴν τοῦ ἀνθρώπου κατασκευὴν, θὰ εἶναι δὲ πολυλογία ἐὰν καὶ περιληψὶν δώσῃ τις τῶν ἐπὶ τούτῳ διαφόρων γνωμῶν, αἱ ὅποιαι εἶναι, καὶ ὑπὸ τὴν ἐποψὴν τῶν ἰδεῶν, καὶ ὑπὸ τὴν ἐποψὴν τοῦ λεκτικοῦ τόσο ἐξοχοί. Ἄλλ' ἐνώπιον τῶν ἐρμηνειῶν, τὰς ὁποίας ἐκτενῶς ἐπὶ τῶν λέξεων τούτων γράφουσι Θεοδώρητος ὁ Κύριος, Σευηριανὸς ὁ Γαβάλων, Ἰσιδώρος ὁ Πηλουσιώτης, Γεννάδιος ὁ Κωνσταντινουπόλεως, ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος, ὁ Ταρσοῦ Διδώωρος, μήτε αὐτοῦ τοῦ Ἐμεῆσης Εὐσεβίου ἐξαιρουμένου, ἢ ἐρμηνεία τοῦ θαυμασίου Ὁριγένους εἶναι καὶ σαφῆς καὶ τόσο εὐκόλως ἐννοεῖται ὑπὸ παντὸς, ὥστε πρέπει νὰ προτιμήσωμεν αὐτὴν, λυπούμενοι μόνον ὅτι δὲν εἶναι δυνατόν νὰ παραθέσωμεν διὰ τῶν ἰδίων λέξεων. Ὑπῆρξαν, γράφει, ἄνθρωποι, οἱ ὅποιοι ἐπίστευσαν ὅτι τὸ «κατ' εἰκόνα» Θεοῦ ἀναφέρεται εἰς τὸ σῶμα καὶ τὴν σωματικὴν ἡμῶν κατασκευὴν, διότι εὗρον εἰς πολλὰ μέρη τῆς Ἁγίας Γραφῆς νὰ ἀναφέρονται καὶ ὀφθαλμοὶ Θεοῦ ἐπιβλέποντες τὴν οἰκουμένην, καὶ ὄτα τοῦ Θεοῦ ἐπακούοντα τῆς αἰτήσεως τῶν δικαίων, καὶ ρίς Θεοῦ, ἢ ὅποια ὀσφραίνεται τὰς εὐδίας, καὶ στόμα, καὶ πόδες, καὶ χεῖρες, καὶ δάκτυλοι, καὶ βραχίονες¹⁸, καὶ διότι ἀνέγνωσαν ὅτι τὸν Θεὸν εἶδον καὶ ὁ Μωϋσῆς καὶ ὁ Ἀβραὰμ καὶ οἱ ἅγιοι, οἱ ὅποιοι δὲν ἠδύναντο βέβαια νὰ ἴδωσι Θεὸν καὶ νὰ συνομιλήσωσι μάλιστα μετ' αὐτοῦ, παρὰ διότι ἦτο μεμορφωμένος, εἶχε δῆλον οὖν σῶμα καὶ μορφήν, ὡς αὐτὴν, τὴν ὅποιαν ἔχομεν ἡμεῖς. Πρὸς διδασκάλους τοιοῦτους ὁ χαλκέντερος τῶν

Ἑξαπλῶν συγγραφεὶς προβάλλει νὰ συζητήσῃ, βάσιν θέτων τῆς συζητήσεως αὐτὰς τὰς λέξεις, ἀφοῦ συζητεῖ πρὸς ἀνθρώπους, οἱ ὅποιοι ἀπὸ τῶν λέξεων ἐξαρτῶσι τὴν ζήτησιν. Ἐὰν εὐρίσκωμεν παρὰ τῷ Ζαχαρίᾳ, γράφει, «ἐπὶ τὰ ὀφθαλμοὺς Κυρίου, ἐπιβλέποντας ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν», ἐὰν ἀναγινώσκωμεν εἰς τοὺς Ψαλμοὺς πτέρυγας Κυρίου¹⁹, ἐπειδὴ ἡμεῖς δύο μὲν ἔχομεν ὀφθαλμοὺς, στερούμεθα δὲ πτερόγων, πῶς ἐπλάσθημεν λοιπὸν καθ' ὁμοίωσιν Θεοῦ, μὴ ὁμοιῶντες πρὸς τὸν τοῦ Ζαχαρίου καὶ τὸν ἐν τοῖς Ψαλμοῖς Θεόν; Ἐὰν δὲ θέλωσι τὸν οὐρανὸν θρόνον καὶ τὴν γῆν ὑποπόδιον τοῦ μεμορφωμένου Θεοῦ, ποῦ θὰ ζητήσωμεν τὰς βάσεις τοῦ θρόνου, εἰς ἡμᾶς, ἢ εἰς τοὺς ἀντίποδας ἡμῶν, ἀφοῦ σφαιροειδὴς εἶναι καὶ ἀκίνητος ὁ οὐρανός, καθὼς ἡ γῆ; Δὲν χαρακτηρίζει τὸ κατ' εἰκόνα λοιπὸν ἢ τοῦ σώματος μορφή, χαρακτηρίζουσι αἱ πράξεις αὐτό, διότι καὶ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος τὴν λέξιν εἰκόνα κατὰ παρομοίαν τινὰ σημασίαν μεταχειρίζεται· εἰκόνα χοϊκοῦ λέγων καὶ εἰκόνα ἐπουρανοῦ²⁰. «Εἰκόνα μὲν φορεῖ χοϊκὴν ὁ κατὰ σάρκα ζῶν²¹, καὶ ποιῶν τὰ ἔργα τῆς σαρκός· εἰκόνα δὲ τοῦ ἐπουρανοῦ ὁ τῷ πνεύματι τὰς πράξεις τῆς σαρκὸς θανατῶν. Καὶ ἐν ἐτέρῳ δὲ ἐπιστολῇ διδάσκων ὡς δεῖ βιοῦν ἐπιφέρει (Παῦλος) ταῖς ἐντολαῖς τὸ ἵνα γένησθε κατ' εἰκόνα τοῦ κτισάντος»²². Κύριος μακροθύμος· καὶ ὁ μακροθύμος ἄνθρωπος ἔχει τὸ κατ' εἰκόνα Θεοῦ. Δίκαιος καὶ ὀσιος, καὶ οἰκτιρῶν καὶ ἐλεήμων ὁ Κύριος· οὐκ οὖν ὁ ἀγαπῶν δικαιοσύνην καὶ ὀσιότητα, καὶ πράττων καὶ τηρῶν τὴν ἐντολὴν τοῦ Σωτῆρος τὴν ἀγίνεσθε οἰκτιρῶνες, ὡς ὁ πατὴρ ἡμῶν οἰκτιρῶν ἐστίν, καὶ ἀγίνεσθε τέλειοι, ὡς ὁ πατὴρ ἡμῶν ὁ οὐράνιος τέλειός ἐστιν»²³ εἰκὼν γίνεται κατὰ πάντα τοῦ Θεοῦ». Ταῦτα ὁ θαυμάσιος Ὁριγένης γράφει πρὸς τινὰς διδασκαλίας τοῦ ἱεροῦ Μελίτωνος ἐπισκόπου Σάρδεων ἀναφερόμενος²⁴. Ἰσιδώρος ὁ Πηλουσιώτης πάμπαν ἠλιθίους ὀνομάζει τοὺς

19. Ζαχαρ. Δ', 10. Ψαλμ. γ', 4.

20. Α' πρὸς Κορινθ. ΙΑ', 49.

21. Τὰ λόγια εἶναι τοῦ αὐτοῦ Ὁριγένους.

22. πρὸς Κολασσ. Γ', 10.

23. Λουκ. ε', 36. Μαθ. Ε', 48.

24. Ὁριγ. εὖν ἐστὶ καὶ Μελίτων, συγγράμματα καταλειπῶς περὶ τοῦ ἐσώματος εἶναι τὸν Θεόν. Ἄλλὰ τὸν ἱερὸν Μελίτων ἀπερασπίζει Φιλάρτος ὁ Τζερνιγόβου ἀρχιεπίσκοπος ἐν «Ἱστορικῇ διδασκαλίᾳ περὶ τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας» μετάφρ. ἀρχιμ. Νεοφύτου Παγίδα, τόμ. Α', ἐν Ἱεροσολύμοις, 1885, σελ. 129, γράφων· ἀναμφιβόλως ἐν τῷ συγγράμματι περὶ ἐσώματος Θεοῦ οὐκ ἐκφέρεται ἡ ἐννοία ὅτι ὁ Θεὸς ἐστὶν ἐν σώματι, ἀλλὰ γίνεταί λόγος περὶ τοῦ ἐνανθρωπήσαντος Θεοῦ. Ἐν ἄλλῳ συγγράμματι ὁ ἅγιος Μελίτων λέγει ἀπ' εὐθείας ὅτι οὐ παραδεκτόν κατὰ κυρίαν ἐννοίαν τοὺς λόγους τῆς Ἁγίας Γραφῆς, ἐν οἷς παρίσταται ὁ Θεὸς ἔχων ἀνθρωπίνην μορφήν καὶ μέλη σαρκικὰ. Τῶν τοῦ Μελίτωνος συγγραμμάτων ἀπαριθμησιν ἰδὲ παρ' Εὐσεβίῳ Ἐκκλησ. Ἱστορίας βιβλ. Δ', κεφ. 26 «περὶ Μελίτωνος, καὶ ὧν αὐτὸς ἐμνημόνευσεν».

17. Γενέσ. Α', 26.

18. Γενέσ. Η', 21, Ψαλμ. γΔ', 4. ΠΓ', 15. ΡΓ', 32. Ἦσ. Α', 20. Βασιλ. Γ', ιθ', 20.

διδάσκοντας ότι κατὰ σωματικήν μορφήν ὁμοίαν πρὸς τὴν ἡμετέραν εἶναι ὁ Θεός· τὸ «κατ' εἰκόνα καὶ καθ' ὁμοίωσιν» καὶ αὐτὸς καὶ ἄλλοι ἐξηγήσαν, πρὸς τὰ τῆς Γενέσεως «καὶ ἀρχέτωσαν τῶν θηρίων τῆς θαλάσσης» κτλ. συνδυάζοντας, ὅτι ἀναφέρονται εἰς τὸ ἡγεμονικὸν τοῦ ἀνθρώπου. Γεννάδιος δ' ὁ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως τὸ κατ' εἰκόνα καὶ κατὰ λέξιν εἰτι ἐξηγῶν εἰς τὸ αὐτὸ φθάνει πύρισμα.

Εἰς αὐτὸ Ποιήσωμεν ἄνθρωπον ἀνάγκη νὰ προσέξωμεν, κυρίως δὲ τί σημαίνει τὸ πρῶτον μέρος νὰ μάθωμεν, καὶ ἐκεῖθεν νὰ ἐξαγάγωμεν τὸ συμπέρασμα ὅτι πολλῶ ὑπερτέρᾳ τῶν ἄλλων κτισμάτων²⁵ εἶναι ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου. Εἰκοσιπέντε ὅλα ἐδάφια εἰς τὸ Α' κεφάλαιον τῆς Γενέσεως προηγούνται καὶ ὕστερον τάττεται τὸ περὶ πλάσεως ταῦ ἀνθρώπου, καὶ εἰς τὰ εἰκοσιπέντε ὅμως ὁ Θεὸς λαλεῖ εἰς ἐνικὸν ἀριθμὸν: «Καὶ εἶπε. Καὶ ἐποίησε. Καὶ ἐκάλυψε. Καὶ διεχώρισε. Καὶ εἶδε. Καὶ ἔθετο. Καὶ εὐλόγησε». Μόνον ἀπὸ τῆς τοῦ ἀνθρώπου κατασκευῆς ἀρχεται λαλῶν εἰς πληθυντικὸν ἀριθμὸν· Ποιήσωμεν. Ὁ ἱερός Θεοδώρητος ἀνασκευάζων τὰς ἀνοησίας τῶν Ἰουδαίων, ὅσοι εἶπον ὅτι ὁ Θεὸς λαλεῖ «κατὰ τινὰ μίμησιν τῶν τὰς μεγάλας πεπιστευμένων ἀρχάς... καὶ οὐ συνείδον οἱ παραπληγες ὡς ἐνικῶς τὰ πλείστα ὁ τῶν ὄλων λέγει Θεός. . . . ὀλιγάκις δὲ πληθυντικῶς τὴν διάταξιν σχηματίζει, τῶν τῆς Τριάδος προσώπων ἐμφανίων τὸν ἀριθμὸν». Ὅτι δὲ τὴν ἁγίαν Τριάδα φανερώνει τὸ «Ποιήσωμεν ἄνθρωπον», ἐκ συμφώνου οἱ ἅγιοι Πατέρες, ὡς λ. χ. Ἰουστίνος ὁ φιλόσοφος καὶ μάρτυς, Τερτυλλιανός, Κύριλλος Ἱεροσολύμων, Εὐσέβιος, Μ. Βασίλειος, Χρυσόστομος, Θεοδώρητος, Κύριλλος Ἀλεξανδρείας, Ἐπιφάνιος, Γρηγόριος ὁ Νύσσης καὶ Βασίλειος Σελευκείας τῆς Ἰσαυρίας διδάσκουσιν²⁶. Ὡστε Θεὸς ὁ πατήρ, κατὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς Ἐκκλησίας, ἀπο-

25. Ὁ μεταφράστης τῆς «Ἱστορικῆς διδασκαλίας» ταύτης, προκειμένου περὶ τῆς λέξεως κτίσμα, ἦν καὶ ἐνταῦθα βλέπει ὁ ἀναγνώστης, ὅταν γράφωμεν περὶ ψυχῆς, ὑπεσημείωσεν ὅτι οἱ πρὸ τῆς ἐν Νικαίᾳ Συνόδου πατέρες ἐχρῶντο τῇ λέξει κτίσις οὐ μόνον περὶ τῆς ἐκ τοῦ μηδενὸς δημιουργίας, ἀλλὰ καὶ περὶ αὐτῆς γε τῆς αἰδίου καὶ οἰκονομικῆς γενέσεως τοῦ Λόγου. Τοῦτου δ' ἕνεκα καὶ ὁ Μελίτων, ἐν τῇ ἐπιγραφῇ τοῦ βιβλίου, ἐν ᾧ περὶ τῆς αἰδίου τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς ἐν χρόνῳ ἐκ τῆς παναγίας Παρθένου γενέσεως ἐπραγματεύτατο, ἐχρῆσται τῇ λέξει ταύτῃ, ἀναμνηστικῶς ἀποβλέπων πρὸς τὸ «Κύριος ἐκτίσε με ἀρχὴν ὁδῶν αὐτοῦ» (Παροιμ. Ζ', 22) ὡς ἐσημείωσεν ὁ Καθίως.— Ταῦτα πρὸς ἀποφυγὴν ἀποριῶν τοῦ ἀναγνώστου.

26. Ἰουστίνου διάλ. πρ. Τρύφ. § 62. Θεοφ. Ἀντιοχ. πρ. Αὐτόλυκ βιβλ. Β' Τερτυλλ. de resurrect. carnis' κρ. 5'. Εὐσέβ. Εὐαγγελ. προπαρασκ. Ζ', 14. Μ. Βασίλ. κατὰ Εὐνομ. βιβλ. Ε'. Θεοδώρ. Κύρου ἐρώτ. ιθ' εἰς Γένεσ. Βασίλ. Σελευκ. λόγ. β' εἰς τὸν Ἀδῆμ. Κυρίλλου Ἀλεξ. κατὰ Ἰουλ. βιβλ. Β'. Κυρίλλου Ἱεροσ. κατὰ χ. Ι', εἰς τὸ «εἰς ἕνα Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν» § 6 κατὰ τὴν ἐν Ἱεροσολύμοις ἔκδοσιν, τῆς ὁπείας καλὸν εἶναι νὰ ἀναγνώσωμεν τὰς σημειώσεις.

τεινόμενος καὶ λαλῶν πρὸς τὸν Υἱὸν αὐτοῦ τὸν Μονογενῆ, οὐχὶ δὲ πρὸς ἀγγέλους, ὡς ἐληρώδουν οἱ Ἰουδαῖοι, δημιουργεῖ τὸν ἄνθρωπον, δὴλὰ γε δὴ τὸν ψυχικὸν καὶ πνευματικὸν, οὐχὶ δὲ τὸν ὕλικόν καὶ σωματικόν, καὶ κατὰ τὴν ψυχὴν ἀποφαίνει αὐτὸν εἰκόνα ἰδίαν καὶ ὁμοίωσιν ἰδίαν, «ὥστε κατὰ δύναμιν ἀνθρωπίνην ὁμοίους ἡμᾶς γενέσθαι Θεῶν, καθὼς λέγει ὁ ἱερός Χρυσόστομος²⁷, κατὰ τὸ ἡμερον καὶ πρῶον ἐξομοιοῦσθαι αὐτῶν, καὶ κατὰ τὸν τῆς ἀρετῆς λόγον». Κλείομεν τὸ κεφάλαιον τοῦτο, τελευταίαν τὴν τοῦ Θεολόγου Γρηγορίου γνώμην παραθέτοντες, ὅτι ἀπαρὰ μὲν τῆς ὕλης τὸ σῶμα λαβὼν ἤδη προϋποστάσης, παρ' ἑαυτοῦ δὲ ζωὴν ἐνθεῖς (Θεός), ὃ δὴ ψυχὴν λογικὴν καὶ εἰκόνα οἶδεν ὁ λόγος, δημιουργεῖ τὸν ἄνθρωπον».

στ'.

Καὶ ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε μὲν λεχθέντων ὁ ἐπιεικῆς ἀναγνώστης ἄς ἐξηγήσῃ ταῦτα· νομιζομεν δὲ περιττὸν νὰ ἐπαναληφθῇ κατ' ἑκτασιν ἡ διδασκαλία, τὴν ὁποίαν εἰς ἡμᾶς ἡ βίβλος τῆς Γενέσεως χορηγεῖ περὶ τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς. Οἱ ἀναγνώσται ἐχουσιν ἐνώπιον αὐτῶν θεοπνευστῶς ἐξηγημένην ὑπὸ τῶν ἁγίων Πατέρων τὴν διδασκαλίαν ταύτην, καὶ συμφῶνος πρὸς αὐτὴν βλέπουσιν ὅτι ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου παριστάνεται κατὰ τὴν Γένεσιν κτιστὴ μὲν, ἀλλὰ ἀόρατος καὶ τῆς τῶν σωμάτων παχύτητος ἀπηλλαγμένη· τὸσον δὲ ὑπέροχος τῶν ψυχῶν τῶν ἄλλων ζῶων, ὅσα ζωογραφεῖται ἐξ ἐμφυτήματος θεοῦ δημιουργηθεῖσα, ἀθάνατος, καὶ οὐχὶ ὡς τὸ αἷμα τῶν ζῶων, αὐτὴ δὲ καὶ μόνη ὡς ἀποκαθιστῶσα τὸν ἄνθρωπον εἰκόνα θεῖαν καὶ θεῖαν ὁμοίωσιν, διότι, καθὼς λέγει ὁ Εὐσέβιος ὁ Ἐμέσης, τοῦ ὁποίου ἡ γνώμη τάττεται τελευταία καὶ ὕστερον ἀπὸ τὰς ἐξηγήσεις τῶν θείων Πατέρων, «ψυχὴ λογικὴ καὶ ἀθάνατος, καὶ νοῦς ἀπαθῆς ἐν ἀνθρώπου φύσει εὐ μοι δοκεῖ λέγεσθαι εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν ἀποσώζειν Θεοῦ, καθ' ὅσον αἷλος καὶ ἀσώματος, ῥοερά τε καὶ λογικὴ τὴν οὐσίαν συνέστηκεν, ἀρετῆς οὐσα καὶ σοφίας δεκτικὴ». Πολλὰ ἴσως ἐγράψαμεν ἀναφορικῶς πρὸς τοῦτο τὸ κεφάλαιον, ἀλλ' ὅσα ἔπρεπε νὰ γραφῶσι χάριν τῶν τοῦ κλήρου φιλομαθῶν δὲν ἀπεισιωπήθησαν· καὶ πάλιν ὑπενημιζομεν εἰς αὐτούς, ὅτι τὰ ὀλίγα ταῦτα κρατοῦντες εἰς τὴν μνήμην αὐτῶν ὡς ὀδηγόν, πρέπει ν' ἀποφεύγῃσι τὰς παραδόξους ἐξηγήσεις, μῆτε τὴν θεῖαν πνοὴν πρὸς τὴν ἀνθρωπίνην παρομοιάζοντας, μῆτε τὸν Θεὸν δεχόμενοι ἀνθρωπόμορφον, μῆτε τὴν ψυχὴν ἡμῶν ἀπόρροιαν τῆς θείας οὐσίας, ὥστε νὰ μὴ περιπέσωμεν ἀκολούθως εἰς χειρότεραν παρερμηνείαν, ἐὰν ἀναγινώσκωμεν μὲν ὅτι πολλὰ ψυχὰ ζῶων ἀλόγων καὶ λογικῶν δημιουργοῦνται, αἱ μὲν διὰ προσταγῆς μόνης ἀπὸ τῆς γῆς καὶ τῶν ὑδάτων ἐξαγόμεναι, ἡ δὲ κατὰ τρόπον ἀρρήτου Σοφίας, ἐν χρόνῳ λαμβάνουσα τὴν γένεσιν αὐτῆς· μὴ περιπέσωμεν εἰς τὴν πλάνην τῶν παλαιῶν φιλοσοφικῶν σχολῶν, αἱ ὁποῖαι ἐδίδασκον ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι ψυχὴ

27. Χρυσόστ. ὁμιλ. η' εἰς τὴν Γένεσιν.

τοῦ κόσμου, ἢ, καθὼς εἶπεν ὁ χαιρωνεὺς φιλόσοφος, «πνεῦμα διήκον δι' ὅλου τοῦ κόσμου» καὶ κατὰ τὴν διδασκαλίαν τῶν Στωϊκῶν²⁸, οἱ ὅποιοι καὶ τὸν κόσμον ὅλον ἰθεώρουν ὡς ζῶον, εἰς τὸ ὅποιον ὁ Θεὸς ἐδίδε ζῶν ὡς δυνάμεις, ἐκτεινομένη καὶ συστελλομένη κατὰ καιροῦς²⁹.

Χωρὶς νὰ ἐξέλθωμεν ἐκ τῶν θριγγίων, εἰς τὰ ὅποια περιορίζει ἡμᾶς ἡ τῶν μακαρίων τῆς Ἐκκλησίας Πατέρων ἄρρηκτος ὁμοφωνία, ἐπχειρίσθημεν νὰ γράψωμεν τὰ ὀλίγα ταῦτα. Ἀλλὰ καὶ ἄλλαι τινές τῆς Παλαιᾶς θείας Γραφῆς διδασκαλαὶ περὶ δημιουργίας τῆς ἀνοργάνου φύσεως εἶναι χρήσιμοι διὰ πολλοὺς λόγους, κυρίως δὲ διὰ νὰ μάθωμεν περὶ τίνος θέματος καὶ διατί λέγει ἡ Γραφή τοῦτο ἢ ἄλλως. Εἰς λογίους δὲ καὶ πεπαιδευμένους ἀφίνομεν νὰ συγκρίνωσι τὰς διδασκαλίας αὐτὰς πρὸς τὰς θεωρίας καὶ τὰς γνώσεις τῶν ἀρχαίων καὶ νέων ἐπιστημόνων καὶ φιλοσόφων.

ΣΑΓΓΕΛΟΙΑ ΒΙΒΛΟΙΩΝ

Ὁ δόκιμος ἀρχαιολόγος κ. Salomon Reinach, ἐν τῇ Κριτικῇ Ἐπιθεωρήσει (Revue Critique) τῶν Παρισίων, τῆς 3 δεκεμβρίου, ἀποφαινεται ὡς ἐφεξῆς περὶ τοῦ βιβλίου τοῦ κ. Γ. Μουσαίου ἐκ Στενημάχου, ὅπερ ἐξεδόθη ἐν Λειψίᾳ παρὰ Β. G. Teubner, ὑπὸ τὸν τίτλον: **Γρηγόριος Πακουριανὸς, μέγας δομέστικος τῆς Δύσεως, καὶ τὸ ὑπ' αὐτοῦ τυπικὸν τῆς Μονῆς τῆς Θεοδοίου τῆς Πετριτζιοτίσης.** Ἀπὸ τοῦ Γ' ἔτι αἰῶνος ἰδιόζων χαρακτήρ τῶν Βυζαντινῶν ἐστὶν ἡ μέχρι τῶν ὑψίστων ὑπουργημάτων τοῦ κράτους ἀνοδος τῶν ξένων, ὧν οὔτε τὴν καταγωγὴν ἐξήταζον, οὔτε τὴν γλῶσσαν, εἰμὴ μόνον τὸ βᾶπτισμα. Ἡ μελέτη τοῦ κ. Μουσαίου, γραικοῦ ἐκ Στενημάχου, ἀντικείμενον ἔχει τὸν βίον τοῦ Γρηγορίου Πακουριανοῦ, ἐνὸς τῶν ἐξοχωτέρων ἐκείνων ξένων ὅς, συγγενεῶν τῷ βασιλικῷ οἴκῳ τῆς Ἰθρηρίας, κατετάχθη ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τῆς αὐτοκρατορίας, καὶ ἐπὶ Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ προήχθη εἰς μέγαν δομέστικον τῆς Δύσεως, λαθῶν ἀξίωμα, ἀφ' οὗ διὰ πολλῶν πολέμων ἐπορίσθη ἄπειρον πλοῦτον· ἐφορέθη κατὰ τὸ ἔτος 1086 ἐν τινὶ μάχῃ κατὰ Βουλγάρων καὶ Κομάνων, δύο ἔτι κατόπιν τῆς ἰδρύσεως τῆς ἐν Ροδόπῃ, εἰς τετράγωνον ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς Φιλιππουπόλεως, ἰθρηρικῆς Μονῆς τοῦ Πετριτζίου, γνωστῆς σήμερον ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Βατζκόβου, καὶ ἐκ τῶν πλουσιωτέρων τυγχανούσης μονῶν. Ἡ τοῦ Πακουριανοῦ βιογραφία ἦν γνωστὴ ἐν μέρει μόνον, ἐξ ὧν συχνὰ περὶ αὐτοῦ γράφει Ἄννα ἡ Κομνηνὴ καὶ ἀπὸ τινων ἐπιστολῶν τοῦ ἀρχιεπισκόπου Βουλγαρίας Θεοφυλάκτου· συνεπλήρωσε δὲ ταύτην ὁ

κ. Μουσαίος διὰ τῆς δημοσιεύσεως τοῦ «Τυπικοῦ» τῆς Μονῆς τοῦ Πετριτζίου, ἢ ὀρθότερον εἶπειν, τῆς μεταφράσεως αὐτοῦ ἐν τῇ λαλουμένῃ ἑλληνικῇ τοῦ παρελθόντος αἰῶνος χάριν τῶν ἀγνωσούντων τὴν ἀρχαίαν μοναχῶν. Τὸ πρωτότυπον ἐστὶ συντεταγμένον ἐν τρισὶ διαλέκτοις, ἑλληνικῇ, ἀρμενικῇ καὶ ἰθρηρικῇ· ἀλλ' ὁ κ. Μουσαίος, μεθ' ὅσα καὶ ἂν προσεπάθησεν, ἀπέτυχεν τῆς διακονιώσεως τούτου. Κατὰ τὰς εἰδήσεις, ἃς παρέχει περὶ τῆς Μονῆς ἐν γένει ταύτης, ἦν ὁ ἀρχαιολόγος Albert Dumont ἐσπευσμένως ἄλλοτε ἐπεσκέψατο, (Voyages σ. 151, βλ. καὶ Revue des Deux Mondes, oct. 1871, σ. 566. C. Isambert, Itineraire σ. 647), περὶ τῶν ἀρχαίων αὐτῆς εἰκόνων, τῶν κλλιτεχνημάτων, καὶ τοῦ μεγάλου σκευοφυλακείου, οὗ ἡ εἴσοδος ἀπαγορεύεται τοῖς ξένοις, καὶ ἐν ᾧ φυλάττονται τράγματα πολυτιμώτατα, καταδικάζει τὸ ὑποπτον τῶν μοναχῶν κωλύόντων τὴν ἐξερεύνησιν πλοῦτου, ἐν ᾧ καταλέγονται πιθανῶς ἐνδιαφέροντα χειρόγραφα. Τὸ «Τυπικόν», ὃ συνέταξεν αὐτὸς ὁ κτίτωρ, περιέχει τριάκοντα καὶ τρία ἄρθρα, οἷς εἰσὶν ἐπισυνημμένοι δύο κατάλογοι, περιλαμβάνοντες ὅσα ἐδωρήθησαν δι' αὐτοῦ καὶ διὰ χρυσοβούλλων. Τὸ τυπικὸν τοῦτο ἐνέχει ἀκριβεῖς διατάξεις περὶ τῶν χρεῶν τῶν μοναχῶν, περὶ διορισμοῦ τοῦ ἡγουμένου αὐτῶν, περὶ τῆς ἀσφαλοῦς καὶ ἀνέτου ἀπολύσεως τῶν εἰσοδημάτων· τέλος ἐστὶ πιστὸν κάτοπτρον τοῦ κοινοβιακοῦ μοναχικοῦ πολιτεύματος ἐν τῷ ΙΑ' αἰῶνι. Ὁ κ. Μουσαίος γράφει ἐν γλώσσῃ γλαφυρᾷ καὶ καθαρᾷ, ἐν γλώσσῃ τῆς καλῆς ἐποχῆς τοῦ βυζαντισμοῦ· πλὴν ἄπορον τυγχάνει, ὅτι μνημονεῦει τοῦ Προκοπίου ἐν τῷ Bello Gothico, ἐν ᾧ τὸ κείμενον τοῦ ἱστορικοῦ τούτου, καθὼς ἐστὶ γνωστὸν, διεσώθη ἑλληνιστί· θεωρητέον δὲ τοῦτο ὡς ἐλαφρὴν τινα περιπτώσιν, καὶ ὁμολογητέον ὅτι ἡ σύνταξις αὐτοῦ οὔτε τὰ «θὰ», οὔτε τὰ «νά» περιέχει, ἀποξενωθείσα πάσης ρωμαϊκῆς χυδαιότητος. Ἄλλοις ἴσως δέδοται τὸ ἐπικρίνειν ἡμεῖς ὅμως μεθ' ἡδονῆς ἀνέγνωμεν τὸ βιβλίον τοῦτο, καὶ οὐδὲν τὸ ἐγκληματικὸν εὑρομεν εἰ ὁ συγγραφεὺς ἔγραψεν ἐν γλώσσῃ ἀκαταλήπτῳ τοῖς κτηνοτρόφοις τῆς Πελοποννήσου».

Εἰς ὅσα γράφει ὁ λόγιος γαλάτης κ. Reinach περὶ τῶν βιβλίων τῆς Μονῆς ἐν τῇ κριτικῇ αὐτοῦ σημειώσει, ἦν ᾧδε παρέχομεν ἐν περιλήψει, θεωροῦμεν καθήκον νὰ προσθέσωμεν ὅτι συχνοὶ τῶν καθ' ἡμᾶς λογίων ἐπεσκέψαντο τὴν Μονὴν Βατζκόβου, διότι καὶ εἶδον καὶ ἀνέγνωσαν τὰ ἑλληνικὰ χειρόγραφα τῆς ἐν αὐτῇ βιβλιοθήκης, ἐπιτροπείσης αὐτοῖς βεβαίως τῆς εἰσόδου. Ἐν τῷ Α' καὶ Β' φυλλαδίῳ τοῦ ἐν Ἀθήναις ἐκδιδομένου περιοδικοῦ Ἀκαδημαίας ἐξεδόθη διατριβὴ τις ὑπὸ τίνος Γ. Κ. ὅστις ἀνέγνω τινὰ τῶν μενόντων χειρογράφων, ὧν ἐκ τοῦ πλοῦτου συμπεραίνει ὅτι ἄλλοτε ἢ βιβλιοθήκη τῆς Μονῆς ἦν πλουσιωτάτη. Ἐν δὲ τῷ «Ἡμερολογίῳ τῆς Ἀνατολῆς» τοῦ 1887, ὁ δόκιμος καὶ τοῖς ἐν Εὐρώπῃ φιλόλογοις ἀξίως τιμώμενος ὁμογενὴς φιλόλογος κ. Πέτρος

28. Πλουτάρχου Ἀρέσκ. τοῖς φιλοσοφοῖς Α', 7. Διογ. Λαέρτιος Ζ', 138.

29. Κλήμ. Ἀλεξανδρ. προτρεπτ. Ε', § 66, Στρωματ. Ε', 14, 90. Τοιαῦτα δὲ τινὰ καὶ Πυθαγόρας ἐφρόνει, κατὰ τὸν Κικέρωνα. De natura Deorum Α'.

Παπαγεωργίου εξέδωκε μικράν τινα σημείωσιν περί χειρογράφων τῆς Μονῆς, ὧν ἰδίως ἔκρινε προσοχῆς τινός ἄξιον τὸ στίχους τινὰς τοῦ Σοφοκλέους περιέχον. Ὡστε ἡ περί τοῦ μὴ προσιτοῦ τῆς βιβλιοθήκης μομφή, ἣν ἐπιρρίπτει ὁ γαλλῆς φιλόλογος κατὰ τῶν μοναχῶν τοῦ Βατζκόβου, ἐγράφη διότι ἔπρεπε, φαίνεται, νὰ ἐπαναληφθῆ ὁ αἰώνιος ἐκείνος τῶν ἐσπερίων λογίων κατὰ τῶν μοναχῶν τῆς ὀρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας ἔλεγχος.

κ.

Ἐν τινι τῶν τελευταίων τευχῶν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ περιοδικοῦ Civiltà Cattolica ἐδημοσιεύθη ἐκτενὴς ἐξηγητικὴ σημείωσις ἀπερί τινος ἀρχαίου χειρογράφου τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Φαναρίου Κωνσταντινουπόλεως, ἀναφερομένη εἰς τὸ χειρόγραφον, ἀφ' οὗ μεταγράψας εξέδωκε τὴν Διδαχὴν τῶν ΙΒ' Ἀποστόλων ὁ σεβασμ. μητροπολίτης Νικομηδείας κ. Φιλόθεος Βρυένιος. Ἐν τῇ ἐξηγητικῇ ταύτῃ σημειώσει πολλὰ κριτικῶς γράφονται, μόνος δὲ διορθωτέος ὁ τίτλος, γνωστοῦ ὄντος ὅτι ἐν Φαναρίῳ οὐχὶ μία βιβλιοθήκη ὑπάρχει.

Ἦπ' ὅψιν ἔχομεν τὸ 15 φύλλον τοῦ ἐν Ἀθήναις ἐκδιδόμενου περιοδικοῦ Ἀναπλάσεως, τρίτον τοῦ Β' ἔτους (σελ. 33—48), ἐν ᾧ τὰ τὴν προσοχὴν καὶ μελέτην τοῦ φιλομαθοῦς ἐλκύνοντα ἄρθρα εἰσὶν αἱ τοῦ κ. Μ. Γαλανοῦ «Ἀγροτικαὶ ἐντυπώσεις», τὸ τοῦ κ. Μ. Βρατσάνου «περὶ τῶν Γερμανῶν θρησκευτικῶς ἐξεταζομένων» καὶ τὸ τοῦ πολυμαθεστάτου ἀπολογητοῦ καὶ νομοδιδασκάλου κ. Ἰωάννου Σκαλτσούνη, ἀντικείμενον ἔχον τὴν θεωρίαν περὶ γενέσεως τοῦ ἀνθρώπου διὰ ζωολογικῶν μεταμορφώσεων. Εἰς τοὺς ἀναγνόντας τὰς θεωρίας τοῦ Δάρβεν, τοῦ Βύχνερ καὶ τοῦ Χέκελ, ὧν ἀππηγήσεις ἠκούσθησαν καὶ παρ' ἡμῖν ὑπὸ τινος ἰατροῦ ἐν Πάτραις, διεξηγοῦσαι π.ληρέστατα, κατὰ τὴν λέξιν τοῦ κ. Σκαλτσούνη, τὴν ἀπὸ τῆς καρδίας τῆς νεότητος, ἀπάλειψιν παρτὸς ἐνθέου καὶ ὑψηλοῦ προφήματος εἰς τοὺς μὴ ἀγνοῦντας τὴν θεωρίαν τῆς πρώτης γενέσεως τοῦ ἀνθρώπου διὰ μεταλλοιώσεων ζωολογικῶν, ὁ σοφὸς ἀπολογητὴς, ἀπὸ τῆς πείρας καὶ τῆς ἐπιστήμης ἀρούμενος ἀναμφισβήτητα πορίσματα, ἔρχεται σαφῶς ἀνασκευάζων τὰς καινὰς διδασχὰς καὶ τὰ ζενίζοντα δόγματα, κατὰ τῆς λεγομένης ἐπιστήμης ὀπλιζόμενος ἐν ὀνόματι καὶ διὰ τῆς πανοπλίας αὐτῆς τῆς ἐπιστήμης, ἣτις ἀγνοεῖ τὰς ἀλλοιώσεις τῶν γενῶν ἐν τῷ ζωικῷ βασιλείῳ, ἣτις γινώσκει ὅτι ἀπᾶσαι τῶν ἐπιστημόνων αἱ μελέται καὶ αἱ ἐκζητήσεις καὶ πάντα τὰ πειράματα κατέδειξαν περιφανῶς τὸ ἀκαμπτὸν, τὸ σταθερὸν, τὸ ἀσάλευτον καὶ ἀτρεπτον τοῦ συντηροῦντος μετὰ θαυμασίας ὄντως ἀκριβείας καὶ ἀκαμψίας ἀμετάβλητα καὶ ἀσύγχυτα πάντα τὰ εἶδη τῶν ἐπὶ τῆς γῆς ζωικῶν ὄντων». Εὐτυχῶς, εἰς τὸν γενναϊότατον τοῦτον καὶ πραγματικῶς ἐπιφανέστατον ἀγῶνα τῆς ἀληθοῦς ἐπιστήμης, ὁ κ. Σκαλτσούνης ἔχει πολλοὺς τοὺς συμφορονδύντας, ἵνα

μὴ εἴπωμεν καὶ αὐτὸν τὸν Δάρβεν, ὅστις, ὅτε ἠναγκάσθη ἵνα διατυπώσῃ δι' ὑποδείγματων τοὺς τρόπους, καθ' οὓς ἡ φύσις αὐτομάτως ἐργαζομένη ἠδύνατο ἵνα παρὰ γὰρ τὰ διάφορα εἶδη τῶν ἐνοργάνων ὄντων καὶ τέλος τὸν ἄνθρωπον, διὰ μεταμορφώσεων πιθηκοειδοῦς κτήνους, μὴ δυνάμενος εὐρεῖν ἐν τῇ φύσει, μὴτ' ἐν τῇ κτηνοτροφίᾳ τοιαύτης ἀναλόγου τινός ἀλλοιώσεως ἴχνος, ἐτόλμησε ἵνα εἴπῃ ὅτι εἰσάγει δύο φαντασιώδη τοιαῦτα ὑποδείγματα tw imaginary illustrations. Σύμφωνανος ὁ ἐπιφανὴς ἰατρός Βλανκάρδος ὁμολογεῖ ὅτι οὐδὲν ἔχομεν τεκμήριον μαρτυροῦν κἄρ ὑπὲρ τῆς **πιθανότητος** τῆς τοῦ ἀνθρώπου γενέσεως ἀφ' ἐτέρου ζωικοῦ πλάσματος. Σύμφωνανος ἔστιν ὁ διάσημος ἀρχηγὸς τῆς θετικῆς φιλοσοφίας Littré. Σύμφωνανος ὁ ἔξοχος φυσιολόγος Λουδοβίκος Agassiz ἀποφαίνεται ὅτι ἡ ὑπόθεσις τῆς τοιαύτης τοῦ ἀνθρώπου γενέσεως ἔστιν ἀντικειμένη πρὸς τε τὰς ὁρθὰς τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν μεθόδους, πρὸς τε τὰς ἀναμφισβητήτους ἐπιστημονικὰς ἀληθείας, ὑπὸ πάντων διαψευδομένη τῶν γνωστῶν γεγονότων. Μετὰ τὰς γνώμας ταύτας ὁ κ. Σκαλτσούνης παρατίθει τὴν γνώμη αὐτοῦ τοῦ Χάρτμαν, αὐτοῦ τοῦ συμβουλευόντος τὴν αὐτοκτονίαν τῆς ἀνθρωπότητος ὅπως ἀπαλλαγῆ τῶν πιεζόντων αὐτὴν ἐπὶ γῆς δεινῶν· αὐτὸς ἔτι λέγει ὅτι νῦν ἡ ὑπόθεσις τοῦ Δάρβεν ἀντιτίθεται καὶ τοῖς γεγονόσιν, ἀλλὰ μὴν καὶ τοῖς νόμοις τῆς φύσεως, προτεινῶν ἄλλην ὑπόθεσιν τερατωδεστέραν τῆς ὑπ' ἐκείνου διδασκομένης. Λαμπρῶς ἐκτιθεῖς τὰς ἰδέας αὐτοῦ καὶ τούτων ὁ διατριβογράφος τῆς Ἀναπλάσεως τίθει τέλος δανειζόμενος τοῦ διαπρεποῦς φυσιολόγου James τὰ ῥήματα ταῦτα· «Τὸ προτεινόμενον σύστημα (Δάρβεν καὶ Σας) πρὸς ἀντικατάστασιν τῶν περὶ δημιουργίας πεποιθήσεων τῆς ἀνθρωπότητος ἔχει ἀφετηρίαν τὸ ἀγνωστον· ἀποδείξει τὸ κενόν· ἀναγκαῖα δὲ συμπεράσματα τὸ τερατώδες καὶ τὸ φυσικῶς ἀδύνατον». Διατριβικῶς τοιαῦτα, διαδιδόμενα διὰ τοῦ Συλλόγου τῆς Ἀναπλάσεως, πείθουσι, διδάσκουσι, συνετίζουσι καὶ φέρουσι—ὡς καὶ εὐχόμεθα—τοὺς ψυχροὺς καὶ χλιαροὺς τῆ πίττει εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ ἀποκαλυφθεῖσα ἄνωθεν διδασκαλία περὶ τῆς δημιουργίας τῶν ἐνοργάνων ὄντων προφυλάττει μὲν τὸν λόγον ἀπὸ παραλογισμῶν, οὐδαμῶς δ' ἀναγκάζει τὴν φαντασίαν ἵνα δημιουργῆ νέας θεωρίας ἠδονικὰς μὲν εἰς ἀνάγνωσιν, ἀλλ' ἀδύνατους εἰς κατανόησιν.

μ.

—Ἐξεδόθησαν τὰ φυλλάδια 11ον καὶ 12ον τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀκαδημίας, ἐκδιδόμενης δις τοῦ μηνός εἰς 12 διστήλους σελίδας.—Συνδρομὴ ἐνταῦθα (ἐπιστάσια Στ. Λεμονίδης βιβλιοπώλης) φράγκα χρυσῶ 10.—Σὺν τῷ δωδεκάτῳ δὲ τεύχει σχηματίζεται εἰς τόμος, ἦτοι μία ἐξαμηνία τοῦ Α' ἔτους τοῦ περιοδικοῦ τούτου.

Ὁ ὑπεύθυνος Γ. ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ.

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΑΛΗΘΕΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΗ ΑΠΑΞ ΤΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΟΣ

ΚΑΤΑ ΤΕΤΑΡΤΗΝ

ΕΤΟΣ Θ'. ΕΝ ΚΩΝΣΤ/ΠΟΛΕΙ, 21 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1888 ΑΡΙΘ. 8.

ΔΙΕΥΘΥΝΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ
 † Ο Σισανίου Ἀθανάσιος (πρόεδρος)
 Ἀρχιγρ. Ἱ. Συνόδ. Κωνστ. Ἀλεξανδρίδης
 Ν. Α. Νικολαΐδης (ταμίας)
 Ἰωάν. Δ. Τανταλίδης (γραμματεὺς)
 Ἀλκιβιάδης Μαυράκης.
 Ἀρχισυντάκτης Μανουὴλ Ἰω. Γεδεών

ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΕΤΗΣΙΑ
 καθ' ὅλον τὸ ὀθωμανικὸν Κράτος μετζίτια ἀργυρᾶ 5
 ἐν τῷ ἐξωτερικῷ φράγκα χρυσᾶ 25
 ἐξαμηνιαία τὰ ἡμίση.
 Ἡ συνδρομὴ προκαταβάλλεται
 Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται τὴν 1 Νοεμβρίου καὶ τὴν 1 Μαΐου.

Διὰ πᾶσαν αἴτησιν ἀφορῶσαν εἰς τὴν Ἐκκλησιαστικὴν Ἀλήθειαν ἀπευθυντέον: τῷ Σεβ. Μητροπολίτῃ Σισανίου κ. Ἀθανασίῳ Προέδρῳ τῆς τῆν Ἐκκλησιαστικὴν Ἀλήθειαν διευθυνοῦσας Ἐπιτροπῆς. Εἰς τὰ Πατριαρχεῖα ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΙΝ.— Αἱ ἀποδείξεις τῶν συνδρομῶν καὶ λοιπὰ ἔγγραφα τῆς ὕλικῆς διαχειρίσεως φέρουσι τὴν σφραγίδα τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἀληθείας καὶ τὴν ὑπογραφήν τοῦ ταμίου. Οἱ τόπον διαμονῆς ἀλλάσσοντες συνδρομηταὶ πρέπει νὰ εἰδοποιῶσι τὴν Διεύθυνσιν, ἵνα μὴ παραπίπτωσι τὰ φυλλάδια

Τὸ προσεχὲς 9ον φυλλάδιον τῆς «Ἐκκλησιαστικῆς Ἀληθείας» περιέχον τὰς περὶ τῶν ἐν τοῖς Πατριαρχείοις Ἐπιτροπῶν, Γραφείων καὶ Δικαστηρίων «Καταστατικὰς Πληροφορίας», ἀναφερομένας εἰς τὸ λήγον ἔτος 1888, ἐκδοθήσεται, ἀντὶ τῆς προσεχοῦς τετάρτης, τῷ σάββατῳ, 31 λήγοντος μηνὸς δεκεμβρίου, τὸ δὲ 10ον τῇ τακτῇ ἡμέρᾳ (4 ἰανουαρίου 1889).

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ἐκκλησιαστικὰ χρονικά—Α. Ρ. Ραγκαβῆ διατριβὴ περὶ ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς (συνέχεια καὶ τέλος)—Ἡ πνευματικὴ κίνησις τοῦ γένους ἡμῶν κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τοῦ 10' αἰῶνος ὑπὸ Μ. Ι. Γ. (συνέχεια)—Πατριαρχικὸν Τυπογραφεῖον.

Παράρτημα—Κανονικαὶ διατάξεις τῶν πατριαρχῶν Κωνσταντινουπόλεως (τόμος Β', σελ. 33—40).

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

Αὐτοκρατορικῆς εὐμενεΐας δαίγμα τρανὸν ἠγγέλθη ἀπὸ τῆς παρελθούσης ἑβδομάδος εἰς τὰ Πατριαρχεῖα, ἢ παρὰ τῆς Α. Α. Μ. τοῦ σουλτάνου δωρεὰ δισχιλίων ὀθωμανικῶν λιρῶν εἰς τὸ Ἐθνικὸν Ταμεῖον. Ἡ μέριμνα τῆς Α. Α. Μ. τοῦ φιλολόγου Ἀνακτος ὑπὲρ τῆς ὕλικῆς εὐμαρείας τοῦ κέντρου τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, τῆς ὑπὸ τὴν κραταιὰν Αὐτοῦ αἰγίδα λειτουργούσης, πληροὶ εὐγνωμοσύνης τὰς καρδίας τῶν πιστῶν Αὐτοῦ ὑπηκόων, οἵτινες οὐδὲ πρῶτον, ἀλλ' οὐδὲ ἔσχατον λογιζονται τοῦτο δαίγμα τῆς πατρικῆς ἀγάπης καὶ στοργῆς Αὐτοῦ πρὸς πάντας τοὺς ὑπηκόους. Ἐπὶ τῇ ἀγγελίᾳ τῆς δωρεᾶς ταύτης, ἡ Α. Θ. Π. ὁ οἰκουμενικὸς πατριάρχης ὑπέβαλε, μεταβᾶς εἰς τὰ

Ἀνάκτορα, τῇ κυριακῇ, τὴν ἔκφρασιν τῆς εὐγνωμοσύνης τῶν δύο διοικητικῶν τοῦ Γένους καὶ τῆς Ἐκκλησίας σωμάτων.

— Οἱ ὀρθόδοξοι τῆς μητροπόλεως Νευροκοπίου ἐπέστειλαν τῇ Μ. Ἐκκλησίᾳ ἐκφράζοντες τὴν εὐγνωμοσύνην αὐτῶν ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ τοῦ νέου αὐτῶν μητροπολίτου πανιερ. κ. Γρηγορίου, παρκαλοῦντες δ' ἅμα ὅπως ὡς τάχιστα ἀπέλθῃ ὁ νέος αὐτῶν πνευματικὸς ποιμὴν εἰς τὴν θεοῦθεν αὐτῷ λαχοῦσαν ἐπαρχίαν.

— Τῇ κυριακῇ, 18 μεσοῦντος, συνεχροστέτησε τῇ Α. Θ. Π. τῷ οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ καὶ τοῖς σεβασμ. συνοδικοῖς ἐν τῷ πατριαρχικῷ ναῷ ὁ πανιερ. μητροπολίτης Σερρῶν κ. Κωνσταντίνος. Εἰς τὸν μητροπολίτην Σερρῶν κ. Κωνσταντίνον ἐξεπρόσθησαν καὶ συνοδικῶς εὐχαριστίαι ἐπὶ τῇ ἔμμερῳ καὶ ἀμερολήπτῳ πολιτείᾳ, ἣν ἐπεδείξατο κατὰ τὴν ἐν Θεσσαλονικῇ ἐξάρχῃαν αὐτοῦ.

— Τηλεγραφικῶς ἀνήγγειλε χθὲς εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ὁ πανιερ. μητροπολίτης Μαρωνείας κ. Χρῦσανθος τὴν εἰς τὴν ἐπαρχίαν αὐτοῦ ἀφίξιν καὶ τὴν ὑποδοχὴν, ἧς ἔτυχεν ἐκ μέρους τοῦ ποιμνίου αὐτοῦ. Τῆς αὐτῆς ὑποδοχῆς ἔτυχεν ἀφικόμενος ἀπὸ τῆς προπαραλθούσης ἑβδομάδος εἰς Κῶν, ὡς ἐγγράφως ἐγνώρισε τῇ Μ. Ἐκκλησίᾳ, καὶ ὁ πανιερ. μητροπολίτης Κῶου κ. Ἀθανάσιος.

— Ἐγκαίρως ἀνηγγεῖλαμεν ὅτι τὸ Δ. Ἐθν. Μ. Συμβούλιον, κηδόμενον τῆς καλῆς διοικήσεως τῶν ἱερῶν μοναστηρίων καὶ τῆς ἐξασφαλίσεως ἀπὸ πάσης ζημίας ἢ νοσφισμοῦ τῆς ἀκινήτου περιουσίας τῆς ἀνηκούσης αὐτοῖς, ὑποκειμένοις ὑπὸ τὴν προστασίαν καὶ τὴν ἀνωτάτην ἐπίβλεψιν τῆς μητρὸς Ἐκκλησίας, ἐξελέξατο εἰδικὴν ἐκ μελῶν αὐτοῦ Ἐπιτροπὴν, ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ σεβ. μητροπολίτου Νικοπόλεως καὶ

Πρεσβύτερος κ. Γερωνύμου, έντολήν ἔχουσαν ὅπως ἐξασφαλίσῃ διὰ καταλλήλου τρόπου τὴν κυριότητα τῶν ἱερῶν Μονῶν ἐπὶ τῶν ἀνηκουσῶν εἰς αὐτάς γαιῶν καὶ τῶν κτημάτων. Πρακτικῶς δ' ἐσχάτως ὅτι, πρὸς ἐκτελέσειν τελεσφόρον τῆς έντολῆς τῆς ἀναθεθείσης αὐτῇ, ἀπαιτεῖται νὰ καταρτισθῇ τακτικὸν κτηματολόγιον τῶν ἱερῶν σταυροπηγιακῶν μονῶν, ἐνεκρίθη καὶ συνοδικῶς ὅπως ζητηθῶσι πρὸς ἕκαστης τῶν ἱερῶν τούτων μονῶν κατάλογοι ἀκριβεῖς τῶν δι' ἐπισήμων τίτλων ἰδιοκτησίας ἐρωδικασμένων κτημάτων, μετ' ἀκριβῶν ἀντιγράφων τῶν τίτλων καὶ τῶν σχετικῶν ἐγγράφων τῶν ἀφορώντων εἰς τὴν ἀφίερωσιν καὶ κυριότητα τῶν κτημάτων τούτων. Ἐπὶ τούτῳ δ' ἐξεδόθη πατριαρχικὴ καὶ συνοδικὴ ἐγκύκλιος, συνιστῶσα τοῖς ὁσιωτάτοις ἡγουμένοις τὴν πρὸς τὸ μέτρον τοῦτο συμμόρφωσιν αὐτῶν, ὅπερ ἔσται πολλαχῶς ὠφέλιμον τοῖς ὑπ' αὐτῶν διευθυνομένοις ἱεροῖς μοναστηρίοις.

— Καθρέθη ὑπὸ τῆς ἱερᾶς Συνόδου ὁ ἐκ Παλατίου τοῦ Μακμαρᾶ τῆς ἐπαρχίας Προικονήσου τέως διάκονος Παναγιώτης Δανδρινός, συνεπέχῃ ἐκθέσεως τῆς Πατριαρχ. Κεντρικῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἐπιτροπῆς, ἐπὶ πολλαῖς ἀντικανονικαῖς πράξεσιν, ὧν ἕνεκεν ἀπὸ τινος, φοβούμενος τὴν ἐπικειμένην αὐτῷ ἐκκλησιαστικὴν ποινήν, ἀποβελών τὴν ἱερτικὴν περιβολὴν περιεβλήθη κοσμικὴν, περιφερόμενος ἐν τῇ πρωτεύουσῃ.

— Τριῶν ἐκκλησιαστικῶν ἐφοροεπιτροπῶν τὸν ζῆλον καὶ τὴν ὑπὲρ τῶν κοινῶν λελογισμένην μέριμναν εὐρισκόμεθα εἰς τὴν εὐχρεστον θέσιν νὰ ἐπαινέσωμεν, ἀπὸ τῶν πρακτικῶν ἀναμνηθόντες τῆς ἐπὶ τῶν λογαριασμῶν τῶν ἱερῶν ναῶν ἐξελεγκτικῆς Ἐπιτροπῆς, δῆλον οὖν τῶν ἐνοριῶν Ἀγίας Κυριακῆς Κοντοσακλίου, Ἀγίου Γεωργίου Ποτηρᾶ καὶ Ἀγίου Δημητρίου Σαρμασικίου. Ἐν μέσῳ καχεζίας οἰκονομικῆς, δεινῶς τὰ καθ' ἡμᾶς κοινὰ πράγματα ἐπηρεαζούσης, ἡ λελογισμένη κηδὼν καὶ ἡ ἀροσιώσις, ἣν ἐπιδείκνυνται οἱ ἐπιτροποὶ καὶ ἐφοροὶ ναῶν ἱερῶν καὶ σχολείων ὑπὲρ τῆς ὅσον ἕνεστιν ἐπωφελεστέρως διαχειρίσεως τοῦ δημοσίου χρήματος, ἀποβάνει ἀξίεπαινον ὑπόδειγμα μιμήσεως ἄξιον πολλοῖς. Ἐπὶ τῶν ὑπ' ὄψιν ἡμῶν λογαριασμῶν τῆς πρώτης τῶν ἱερῶν τούτων ἐκκλησιῶν, τῶν ἀφορώντων εἰς τὴν διαχείρισιν τῶν ἐτῶν 1886 καὶ 1887, δηλ. τῆς Ἀγίας Κυριακῆς Κοντοσακλίου, πρακτοῦμεν ὅτι ἐνῶ τὸ γενικὸν καταστατικὸν τοῦ ἔτους 1885 ἐδείκνυεν ἔλλειμμα ἐκ γρῶσ περίπου 5600, τούτο ἐν τῷ καταστατικῷ τοῦ ἔτους 1887 ἀντικατεστάθη διὰ περισσεύματος ἄξιου λόγου καὶ τῶν δύο δὲ τούτων ἐτῶν ἡ διαχείρισις ἀποδεικνύει πρόνοιαν οὐ μόνον εἰς ἐπαρκῆ θεραπείαν τῶν τρεχουσῶν ἀναγκῶν τοῦ ἱεροῦ τούτου ναοῦ, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἐπωφελεστέρην διάθεσιν τοῦ συναθροισζομένου χρήματος. Ἡ ἐπιτροπὴ τοῦ δευτέρου τῶν ἱερῶν τούτων ναῶν, καλῶς διαχειρισμένη τὰ τῆς ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Γεωργίου Ποτηρᾶ, κατὰ τὰ ἔτη 1885 καὶ 1886, δραστηρίως δ' ἐπισπεύδουσα τὴν θεραπείαν τῶν οἰκονομικῶν τῆς ἱερᾶς ταύτης ἐκκλησίας, κατάρθωσεν ἀπὸ τε συνδρομῶν ἐκτάκτων

καὶ ἰδίᾳ ἀπὸ τῶν ἐπὶ τῇ πανηγύρει διανεμομένων ἄρων νὰ συλλέξῃ ποσὸν σχεδὸν τριπλάσιον τοῦ κατὰ τὰ παρελθόντα ἔτη. Εἰς συντήρησιν τοῦ τε ναοῦ καὶ τῆς πρὸς αὐτῷ σχολῆς ἐργαζομένη ἢ κατὰ τὸ 1887 ἐφοροεπιτροπὴ τῆς ἱερᾶς ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Δημητρίου ἐν Σαρμασικίῳ ἀπέδειξεν ἑαυτὴν πολλῶ ὑπερτέρην τῶν συμπιπτουσῶν δυσχερειῶν, ἄτε οὐ μόνον ἐπισκευάσατο τὸ κωδωνοστάσιον τοῦ ναοῦ, ἀλλὰ καὶ σχεδὸν οἰκοδομήσατο τὴν ἐν κακῇ καταστάσει τέως εὐρισκομένην ἐνοριακὴν σχολὴν, διαθείσα μὲν πρὸς τοῦτο ἐκ τῶν χρημάτων τῆς ἐκκλησίας, συλλέξατο δὲ φερπένας παρὰ διαφόρων εἰς χρήματα, ὡς ἐπὶ παραδείγματι ἀπὸ συνδρομῶν διαφόρων γρόσια 928, παρὰ τινος δὲ Γιουσούφ ἐφένδη γρόσια 1425 καὶ εἰς εἶδη, χορηγηθέντα μὲν ὑπὸ φιλοχρίστων ἐμπόρων, ἰσοστατοῦντα δὲ πρὸς γρ. 612.— Ἡ τοιαυτὴ διαχείρισις τῶν κοινῶν χρημάτων, ἐν καιροῖς δυσκόλοις, μετὰ λογισμοῦ καὶ φειδοῦς γινομένη, ἐφέλκει τὴν εὐρέσκειαν τῆς Ἐκκλησίας, εὐχομένης ὅπως τὸ παράδειγμα τοῦτο τῶν ἐν λόγῳ ἐπιτροπῶν εὐρίσκη πάντοτε μιμητὰς, ἐπὶ προσῶ τῶν καθ' ἡμᾶς ἱερῶν καθιδρυμάτων.

— Ὑπὸ τῶν μοναχῶν τῆς ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Χαλδεῖας ἱερᾶς σταυροπηγιακῆς μονῆς τοῦ ἁγίου Γεωργίου Χουτουρᾶ ὑπεβλήθησαν τῇ Ἐκκλησίᾳ οἱ λογαριασμοὶ τοῦ παρελθόντος ἔτους, οὓς ἡ ἱερὰ Σύνοδος παρέπεμψεν εἰς τὴν ἐξελεγκτικὴν τῶν ἐκκλησιαστικῶν λογαριασμῶν Ἐπιτροπὴν.

— Δεύτερος ἐσωτερικὸς ἰατρός τῶν ἐθνικῶν Νοσοκομείων, κατὰ τὸν διέποντα τὰ Ἐθν. Φιλανθρωπικὰ Καταστήματα Κανονισμὸν, διορίσθη ὁ ἀξιότιμος ἰατρός κ. Σταμάτιος Χουμουζιάδης, υἱὸς τοῦ ἀρχαίου διδασκάλου τοῦ γένους κ. Ἀναστ. Χουμουζιάδου, τελειόφοιτος μὲν τῆς Πατριαρχ. Μ. τοῦ Γ. Σχολῆς καὶ διδάκτωρ τοῦ Ἀθηνῶν Ἐθν. Πανεπιστημίου, εὐδοκίμως δὲ διατελέσας ἐν διαφόροις ἐπαρχίαις τοῦ Κράτους ὡς δημορχιακὸς ἰατρός. Ὡς γνωστὸν, τὰ Ἐθν. Νοσοκομεία ἔχουσι τέσσαρας ἰατροὺς, ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ διδάκτορος κ. Φ. Ι. Φλώρη, δύο μὲν ἐξωτερικοὺς τοὺς διδάκτορας κκ. Σ. Μπαλίην καὶ Μ. Ψαλίδαν (χειρουργὸν) καὶ δύο ἐσωτερικοὺς τοὺς διδάκτορας κκ. Δημ. Εὐελπίδην καὶ Στ. Χουμουζιάδην. Τὸν κ. Μ. Ψαλίδαν, ἀποδημοῦντα εἰς Παρισίους ἐπ' ἀδείᾳ, προσωρινῶς ἀναπληροῖ ὁ διδάκτωρ κ. Γ. Δάλλας.

— Κατὰ τὰς τῇ παρελθούσῃ πρακτικῇ (16 μεσοῦντος) γενομένης ἀρχαιρεσίας τῆς ὑπὲρ τῆς Πατριαρχικῆς Μ. τοῦ Γ. Σχολῆς ἀδελφότητος «Ἐπιορκήνης», ἐξελέγησαν: πρόεδρος ὁ κ. Λεωνίδας Γ. Ζαρίφης· ἀντιπρόεδροι οἱ κκ. Ζήσης Θ. Ζήση καὶ Νικ. Φωτιάδης· γενικὸς γραμματεὺς ὁ καθηγητὴς κ. Θεμιστ. Σαλτέλης· εἰδικὸς ὁ κ. Κ. Βλαβάνης· ταμίας ὁ κ. Κ. Βλαστάρης καὶ λογιστὴς ὁ κ. Π. Παλαιολόγος. Μέλη δὲ τῆς ἀντιπροσωπευτικῆς τῶν μελῶν Ἐπιτροπῆς οἱ κκ. Χρῆστος Χατζῆ Χρήστου, Τιμολέων Γ. Πάππης, Φρ. Μαυρογορδάτος, Ν. Θ. Σουλιάδης, Μ. Μελανδρινός καὶ

Δ. Βογιατζής. Ο πρόεδρος τῆς Ἀδελφότητος «Ξηροκρήνης» ἀποτελεῖ μέλος τῆς ἐφορίας τῆς Πατριαρχικῆς Μ. τοῦ Γ. Σχολῆς.

— Κατὰ τὴν τῆ παρελθούσῃ κυριακῇ τελεσθεῖσαν ἸΑ' ἐπέτειον ἑορτῆν τοῦ ἐν Σταυροδρομίῳ Ἑλληνικοῦ Συλλόγου Ἐρμού, τὴν Α. Θ. Π. τὸν οἰκουμενικὸν πατριάρχην ἐξεπροσώπει ὁ σεβασμ. μητροπολίτης Σισανίου κ. Ἀθανάσιος.

Τῷ σαββάτῳ ἐπεσκέψατο ἐκ μέρους τῆς Α. Θ. Π. τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου τὴν Α. Ἐξ. τὸν νέον ὑπουργὸν τῶν οικονομικῶν Ἀγκώπ πασᾶν ὁ πανοσιολ. Μ. πρωτοσύγκελλος, συγχαρεῖς ἐπὶ τε τῷ διορισμῷ καὶ τῇ ὀνοματικῇ ἑορτῇ αὐτοῦ.

— Χθὲς ἐπεσκέψατο τὴν Α. Θ. Π. τὸν οἰκουμενικὸν πατριάρχην ὁ ἐνταῦθα παρεπιδημῶν πρόξενος τῆς Ρωσσίας ἐν Ραιδεστῷ κ. Γ. Κρητικός.

Ἀνεχώρησαν οἱ πανιερ. μητροπολίται Μικρανεῖας κ. Χρυσάνθος τῆ παρελθούσῃ πέμπτῃ, καὶ Λήμνου κ. Κύριλλος τῆ παρεσκευῆ, κατευθυνόμενοι εἰς τὰς ἐπαρχίας αὐτῶν. Ἀῦριον δ' ἀνχωρεῖ εἰς Λέρον ὁ πανιερ. μητροπολίτης Λέρου καὶ Καλύμνου κ. Χρυσάνθος.

Ἀπὸ τῆς παρεσκευῆς (23 μεσοῦντος) ἀργοῦσιν, ἕνεκα τῶν ἐφισταμένων ἑορτῶν, ἡ ἱερὰ Σύνοδος, τὸ Δ. Ἐθν. Μ. Συμβούλιον, τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Δικαστήριον καὶ αἱ κεντρικὰ ἐν τοῖς Πατριαρχείοις Ἐπιτροπικὰ, ὧν αἱ ἐργασίαι ἐπικυβερτῶνται τῇ 9 προσεχοῦς ἰανουαρίου 1889. Κατὰ τὸ αὐτὸ χρονικὸν διάστημα διακόπτονται καὶ τὰ μαθήματα τῶν ἀνωτάτων Πατριαρχικῶν τοῦ Γένους Σχολῶν, τῆς ἐν Χάλκῃ Θεολογικῆς, τῆς ἐν Φαναρίῳ Μ. τοῦ Γ. Σχολῆς καὶ τῆς Κεντρικῆς Ἱερατικῆς Σχολῆς ὡς καὶ τοῦ Ἐθν. Ἰωακείμιου Παρθεναγωγείου.

Ἐκκλησία τοῦ βασιλείου τῆς Ἑλλάδος.

— Κατὰ τὴν ἀπὸ 1 Σεπτεμβρίου 1888 μέχρι 31 αὐγούστου 1889 τριακοστὴν ἑκτὴν συνοδικὴν περίοδον, ἀποτελοῦσι τὴν ἱερὰν διοικοῦσαν Σύνοδον τοῦ βασιλείου τῆς Ἑλλάδος οἱ σεβασμ. ἀρχιεπίσκοποι Σύρου καὶ Τήνου Μεθόδιος, Μεσσηνίας Πανάρετος, καὶ οἱ ἐπίσκοποι Ἰδρύας καὶ Σπετσῶν Ἀρτέμιος καὶ Τριφυλλίας καὶ Ὀλυμπίας Νεόφυτος ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ σεβασμιωτάτου μητροπολίτου Ἀθηνῶν κ. Προκοπίου. Ἀρχιγραμματεὺς τῆς Συνόδου ὑπάρχει ὁ πανοσιολογ. ἀρχιμανδρ. κ. Προκόπιος Οἰκονομίδης.

— Ἀνηγγελλόμεν ἐν προηγηθέντι φύλλῳ τὸν θάνατον τοῦ ἐπισκόπου Οἰτύλου Προκοπίου. Μετὰ τῆς ἐπισκοπῆς ταύτης χηρεῦσιν ποιμένων ἑννέα ἐπίσκοποι: Γαρδικίου, Γόρτυνος καὶ Μεγαλοπόλεως, Γυθείου, Θηβῶν καὶ Λεβιδείας, Ἰθάκης, Λευκάδος, Παξῶν καὶ Φωκίδος. Χηρεῦσιν ὡσαύτως ἀρχιεπισκοπαὶ τέσσα-

ρες: Ἀκρηνεῖας καὶ Αἰτωλίας, Μονεμβασίας καὶ Σπάρτης, Τρίκκης καὶ Φθιώτιδος.

Τῆ μεθαύριον παρεσκευῆ, κατὰ τὴν διάταξιν τοῦ Ὑποτικοῦ τῆς τοῦ Χ. Μ. Ἐκκλησίας, ὁ πατριαρχικός ναὸς ἄρχεται τῆς ἀκολουθίας τῶν Ὁρῶν τῇ 1 ὥρῃ τῆς πρωΐας τουρκιστί, τῆς Α. Θ. Π. τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου κατερχομένου τῇ 2 ὥρῃ. — Τῇ ἡμέρῃ τῆς τοῦ Χριστοῦ Γεννήσεως, εἰς τὸν Ὁρθρον σημαίνει εἰς τὰς 9 τῆς νυκτός, ὁ πατριάρχης κατέρχεται εἰς τὰς 10 καὶ ἡμίσειαν. Ἀπόλυσις εἰς τὴν 1 καὶ ἡμίσειαν τῆς πρωΐας.

ΠΕΡΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

ΔΙΑΤΡΙΒΗ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΡΙΖΟΥ ΡΑΓΚΑΒΗ*

Καὶ ὡς μὲν πρὸς τοὺς τελευταίους χρόνους, ἀρνοῦμαι ταῦτα ἐντελῶς, οὐδεμίαν χρῆζων ἄλλης μαρτυρίας ἢ τῆς ἐμοῦ αὐτοῦ, διότι ἐγνώριτα τὰς ἀμφοτέρωθεν μάμικας μου, ψαλλούσας αὐτὰς μετὰ πλείστης εὐλαθείας, ὡς καὶ πᾶσα ἡ σύγχρονος αὐταῖς γενεὰ, ἄνευ τοῦ ἐλαχίστου δισταγμοῦ ὅτι οὕτως ἐφαλλον πάντοτε καὶ αἱ μάμικαι των, καὶ αἱ μάμικαι τῶν μαμικῶν των. Καὶ διὰ τοὺς ἔτι δ' ἀρχαιότερους χρόνους ἀρνοῦμαι τοῦτο, τὸ κατ' ἐμὲ, διότι τῆς μουσικῆς ἡμῶν τὸ κάλλος ἀτομικῶς ἐγὼ ἐκτιμῶ ὡς ἡ κυρία, περὶ ἧς ἀνωτέρω εἶπον. Ἄλλ' οὐχ ἤττον πρὸ πολλοῦ πολλὰς καὶ εἶπον καὶ ἔγραψα περὶ τοῦ τρόπου ἐλέγχου, ὅστις φρονῶ ὅτι δύναται νὰ διαφωτίσῃ τὸ ζήτημα, καὶ ἂν ἄκαιρον δὲν νομίζω νὰ ἐπιναλῶ. Παρὰ πεπαιδευμένου ῥώσσου ἱερέως εἶχον πληροφορηθῆ ὅτι οἱ οἱ Ῥῶσοι διὰ τοῦ Χερουβίνη καὶ ἄλλων ἠλλαξαν τὴν ἐκκλησιαστικὴν μουσικὴν των, οἱ μοναχοὶ ἐνὸς τῶν μοναστηρίων τοῦ Κιέβου μόνον ἀντέστησαν εἰς τὸν νεωτερισμὸν, καὶ θρησκευτικῶς ἐνέμενον, καὶ δὴ εἰσέτι ἐμμένουσιν εἰς τὴν ἀρχαίαν μουσικὴν, ἣν παρέλαβον μετὰ τοῦ χριστιανισμοῦ ἐκ Βυζαντίου. Καὶ ἂν μὲν τοῦτο ἐστὶν ἐντελῶς ἀκριβὲς ἀγνοῶ. Φρονῶ ὅμως ὅτι ἐστὶ τοῦλάχιστον ἐρεύνης ἄξιον διὰ τοὺς εἰς τὸ ζήτημα τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς ἐνδιαφερομένους, οἵτινες πρὶν ἢ τι θεώσιν εἰς αὐτὴν, ἔπρεπε νὰ μελετήσωσι ταύτην, ἣτις μαρτυρεῖται ὡς ἐκ τοῦ Βυζαντίου καταγομένη. Ἐγὼ, καίτοι μὴ ὢν μουσικός, καὶ οὐδεμίαν σχέσιν ἔχων μετὰ τοῦ Κιέβου, ἐπεζήτησα καὶ μέχρι τέλους κατώρθωσα πέρισι νὰ λάβω ἐκεῖθεν, διὰ σημείων τῆς εὐρωπαϊκῆς μουσικῆς, ἐπομένως ἀτελῶς, διὰ τὴν ἑλλησιν τοῦλάχιστον τῶν τετάρτων τῶν τόνων, τεμάχιά τινα γεγραμμένα· ἀλλὰ δυστυχῶς ἦσαν ἐκ τῶν ἡττον χαρακτηριστικῶν, τὸ «Κύριε ἐλέησον» μόνον περιέχοντα καὶ τὸ «Ἀμήν», καὶ ἄλλα τοιαῦτα μελωδίας ἐστερημένα. Πρὸς ἐξακρίθωσιν τῆς μουσικῆς ἐκείνης, ἐπιναλαμβάνω ὃ πολλὰς ἐπρότεινα, ὅτι ἀνγκαῖον ἔσται νὰ σταλῶσιν εἰς Κιέβον, ἐπὶ τινὰς ἐβδομάδας δύο μουσικοὶ ἐντεῦθεν, ἰδίως ἔμπειροι

* Συνέχεια ἀπὸ σελίδος 52—53 τοῦ μετὰ χεῖρας τόμου καὶ τέλος.

ὁ μὲν τῆς ἐκκλησιαστικῆς, ὁ δὲ τῆς ἐξωτερικῆς μουσικῆς, καὶ καλῶς ἐνόησαντες τὸ τιθέμενον αὐτοῖς πρόβλημα, οὕτω νὰ ἐπιδοθῶσιν εἰς τὴν ἀκριβῆ μελέτην τῆς ἐν Κιέβῳ διατηρουμένης ψαλτικῆς καὶ εἰς τὴν ἀντιπαράθεσιν αὐτῆς μετὰ τῆς ἡμετέρας.

Ἄν ἐκ τῆς ἐρεῦνης ταύτης καταδειχθῇ ὅτι ἐν τοῖς κυριωτέροις ἢ σημερινῇ ἡμῶν ἐκκλησιαστικῇ μουσικῇ ἐστὶν αὐτὴ ἢ ἐπὶ τῶν βυζαντινῶν χρόνων ἐν χρήσει, ἐπομένως ἢ πιθανῇ ἐξακολούθησις τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς, ἔσται τοῦτο ἀνακάλυψις ἀσπαστοτάτη διὰ πάντας τοὺς ἐνδιαφερομένους εἰς τὴν ἀρχαιολογίαν, καὶ βιβηλος ἔσται πᾶσα οἰαδήποτε εἰς αὐτὴν ἐπιφερομένη μεταβολή.

Ἄλλὰ καὶ ἀνεξαρτήτως τούτου τοῦ ἀποτελέσματος εἴτε ἐπιτευχθῇ εἴτε μὴ, ὑπάρχει καὶ τις ἄλλη ἔποψις, ὑφ' ἣν πᾶσα μεταβολὴ ἄνευ ἐμβριθεστάτης ἐξετάσεως γινομένη, πρέπει ἀπολύτως ν' ἀποκρουσθῇ ἢ δ' ἔποψις αὕτη ἐστὶν ἡ ἐκκλησιαστικῇ. Δὲν ἐξετάζω τί συμβαίνει εἰς ἄλλας ἐκκλησίας ἢ καθ' ἡμᾶς ἐστὶν ἐξόχως συντηρητικῇ, τὰ πατροπαράδοτα μετὰ βραθείας εὐλαθείας ἀσπαζομένη, εἰς αὐτὰ ἐμμένουσα καὶ φρονούσα ὅτι ἂν ἐκ τοῦ οἰκοδομήματος αὐτῆς καὶ ὁ ἐλάχιστος λίθος ἀρχειθῇ, τὸν πρῶτον ἀκολουθεῖ ὁ δεῦτερος, καὶ μέχρι τέλους τὸ ὅλον οἰκοδομημα καταρρεῖ. Ἴσως τινὲς φρονούσιν ὅτι ἡ αὐστηρότης αὕτη ἐστὶ βεβιαῶς ἀναπόφευκτος διὰ τὰ δόγματα, οὐχὶ ὁμοῦ καὶ διὰ τὰ δευτερεύοντα ἄλλα, οἷον διὰ τὴν ἐξωτερικὴν παράστασιν ὥστε ἂν τοῦτο παραδεχθῶμεν, τί ἄλλο ἔσται λογικώτερον τοῦ ν' ἀλλοιωσωμεν κατ' ὀλίγον, καὶ ἀναλόγως τῶν σημερινῶν ἰδεῶν, καὶ τρόπων, πάντα τὰ ἀνεκαθεν παραδεδομένα ἔθιμα, καὶ ἐπομένως νὰ μεταβάλλωμεν ὡς ἐπράξμεν διὰ τὴν κοσμικὴν κοινωνίαν, οὕτω καὶ διὰ τὸν κληρὸν, πάντα τὰ ἔθιμα, πᾶσαν τὴν τάξιν καὶ ἀκόμη καὶ τὴν ἐνδυμασίαν αὐτοῦ ἐπὶ τὸ εὐρωπαϊκώτερον. Τοῦτο ἔσται κατ' ἐμὲ οὐχὶ τὸ πρῶτον, ἀλλὰ — καὶ πιστεύω ὅτι πολλοὶ ἔσονται τῆς αὐτῆς γνώμης — πλησιέστατα τοῦ ἐσχάτου βήματος τῆς ἐντελοῦς ἀνατροπῆς τῆς ἐθνικῆς ἐκκλησίας.

Ἐκ τῶν περὶ τὴν Ἐκκλησιαστικὴν μουσικὴν ὁμοῦ ἀγρολουμένων ἤξεύρω ὅτι εἰσὶ καὶ οἱ ἐπιδιώκοντες, ὡς οἱ ἴδιοι διατείνονται, οὐχὶ τὴν μεταρρυθμίσειν, ἀλλ' ἀπλῶς τὴν ρύθμισιν αὐτῆς, καὶ προσβέουσιν ὅτι αὐτὴν μὲν διατηροῦσιν ἄθικτον, ἀλλὰ ἢ μακρύνουσιν οἱ μὲν τὰς παρεμφερήστας ἀτικτικὰς κακοφωνίας, ἢ καλλωπίζουσιν οἱ δὲ τὰς περὶ δευτερευομένης μελωδίας δι' ἀπλῆς παρεισαγωγῆς ἀρμονίας ἐπὶ τὸ εὐρωπαϊκώτερον, ἢ ἄλλοι τὴν μονότονον μονοφωνίαν ἀναπτύσσουσιν εἰς τετραφωνίαν.

Ἄλλ' οἱ μὲν πρῶτοι ὀφείλουσι νὰ ἠμολογήσωσιν ὅτι ἐπιχειροῦσιν ὅ,τι δὲν ἤξεύρουσι. Διότι ἀφοῦ δὲν τοῖς ἦτο δυνατόν νὰ ἐξηγιάσωσι τίς ἦτο ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς, ἢ καὶ ἐν τῇ μετὰ ταῦτα ἀναπτύξει αὐτῆς τίς ἦτο ἡ βυζαντινὴ μουσικὴ, συνεπὲς ἐστὶν ὅτι, ἀδυνατοῦσι νὰ γνωρίζωσι καὶ τί ἐστὶν αὕτη ἴδιον ἢ μεταγενεστέρα ἄλλοτρια προσθήκη, καὶ κινδυνεύουσι ν' ἀποβάλωσιν ἢ μεταβάλλωσιν ὅ,τι πρὸ πάντων ὀφείλον ἴσως νὰ διατηρήσωσιν. Οἱ δὲ ἐξευρωπαϊζόντες τὴν μουσικὴν ἐκείνην, ἴσως μὲν τὴν καθιστώσιν οἰκειότεραν εἰς τὴν εὐρωπαϊκαῖς συναυλιαῖς τραφεῖσαν αἰσθησὶν αὐτῶν καὶ ἄλλων, ἀλλὰ τὴν ἀπεκδύουσι τοῦ ἀρχικοῦ αὐτῆς χαρακτῆρος, εἴτε γνωρίζοντες αὐτὸν εἴτε μὴ, καὶ οὐ ἐν τῶν γνωρισμάτων ἐστὶν, ὡς προερρήθη, ἢ τῇ εὐρωπαϊκῇ μουσικῇ ὅλος ξένη ὑπαρξίς τῶν τετάρτων τῶν τόνων πρὸς τοῖς ἡμετέροις.

Οἱ τρίτοι τέλος διίσχυρίζονται ὅτι κατ' οὐδὲν νεωτερίζουσιν,

ἀλλ' ἀπλῶς ἐπιναφέρουσι τὴν πολυτελεστάτην ἀρμονίαν, ἣν πρὶν εἶχεν ἡ Ἐκκλησία καὶ ἀπόλεσε μετὰ τὸν ΙΕ' αἰῶνα.

Τοῦτο βεβιαῶς θὰ ἦτο ἀσπαστὸν καὶ ἀξείπαινον ἂν μόνον ἦτο ἀληθές. Τὸ ὅτι οἱ προσβέοντες αὐτὸ τὸ παραδέχονται, δὲν ἀρκεῖ. Πρέπει καὶ νὰ τὸ ἀποδείξωσι δι' ἱστορικῶν ἢ οἰωνόησιν ἐχούσιν ἄλλων δεδομένων. Καὶ ἐπειδὴ ἡ πειθαρχία οὐδαμοῦ ἐστὶ τοσοῦτον ἀναπόφευκτος, ὡς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, αἱ ἀποδείξεις αὐταὶ εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἀρχὴν πρέπει ἀναγκάτως νὰ υποβάλλωνται, καὶ μόνον ἂν ὑπ' αὐτῆς θεωρηθῶσιν ἰσχυραὶ νὰ εἰσάγονται, ἂς αὕτη καὶ μόνη ἐγκρίσει μεταρρυθμίσεις καὶ βελτιώσεις. Ἠξεύρω ὅτι ὑπάρχει παρ' ἡμῶν ὁ μέγα μέρος τοῦ βίου αὐτοῦ εἰς τὴν μελέτην ἰδίως τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς καὶ τῆς καταγωγῆς αὐτῆς καθιερώσεως, καὶ πλείστα καὶ πολύτιμα περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου συλλεξας χειρόγραφα. Φρονῶ ἐπομένως ἀναγκαιότατον εἰς τὸν φιλόσοπον καὶ περρωτισμένον τοῦτον ἄνδρα τὸν κ. Τζέτζην νὰ χρηρηγηθῇ ἡ ἀφορμὴ καὶ τ' ἀναγκαῖα μέσα ἵνα οὐ μόνον συμπληρωθῇ τὰς ἀξιολόγους μελέτας του, ἀλλὰ καὶ δι' ἐκδόσεων τῶν ἀποδείξεων πείσῃ ὡς δεῖ περὶ τῆς ὀρθότητος τῶν πεποιθήσεών του.

Οὐδ' εἰς τῶν ἐπιτρόπων τῶν ἐκκλησιῶν, οὐδ' εἰς οὐδεμίαν κοσμικῆς ἀρχῆς, ἀλλ' εἰς μόνου τοῦ ἱερέως καὶ ἀνωτέρου αὐτοῦ, τοῦ ἀρχιερέως καὶ τῆς ἱερᾶς Συνόδου τὴν δικαιοδοσίαν δύναται νὰ ὑπάγῃται πᾶν ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν τάξιν τῆς ἱεροτελεστίας, τὴν ἐκτέλεσιν τῶν καθηκόντων τῶν ἱερέων, τὴν ψαλτικὴν, τὴν ἐσωτερικὴν διάθεσιν τῶν ἐκκλησιῶν, καὶ τὴν θέσιν ἣν κατέχει ὁ χορὸς πρὸ τοῦ ἱεροῦ ἐκατέρωθεν, τὴν κήρυξιν τοῦ θεοῦ λόγου κατὰ τὰ παραδεδομένα. Πᾶς ὁ παρὰ τὴν ἱεραρχίαν καὶ παρὰ τὸ ἀνεγνωρισμένον αὐτῷ δικαίωμα τούτων τι θέλων νὰ διατάξῃ, ἐπεμβαίνει εἰς ξένα, καὶ δὴ ἱερὰ καθήκοντα.

Ἐπαναλαμβάνω λοιπὸν ὅτι κατ' ἐμὴν γνώμην οὐδεμία, οὐδ' ἡ ἐλαχίστη ἀλλοίωσις, λόγῳ βελτιώσεως, πρέπει νὰ ἐπιτρέπηται εἰς οὐδὲν τῶν ἄνω ρηθέντων ἀντικειμένων, ἂν προηγουμένως δὲν καταδειχθῇ κατὰ τρόπον ἀμφιβολίαν μὴ ἐπιδεχόμενον, ὅτι ἡ βελτιώσις αὕτη οὐ μόνον δὲν ἀντιβαίνει εἰς τῆς Ἐκκλησίας τὰ ἀνεκαθεν ἔθιμα, ἀλλ' ὅτι ἐξ ἐναντίας ἐστὶν ἐπανάκαμψις εἰς αὐτὰ λησιμονηθέντα καὶ διαφθαρέντα διότι ἄλλως ἂν ἐκάστῳ ἐπιτρέπετο νὰ μεταβάλλῃ καὶ διορθῶ ὅ,τι καὶ ὅπως αὐτῷ δοκεῖ, ἡ Ἐκκλησία θὰ κινδυνεύσῃ νὰ διασπασθῇ μυριαχῶς, καὶ πᾶς ὁ γινώσκων ὅτι οἱ κοινοὶ τῶν ἀνθρώπων, ἦτοι οἱ πλείστοι, περὶ δογματικῶν θεωριῶν ὀλίγα γνωρίζοντες, διατέμνονται εἰς αἱρέσεις χαρακτηριζομένας δι' αὐτοὺς ἐκ τῶν ἐξωτερικῶν μᾶλλον ἐκδηλώσεων τῆς λατρείας, θέλει ἐνοήσῃ εἰς τίνα ἐπικίνδυνον ὁδὸν εἰσέρχεται ἡ ἐθνικὴ Ἐκκλησία. Συγκατάβασις δὲ τις ἴσως δύναται, ἴσως μάλιστα καὶ πρέπει νὰ ἐπιτραπῇ καὶ ἐπιτευχθῇ, ἵνα τινὰ τῶν ἐν μοναστηρίοις, ἢ κατὰ τὰς ὀλυουκτίας ψαλλομένων ἀργῶς καὶ μετὰ μέλους ὡς τὸ «τῆ ὑπερμάχῳ στρατηγῷ» τὸ «Κύριε ἢ ἐν πολλὰς ἀμαρτίας», ἢ καὶ αὐτὸ τὸ «Λερωθικόν» ψάλλωνται διὰ τοὺς ἐκκλησιαζομένους τῶν πόλεων μᾶλλον χυτῶς, ἢ ττον ἀργῶς, ὅπως πιθανῶς θέλει ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα ν' ἀντιλαμβάνηται μᾶλλον τοῦ μέλους ἢ ἀκοῆς.

Ἄλλὰ μέχρι τῆς ἀποδείξεως καὶ ἐγκρίσεως ἄλλων ἐκ τῶν προτεινομένων βελτιώσεων, μία μοῖ φαίνεται καὶ ἐφικτὴ καὶ λίαν ἐπιθυμητὴ, καὶ αὕτη ἐστὶ νὰ ἰδρυθῇ ἐν Ἀθῆναις διδασκαλεῖον τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς, καὶ εἰς αὐτὸ νὰ κληθῶσιν

ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ἢ ὅθεν δὴποτε εἰς ἡ περισσότεροι, ἂν εἶναι ἀκόμη, μουσικοδιδάσκαλοι κατ' οὐδὲν μὲν, οὐδὲ μέχρι κεραίας, νεωτερίζοντες, ἀλλ' ἔμπειροι καὶ καλλίφωνοι, οἵτινες νὰ ἐκδιώξωσιν, εἶπου εἰσὶ, τὰς ἑρρίνους φωνὰς, καὶ νὰ καταρτίσωσι ψάλτας ἐννοοῦντας τί καὶ πῶς ψάλλουσι, μέχρις οὐ ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἀρχή, οὐχὶ ἄλλη, κρίνη ὅτι εἰσὶν ἀναγκαῖται μεταρρυθμίσεις ἵνα ἐπανέλθωμεν εἰς τὴν ἀρχαίαν τῆς τέχνης ἐντέλειαν, ἀφ' ἧς παρεξέθημεν ἴσως.

A. P. ΡΑΓΚΑΒΗΣ

Η ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΙΝΗΣΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΟΥΣ ΗΜΩΝ

ΚΑΤΑ ΤΑ ΠΡΩΤΑ ΤΟΥ ΙΘ' ΑΙΩΝΟΣ ΕΤΗ*.

Ἡ ἐπὶ τῆς προμετωπίδος ἐπαγγελία, γράφει: «μετὰ πολλῶν ἀξιολόγων τῆς Φυσικῆς, καὶ Γεωγραφίας, καὶ Ἠθικῆς παρά τοῦ αὐτοῦ συγγραφέως, οἷς προσετέθη καὶ σύντομος Ἀριθμητικὴ πρὸς χρῆσιν τῶν παιδιῶν, διὰ τὴν ἀνελλιπῆ διδασκαλίαν τῶν παιδιῶν τῶν χριστιανῶν πραγματευτῶν». Ὁ συγγραφεὺς ἐζητεῖ λοιπὸν ἂν ἀναπληρώσῃ τὴν ἔλλειψιν ἐν τῇ ἐμπορικῇ, οὕτως εἶπειν, ἐκπαιδεύσει, καὶ οὗτος, δὲ καθὼς καὶ οἱ συνεργασταὶ τῆς «Χρησίου Παιδαγωγίας», ἀνὰ πᾶσαν νέαν ἐκδοσὶν ἐπειρῶντο ἵνα εἰσαγάγωσι βελτιώσεις καὶ προσθήκας, ὅσας ἀπῆλθον αἱ τότε τοῦ γένους ἀνάγκαι. Ἐάν τὸ βιβλίον τοῦ Πολυζῶη Κοντοῦ σήμερον ἀναγινωσκόμενον προκαλῆ μειδίαιμα, τὰ προλεγόμενα ὅμως αὐτοῦ γίνονται χρησιμώτατα εἰς ἡμᾶς, οὐ μόνον ὑπὸ τὴν ἱστορικὴν, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τὴν πραγματικὴν αὐτῶν ἔποψιν. Ἀκούσωμεν τῶν ἐν προλόγῳ τῆς τρίτης ἐκδόσεως. «Μεγάλως ἤθελε παραξενευθῆ τιτὰς, ἀγαπητοί μου Ὁμογενεῖς, ἂν ἔβλεπε μίαν μητέρα, ὅπου νὰ τρέφῃ τὸ βρέφος αὐτῆς ἐτι νήπιον καὶ χωρὶς ὀδόντια, ἥτις ἀντὶ μὲ τὸ γλυκὺ καὶ εὐκολόπιον γάλα τῆς, νὰ τῷ ἔδιδε διὰ φαγητὸν ψωμὶ κατάξηρον καὶ ἄλλα τοιαῦτα, ὅπου μετὰ βίας μασσᾷ καὶ χωρεῖ στόμα καὶ στόμαχος δυνατοῦ ἀνδρός· διότι ἐκεῖνο τὸ ταλαιπωρὸν βρέφος μὴ τρεφόμενον, ἐβασανίζετο πειρασμέρον μὲ κίνδυνον τῆς ζωῆς του. Ἐνθυμήσου, ἀγαπητὲ, τὴν ψυχικὴν τροφήν, ὅπου μᾶς ἔδιδον οἱ Διδάσκαλοι τῶν ἀπλῶν σχολείων εἰς τὴν πρώτην μας τρυφερὰν ἡλικίαν, διὰ νὰ μᾶς καλλιεργήσωσι τὸ ἀρίστον πνεῦμα, διδάσκαυτές μας ἐκεῖνο τὸ χειρόγραφον Ἄλφα, Βῆτα, τὸ Ἄλφω, τὸν Προοιμιακὸν ψαλμὸν, τὴν Ὀκτώηχον, καὶ αὐτὸ τὸ ἱερὸν Ψαλτήριον· βιβλία ὄντως ἄγια καὶ θεολογικά, εἰς ὠραίας φράσιν ἑλληνικὴν, ὅπου, ὄχι μόνον μικρὰ παιδιά, ἀλλὰ καὶ πολλοὶ διδάσκαλοι δὲν γινώσκουσι ποσῶς τί ἀναγινώσκουσιν· ὥστε εἰς τὰ τοιοῦτα δυσνόητα βιβλία, φεῦ, ματαιοπονοῦντες ἐχάσαμεν πέντε χρόνους τοῦλάχιστον, καὶ μετὰ βίας ἐμάθομεν μόνον νὰ καχοαναγινώσκωμεν, χωρὶς νὰ λάβωμεν εἰς τὴν φαντασίαν

μας μῆτε ἰδέαν τοῦ Κατηχισμοῦ τῆς ὀρθοδόξου ἡμῶν Πίστεως, (ἡ ὅποια ἀναγκαιῶς πρέπει νὰ φυτεῖται καταρχὰς εἰς τὴν ψυχὴν τῶν μικρῶν παιδιῶν, κατὰ τὸν μέγαν Βασίλειον, καὶ νὰ συναξάρη μαλὴ των, ὥστε νὰ ἐπιζώσωσι οἱ γορεῖς των ἐν καιρῷ καρπὸν εὐσεβείας καὶ ἐναρέτου ζωῆς)· μῆτε εἶδουσιν ἠθικῶν τε καὶ ἄλλων ὠφελίμων μαθημάτων τοῦ Κόσμου, ὅπου καταστὰν οὐκ ἓνα παιδίον ὠφέλιμον, καὶ τίμιον ἄνθρωπον ἐν καιρῷ πρὸς τοὺς ἄλλους ἄνθρώπους, καὶ καλὸν χριστιανὸν πρὸς τὴν εὐσεβίαν τῆς θρησκείας του. Ἄλλ' ἐὰν ἐπειτα τοῦτος ὁ νέος, ὅπου μὲ τῶν χρόνων φιλοπορίαν ἔμαθε μόνον νὰ ἀναγινώσκῃ, ἐκ θεοῦ ζήλου κινούμενος, ἤθελε νὰ ἀναγνώσῃ τὰ δογματικὰ βιβλία τῆς Ἐκκλησίας, ἢ καὶ τὰς ἐξηγήσεις τῆς θείας Γραφῆς, ἢ τὴν Ἱστορίαν, διὰ νὰ γίνῃ τοῦλάχιστον αὐτοδίδακτος, ἔπρεπε νὰ συνάξῃ πλῆθος διαφόρων βιβλίων εἰς τὴν κοινὴν μας διάλεκτον μὲ πολλὰ ἔξοδα, ἢ νὰ διδαχθῇ τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν ἐγκατατηράσκων εἰς τὴν πολυχρόνιον γύμνασιν τῆς γραμματικῆς, ἢ νὰ μάθῃ ξέρας διαλέκτους μὲ ὀδοπορίας καὶ μὲ πολλὰ ἔξοδα· καὶ τοῦτο ἂν τῷ συγχοροῦσιν αἱ περιστάσεις ὥστε ὁ ὁμογενὴς νέος ἀμέριμος ἀπὸ οἰκιακῶν καὶ βιοτικῶν φροντίδων νὰ εὐκαιρῇ καὶ νὰ συνάξῃ τόσα βιβλία καὶ σχόλια εἰς τὰ ἱερὰ σμυρναίωματα τῶν Πατέρων, καὶ ἄλλα ἱστορικὰ, καὶ ἐπιστημονικὰ βιβλία, διὰ νὰ μάθῃ τὰ πρὸς ἑαυτὸν, πρὸς τὸν Θεόν, καὶ τὸν πλησίον ἀφενκα χρέη ἁλλέως ἔπρεπε νὰ μετῆ πάντῃ ἀμαθέστατος, μόνον μὲ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Ἄλφαβήτου, καὶ τοῦ Ταῦ ἐσπερινὰς κτ.λ. Καὶ οὕτω μὲ τέτοιαν ἀνάγκαστον τροφὴν διδασκαλίαν τρεφόμενον τὸ ἐτι νήπιον πνεῦμα τῶν παιδιῶν τοῦ γένους ἡμῶν, μένει νεκρωμένον ἀπὸ τὴν ψυχικὴν ἀτροφίαν, ὡς πάντῃ ἀδίδακτος, καὶ ἐπομένως δυσκίνητος εἰς τὴν πράξιν τῶν ἀγαθῶν ἔργων, κατὰ τὸ ρητὸν τοῦ Κυρίου «οὐκ ἐπ' ἄρτῳ μόνῳ ζήσεται ἄνθρωπος, ἀλλ' ἐπὶ παντὶ ῥήματι Θεοῦ»· διότι μετὰ τὴν μάθησιν, ἦτοι μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς Ὀκτώηχου, τοῦ Ψαλτήριου, τοῦ Ἀποστόλου καὶ κτ.λ. εἰς ἱκανῶν χρόνων διάστημα, ἐρχοῦνται αἱ βιοτικαὶ ἀνάγκαι, ἢ ἐμπορικαὶ φροντίδες, καὶ ἀρπάζουσι τοῦτον τὸν νέον, φέροντάς του ἀναγκαιῶς ἢ εἰς τὸ ἐργόχειρον, ἢ εἰς τὴν πραγματείαν, καὶ πρέπει χωρὶς ἄλλο νὰ ἀφήσῃ αὐτὰ τὰ δυσνόητα βιβλία εἰς τὸ σχολεῖον μὴν ἠμπορῶντας νὰ φυλάξῃ εἰς τὴν ἐνθυμήσιν του καμμίαν ἰδέαν μαθήσεως ἀπὸ εἴτι ἔμαθε τόσους χρόνους, ἐπειδὴ δὲν ἐνόησε τίποτε ἀπὸ ὅσα ἀνέγνωσε. Πολλοὶ διδάσκαλοι διὰ φιλοτιμίαν ἢ φιλοκέρδειαν κολακεύουσι τοὺς ἀπλουστεροὺς γορεῖς βασανίζοντες ἀδιακόπως τὰ τέκνα των ἵνα μάθωσι μὲ τὴν ἀκοήν μόνον, τὸ Ταῦ ἐσπερινὰς, καὶ τὸ Μακάριος ἀνήρ, διὰ νὰ κερδορῶσιν τὰ σάββατα εἰς τὸν ἐσπερινόν, καὶ τὴν κυριακὴν εἰς τοὺς αἴρους, ἀλλὰ ταῦτα ἐκφωροῦσιν ὡς παπαγάλοι, ἐπειδὴ ἄλλο τι ἀπὸ ἐκεῖνα δὲν δύνανται νὰ ἀναγινώσωσιν, ὅτι τὰ τροπάρια, τὸν ψαλμὸν, τὸ

* Συνέχεια ἀπὸ σελ. 53—55 τοῦ μετὰ χεῖρας τόμου.

Πιστεύω και τ.λ. τὸ ξμαθὸν ὡς ἔνα τραγοῦδι χιλιό-
 κικ ἀκούοιτες τα ἀπὸ τῶν διδάσκαλων, καὶ ἀπὸ τοῦ
 συμμαθητῆς τῶν ὄθεν μετὰ τόσους χρόνους, καὶ κό-
 πους, καὶ ἔξοδα εἰς τὰ κοινὰ μας σχολεῖα, δὲν μαρ-
 θάνουσι οἱ παῖδες σχεδὸν οὔτε νὰ ἀναγινώσκουσιν
 ἐκεῖνα ὅπου δὲν μάθωσι μηχανικῶς· ἐπειδὴ αὐτὰ τὰ
 ἴδια γράμματα εἰς ἄλλο βιβλίον τῶν φαίρονται ὡσὰν
 νὰ ἦτο ἀραβικά· διὰ τοῦτο καὶ ὁ εὐφρόστερος μαθη-
 τῆς, ὅταν θέλῃ νὰ εἰπῇ τὸν ἀπόστολον ἐπ' ἐκκλησίας,
 χρεια νὰ προετοιμαῖται καὶ νὰ μελετῇ πρὸ πολλῶν
 ἡμερῶν. Πολλοὶ γένοι ὁμογενεῖς ἡμῶν διὰ τὴν ἑλλη-
 νικὴν τῶν ἀρχαίων προκόπουν εἰς τὴν πραγμα-
 τειάν, ἢ εἰς τὸ ἐργόχειρον, καὶ ἀποβαίνουν πλοῦ-
 σιοι Μασσιάδες τόσον εἰς τὴν πατρίδα τῶν, ὅσον
 καὶ εἰς ἄλλας εὐρωπαϊκὰς πόλεις, καὶ διὰ τοῦ προσ-
 καιροῦ πλοῦτον γίνονται περίβλεπτοι καὶ ἐπιφανεῖς·
 ἀλλὰ, φεῖ, οἱ περισσότεροι ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς ἐπι-
 σήμονες Μασσιάδες δὲν ἔχουσι καμμίαν ἰδέαν, μήτε
 τῶν δογμάτων τῆς ὀρθοδόξου θρησκείας τῶν, μήτε
 παραμικρὰν ἔννοιαν τῆς θείας Γραφῆς, μήτε εἰδῆσιν
 ἄλλης τιτὸς κοσμικῆς, ἢ πολιτικῆς μαθήσεως, καὶ
 ἠθικῆς ἐξέως. Ὅθεν καὶ οἱ συρρεπορευόμενοι, ἢ συναλ-
 λήως ἐντυγχάνοντες εὐρωπαῖοι ἄλλογενεῖς με-
 τοιούτους γραικοὺς, χωρὶς τιτὸς ἐξαιρέσεως διὰ κα-
 λάμον, καὶ γλώσσης, βαρβάρους ἡμῶς ἐξ ἴσου κατο-
 νομαῖουσι, τὸ, Πᾶς μὴ ἑλληὴν βάρβαρος, ἀντιστρό-
 φως εἰς ἡμᾶς τὴν σήμερον ἀποδίδοντες· σιωπῶ τὰ
 ὅσα γράφουσι καθ' ἡμῶν οἱ περιηγητῆς τῆς Ἑλλάδος
 καὶ τὸ ἀθλιώτερον, ὅπου οἱ ρηθέντες ἀμαθεῖς καὶ ἀρί-
 δεοὶ ὄντες τῆς ἐκ τῶν μαθημάτων ψυχικῆς καὶ σω-
 ματικῆς ὠφελείας, δὲν ἔχουσιν ἰκανὸν ζῆλον, οὔτε
 τὴν πρόβουσαν ἐπόληψιν καὶ ἀγάπην πρὸς αὐτὰ,
 ὅθεν εἰς τὴν ἀνατροπὴν καὶ διδασκαλίαν τῶν τέκνων
 αὐτῶν εἶναι τόσον ἀδιάφοροι καὶ ἀμέριμοι· ἔαρ δὲ
 κἀρεῖς ζηλωτῆς ἠθελε τοὺς παρακινήσῃ πρὸς τοῦτο,
 τὸν ἀποκρίνονταί, φθάσει, τόσα γράμματα τί χρειά-
 ζονται; ἔμαθε τὸ παιδί μου νὰ γράψῃ πλεόν, ἐγὼ μὲ
 ὀλίγα γράμματα ἐπρόκοψα, ἦγον ἐπλοῦτησα, τὸ
 παιδί μου δὲ θὰ τὸ κάμω δάσκαλον, ὑπολαμβάνοντες
 τὸ τοιοῦτον ὄνομα καὶ ἐπάγγελμα εὐκαταφρόνητον
 (ἐκεῖνων, ὅπου μὲ τόσους ἰδρῶτας καὶ μόχθους πο-
 λυχροτίους ἠξιώθησαν νὰ πολλὰπ.λασιάζωσι εἰ τι
 τάλατον ἐκ Θεοῦ καθεὶς ἔλαβε)· καὶ ἀφῆνω τὸν
 ἀγαθὸν ἀναγνώστην νὰ στοχασθῇ, ὅταν οἱ τοιουτο-
 τρόπως διαθεμένοι ἐξ ἀμαθείας καὶ μέθης τοῦ πλοῦ-
 του, καθιστῶνται εἰς ἐπιστάσιαν πολιτικὴν, ἢ ἐκκλη-
 σιαστικὴν, ἢ εἰς καταρτισμὸν καὶ σύστασιν σχολείων,
 ἵνα λαμπρῶσι καὶ καταρδεύωσι μὲ τὴν μάθησιν
 κἄρ τὸ πνεῦμα τῶν ἀπογόνων αὐτῶν . . . ὅθεν οἱ
 ἄθλιοι καρποὶ τῆς ἀμαθείας, οἱ μελαροὶ χαρακτηρῆς
 τῶν ἐκ γαῖρας ἡλικίας ἀδιδάκτων ψυχῶν, τὰ θλιβερὰ
 ἀποτελέσματα τῶν ἐκ νεότητος ἀχρεῶν ἠθῶν,
 ἢ παραδειγμάτων, ὅπου λαμβάνουσι καὶ τὰς τοιαύ-
 τας ὀλεθρίους ιδέας πολυχροτίως πεπηγμένας, καὶ
 ἐκ νεότητος ριζωμένας εἰς τὰς ψυχὰς τῶν, δὲν τὰς

ἐξαλείψῃ ἄλλος εἰ μὴ ὁ θάνατος· τὰτα συμβαί-
 ρουσιν εἰς ἡμᾶς ἐξ ἀμαθείας καὶ κακῆς ἀνατροπῆς·
 (ἐξαιρουμένων ἐκεῖνων τῶν ὁμογενῶν, ὅπου διὰ τῆς
 λαμπρᾶς πολιτείας τῶν εἶναι καύχημα τοῦ γένους
 ἡμῶν)· ἀπὸ τῆς ἀνάγκης, λέγω, καὶ ἀνωφελεῆ
 διδασκαλίαν τῶν καθ' ἡμᾶς ἀπλῶν σχολείων, ἐπει-
 δὴ οἱ ταλαίπωροι παῖδες μένουσι πάντῃ ἀδίδακτοι,
 ὅτι οὔτε ἀπὸ διδασκάλων, οὔτε ἀπὸ ἄμβωνος, φεῖ,
 ἀκούουσι τὴν ἠθικὴν διδασκαλίαν, καὶ τὴν κατήχη-
 σιν τῆς πίστεως τῶν· καὶ αἱ μὲν ἀρετὰ οὐκ αὐτόμα-
 τοι, ἀλλὰ διδάκται, καὶ ἐπίστατοι· τοῦ ἀνθρώπου δὲ
 ἢ διάφοια ἔργεῖται ἐπὶ τὰ ποιεῖν ἢ ἐκ
 νεότητος· κατὰ τὴν θείαν Γραφήν· ὡσὰν καὶ εἰς
 ἔνα κῆπον ἀκαλλέργητον, βέβαια δὲν φυτρῶσι
 ἄλλο, παρὰ, τριβόλοι, καὶ ἄκαρθε· καὶ κατὰ τὸν
 Ἀριστοτέλην, ἢ διάθεσις τοῦ ἀγριωτέρου θηρίου, κα-
 τοικεῖ εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ἀδιδάκτου ἀνθρώπου. Ἀλ-
 λὰ θεία χάριτι τὴν σήμερον κατὰ μικρὸν τὸ γένος
 ἡμῶν ἀναλαμβάνει τὰ προγονικὰ φῶτα καὶ καθ' ἐκά-
 στην ουστήματα ἑλληνικῶν σχολείων εἰς τὰς πόλεις
 καὶ χώρας τῆς ἑλλάδος ἀκούομεν· πλὴν ἐν ᾧ ἡ ἑλλη-
 νικὴ διάλεκτος πλουτεῖ ἀπὸ θαυμασίους ἠθικωτάτους
 καὶ σοφωτάτους συγγραφεῖς, λέγω τοὺς θεοφόρους Πα-
 τέρας ἡμῶν, ὅπου οἱ γένοι μὲ τὴν ἑλληνικὴν εὐφρά-
 δειαν ὁμοῦ νὰ ποτίζωνται καὶ νὰ τρέφονται ψυχικῶς
 μὲ τὸ ἄδολον γάλα τοῦ θείου λόγου, καὶ νὰ διδά-
 σκωνται τὰ ἱερὰ δόγματα τῆς Ἐκκλησίας, καὶ τὰς
 θεοδιδάκτους ἀρετὰς, ἀπορῶ, τίτὸς ἔρεκα εἰς πολλὰ
 σχολεῖα παραβλέπεται, ἢ καταφρονεῖται ἢ θεόπνευ-
 στος διδασκαλία τῶν ἀγίων ἑλλήνων, καὶ εὐθὺς οἱ
 παῖδες διδάσκονται τὴν φλυαρίαν τοῦ ἐνυπρίου τοῦ
 Λουκιανοῦ, καὶ τὴν πολλὴν αἰσχρολογίαν τῶν ἄλλων
 λόγων αὐτοῦ; καὶ ἐπομένως τοὺς ἱστορικοὺς Θου-
 κιδίδη καὶ Ξενοφῶντα, (συγγραφεῖς ἀξιόλογοι),
 ἀλλὰ ποῖαν ὠφέλειαν κερδαῖουσι τὰ παῖδια εἰς τὴν
 μνήμην τῶν, εἰς τὸ ἠθικόν τους πολιτεύμα, ἢ εἰς
 τὴν εὐσέβειαν τῆς θρησκείας τῶν; διὰ τέχνην ἄρ-
 γε καὶ εὐφράδειαν; ἢς ἰδῆ τιτὰς περιέργως τὴν ἔρτε-
 χρον γλαφυρότητα τῆς ρητορικῆς, καὶ τὸ ὕψος τῆς
 φράσεως τοῦ μεγάλου Γρηγορίου τοῦ θεολόγου,
 ὁμοίως καὶ τῶν ἄλλων θείων ἀνδρῶν· ὅθεν οἱ ταλαί-
 πωροι γένοι ἀπὸ ἀμάθειαν καὶ ἀγνοίαν τῆς ἀληθοῦς
 διδασκαλίας, ἀποβαίνουν πολλὰ λογιώτατοι κακοῦ-
 θεις, καὶ εἰς τὴν εὐσέβειαν τῆς ἀμωμῆτον ἡμῶν πί-
 στεως ἀδιάφοροι, καὶ φιλόδοξοι μάλιστα ἢ τινες
 τοιουτοτρόπως, διαθεμένοι, διδασκῶσι ἔπειτα ξένας
 γλώσσας καὶ ἀναγνώσκουσιν τοὺς λεγομένους λαμπροὺς
 συγγραφεῖς. Ὅθεν παρακαλῶ τοὺς ὁμογενεῖς μου γορεῖς
 τῶν παιδιῶν, ἀπογόνους ὄντας τῶν σοφωτάτων ἑλλή-
 νων, καὶ τοὺς θεοσεβεῖς ποιμένας τῶν ὀρθοδόξων ἐκ-
 κλησιῶν, καὶ τοὺς φιλογενεῖς διδασκάλους τῶν κατὰ
 τὴν Ἑλλάδα μικρῶν σχολείων, νὰ ἀφῆσωσιν ἐκεῖ-
 νη τὴν ἄτεχρον καὶ ἀνωφελεῆ διδασκαλίαν τῶν παι-
 διῶν, διότι ἔχομεν νὰ δώσωμεν λόγον εἰς τὸν Θεόν
 καὶ διὰ εἰ τι ἐδυνάμεθα νὰ ὠφελήσωμεν τοὺς ἄλλους,

καὶ τὸ ἀμελήσωμεν. Ἄς μὴ ὀκνεύσωμεν γὰρ μνηθῶμεν, κατὰ τοῦτο, τοὺς ἀλλογενεῖς ἐβρωπαίους ὁποῦ μὲ τέτοια Ἀλφαθητάρια, καὶ μὲ τέτοιας διδακτικὰς, περιέργους, φιλοσοφικὰς καὶ ἠθικὰς ἐρωταποκρίσεις, διδάσκουσι τὰ μικρὰ παιδιὰ των, καὶ τὰ βλέπομεν παρτοῦ εἰς τὸν δέκατον χρόνον τῆς ἡλικίας των, ὄχι μόνον γὰρ ἀναγινώσκουσι κάθε βιβλίον ἐλεύθερα, ἀλλὰ καὶ γὰρ ἔχουσι κάθε ἰδέαν τῶν ἠθικῶν, καὶ ἐπιστημονικῶν μαθημάτων τοῦ κόσμου, τὴν δὲ κατήχησιν τῆς θρησκείας των καὶ τὰ δόγματα τῆς Ἐκκλησίας των τὰ ἠξέουσι ἀπὸ στήθους μὲ κάθε ἀκρίβειαν· διὰ τοῦτο εἶναι καὶ πρὸς τοὺς γονεῖς των δπῆκοα καὶ εἴτακτα, καὶ εἰς ἡλικίαν προβαίνοντα γίνονται ἐπιεικεῖς ἄνθρωποι, χρηστοὶ, καὶ ἐπιστήμονες, καὶ ἀξιοπαρτοῖον ὑποθέσεων, καὶ ἀξιωματικῶν πολιτικῶν· ὡς μὴν ἀμελήσωμεν, λέγω, γὰρ ἀκολουθήσωμεν καὶ ἡμεῖς αὐτὸν τὸν τρόπον τῆς διδασκαλίας καὶ ἀνατροφῆς τῶν παιδῶν τοῦ γένους ἡμῶν, καὶ ὡς μὴν ἐξωθεύωμεν τὸν πολῦτιμον καιρὸν τῆς ἡλικίας των ματαίως· ἀλλ' ἤθελεν εἰπῆ τινας, ὅτι αὐτὸν τὸν τρόπον τῆς μαθήσεως τὸν ἤραμεν παλαιότερ, ὅθεν εἶναι καλός· τὸν ἀποκρίνομαι, ὡς ἀναγνώσῃ εἰς τὸν Συμεῶν Θεσσαλονίκης τὴν ἀρχαίαν τάξιν τῆς διδασκαλίας τῶν παιδῶν τῶν παλαιῶν, καὶ θέλει εἰδῆ ὅτι δὲν ἦτον ἡ Ὀκτώηχος, καὶ τὸ Ψαλτήριον, ἀλλὰ ἡ κατήχησις τῆς ἀγίας πίστεως, καὶ τὰ ἐπιστημονικὰ συγγράμματα τῶν ἐλλήνων, καὶ τὰ βιβλία τῶν θείων Πατέρων· καὶ τὸ καθ' αὐτὸ ἐπάγγελμα τῶν τότε ἱερέων ἦτον τὸ κήρυγμα τοῦ θείου λόγου.

Ἡ τοιαύτη μέριμνα πρὸς βελτίωσιν τῶν καταλληλοτέρων μεθόδων τῆς ἐκπαιδεύσεως ἐστὶν ἀξίεπικινος, ἄγαν δὲ παρήγορος, διότι τὸ Ἄλφα αὐτῆς, ὡς ἐν τῷ βιβλίῳ φαίνεται, καθορίζεται εἰς τὴν πρὸς τὸν Θεὸν προσευχὴν· μεταξὺ δὲ τῶν πρώτων μαθημάτων, ἀμέσως μετὰ τὴν προσευχὴν, διδάσκονται τὰ παιδιὰ τὰς ἐννέα τῆς Ἐκκλησίας ἐντολάς, ὧν, ἂν τάττηται τρίτη ἢ πρὸς τοὺς ἱερεῖς εὐλάβεια, ἢ ὀγδόη, ἣν ὁ παῖς διδάσκειται, λέγει· «Νὰ μὴν ἀποτολμῶσιν οἱ κοσμικοὶ οὔτε ἀρχιερεῖς, οὔτε ἡγούμενοι, οὔτε ἱερεῖς νὰ πέρνουσι τὰ ἐκκλησιαστικὰ πράγματα, ἢ νὰ ἀποξενώουσι τὰ ἄσπρα, ἢ ἄλλα κινητὰ πράγματα ὁποῦ ἔρχονται ἀπὸ πρεσβείας, ἢ δωρεὰς τῶν χριστιανῶν, μεταχειριζόμενοι αὐτὰ εἰς ἰδικὰς των ὀρέξεις, καὶ χρεῖας, ὅτι εἶναι ἀφιερωμένα εἰς τὸν Θεὸν ἀπὸ εὐσεβείας, καὶ λέγεται ἱεροσυλία». Ἡ περίληψις τῆς ἱερᾶς ἱστορίας καὶ ἡ περὶ Θεοῦ καὶ μυστηρίων διδασκαλία, κατέχει τὸ ἐν πέμπτον τοῦ βιβλίου· ἡ βῆσις τῆς ἐκπαιδεύσεως ἐστὶν ἡ γνῶσις τῆς πίστεως καὶ τῶν δογμάτων τῆς Ἐκκλησίας, ἡ γνῶσις τοῦ ἀνθρώπου, καθ' ἑαυτὸν καὶ ἐν σχέσει πρὸς τοὺς ὁμοίους αὐτοῦ. Οὕτως ἐτίθετο βῆμα τι πρὸς μεταστοιχείωσιν, οὐχὶ βεβαίως ὁμοίαν ἐκείνης, ἐφ' ἣ ἀπωδύρετο πρὸ δέκα καὶ πλέον αἰῶνων Θεόδωρος ὁ Στουδίτης, διότι τοιαύτην οὐδαμῶς ἔτρεχε

τότε τὸ γένος ἡμῶν. Βραδύτερον ἐπέπρωτο 'να συμφορῶσι τὰ ἀσύμφυρτα, 'να μεταστοιχειωθῇ τὸ καθεστὼς, 'να καταντήσῃ πᾶς τις εἰς θέσιν 'να μὴ ἀναγνωρίζῃ, εἰ δυνατόν εἶπειν, ἑαυτὸν καὶ τοὺς πατέρας αὐτοῦ. Ἡ «Χρήσιμος Παιδαγωγία», τὸ «Ἀλφαθητάριον», ἡ «Ποικίλη Διδασκαλία» ἐζήτησαν 'να προβαίνουσι πάντοτε, μὴ ἐπιλανθάνομεναι τῆς παραδόσεως τοῦ γένους ἐν τῇ ἐκπαιδεύσει. Συλλέγουσαι ἄρ' ἐκάστου βλαστήματος ἀνθ' ἡ χρητῆμα, οὐδαμῶς ἐφαίνοντο τοὺς ἐκτροχιασμοὺς ἀγαπῶσαι αἱ φιλόπονοι ἐκεῖναι μέλισσαι· μοῖ φαίνεται δ' ὅτι καὶ τότε ἐξεμάνθησαν τὴν μητρικὴν ἡμῶν τοῦλάχιστον γλώσσαν καὶ τὰς μαθηματικὰς καὶ φιλοσοφικὰς ἐπιστήμας καλῶς, ἴσως κἀλλιον ἡμῶν, ἐν ἀντιβολῇ πρὸς τὴν τότε κατάστασιν καὶ τὴν νῦν πρόοδον τῶν ἀνθρωπίνων μαθήσεων. Ὑπῆρχον οἱ διδασκόμενοι καὶ τότε καὶ νῦν ἐν τῇ Κοσμογραφίᾳ, ἐν τῇ Ἀστρονομίᾳ, ἐν τῇ Μαθηματικῇ γεωγραφίᾳ τὴν περὶ τὸν ἥλιον κίνησιν τῆς γῆς· οἱ τῶν διδασκάλων μᾶλλον ἀνεπτυγμένοι εἶδει 'να διδάσκωσιν οὕτω καὶ ἐδίδασκον· ἀλλ' οὐδεμία κατάκρισις ἐπιρριφθήσεται τοῖς σχολείοις, ἐὰν βλέπωμεν ὅτι σοφὸς διδάσκαλος, φιλόσοφος καὶ θεολόγος, καύχημα τῆς Πατριαρχικῆς Ἀκαδημίας, Σέργιος ὁ Μακραῖος, ὁ ὑπὸ τὸν κλεινὸν Εὐγένιον ἐν τῇ κατ' Ἀθῶνα μαθητευθεὶς Ἀκαδημῆα κατὰ τὰ νεώτερα συστήματα τῶν ἐπιστημῶν, ἀνέτρεπε, δημοσίᾳ διδάσκων ἐν Κωνσταντινουπόλει, τὴν περὶ τὸν ἥλιον κίνησιν τῆς γῆς, τρέπαιον ἐγείρων, ἢ νομίζων ὅτι ἐγείρει, καὶ Τρόπαιον ἐπιγράφων τὸ βιβλίον, ἐκ τῆς ἐλλαδικῆς πανοπλίας κατὰ τῶν ὀπαδῶν τοῦ κοπερνικείου συστήματος. Οὐδ' ἔπταιον αἱ τότε σχολαί, ὡς οὐδαμῶς ἔπταιον οἱ παρισινοὶ μαθηματικοί, εἴπερ ὁ ἀείμνηστος Χρῦσανθος ὁ Νοταρᾶς, διδασκόμενος καὶ τὰ κατὰ Γαλιλαῖον καὶ Κοπέρνικον καὶ τὰ κατὰ Τύχωνα Βράχην ἀστρονομικὰ συστήματα, ἐπανήρχετο κηρύττων κατὰ τῶν ἀκριβεστέρων, κατὰ τῶν τὴν ἀλήθειαν διδασκόντων.

Οὕτως οὐδὲ τὰ Ἀλφαθητάρια ἠδύνατο 'να σχηματίσωσι τοὺς τότε ἀνθρώπους, μεθ' ὅλον αὐτῶν τὸ ἄπτερον, τὸ πλατυῶνον, τὸ λογικόν, νοῦ καὶ ἐπιστήμης ἐπιδεικτικούς, οὔτε ἡ «Χρήσιμος Παιδαγωγία» ἠδύνατο 'να παραγκωνισθῇ, ἐὰν πιστεύσωμεν ὅτι ὑπῆρχον οἱ τὸν ἐγκέφαλον τοῦ Σεργίου δανειζόμενοι, οἱ φρονούντες, ὡς αὐτὸς, ὅτι προτιμότερον 'ν' ἀνατραπῇ τῆς δημιουργίας ἢ τάξις, ἢ τὰ παρὰ τῷ Ἰησοῦ τῷ Ναυῇ ρήματα. Οὐδὲ ἡ τοῦ Πολυζῶη Κοντοῦ «Ποικίλη Διδασκαλία» ἐπετύγχανε τῆς ἐκπληρώσεως τοῦ σκοποῦ. Μὴ τοι δυνάμεθα 'να παραδεχθῶμεν ὅτι σύμπας ὁ κόσμος ὁ κατ' ἀνατολάς ἐσκέπτετο ὡς ὁ Κοντός, ὅτι σύμπας ἐδέχετο τὰς εὐσεβεῖς ἐκεῖνας μεταστοιχειώσεις· Ἀνταγωνισμὸς Ἀλφαθηταρίων πρὸς Ποικίλας Διδασκαλίας, καὶ πρὸς ταύτας πάλιν ἀνταγωνισμὸς τῆς «Χρησίμου Παιδαγωγίας», προσλαμβάνουσης ὡς συστατικὸν ἄριστον τὸ ὄνομα τοῦ Σπυριδωνος Βλαντιῆ, διότι ἀνταγωνισμὸς, ὡς ἔγραφον ἄλλοτε, παλαιοφιλοσόφων καὶ νεοφιλοσόφων ἐκροτεῖτο κρατε-

ρός⁸⁰. ἀλλὰ καὶ μεταξὺ διδασκάλων καὶ διδασκάλων ἀπ' οὗ μόνον ἔλειπον αἱ διδασκαλίαι, αἱ συρίζουσαι τοσοῦτον ἡδέως εἰς ὧτα ζήνῃ περὶ τῶν καθ' ἡμᾶς, ἀνταγωνισμὸς ἱερέων διδασκόντων τὴν ἀλφάβητον μίαν ἡμέραν πρὸ τῆς ἐν τῷ Ὑαλτηρίῳ ἀναγνώσεως, πρὸς διδασκάλους θέλοντας βελτίωσιν τοῦ τνηκαῦτα συστήματος!! Οἷαν ἐπίδρασιν ἠδύναντο ἂν ἀσκήσωσιν αἱ θεωρίαι καὶ τὰ συστήματα καὶ αἱ μέθοδοι τοῦ Ἡολυζῶν καὶ τοῦ Δαρθάρεως ἐπὶ κερκλῆς ἀτέγκτου μελιχθῆναι ἀνατολίτου τινὸς διδασκάλου, οὗ τὸ ζηνὶθ τῆς διδασκαλικῆς πολυμαθείας ἦν ἡ διδασκαλία τοῦ Ἄλφω-ῶ, Βῆτχ-ψῆ, ἢ τοῦ ἀπὸ μικρᾶς ἡλικίας διαφθειρόντος τοὺς διδασκομένους πασιγνώστου στίχου τοῦ Γνωμολογικοῦ τοῦ Χρυσολωρᾶ ὅτι «θάλκαστα καὶ πῦρ καὶ γυνὴ κακὰ τρία»!

Μάτην ἐξεδίδου τῷ 1804 τὸ Ἐκλογάριον αὐτοῦ ὁ ἀείμνηστος Δάρθρεως. Μάτην ἐξεδίδον οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ Ἰωάννης καὶ Μάρκος τὴν ὑπὸ τοῦ Δημητρίου σελλεγεῖσιν «Ἀπλοελληνικὴν Χρηστομαθεῖαν εἰς χρῆσιν τῆς νεολαίας τοῦ γένους» τῷ 1820. Βιβλία, ὡς ἡ «Χρήσιμος Παιδαγωγία», ἐξεδίδοντο καὶ πολλῶ μετὰ ταῦτα, ἔπρεπε δὲ ἂν μὴ μείνωμεν μόνον τὴν «Χρήσιμον» νομίζοντες ὡς πανοπλίαν κατὰ τῶν ἐπιφορῶν τῆς Βιβλικῆς Ἐταιρίας, ἀφοῦ αὕτη ὑπῆρχεν ἤδη «Ἀχρηστος» ὅπως πολεμήσῃ τὴν ἡδονικὴν ἐπιρροὴν τοῦ ποταμοῦ τῶν ὑπὸ τίτλους ἡδεῖς καὶ ποικίλους ἐν Μελίτῃ πρὸ πάντων ἐκδομένων βιβλίων τῆς Ἱερογραφικῆς προπαγάνδας. Καὶ ὅμως ἡ «Ἀπλοελληνικὴ Χρηστομαθεῖα», ἥτις διεδέξατο τὸ, κατὰ τὴν βεβαίωσιν τοῦ συγγραφέως, ἐξαντληθὲν ταχέως «Ἐκλογάριον», εἶχε καὶ διδάξιν ὕλης καλὴν, καὶ ἐκλογὴν ὕλης καλὴν. «Τὸ πρῶτον τμήμα—γράφει ὁ συλλέκτης—περιέχει μίαν σύντομον περιγραφὴν τοῦ ἀνθρώπου. Ἄρχομαι δ' ἐντεῦθεν, ἐπειδὴ χρεωστέϊ ἕκαστος νὰ γνωρίζῃ πρῶτον τὸν ἑαυτὸν του, τουτέστι τὴν κατάστασιν τοῦ σώματος καὶ τῆς ψυχῆς, ἐξ ὧν σύγκειται. Ἡ γνῶσις τοῦ ἑαυτοῦ εἶναι βέβαια ἀναγκαιοτάτη εἰς τὸν καθ' ἕνα, καὶ διὰ τοῦτο δικαίως προηγείται πάσης ἄλλης γνώσεως· διότι ὅστις γινώσκει πολλὰ τῶν ἐκτὸς ἡμῶν πραγμάτων, καὶ δὲν γνωρίζει τὸν ἑαυτὸν του, οὗτος εἶναι ὁμοίος μὲ ἕνα οἰκοδεσπότην, ὁ ὁποῖος γνωρίζει ὅλας τὰς γωνίας τοῦ ξένου οἴκου, καὶ ἀγνοεῖ τὰς εἰσόδους καὶ ἐξόδους τοῦ ἰδίου». Τὰ λοιπὰ μέρη χορηγοῦσι πολλὰς καὶ ωφελίμους γνώσεις ἐκ τῶν ἐπιστημῶν, ἀλλ' ἐξοβελίζεται ἡ θρησκευτικὴ διδασκαλία. Ἀτυχῶς, ἀγνωστον τυγχάνει μοι τέως τὸ τοῦ Δημητρίου Δαρθάρεως «Ἐκλογάριον», ἀλλ' ἀνὴρ σπουδαῖος, ἐκμελετήσας ἰκανῶς ἐν τισὶν ἀπόψεσι τὴν ἐν ταῖς κάτω χρόνους διανοητικὴν τοῦ γένους κίνησιν, ὁμολογεῖ ὅτι μετὰ παρέλευσιν ἐτῶν πολλῶν, οὐδὲν ἐν συνειδήσει δυνάμεθα ἂν ἀντιτάξωμεν εἰς τὸ «Ἐκλογάριον». Ἴδου τι

ἔγραφεν ὁ μακαρίτης Γρηγόριος Γ. Παπαδόπουλος: «Βιβλία ἀναγνώσεως ἀντιστοιχοῦντα εἰς τὸν βαθμὸν τοῦτον τῆς ἐκπαιδεύσεως ἦσαν ἐπομένως σπανιώτατα· διότι τὸ «Ἐκλογάριον» τοῦ Δαρθάρεως, τὰ «Παιδαγωγικὰ Μαθήματα» τοῦ Βαρδαλάχου, καὶ εἰ τι τοιοῦτο, προσημεινοῦσιν ἤδη περίοδον ἐκπαιδεύσεως ἄλλην. Σημειωτέον ὅμως τὸν ζῆλον καὶ τὴν ὀρθὴν κρίσιν τῶν συγγραφέων τότε βιβλία δημοτικὰ· διότι ἐν τῷ μέσῳ τοσοῦτου πλήθους βιβλίων καθ' ἑκάστην ἐκδοσὴν καὶ πωλουμένων κατὰ χιλιάδας, τί ἐν συνειδήσει δυνάμεθα ν' ἀντιτάξωμεν εἰς τὸ Ἐκλογάριον;— Ἡ ἀπαγγελία, διὰ τὴν παντελῆ σπάνιν παρδειγμάτων, ἐλλείποντος καὶ θεάτρου ἐθνικοῦ καὶ βήματος πολιτικοῦ ἢ δικανικοῦ, καὶ καθέδρας καὶ ἄμβωνος, διὰ τὴν ἐν τῇ οἰκογενειακῇ ἀγωγῇ παντελῆ ἀγνοίαν τῆς ἐντέχνου μουσικῆς καὶ ὠδικῆς, καὶ διὰ τὴν παλαιὰν παρεκτροπὴν τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς, ἀποβαλοῦσης δυστυχῶς τὸν ἀρχαιοπρεπῆ καὶ σεμνὸν αὐτῆς χαρακτῆρα, εἶχε τι ἐπισεσυρμένον, ἔρρινον, καὶ τέλος εἶδος τι καταλογάδην προφορᾶς οὐκ ὀλίγον ἀηδές. Ἄλλ' ἀποβαλόντες περίπου τὴν ἀπαγγελίαν ἐκείνην? ἀντικατεστήσαμεν τάχα αὐτὴν διὰ τῆς προσκούσης;»⁸¹

Ἐνταῦθα τίθημι τέλος εἰς τὸν λόγον περὶ τῶν βιβλίων τῆς πρώτης καὶ κατωτέρας ἐκπαιδεύσεως, τῶν ἀναγνωστικῶν, εἰ καὶ πολλὰ ἠδύνανται νὰ γράψω. Τί ἐπραξεν ἡ Ἐκκλησία κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, ἐν ἣ κοινότητες καὶ λόγιοι εἰργάζοντο παρασκευάζοντες στερεὰν τροφὴν τοῖς πεινώσι καὶ στερουμένοις ταύτης ἐξετάσω κατόπιν. Εἰσέρχομαι δ' εἰς τὸν λόγον περὶ Γραμματικῶν, ἐπίσης ἐκτενῆ, καθ' ὃν οὐδεὶς φόβος μὴ ἀπολεσθῶμεν. Πιθανῶς, ὡς εἶπε σοφὸς ἀνὴρ, ἐκ τῶν πολλῶν γραμματικῶν ἀπωλόλαμεν, ἀλλ' ἐκ τοῦ περὶ αὐτῶν λόγου οὐδαμῶς ἀπολεσθησόμεθα.

(ἔπεται συνέχεια).

81. Γ. Γ. Παπαδοπούλου Λόγος περὶ τῶν προγενεστέρων ἑλληνικῶν σχολείων, ἐν Ἐκθέσει ἑλλην. Ἐκπαιδευτηρίου· Ἀθήνησι, 1857, σελ. 5.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΟΝ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ.— Ἡ τὸ Πατριαρχικὸν Τυπογραφεῖον διευθύνουσα Ἐπιτροπὴ ἀγγέλλει τῷ δημοσίῳ ὅτι ἐν τῷ καταστήματι τούτῳ γίνονται δεκταὶ παραγγελίαι ἐκτυπώσεως βιβλίων, ἐκκλησιαστικῶν μουσικῶν βιβλίων, φυλλαδίων, διπλοτύπων, πινάκων, ἀγγελτηρίων, ἐπισκεπτηρίων καὶ παντὸς εἶδους ἐντύπων εἰς τὴν ἑλληνικὴν καὶ τὰς εὐρωπαϊκὰς γλώσσας, πάσης ἐργασίας ἐκτελουμένης μετὰ ταχύτητος, φιλοκαλίας καὶ εἰς τιμὰς λίαν συγκαταβατικὰς. Τὸ Πατριαρχικὸν Τυπογραφεῖον ἐρωδιασμένον διὰ ποικίλων καὶ κομψῶν ἑλληνικῶν καὶ λατινικῶν χαρακτῆρων ἐπλουτίσθη καὶ διὰ νέας σειρὰς τοιοῦτων.

Παραγγελίαι τυπογραφικῶν ἐργασιῶν γίνονται ὁμοίως δεκταὶ καὶ ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν.

Διὰ πᾶσαν τυπογραφικὴν ἐργασίαν ἀπευθυντέον τῷ ἐπόπῃ τοῦ Πατριαρχικοῦ Τυπογραφείου κ. Ἰωάννῃ Δ. Τανταλίδῃ, γραμματεῖ τοῦ πατριαρχικοῦ Γραφείου.

Ἡ Δευθύνουσα Ἐπιτροπὴ.

Ὁ ὑπεύθυνος Γ. ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ.

ΕΚ ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ.

80. Ἐπιστῆμη καὶ Ἐκκλησία κατὰ τὸν ΠΗ' καὶ κατὰ τὸν ΙΘ' αἰῶνα «Ἐκκλησιαστ. Ἀληθείας» τόμ. Η', σελ. 283, 296, 298—300.